

ВАЧЕВСЬКИЙ М. В., ВАЧЕВСЬКИЙ О. М., СТАСИШИН Б. О.

ПАТЕНТОЗНАВСТВО

теорія і практика інноваційної діяльності

· Вачевський М.В., Вачевський О.М., Стасишин Б.О.

ПАТЕНТОЗНАВСТВО

теорія і практика інноваційної діяльності

Вимір
Дрогобич - 1999

ББК 65.9. (4УКР) 30

В22

В22 Вачевський Мирон Васильович. Вачевський Орест Миронович. Стасишин Богдан Олексійович.

Патентознавство. Теорія і практики інноваційної діяльності. Навчально практичне видання, — Дрогобич, Вимір, 1999. — 160с.

ISBN 966-7444-15-5

ББК 65.9. (4УКР) 30

У книзі викладаються теоретичні і практичні основи патентознавства в обсязі, передбаченому навчальною програмою відповідного курсу аудиторних занять студентів, які оволодівають професією менеджера, маркетолога, економіста, підприємця.

Видання викладає основи розвитку раціоналізаторства і винахідництва технічної творчості в Україні, охорони об'єктів промислової власності, проведення патентних досліджень і оформлення заявок на винаходи, промислові зразки, товарні знаки і заяв на раціоналізаторські пропозиції, правові відносини авторів, патентування винаходів за кордоном, патентна документація та міжнародна класифікація винаходів. У підручнику наведені приклади оформлення правових документів на об'єкти промислової власності.

Підручник розрахований для студентів вищих навчальних закладів економічних факультетів, інженерних професій. Буде корисним науковцям і новаторам, усім тим, хто має відношення до економіки, права і техніки або підприємництва та бізнесу.

За редакцією кандидата економічних наук, доцента М.В.Вачевського.

Рекомендовано до друку Вченою радою Дрогобицького педагогічного університету ім. І.Франка

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор С.Й. Вовканич;
доктор економічних наук, професор Я.Д.Плоткін;
голова Львівського ТВР В.М.Ткаченко

ISBN 966-7444-15-5

© Вачевський М.В., Вачевський О.М.,
Стасишин Б.О.,
© "Вимір", 1999

ВСТУП

З переходом України до ринку, підготовкою молоді до підприємницької діяльності виникає необхідність вивчення технічної творчості, що включає в себе новаторство і винахідництво.

Сучасний ринок, підприємницька діяльність, її правовий захист інтелектуальної творчості немислимий без знань і умінь підприємця в галузі патентознавства.

Патентознавство як наука базується на трьох складових: економіці, техніці і праві. Ці знання необхідні кожному спеціалістові, який проводить свою трудову діяльність у будь-якій сфері виробництва для розвитку науково-технічного прогресу, або створення матеріальних благ, які б відповідали кращим світовим аналогам. Нинішні умови відсунули патентознавство на другорядний план, що приводить до зниження випуску конкурентоспроможної техніки і технології, розвитку експортної діяльності.

Для успішного вирішення творчих завдань, які стоять у суспільстві, необхідно підготувати молодь, майбутніх спеціалістів різних галузей, які будуть здатні своєю інтелектуальною творчістю створювати конкурентоздатну техніку і технологію.

Це завдання успішно може бути вирішене, якщо патентознавство як наука буде вивчатися у всіх вищих навчальних закладах, середньо-спеціальних закладах, при наявності необхідної доступної літератури, яка б давала ті знання, які необхідні спеціалістові під час створення технічних рішень на рівні винаходів, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій.

По раціоналізації і винахідництву видано низку книг, але вони мають теоретично-довідковий характер патентного законодавства, яке не діє в Україні. Крім цього, в цій літературі немає необхідних і достатніх відомостей з практичного оформлення заявочних документів на винаходи, промислові зразки і товарні знаки. У них висвітлюються тільки окремі аспекти проблем для певного кола спеціалістів у галузі патентознавства.

Мета даного підручника - ознайомити і навчити студентів патентознавства, а саме, раціоналізаторської і винахідницької діяльності, що вимагають нинішні умови розвитку суспільства.

Підручник побудований стосовно до діючих законодавчих документів про правову охорону об'єктів

промислової власності в Україні, які затверджені Указом Президента України від 18 вересня 1992 року №479/92, та наступними змінами і доповненнями.

Кожний розділ підручника націлений на вивчення певного об'єкта творчості, практичного вміння оформити заявки та її подачі в патентне відомство.

Розкрито питання правової охорони патентування, міжнародної кваліфікації винаходів, промислових зразків товарних знаків. Один із розділів присвячений основним напрямкам механізму управління технічною творчістю в ринковій економіці. В кінці підручника приведена патентна термінологія, предметний показник.

Сьогодні стає все більш очевидним те, що сучасний етап науково-технічної революції генерує корінні, якісні зміни у продуктивних силах, викликані злиттям науки, техніки і технології виробництва в єдиний процес охоплюючі основні складові цієї системи – засоби праці, предмети праці і сама праця. Стратегія управління прискоренням науково-технічного прогресу полягає в тому, щоб пересуваючись широким фронтом науки і техніки, концентрувати наявні засоби на вирішальних напрямках, дати простір масовому використанню надійних, перевірених практикою технічних нововведень, підвищуючи продуктивність праці.

Пріоритетний розвиток одержують електроніка, комплексна автоматизація, індустрія інформатики, технологія виробництва нових матеріалів тощо.

Найбільш масовим видом технічної творчості є раціоналізація і винахідництво. Її постійний розвиток свідчить про прагнення широкого кола спеціалістів вести науковий пошук на кожному робочому місці, максимально використовувати наявні резерви для вдосконалення виробництва. У зв'язку із цим існує пряма залежність економічних показників діяльності підприємства від економії, одержаної в результаті використання винаходів і раціоналізаторських пропозицій. А сам розвиток технічної творчості залежить від підготовки особистості до цієї діяльності, що вимагає нових підходів до управління технічною творчістю.

Новий економічний механізм використання технічної творчості, має вплив на динаміку ресурсних витрат у виробництві, організацію, планування і впровадження новин у народне господарство. Сам процес впровадження технічних новин має три основні стадії: від дослідження до першого виробничого освоєння, від першого виробничого освоєння до масового випуску, від виробництва ново-

введення до його кінцевого використання споживачем. Сукупність цих стадій складає інноваційний процес. Найбільш вузькі „місця“ в цьому процесі – це ланки відомої науки – техніки – технології – виробництва – маркетингу – споживання, тобто ланки, де проходить розрив безперервної дії інноваційного процесу.

Поглиблення зв'язку технічної творчості з економікою випливає завданням у справі вдосконалення господарського механізму і, в свою чергу, висуває об'єктивні вимоги активізації технічної творчості на міцній економічній основі, підготовці освічених, добре фахово підготовлених, кадрів-управлінців на всіх щаблях господарської діяльності.

Усталені до теперішнього часу закономірності, тенденції та перспективи розвитку технічної творчості, винахідництва і раціоналізації дають основу розглядати їх як систему, що функціонує в суспільстві, в якій тісно переплітаються складні наукові, технічні і суспільні процеси та явища.

Але багато аспектів управління раціоналізацією і винахідництвом, їх організації, підготовкою учнівської та студентської молоді до цієї діяльності не знайшли відповідного відображення в науковій літературі. В Україні величезно проводились дослідження управління винахідницькою діяльністю на різних стадіях: підготовки особистості до творчості, створення самого винаходу, його впровадження у виробництво і одержання кінцевого результату – економічного ефекту, що сприяє розвитку технічного прогресу.

Сьогодні стає реальним і необхідним повернення уваги до потреб суспільного виробництва, виробництва до науки. З цього погляду повинні бути проаналізовані та зв'язані всі ланки, поєднуючі науку, техніку і виробництво.

Вирішення цієї проблеми базується на розвитку технічної творчості у всіх галузях народного господарства, а особливо в напрямку підготовки учнівської та студентської молоді, майбутніх фахівців і спеціалістів народного господарства.

Вдосконалення управління раціоналізацією і винахідництвом забезпечує значний розвиток науково-технічного прогресу. Діючий до теперішнього часу в Україні механізм управління цією сферою склався, в більшості стихійно, без планомірного напрямку і підготовки особистості до творчості. Такий стан розвитку винахідницької діяльності в Україні з переходом до ринкових відносин змусив створити своє національне патентне відомство і, зокрема, вести

підготовку учнівської молоді і студентів до розвитку технічної творчості.

Для практичного втілення будь-якої народно-господарської задачі на сучасному етапі, коли в основу дальшого зростання різних форм власності покладено розвиток науково-технічного прогресу і вдосконалення господарського механізму, виникає потреба зв'язку технічної творчості з елементами господарського механізму, інтенсифікації потенціалу творчості трудового колективу. Такий механізм є важливою передумовою в перебудові управління винахідницькою і раціоналізаторською діяльністю як у плані теоретичному, так і має принципове значення під час створення всієї системи управління і розвитку науково-технічної творчості в одному народногосподарському комплексі України, переборення колоніального наслідку минулого, вихід у перспективі на передові позиції розвитку науково-технічного прогресу і вигідний обмін науковими розробками на світовому ринку. Пришвидшити цей процес можна, якщо забезпечити глибоке вивчення теорії і практики патентознавства в сучасних умовах.

Звичайно, автори усвідомлюють, що окремі розділи не можуть дати того об'єму знань, які повинен мати спеціаліст. Обмеження, які стояли перед авторами під час написання підручника, змусили викласти матеріал стисло. У підручнику мало приведено статистичних даних, виходячи з того, що нинішні умови не відбивають дійсності, а цифрові дані будуть іти на шкоду підручнику. Не дивлячись на це, не можна повністю уникнути упущень, які можуть бути в підручнику.

Щирі слова подяки авторського колективу адресовано поважним добродіям: доктору економічних наук, професорові С.Вовканичу, І.Дахно, Е.Буйку, В.Ткаченку, матеріальна підтримка яких великою мірою допомогла у виданні цього підручника.

Розділ 1. ПАТЕНТОЗНАВСТВО ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

§1. Генезис винахідництва і раціоналізації

Досягнення передової науки, найдосконалішу і наймогутнішу техніку, зростаючу силу науково-технічної творчості необхідно поставити на відбудову незалежної Української держави, для розвитку науково-технічного прогресу.

В умовах ринкової економіки науково-технічний прогрес є джерелом подальшого зміцнення економічної могутності та прискорення розвитку суспільства, дійовим інструментом якісного піднесення виробництва, передумовою успішного вирішення соціальних завдань.

Розвиток в Україні технічної творчості (винахідництво і раціоналізація як її основні види) мав свої особливості, так як власного патентного закону не було, всі нормативні та правові документи, які відносились до об'єктів творчості мали відбиття в „Положенні про винаходи і раціоналізаторські пропозиції“ – держави Росії.

Історичний розвиток правових норм винахідництва і раціоналізації, який проходив у Росії, використовувався у всіх колоніальних державах, які були під її владою. Всі винаходи і промислові зразки подавались у патентне відомство Росії, а пізніше протягом 70 років СРСР.

Першим нормативним документом у галузі патентознавства було „Положення про винаходи“ від 30 червня 1919 року. Воно закріплювало за автором будь-якого винаходу право авторства на цей винахід, що підтверджувалось виданою йому авторського свідоцтва. Винахідник мав право на винагороду у випадку оголошення його винаходу беззастережною країною (Див. Патентоведение. – М., 1976).

Наступні зміни законодавства були викликані переходом до нової економічної політики. Було видано постанову від 12 вересня 1924 року „Про патенти на винаходи“. Ця постанова (закон) на відміну від патентного права європейських країн, як і попередній декрет, забезпечує захист права справжнього винахідника.

Вактивне значення в розвитку винахідництва мав наказ ВСНГ від 11 квітня 1925 року). В ньому вказувалось, що для винагородження широкої колективної творчості робочих необхідно преміювати кожне вдосконалення, запропоноване і зроблене робітником на підприємстві.

Технічна реконструкція народного господарства, яка проводилась на основі п'ятирічного плану, в деякій мірі

підняла роль винахідництва і раціоналізації. 26 жовтня 1930 року прийнята спеціальна постанова „Про стан масового винахідництва та раціоналізацію виробництва“. Вона відмітила значення масового винахідництва у створенні нової техніки і технології. Керівникам підприємств вводилось в обов'язки своєчасно розглядати робочі пропозиції, ліквідувати тяганину із впровадженням цінних винаходів і раціоналізаторських пропозицій, формувати на підприємствах виробничу базу для їх розробки, виготовлення і випробовування дослідних зразків.

Вказана постанова сприяла прийняттю „Положення про винаходи і технічні вдосконалення“ від 9 квітня 1931 року. Виходячи із нових умов, що склалися в країні, в Положення було введено дві форми правової охорони винаходів – авторське свідоцтво і патент.

Винахідник міг просити на свій винахід авторське свідоцтво або патент, і в останньому випадку він мав особисте право на винахід. У рамках Положення 1931 року була введена правова охорона раціоналізаторських пропозицій і, причому, не тільки технічних, але й організаційно-виробничих.

Розвиток галузей народного господарства на базі нових технічних рішень, вимагав внесення суттєвих змін і доповнень у законодавство по винахідництву. В зв'язку з тим 5 березня 1941р. урядом було затверджено нове „Положення про винаходи і технічні вдосконалення“.

У результаті підвищення творчої активності працівників виробництва і науки в післявоєнні роки були поставлені нові завдання в області керівництва технічним прогресом. „Положення про винаходи і технічні вдосконалення“, затверджене в 1942 році, не повністю відповідало своєму призначенню. Тому після створення Комітету в справах винаходів і відкриттів при Раді Міністрів у вересні 1955р. була розпочата підготовка нових законодавчих актів. До їх розробки були залучені широкі кола винахідників і раціоналізаторів.

24 квітня 1959р. постановою Ради Міністрів було затверджено „Положення про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції“ і „Інструкція про винагороду за відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції“ (СП СРСР. – 1959. – №9, зміни в СП. – 1961. – №8; 1962. – №2; 1965. – №7).

У Положенні 1959 року вперше було дано визначення винаходу і раціоналізаторській пропозиції. Встановлювались тільки два види технічних пропозицій, на які розповсюджувалась правова охорона – винахід і раціо-

раціоналізаторська пропозиція, замість трьох раніше, було знято технічне вдосконалення.

Більш широкому використанню в народному господарстві винаходів і раціоналізаторських пропозицій сприяла постанова Ради Міністрів від 20 травня 1960 року №531 „Про методи поліпшення впровадження в народне господарство винаходів і раціоналізаторських пропозицій“ (СП СРСР. – 1960. – №11). Нове законодавство сприяло дальшому розвитку науково-технічного прогресу.

Постанова від 14 червня 1962 року №607 „Про покращення охорони державних інтересів в області винаходів і про дальше поліпшення організації винахідництва в країні“ намітила дальші шляхи вдосконалення управління винахідництвом.

Радою Міністрів від 30 червня 1964 року було прийнято Постанову №560 „Про заходи по поліпшенню справи винахідництва і раціоналізації в сільському господарстві“ (СП СРСР. – 1964. – №12).

Важливе значення має організація патентно-ліцензійної роботи. Тому 19 травня 1967 року була прийнята Постанова №449 „Про поліпшення патентно-ліцензійної роботи в країні“ (СП СРСР. – 1968. – №18). Ці заходи мали вплив на сферу організації винахідницької діяльності.

20 серпня 1973р. прийнята Постанова №575 „Про дальший розвиток винахідницької справи в країні, покращення використання в народному господарстві відкриттів, винаходів і раціоналізаторських пропозицій“ (СП СРСР. – 1973. – №19), а Рада Міністрів прийняла Постанову від 21 серпня 1973р. №584 про затвердження „Догодження про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції“. Воно вступило в силу з 1 січня 1974 року. Договоренням №584 користувались усі республіки до складу СРСР.

З метою забезпечення правової охорони об'єктів промислової власності, а також раціоналізаторських пропозицій, і ефективного функціонування єдиної патентної системи в Україні Указом Президента України затверджено Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні №479/92 від 18 вересня 1992 року.

Одночасно створено Державне патентне відомство України, яке знаходиться за адресою: 254053, Київ-53, Львівська площа,8, а також Науково-дослідний центр патентної експертизи за адресою: 254119, Київ, вул.Сім'ї Чкалових, 15.

У Державне патентне відомство (Держпатент) входять відповідні управління, які займаються всією патентною діяльністю розвитку технічної творчості. До них відносяться:

- Управління права і патентної політики;
- Управління економіки промислової власності;
- Управління державних реєстрів;
- Управління організації навчання, підвищення кваліфікації та атестації патентних повірених;
- Управління редакційно-видавничої діяльності;
- Управління патентування та ліцензування;
- Управління апеляцій;
- Інспекція з питань охорони промислової власності;
- Управління патентної документації та інформації;
- Управління справами.

Держпатент організовує і скеровує роботу, зв'язану з патентуванням за кордоном винаходів, видає в межах своєї компетенції накази, інструкції, укази на основі і при виконанні діючого законодавства в області винахідництва.

Вважаємо за доцільне відмітити, що Держпатентом упущено одне важливе питання - створення вищого навчального закладу з підготовки патентознавців до ринкової економіки. В Україні не створено ні одного вищого навчального закладу, де здійснювали б підготовку і навчання спеціалістів цієї важливої галузі науки.

§2. Управління раціоналізаторством і винахідництвом

У нинішніх умовах раціоналізаторство і винахідництво представляють собою складну динамічну соціально-економічну систему, наслідки функціонування якої виявляються в науково-технічній і господарській діяльності, які нероздільно пов'язані між собою. Оцінюючи значення і внесок технічної творчості в кінцеві результати щодо використання раціоналізаторських пропозицій, винаходів і промислових зразків, неоспоримим фактом є підвищення продуктивності праці і якості продукції, створення нових видів продукції, економія матеріальних ресурсів, збереження навколишнього середовища та інших факторів, які впливають на покращення техніко-економічних показників діяльності промислових підприємств.

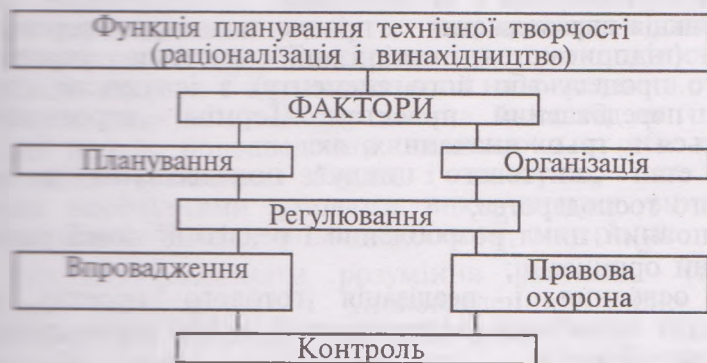
Розвиток технічної творчості, вдосконалення механізму впровадження наукових досягнень, у більшій мірі, визначається вмідим управлінням раціоналізаторством і

визначенням, включаючи в себе закони, які не входять в предмет ні однієї з суспільних наук.

Управління раціоналізаторством і винахідництвом — це не тільки планування, облік і фінанси, техніка управління тощо. Управління — це одне ціле, яке об'єднує всі сторони на всіх його рівнях і має свої закони, що містять цілком закономірності окремих складових в їх сукупності.

Основними функціями управління технічною творчістю є планування, організація, регулювання, впровадження, правова охорона, контроль і облік.

Функція планування — основна функція управління технічною творчістю. Суть управлінської діяльності технічного полягає в налагодженні складної й обширної системи відносин, що охоплюють фактори розвитку технічної творчості, і впровадження нових розробок, правової охорони, контролю і обліку кінцевих результатів.

Облік показників кінцевих результатів

Інформаційно-технічна творчість	Інформаційно-технічна творчість	Підвищення продуктивності	Економія матеріалів і сировини	Збільшення об'ємів продукції	Реалізація концентрованої продукції	Ефективність творчості	Зростання доходу, прибутку

Облік показників і кінцеві результати планування технічної творчості.

Функція організації технічної творчості заключається у послідовності і координації дій, необхідних для розвитку галузей виробництва на основі винаходів і промислових зразків. Чим складніша задача, тим у більшій мірі вона вимагає відповідної

організації, яка б задовільняла вимоги спеціалізації, концентрації сучасної техніки і технології виробництва, пропорційного розвитку різних сторін (технічної, виробничої, економічної, фінансової) об'єкта, при оптимальних умовах трудових, грошових і матеріальних витрат. Технічна творчість стає реальним втіленням у процес виробництва тільки при умові чіткої організації елементів всієї системи.

Функція регулювання зводиться до забезпечення розвитку технічної творчості, відповідно до розроблених програм, і усунення відхилень, які виникають у процесі створення, розроблення, впровадження і використання у виробництві. Регулювання гарантує запланований темп виробництва, взаємовідносини між науковими розробками, освоєнням і впровадженням у процес виробництва науково-технічних досягнень, у тому числі винаходів як в сфері держави, так і за кордоном.

Функція впровадження — процес планового переведення об'єкта (підприємства, організації, системи управління окремого процесу або його елемента) з існуючого стану в новий, передбачений проектом. Термін „впровадження” вживається в трьох значеннях, як:

- етап „життєвого циклу” нововведення в межах народного господарства;
- повний цикл розроблення і реалізації нової розробки в окремій організації;
- освоєння і реалізація готового проекту нової розробки в організації (підприємстві), тобто впровадження в процес виробництва.

У першому визначенні термін „впровадження” вживають тоді, коли є дослідне, потім масове впровадження наукових, проектних розробок і винаходів у народне господарство.

Тут можна виділити дві проблеми: розрив у часі початкових і кінцевих етапів науково-технічного циклу, відрив „піонерного” впровадження від масового, наявність різних перешкод на шляху розміщення замовлень і реалізації комплексних науково-технічних розробок.

Впровадження як повний цикл розробки і втілення нововведення включає такі етапи:

- аналіз доцільності розробки нововведення;
- розробка нового або прив'язка готового проекту нововведення;
- співгодоження і затвердження проекту зі всіма зацікавленими особами і організаціями;

- підготовка до впровадження;
- впровадження (реалізація) нововведення в процес виробництва;
- оцінка фактичної ефективності реалізованого нововведення;
- планування розвитку і розширення сфери ефективного розповсюдження нововведення.

На етапі впровадження в процес виробництва проходить матеріалізація суті нововведення (винаходу), виявляються недоробки в проекті і підготовці організації до його впровадження.

Для підвищення ефективності впровадження необхідно змінити антиінноваційну традицію, стереотипи поведінки, що гальмують перебудову, реалізацію досягнень науково-технічного прогресу, повністю перебудувати організаційні форми і механізм матеріального та морального стимулювання, ціноутворення, фінансового і кредитного механізму під час впровадження нової техніки, технології, матеріалів, знайти методи і засоби вирішення протилежностей між інтересами держави і впровадженням нововведення.

Впровадження винаходу можна вважати як цілеспрямований процес нововведення, включаючи в себе комплекс організаційно-технічних заходів і стимулів, що забезпечується необхідними умовами використання винаходу в виробництві нової техніки, нової технології, матеріалів.

Важливо розрізнати розуміння „винахід“ (кінцевий результат дослідження) і „нововведення“ (воно йде за винаходом і закінчує успішні розробки). Винаходом вважається поява чогось нового – нововведення як впровадження в практику.

Процес нововведення можна представити чотирма етапами:

1. Стимул – етап, на якому в організації приходять до висновку про необхідність розробки нової ідеї.

2. Концепція – етап, на якому складається план дії по реалізації ідеї.

3. Пропозиція – етап, на якому після відповідного обговорення спеціалістами пропозиція приймається як така, що відповідає інтересам організації.

4. Впровадження – етап доведення ідеї до ринкової практики.

Перші два етапи пов'язані з винаходом, два останні – з нововведенням, якщо вони закінчуються успішно з огляду задоволення суспільних потреб. Проведення дискусій між винаходом і нововведенням набуває

особливого значення під час вибору організаційно-економічних форм впровадження.

Впровадження раціоналізаторських пропозицій винаходів у процес виробництва, може бути успішним як з кількості, так і часі, коли підприємства, організації або фізичні особи, які є власниками патентів, будуть звільнятися від оподаткування випускаємої продукції, з якій закладені продукти творчості, від одного до трьох років. Термін повинен визначатись від важності винаходу його рівня, а також виду виробництва.

Цей критерій повинен бути основним у різних формах впровадження науково-технічних розробок і класифікуватись від потреб нової продукції, технології, матеріалу, величини отриманого ефекту, масштабу і широти розповсюдження нововведення.

Функція правової охорони — єдиною формою правової охорони винаходів і промислових зразків вважається патент (документ виняткового права), який видається винахіднику. Причому, незалежно від того відноситься даний винахід до категорії службових (створених у зв'язку з виконанням службового завдання і з використанням ресурсів підприємства), або він створений з особистої ініціативи винахідника.

Питання правової охорони технічної творчості, показані юристами патентознавцями в різних роботах, а закон України про охорону прав на винаходи і корисні моделі, який введений у дію з 01.07.94р. згідно з Постановою Верховної Ради №3769-12; №3771-12; №3793, регулюють відносини, що виникають у винахідницькій діяльності.

Положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні регулюються майнові та пов'язані з ними особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку зі створенням правовою охороною та використанням винаходів, промислових зразків, товарних знаків і знаків обслуговування, а також відносин, пов'язаних з визнанням прав автора раціоналізаторської пропозиції.

Функція контролю полягає у спостереженні за процесом розвитку системи технічної творчості, виявленні відхилень і можливості їх усунення під час створення рацпропозицій, винаходів, промислових зразків та товарних знаків.

Контроль сприяє розробці та застосуванню ефективних систем, методів і прийомів спостереження і перевірки оптимального функціонування керованої та керуючої системи.

необхідності в корегуванні розвитку процесу технічної творчості,

Функція обліку – покликана забезпечити збір і систематизацію інформації про динаміку, стан і тенденції розвитку технічної творчості в галузях народного господарства.

Процес виробництва представляє собою безперервно повторюваний процес, де кожний наступний виробничий цикл не може повторюватись відірвано від попереднього. Процеси технічної творчості – винаходи, промислові зразки і товарні зразки розвивають виробничий процес на вищій основі від попередньої бази, а кінцеві результати розвитку виробничого обліку, який дають статистичні дані про обсяги матеріалів, одержання прибутку від впровадження раціоналізаторських пропозицій і винаходів, витрат на виплату авторської винагороди.

Розглянуті загальні функції управління технічною творчістю причетні до всіх систем управління економікою. Вони визначають принципову єдність структури процесу управління на всіх рівнях народного господарства. Управління ніколи не існує окремо від його об'єкту, тому зміст кожної функції не буває незмінним, а визначається специфікою керованого об'єкту.

Основною метою вдосконалення організаційної діяльності в раціоналізації і винахідництві є планове виконання наукових розробок на рівні винаходів, здійснення створення нової техніки і технології на основі високоефективних винаходів і раціоналізаторських пропозицій у народному господарстві та одержання економічного ефекту. Створення винаходів і їх швидке впровадження в народному господарстві вимагатимуть нові форми господарювання ринкової економіки, особливо створення конкурентоспроможної продукції, зокрема високотехнологічної.

Винаходи і вагомі раціоналізаторські пропозиції є національним багатством України, розвитком науково-технічного прогресу як техніки, так і технології.

Одним з основних завдань на сучасному етапі господарської реформи є створення необхідних умов для становлення економіки на якісно нові рубежі, формування ринкового механізму, який би забезпечував розвиток науково-технічного прогресу. Відповідна перебудова господарського механізму повинна відбуватись і у науково-технічній та раціоналізаторській діяльності механізму управління, впровадження і розповсюдження технічних новин у народному господарстві, з одночасним розвитком

науково-технічної інформації та комп'ютеризації всь процесів.

Прийнятий у даний час закон України про промислову власність, має основу для вдосконалення всього механізму винахідницької діяльності. Появилась об'єктивна можливість підвищити роль винахідників і раціоналізаторів створити механізм преміювання з державного бюджету тих виробників, які використовують винаходи і промислові зразки у товарах і технологіях.

В умовах перебудови економіки стає необхідним прискорити розвиток винахідництва і раціоналізації, бо якого неможливо досягти випуску високоякісної і конкурентоздатної продукції при економії всіх матеріальних ресурсів.

Необхідна нова стратегія управління винахідництвом для одержання народногосподарського ефекту у всіх його складових – від створення винаходу, оцінки значимості планування, практичного використання та обліку одержаних результатів і розвитку стимулювання.

Практика стверджує, що найбільш високі результати трудової діяльності колективу досягаються завдяки добре організованому виробничому процесу і творчій активності працівників підприємства на мікроекономічному рівні. Розвиток творчості в межах держави – підйом національного добробуту на макроекономічному рівні.

Теоретичні умови інтенсивного розвитку економіки особливо актуальними при використанні творчих можливостей трудових колективів у розвитку технічної творчості.

Важливою рисою науково-технічного прогресу є розвиток економіки, обмеженість трудових і матеріальних ресурсів. Саме науково-технічний прогрес дає можливість забезпечити комплексне використання народногосподарських ресурсів, створити на основі винаходів, промислових зразків, ноу-хау принципово нові техніку і технологію, які здатні істотно підвищити продуктивність праці, якість конкурентоспроможність на ринках збуту.

§3. Організаційна структура системи управління технічною творчістю в ринковій системі господарювання

Однією із особливостей системи управління технічною творчістю в ринковій системі господарювання є організаційна структура. Аналіз теорії і практики в області організаційних структур управлінських систем показує, що їх розвиток є хоча і безперервним, але не лінійним процесом. Вони мають злучення періодів поступових змін з періодами корінних перетворень. Корінні перетворення в структурі управління технічною творчістю на промисловому підприємстві викликані змінами її цільової постановки, що є наслідком від змін форм власності, які у ринковій системі господарювання співіснують із приватної, змішаної і державної, а також у системі більш високого рівня, що створюють державну інтегровану систему.

Ця централізація управління обумовлена, перш за все, суцільним характером виробництва, що вимагає проведення єдиної технічної політики в усіх галузях економіки, а також необхідністю вирішення задач, які впливають у процесі діяльності:

- вибір основних напрямків розвитку науково-технічного прогресу при наявності великої кількості проблем галузевого і державного значення;
- дотримання науково-обґрунтованого співвідношення витрат на наукові дослідження, розробку і впровадження нової техніки на основі винаходів;
- встановлення обґрунтованих співвідношень у розвитку галузей народного господарства, надання переваг тим, що забезпечують технічний прогрес.

Нові форми господарювання передбачають надання певним структурам народного господарства самостійності у вирішенні певних питань науково-технічного прогресу.

У розвитку раціоналізації і винахідництва повинна діяти загальнодержавна система управління науково-технічним прогресом, включати в себе системи управління окремими аспектами цього складного процесу: фундаментальні дослідження розвитку техніки, підготовки кадрів, вивчення ринку, конкурентноздатності. Всі інші форми виробничої діяльності входять у цю систему як частини.

Вищим законодавчим органом управління науково-технічним прогресом є Верховна Рада України, в складі якої може створюватися постійна комісія по науці і техніці. Ця комісія на основі вивчення відповідних розділів Держав-

ного плану розвитку народного господарства і Державного бюджету підготовляє законодавчі пропозиції для сесії Верховної Ради, контролює діяльність міністерств відомств.

Безпосереднє керівництво науково-технічною діяльністю здійснює Кабінет Міністрів України, який скеровує роботу міністерств у цій галузі, затверджує основні напрямки розвитку науки і техніки.

Основним органом, який здійснює управління науково-технічною діяльністю, є Державний комітет України по науці і техніці, в обов'язки якого входить розроблення пропозицій по основних напрямках розвитку науки і техніки. Комітет здійснює загальнодержавний контроль за технічним рівнем певних галузей народного господарства, вирішує питання науково-технічної інформації і координації міжнародних наукових зв'язків.

В управлінні науково-технічним прогресом у тісному зв'язку приймає участь Держпатент України.

Вищим науковим закладом, що приймає участь в управлінні науково-технічною діяльністю є Академія Наук України.

Провідна роль у підготовці і підвищенні кваліфікації наукових кадрів належить Міністерству освіти України.

Винахідницька і раціоналізаторська діяльність є складовою частиною системи науково-технічного прогресу. В управлінні цією діяльністю будується за функціонально-галузевим принципом. Винаходи і раціоналізаторські пропозиції в більшості створюються в організаціях і на підприємствах державного сектора власності. Практика підтверджує, що важливою проблемою на сучасному етапі економічного розвитку, є оптимальна побудова управлінських структур цієї діяльності на промисловому підприємстві, в організації чи закладі.

Організаційна структура управління раціоналізаторством і винахідництвом на промисловому підприємстві будується за ієрархічною системою, в якій можна виділити декілька рівнів:

- вище керівництво (директор, його заступник, головний інженер), наказом по підприємству на якого покладається керівництво всією діяльністю раціоналізації винахідництва;

- керівництво структурними підрозділами (керівники відділів, цехів, лабораторій);

- нище керівництво (керівники секторів, майстер-дільниць).

Крім цього, в системі управління раціоналізаторством і винахідництвом є функціональні, забезпечуючі, організаційно-методичні і науково-технічні підрозділи (планово-економічний, конструкторсько-технологічний, науково-технічний і т.п.), які виконують роботи пов'язані із творчістю на всіх рівнях у залежності від характеру завдань.

Ця структура управління сприяють розвитку технічної творчості, а центральною ланкою управління раціоналізаторством і винахідництвом на всіх промислових підприємствах, в організаціях, закладах, які займаються науковою і виробничою діяльністю, залишаються відділи або підрозділи раціоналізації і винахідництва, яких на підприємствах називають:

- відділ раціоналізації і винахідництва (ВРІВ);
- відділ інформації, раціоналізації, винахідництва і патентознавства (ВІРВІП);
- бюро раціоналізації і патентознавства (ВРІП).

На початку свого виникнення патентні підрозділи в організаціях і на підприємствах здійснювали організацію і управління всією творчою діяльністю.

У даний час набуває ріст реєстрації патентних заявок, на основі „Тимчасового положення про порядок повернених“.

Крім того на другий план патентних підрозділів, які працюють на підприємствах і в організаціях, або не працюють і належному розвитку в нових формах управління, приведе до низького розвитку технічної творчості.

Патентні повірені, згідно з положенням, будуть виконувати приватною власністю і реєстрацією заявок, які поступають від юридичних і фізичних осіб інших держав. Діяльність державного сектора економіки повинна осередитись на підрозділи, які в системі управління раціоналізаторством і винахідництвом проводять такі роботи:

- приймають участь у забезпеченні патентоздатними і конструкторськими машинами, приладами, обладнанням, матеріалами і технологічними процесами;
- проводять діяльність по наданню допомоги в оцінці технічного рівня розробок, захисту державного пріоритету науково-конструкторські і проектно-технологічні роботи, виконання на різних винаходів, проведенню їх попередньої перевірки на новизну і оформлення заявок на винаходи;
- організовують роботу по підготовці рекомендацій на винаходи як кордоном винаходів і комплекс робіт по їх правовому захисту;

- комплектують патентний фонд по напрямку діяльності підприємства, вивчення і його використання;

- організують роботи по підвищенню кваліфікації керівних і інженерно-технічних працівників підприємства з галузі винахідництва.

В організаціях, які не мають науково-дослідних або конструкторських підрозділів, функціонують тільки БРІП і на них покладені функції, пов'язані з цією діяльністю. Основні задачі БРІП:

- розроблення перспективних і поточних планів по винахідництву і раціоналізації;

- розроблення планів організаційно-масових заходів;

- розгляд заяв на раціоналізаторські пропозиції;

- сприяння і контроль за використанням винаходів і раціоналізаторських пропозицій;

- складання кошторису і звіту всієї діяльності.

У діяльність патентних підрозділів не входило здійснення такого широкого комплексу заходів, які ми розуміємо під управлінням раціоналізацією і винахідництвом. Патентні підрозділи промислових підприємств повинні проводити свою діяльність по наступних важливих напрямках:

- організація і проведення робіт по розвитку масової технічної творчості;

- безпосередня участь у розробці та впровадженні раціоналізаторських пропозицій і винаходів у виробництво;

- визначення економічного ефекту від впровадження винаходів і раціоналізаторських пропозицій у виробництво, розрахунок і виплата авторської винагороди;

- планування заходів, скерованих на вдосконалення організації діяльності технічною творчістю;

- організація технічної пропаганди і участі в проведенні організаційно-масових заходів по обміну досвідом нововведень;

- проведення патентно-ліцензійної діяльності, складання угод, патентних формулярів тощо;

- проведення патентного пошуку на винаходи, промислові зразки і при необхідності на товарні знаки.

Така необхідність диктується і самою практикою діяльності патентних підрозділів. Вона оговорена тим, що для досягнення значних результатів підвищення технічної творчості вимагається, щоб була активна робота, вівся безперервний пошук, який б давав можливість створювати той необхідний комплекс наукових, технічних, економічних, правових і організаційних заходів, які

сприятимуть розвитку раціоналізації і винахідництва на відповідному рівні, від якого залежить науково-технічний прогрес.

Практика показує, що створення патентних підрозділів на підприємстві управління технічною творчістю на деяких підприємствах проходить на формальній основі. Патентні підрозділи можна зустріти в підрозділах головного конструктора, головного технолога, підрозділах стандартизації, яким надано в обов'язки функції управління раціоналізацією і винахідництвом.

Нові форми господарювання в ринковій економіці, вимагають іншого підходу до цієї сфери діяльності. Ринок вимагатиме конкуренції, а конкурентоздатна продукція може мати успіх у споживача тільки та, в якій використовуються винаходи, промислові зразки, ноу-хау та торгівельний знак.

У сучасних умовах для створення патентних підрозділів на підприємствах існують певні перешкоди. Однією з них є ненадання належної значимості в управлінні розвитком раціоналізації і винахідництва. Керівники підприємств вважають, що важке економічне становище підприємств, скорочення кількості працюючих, викликає необхідність ліквідації тих патентних підрозділів, які не створені, а на підприємствах, де не створені такі підрозділи, не поспішають їх створювати з причини економічного характеру. Вона полягає в тому, що в діючих підприємствах підрозділи такі підрозділи переважно не економічні, а створити їх у рамках існуючих, у даний час нормативної чисельності і фондів заробітної плати викликає труднощі.

І остання причина. Держпатентом України не передбачено в наказовому порядку створення патентних підрозділів на підприємствах.

Найбільш реальною, на наш погляд, є ідея створення на підприємствах підрозділів по винахідницькій діяльності в адміністративному складі (2-3).

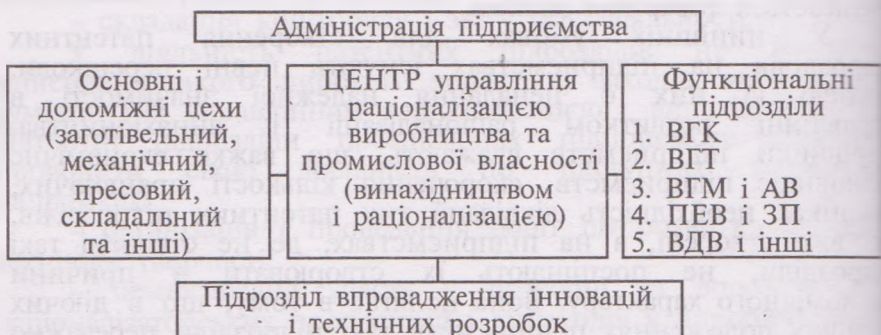
Самі працівники повинні займатись раціоналізацією і винахідництвом і нести відповідальність за діяльність підприємства.

Другий – вести інформаційну діяльність, проводити інформаційні дослідження, розповсюджувати технічні новини, проводити інформаційну діяльність по забезпеченню спеціалістів і підприємств необхідними джерелами інформаційного напрямку. Самі працівники сприяє впровадженню раціоналізаційних пропозицій, винаходів, промислових зразків, виконують розрахунки і авторську виплату. Якщо більша

чисельність працівників, то вони повинні займатися патентно-ліцензійною діяльністю.

Основними джерелами інформації для патентних підрозділів є патентна інформація, описи винаходів, реферати винаходів – найбільш важливий і оперативний вид технічної інформації.

Систематизація та інтеграція різних організаційних структур по управлінню раціоналізаторством винахідництвом дає можливість дати більш раціональну перспективну форму організаційній структурі підрозділу управління технічної творчості більш швидкому використанню новин у виробництві. Для раціональної перспективної форми організації структури управління раціоналізаторством і винахідництвом на промисловому підприємстві пропонується схема.

1. Відділ головного конструктора – ВГК;
2. Відділ головного технолога – ВГТ;
3. Відділ головного механіка і автоматизації виробництва – ВГМ і АВ;
4. Планово-економічний відділ і заробітної плати – ПЕВ і ЗП;
5. Виробничо-диспетчерський відділ – ВДВ.

Рис. 2. Структура управління раціоналізаторством і винахідництвом на підприємстві.

У запропонованій схемі організаційної структури центральною ланкою є патентний підрозділ, на який покладаються функції управління раціоналізаторством винахідництвом на підприємстві (фірмі) чи установі та координація всієї творчої діяльності.

Для прискорення темпів науково-технічного прогресу, росту ефективності наукових і технічних розробок, скорочення часу впровадження винаходів і раціоналізаторських пропозицій, а також більш високі вимоги в ринковій економіці до товару відносно конкурентів, обумовлено необхідністю управління наукою і окремими галузями, зокрема винахідницькою діяльністю.

Контрольні запитання і завдання

1. Чи вважає патентознавство як наука?
2. Чи належить до найбільш масового виду технічної творчості?
3. Чи нормативні документи в патентознавстві використовувалися в Україні протягом 70 років?
4. Який нормативний документ покладено в основу національного патентного відомства України?
5. Чи управління входять у Держпатент України?
6. Чи вважає технічна творчість на розвиток науково-технічного прогресу?
7. Чи основні функції управління технічною творчістю?
8. Чи зв'язок між винаходом і нововведеннями?
9. Чи державні органи здійснюють управління науково-технічним прогресом?
10. Чи структура управління технічною творчістю на промисловому підприємстві?
11. Дайте письмову відповідь: які вам відомі технічні рішення (винаходи і раціоналізаторські пропозиції), що дали значний вплив у розвитку науки і техніки?

Розділ 2. ФОРМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

§1. Положення про правову охорону винаходів, промислових зразків та товарних знаків

Положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні (далі Положення, вводиться в дію з 1.07.94р. згідно з Постановою Верховної Ради №3769-12 від 23.12.93р.) регулюються майнові та, пов'язані з ними, особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку зі створенням правовою охороною та використанням винаходів, промислових зразків, товарних знаків і знаків обслуговування, а також відносини, пов'язані з визнанням прав автора раціоналізаторської пропозиції.

До об'єктів промислової власності відповідно до Положення належать винаходи, промислові зразки, товарні знаки і знаки обслуговування, які були заявлені й дістають правову охорону в Україні у формі патентів (на винаходи і промислові зразки) та свідоцтв (на товарні знаки і знаки обслуговування), виданих Державним патентним відомством України. Раціоналізаторські пропозиції дістають правову охорону у формі посвідчення на раціоналізаторську пропозицію на підприємстві, в установі чи організації, яка визнала пропозицію раціоналізаторською.

Право на об'єкти промислової власності, а також раціоналізаторські пропозиції, охороняються державою. Це означає, що фізичні або юридичні особи України мають право на правову охорону винаходів, промислових зразків і товарних знаків та знаків обслуговування в Україні або в державах, які підписали угоду про створення Міждержавної організації по охороні промислової власності. Такими ж правами користуються іноземні фізичні або юридичні особи на підставі міжнародних договорів України.

Будь-якого об'єкта промислової власності (винаходу, промислового зразка, раціоналізаторської пропозиції) визнається автор — фізична особа, творчою працею якої створенні ці об'єкти. Якщо винахід (промисловий зразок, раціоналізаторська пропозиція) створений спільною працею кількох фізичних осіб, усі вони визнаються співавторами і користуються однаковими правами, які визначаються угодою укладеною між ними.

Не визнаються авторами фізичні особи, які не внесли особистого творчого вкладу в створення винаходу

промислового зразка, раціоналізаторської пропозиції), який автору тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу або сприяли оформленню прав на винахід (промислової зразок, раціоналізаторську пропозицію) та його використання.

Автором винаходу належить право авторства, яке є особливим правом. Це авторство охороняється патентом. Власником патенту на винахід чи промисловий зразок може бути:

- автор (співавтори) винаходу чи промислового зразка;
- спадкоємець (спадкоємці) автора (співавторів);
- фізичні винахідники України (стосовно винаходів), якщо автор (співавтори) передає виключне право на використання винаходу зразка;

- роботодавець, якщо між автором винаходу чи промислового зразка та роботодавцем укладено договір про використання автором права на патент. У цьому випадку автор має право на використання винаходу чи промислового зразка у власному виробництві. Якщо між автором і роботодавцем не укладено зазначеного договору або роботодавець не подав заявку на видачу патенту в установленний строк після письмового повідомлення автором про створений ним винахід чи промисловий зразок, то право на одержання патенту залишається за автором. Авторство має право використати цей винахід чи промисловий зразок на умовах, що визначаються цим договором;

- інша фізична або юридична особа, якій автор (співавтори) за договором передав право на одержання патенту до внесення винаходу чи промислового зразка до Державного реєстру винаходів України або до Державного реєстру промислових зразків України.

Власником свідоцтва на товарний знак може бути фізична або юридична особа, яка займається підприємницькою діяльністю.

Власником свідоцтва на колективний знак може бути фізична підприємців, які займаються випуском товарів, наданням послуг (робіт), що мають спільні характерні ознаки.

Всі ці проблеми об'єднує безпосередній зв'язок з творчим закріпленням прав на технічні і художньо-створення рішення. Кожен об'єкт промислової власності пов'язаний з промисловою технологією, юриспруденцією, інформацією, науково-технічною інформацією тощо, але всі вони за характером діяльності відповідають

процедурі патентування, то набувають патентознавчого аспекту.

Необхідно відзначити, що на винаходи, промислові зразки, товарні знаки видаються охоронні документи, які засвідчують особисту власність тих, на чие ім'я видано документи.

Право на винахід засвідчується патентом, авторство винахіду, пріоритет винаходу та виняткове право використання винаходу в Україні. Патент на винахід дає право на реєстрацію винаходу в Державному реєстрі винаходів України, але не більше 20 років від дати надходження заявки до Держпатенту України.

Термін патент латинського походження (патент – відкритий). Протягом століть він застосовувався в різних країнах у торговельній, фінансовій і юридичній термінології. Його сутність розкривається в законодавстві кожної окремої країни, де є свої особливості в деталі побудови патентних систем. Але одночасно існують деякі спільні ознаки, що дають змогу визначити поняття патенту до того, в якій країні діють правила щодо нього.

Патентом – називається виданий державним органом (патентним відомством) документ, який дає особі або організації (патентовласникові) виняткове право використовувати зазначене в патенті технічне вирішення (винахід, промисловий зразок, корисна модель тощо).

Після видачі патенту в патентовласника виникає виняткове право, що забезпечує монополію на промисловий або інше комерційне використання винаходу промислового зразка. Патентовласник згідно із законом може заборонити будь-якій особі використовувати об'єкт патенту без спеціального дозволу. У випадку порушення виняткового права патентовласник може через суд примусово стягнути плату за використання винаходу промислового зразка.

Проте виняткове право, яке випливає з патенту, існує лише на території тієї країни, що видала патент, і не може виходити за її межі.

Дія патенту обмежена не лише в просторі (на певній території), а й у часі, що досягається фіксацією в законі тривалості існування виключного права. В різних країнах строки неоднакові і коливаються від 15 до 20 років. В європейських країнах (Бельгія, Франція, Нідерланди) строки дії патентів 20 років, Австрії, Німеччині, Швейцарії – 18 років, США, Канаді і деяких інших країнах – 17, Великобританії – 16, Японії та Італії – 15 років. Дія патенту визначається не лише юридичними нормами, а й об'єктивними

можливостями технічного прогресу. З розвитком техніки і появою нових, більш досконалих вирішень відбувається процес старіння попередніх досягнень. Застарілі конструкції, технологічні процеси немає потреби охороняти патентом. Видача патенту і підтримання його в чинності потребує виплати мита. Якщо відомо, що об'єкт патенту старіє, то оплата мита припиняється і патент автоматично втрачає силу.

Обсяг правової охорони винаходу визначається формулою винаходу. Опис, креслення або інші ілюстрації служать тільки для тлумачення формули винаходу.

Для патенту, виданого на продукт способу його виготовлення, поширюється і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом. При цьому новий продукт вважається одержаним запатентованим способом при відсутності доказів протилежного.

Не надається правова охорона винаходам, що суперечать принципам гуманності і моралі.

Патент на промисловий зразок засвідчує авторство на промисловий зразок, пріоритет промислового зразка і виключне право на використання промислового зразка в Україні.

Обсяг правової охорони, що надається патентом на промисловий зразок, визначається сукупністю його суттєвих рис, зображених на фотографіях (макеті, рисунку) виробу. Цей промисловий зразок служить тільки для тлумачення патенту.

Патент на промисловий зразок діє протягом 10 років від дати надходження заявки до Держпатенту України. За бажанням власника патенту строк його дії може бути продовжено Держпатентом України, але не більше як на 5 років.

Правова охорона товарного знака в Україні здійснюється на підставі його реєстрації в порядку, встановленому Положенням, або на підставі міжнародних угод в Україні.

На зареєстрований товарний знак видається свідоцтво, яке діє протягом 10 років від дати надходження заявки до Держпатенту України. На такий же термін строк дії свідоцтва може бути продовжений за клопотанням його власника, якщо буде сплачено додаткове мито.

Виключне право на використання винаходу, промислового зразка чи товарного знака належить власнику патенту, який має право їх використовувати, але не порушує прав інших власників патенту.

Ніхто не вправі використовувати патент (об'єкти, яким захищені) без згоди власника патенту.

Порушення прав власника патенту визнається, коли без його згоди проходить виготовлення, застосування, ввіз пропозиція для продажу, продаж та інші дії використання винаходу, промислового зразка чи товарного знака.

Не визнається порушенням прав власника патенту якщо винаходи чи промислові зразки використовуються на борту морських чи річкових суден інших держав, які тимчасово або випадково перебувають у водах України, при умові виключно для потреб судна. Проведення наукового дослідження або експерименту над засобом, в якому використано винахід, разове виготовлення ліків, при стихійних лихах, катастрофах, епідеміях та інших надзвичайних обставинах не є порушенням прав власника патенту, а також, якщо патент використовується в приватному порядку без комерційних цілей.

Суть патенту виявляється не тільки в юридичних наслідках його видачі, тобто у виникненні виключного права. Надзвичайно важливою характеристикою патенту є його техніко-інформаційний зміст як носія інформації про певне технічне рішення. Незалежно від того, в якій країні коли видається патент, інформація про його технічне рішення доступна всім зацікавленим особам, так як описи запатентованих технічних вирішень регулярно публікуються для загального відома і, таким чином, стають надбанням світової техніки, а також розвитку науки відповідної галузі виробництва.

Дія патенту як джерела інформації не обмежується кордоном однієї держави. Будь-який іноземний патент виключає, як правило, можливість для інших осіб патентувати такі самі технічні рішення у своїй країні чи інших країнах, за винятком тих країн, де видається патент тільки своєї країни і має назву „малий патент“.

§2. Порядок одержання патенту

Заявка на видачу патенту України на винахід, промисловий зразок, свідоцтва на товарний знак подається до Держпатенту України.

Заявка – це сукупність документів, які включають у себе заяву на винахід, промисловий зразок, товарний знак, опис суті рішення, що заявляється, із формулою винаходу.

креслення, фотографії та інші доповнюючі матеріали.

Заява на раціоналізаторську пропозицію подається в письмовій формі підприємству, організації, на яких здійснюється її використання.

Безпосередньо фізична особа, автор має право подати заяву на винахід, промисловий зразок, творчою працею якої створено цей винахід чи промисловий зразок, а також законний спадкоємець автора чи інша фізична або юридична особа, яка одержала від автора чи його правонаступника право на подання заявки на договірній основі.

Заявки на видачу охоронних документів можуть бути подані через патентного повіреного, який зареєстрований у Держпатенті України. Через патентних повірених також подають заявки особи, які проживають за межами України, а також юридичні особи за межами України.

Кожна подана заявка повинна відноситись тільки до одного винаходу чи промислового зразка, а також до одного знаку.

Заявка на винахід повинна містити наступні необхідні документи, які подаються як одне ціле в одному збірному пакеті:

- заяву про видачу патенту із зазначенням автора винаходу і їх місця проживання або місцеперебування;
- опис винаходу, що розкриває його з повнотою, достатньою для здійснення (виготовлення) винаходу будь-якою особою;
- формулу винаходу, що виражає його суть і записується на описі винаходу;
- креслення та інші ілюстративні матеріали, якщо вони необхідні для суті винаходу;
- реферат (короткий опис винаходу, формули для визначення суті винаходу).

Якщо заявка подається автором, то до матеріалів заявки повинна додаватись довідка, що підтверджує сплату податку в установленому порядку, або звільнення від сплати податку. При умові, якщо заявка передається у власність Держпатенту, автор звільняється від сплати податку, за ним залишається право авторства і відповідна винагорода встановлена Держпатентом.

До документів, які подаються в Держпатент, повинні бути надруковані українською мовою, а, коли документи подаються іншою мовою, обов'язково супроводжуються перекладом.

Дата надходження в Держпатент кожної поданої заявки є пріоритетом при умові, що документи оформлені згідно з вимогами, які встановлені Держпатентом.

Після надходження заявки на винахід, промислового зразок Держпатент проводить по них формальну експертизу, під час якої перевіряється наявність необхідних документів, а також можливість надання правової охорони. При позитивних результатах формальної експертизи приймається рішення про прийняття заявки на винахід до розгляду і встановлюється пріоритет, про що повідомляється заявнику, а якщо заявка не відповідає встановленим вимогам, приймається рішення про відмову в прийнятті заявки на винахід до розгляду.

По заявці, документи якої оформлені з порушенням встановлених вимог, заявнику надсилається запит з пропозицією протягом 2-х місяців від дати одержання подати виправлені документи. Якщо заявник у визначений строк не подав матеріали, вказані в запиті, заявка вважається неподаною.

На рішення про відмову в прийнятті заявки до розгляду заявник може подати заперечення до Апеляційної ради Держпатенту протягом 6-ти місяців від дати його одержання. Заперечення розглядається Апеляційною радою протягом 2-х місяців від дати його надходження. Рішення Апеляційної ради є остаточним.

Заявки, прийняті Держпатентом України до розгляду заявникові не повертаються.

Відомості про прийняттю до розгляду заявку на винахід, включаючи формулу винаходу, публікуються в офіційному бюлетені Держпатенту України через 18 місяців від дати пріоритету.

Публікація заявок на винаходи може здійснюватись, коли така публікація може завдати шкоди державним інтересам.

Автор винаходу може звернутися до Держпатенту з клопотанням про виправлення помилок в опублікованих відомостях про заявку, а також має право відмовитися будь-яким згаданим у відомостях, що публікуються.

Будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки після її публікації. Порядок ознайомлення з матеріалами встановлює Держпатент.

Заявленому винаходу від дати публікації до дати реєстрації в Державному реєстрі винаходів надається тимчасова правова охорона в обсязі опублікованої формули винаходу.

Тимчасова правова охорона вважається такою, що настає, якщо прийнято рішення про відмову у видачі

З клопотання заявника, яке подається до
наступного на проведення експертизи заявки по суті,
але не пізніше протягом 5 років від дати подання
заявки. Якщо таке клопотання у вказані строки не
подано, заявка вважається відкликаною.

Експертиза заявки на винахід по суті перевіряє
новизну винаходу умовам
патентоспроможності. За результатами експертизи заявки на
винахід по суті приймається рішення про відповідність чи
невідповідність заявленого винаходу умовам
патентоспроможності.

Три місяці автора з рішенням експертизи по суті
винахід, не має право на протиставлені матеріали
заявки вжити мотивоване заперечення до Апеляційної
ради в тримісячний строк від дати одержання рішення або
дня закінчення експертизи.

Рішення Апеляційної ради є остаточним.

Заявник на винахід чи промисловий зразок може бути
визнаний власником повністю або частково протягом усього
строку дії патенту в випадках:

- новизни винаходу чи промислового зразка,
умовам патентоспроможності, згідно з
патентом;

- наявності у формулі винаходу суттєвих ознак, які
немають відповідних матеріалів у заявці;

- правильного зазначення у патенті автора
винаходу або власника патенту.

Якщо особа має право подати заперечення до
ради проти виданого патенту, при умові
сплати встановленого мита. Апеляційна рада розглядає
заперечення тільки в межах мотивів, викладених в ньому.
Заявник на винахід заперечення, а також власник патенту
мають брати участь у розгляді заперечення.

Автори винаходів, промислових зразків мають право
на запатентування винаходів і промислових зразків в
іноземних державах. Щоб запатентувати заявку в іноземній
державі, заявник зобов'язаний подати заявку до
патентного відомства, повідомивши про намір запатентувати винахід
чи промисловий зразок в іноземних державах. При
наступному заперечення протягом 3 місяців від дати
наступного повідомлення заявка на винахід чи
промисловий зразок може бути подана в іноземній державі.

Заявник пов'язаний з патентуванням в інших
державі, якщо заявник або інша особа, яка дала згоду
заявнику, в тому числі іноземна.

§3. Патентні мита пов'язані з отриманням охоронних документів на об'єкти промислової власності

Згідно із законом України „Про державне мито“ 18 грудня 1991 року, „Тимчасовим положенням правову охорону об'єктів промислової власності раціоналізаторських пропозицій в Україні“, „Інструкція щодо порядку сплати державного мита“ за затвердженою Міністерством фінансів України від березня 1992р., справляється мито за дії, пов'язані отриманням охоронних документів на об'єкти промислової власності, підтримання їх чинності та передачею прав власниками у таких розмірах:

- подання заявки на видачу охоронного документа на об'єкти промислової власності (винахід, промисловий зразок, товарний знак), що діятиме тільки на території України — 8 грн. 50 коп.;

- дії під час проведення експертизи, здійснені за ініціативи заявника — 68 грн.;

- проведення експертизи по суті заявки, одного винаходу — 68грн., кожного 2-3-го винаходу, пов'язаного єдиним винахідницьким задумом — 34 грн., товарного знака (один клас товарів) — 8 грн. 50 коп., товарного знака (кожний другий і т.д. клас товарів, експертиз) — 17 грн.;

- видача або переоформлення на прохання заявника охоронного документа — 34грн. (2 неоподатковані мінімуми);

- видача чи переоформлення — 34грн.;

- подання заявки чи заперечення до Апеляційної ради Держпатенту України, скарги на рішення Апеляційної ради (скарга) — 34 грн.;

- підтримання чинності патента щорічно, рахуючи з дати надходження заявки на його видачу (на винахід промисловий зразок):

- третій рік - 0,1 від мін. зароб. плати - 17грн., - 0,1;

- четвертий-п'ятий рік - 0,2-0,3, -0,2;

- шостий-восьмий рік - 0,4-0,6, -0,5;

- дев'ятий-одинадцятий рік - 0,8-1,2, -0,9;

- одинадцятий-п'ятнадцятий рік - 1,2-2,0, 1,5;

- шістнадцятий-двадцятий рік - 2,0-3,0, -2,0;

- оплата річного мита протягом шести місяців: розмір річного мита встановленого строку його сплати збільшується на 50 відсотків;

- подання клопотання про відновлення пропущених строків у всіх випадках, крім строків сплати річного мита (щорічних строків) - 17 грн.;

- реєстрація договору про передачу права на інтелектуальний документ (реєстрація передачі) - 34 грн.;

- реєстрація ліцензійного договору (реєстрація ліцензії) - 34 грн.

Приведені дані можуть мінятися в залежності від змін законодавства Верховною Радою України.

Скорочені назви, приведені в дужках після повної назви кожної з перелічених дій, необхідно вказати на зворотній стороні платіжного документа у графі „вид операції“. На зворотній стороні платіжного документа необхідно вказати назву об'єкту промислової власності (винаходи, промислового зразка, товарного знака, номер патенту), а також повну назву дії з переліченого переліку, за яку сплачується мито.

Мито за вказані вище дії, що сплачують фізичні або юридичні особи, які постійно проживають чи знаходяться в Україні, сплачується і зараховується фіноргану за місцем проживання платника до бюджету України (розділ II, §1, символ звітності 57). З номером рахунка бюджету можна знаходитися в райфінвідділі за місцем оплати мита. Якщо мито сплачується в іноземній валюті, то воно зараховується на Державного валютного фонду України через рахунки валютних фондів місцевих рад народних депутатів (номери рахунків вказані Національним банком України на місця сплати від 06.03.92р. №01-02/96 „Про рахунки валютних фондів“). У випадках, коли громадяни проживають не за місцем проживання та оформлення документів, державне мито має бути перераховане поштовим переказом.

Мито за вказані вище дії, що сплачують фізичні особи та юридичні особи, що постійно проживають або знаходяться за межами України, зараховується до державного бюджету України на рахунок Міністерства фінансів України №1100657 в міській дирекції Укрсоцбанку за номером МФО 322012 (розділ II, §1, символ звітності 57), в іноземній валюті - зараховується до Державного валютного фонду України № 00076213 в Державному валютно-експортному банку України в м.Києві.

Оригінал квитанції кредитної установи, що прийняла мито, а при перерахуванні мита з рахунка платника останній примірник платіжного доручення з примірником (доміткою) кредитної установи на лицьовій або зворотній стороні такого змісту: „зараховано в доход

бюджету, дата“ (цей напис скріплюється першими
другими підписами посадових осіб із відтиском печатки
кредитної установи з проставленням дати викона-
вчого платіжного доручення) надсилається разом з відповід-
ним документом (заявкою, клопотанням, заперечен-
ням, договором, за винятком річного мита), рекомендованим
цінним листом за адресою: 252133, Київ-133, бульвар
Українки, 26, Науково-дослідний центр патентної
експертизи (НДЦПЕ) Держпатенту України.

У випадках, коли перерахунок мита проводиться з
рахунка вкладника, що знаходиться в Ощадбанку.
До документа, оплаченого митом, додається довідка
встановленою для Ощадних банків формою, підписаною
контролера і відтиском печатки Ощадбанку.

Необхідно мати на увазі, що сплату мита слід робити
окремо по кожному об'єкту промислової власності
окремо по кожній із перерахованих вище дій. До НДЦПЕ
Держпатенту України відповідно надсилаються окремі
квитанції або платіжні доручення.

Від сплати мита звільняються пенсіонери, учні
студенти за дії, пов'язані з поданням заяви на видачу
патенту, на винахід чи промисловий зразок, експертизу
заявки, переоформлення і підтримання чинності патенту.
Для колективу заявників чи власників патенту розмір мита
зменшується на частку пропорційну кількості громадян
звільнених від сплати мита.

Документи, які засвідчують право на пільги щодо
сплати мита, надсилаються в НДЦПЕ в строки, встановлені
для сплати мита за відповідну дію.

Варто відмітити, яке мито оплачують автори в
іноземній валюті під час патентування винаходів у інших
державах. Середня вартість патентування за кордоном
станом на 01.01.91р. становить:

№	Країна	Валюта	Вартість	
			Подання заявки	Видача патента
Австрія	австр.дол.	1200	2300	
Австрія	австр.шил.	10000	14000	
Австрія	дол.США	870	-	
Бельгія	швейц.фр.	1500	1100	
Бельгія	бельг.фр.	5600	70000	
Бразилія	дол.США	900	100	
Бразилія	дол.США	1500	1000	
Велика Британія	фунт.ст.	600	400	
Велика Британія	дол.США	1600	1800	
Велика Британія	гульд.	3900	9100	
Велика Британія	дол.США	1100	600	
Данія	дат.кр.	20000	20800	
Данія	дол.США	1100	600	
Індія	інд.руп.	2900	5000	
Індія	дол.США	950	-	
Італія	дол.США	1200	50	
Італія	іт.ліра	1120000	131000	
Канада	кан.дол.	850	2800	
Канада	дол.США	1000	500	
Канада	дол.США	1200	-	
Канада	дол.США	900	700	
Німеччина	нім.марка	1500	5000	
Німеччина	дол.США	1300	600	
Норвегія	норв.крона	15000	15000	
Норвегія	дол.США	1200	60	
Норвегія	дол.США	1500	-	
Норвегія	дол.США	700	1000	
Норвегія	дол.США	700	-	
США	дол.США	1500	5000	
Нідерланди	дол.США	500	2400	
Нідерланди	дол.США	350	100	
Нідерланди	дол.США	2700	2500	
Франція	фр.франк	7200	6600	
Франція	дол.США	300	100	
Швейцарія	швейц.франк	1000	1200	
Швеція	швед.крона	6800	-	
Швеція	дол.США	870	1500	
Японія	яп.ієна	324000	600000	
Японія	нім.марка	12000	20000	

Будь-яка фізична або юридична особа, використовує запатентований винахід чи промисловий зразок всупереч Положенню, вважається порушником патенту.

На вимогу власника патенту порушення повинно бути припинене з відшкодуванням йому збитків, яких він зазнав у результаті протиправного використання винаходу промислового зразка.

Особа, яка незаконно використовує товарний знак, на вимогу власника свідоцтва на товарний знак зобов'язана припинити його використання і відшкодувати завдані збитки.

Контрольні запитання і завдання

1. Що відноситься до об'єктів промислової власності?
2. Яка правова охорона об'єктів промислової власності?
3. Хто може бути власником патенту?
4. Який термін дії патенту?
5. Чим визначається обсяг правової охорони патенту?
6. При яких умовах не визнається порушення використання патенту?
7. Що означає термін „заявка“ на винахід?
8. Як встановлюється пріоритет винаходу?
9. Що собою представляє експертиза заявки по суті?
10. Яке інформаційне значення патенту?
11. Хто має виключне право використовувати винахід?
12. Що собою представляє формальна експертиза заявки на винахід?
13. При яких умовах не підлягають публікації винаходи?
14. Які питання розглядає Апеляційна рада?
15. На основі яких правових документів сплачується мито?
16. Які особи не сплачують мито за подачу заявки на винахід?
17. Дайте письмову відповідь: яку суму мита необхідно заявнику сплатити, якщо подаються одночасно заявки на два винаходи і промисловий зразок? По одній заявці планується підтримувати патент в дії 15 років, в другій заявці співавтором є студент, а промисловий зразок підтримується в дії до 5 років.

Розділ 3. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ

§ 1. Раціоналізаторська пропозиція та її ознаки

Раціоналізація є найбільш масовим видом творчості. Раціоналізація — це вдосконалення, покращення чого-небудь. Подібно до винахідництва раціоналізація має величезне значення для розвитку суспільства: без вдосконалення, без використання засобів праці, технології виробництва, взагалі всієї сфери людської діяльності, не можна обійтись без раціоналізації. Цього вимагають загальні закони розвитку. Раціоналізація здійснюється шляхом різних раціональних заходів, кожна із яких відноситься до конкретного об'єкта праці, технології чи матеріалів. Але це не означає, що така раціональна пропозиція з погляду діючого закону про раціоналізацію, може бути визнана раціоналізаторською пропозицією і на неї виданий охоронний документ.

Раціоналізаторською визнається пропозиція, яка є технічною і економічною для підприємства, організації, закладу, на яку вона подана, і передбачає створення або заміну конструкцій виробів, технології виробництва і застосування машин або складу матеріалу. Економічна ефективність раціоналізаторської пропозиції показана на рис.3.

Раціоналізаторська пропозиція повинна відповідати певному рішенню, яке досягнуте технічним, а не економічним, розрахунковим, графічним і їм подібним шляхом.

У пропозиції не повинна бути постановка завдання, а лише певної проблеми творчою працею, технічно обґрунтованою, що викладено в описі і ескізах, кресленнях, таблицях.

Раціоналізаторська пропозиція — є однією з основних ознак раціоналізаторської пропозиції. Пропозиція визнається раціоналізаторською для підприємства, якому вона подана, якщо до цього підприємства по установленій формі таке рішення:

— не використовувалось на цьому підприємстві, крім випадків, коли рішення використовувалось з ініціативи підприємства не більше 3-х місяців до подання заяви;

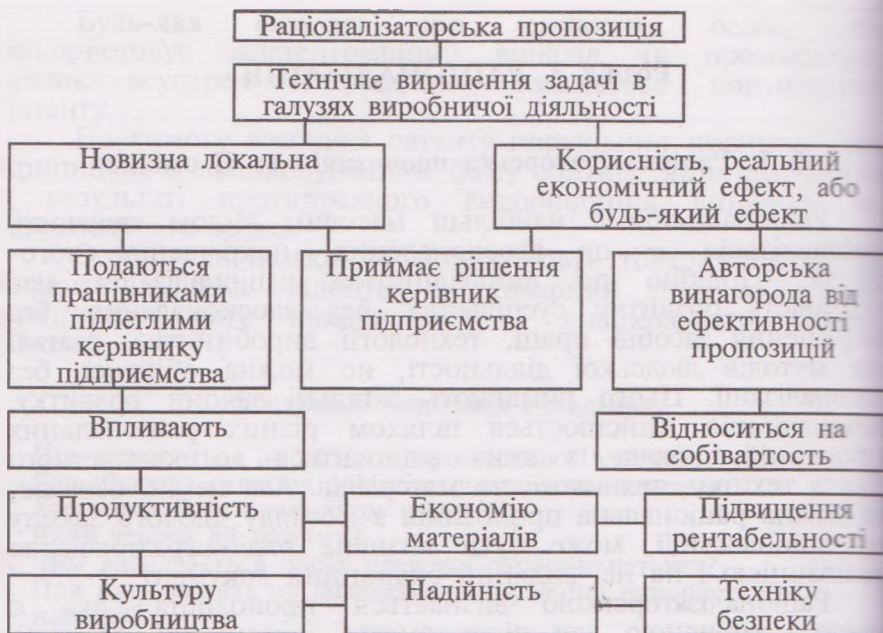

Рис. 3. Економічна ефективність раціоналізаторської пропозиції.

- не було передбачене наказами або розпорядженнями адміністрації, не було розроблене технічними службами цього підприємства або не було заявлене іншими авторами, яким належить першість;

- не було рекомендоване вищестоячою організацією або опубліковане в інформаційних виданнях розповсюдженні передового досвіду в даній галузі виробництва;

- не передбачене обов'язковими для підприємства нормативами, технічними умовами і т.п. Новизна раціоналізаторської пропозиції відхиляють від прийняття;

- факт використання схожих рішень на даному підприємстві;

- викладка відповідного рішення в наказі або розпорядженні адміністрації даного підприємства;

- наявність подібного рішення, розробленого технічними службами даного підприємства;

- подача заяви на однакове рішення іншими авторами, яким належить першість (пріоритет).

Авторство визнається за автором, який перший подав в установленому порядку пропозицію навіть у випадку, коли пропозиція була спочатку необґрунтовано відхилена і не відхилення не було спростовано автором.

Корисність – одна із необхідних ознак раціоналізаторської пропозиції. Вона показує ту конкретну користь, яку можна одержати в результаті використання пропозиції на даному підприємстві. Корисний ефект вимірюється за все соціальне значення результату використання пропозиції. Тому не визнаються раціоналізаторськими пропозиції, які суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі, а також загальнобескорисні.

Ефективний ефект технічного рішення визначають економічними, економічними, технічними та інших показниками, які міняються у зв'язку із впровадженням і використанням пропозиції. Ефект повинен бути одержаний на рівні показників, які характеризують якість роботи, продуктивності праці.

Не можуть кваліфікуватись як раціоналізаторські, пропозиції на упорядкування штатів, спрощення обліку, покращення постачання підприємства, збут продукції та інші. Це пов'язано з тим, що в таких організаційних рішеннях відсутня технічна ознака, в них вирішуються загальногосподарські завдання. Організаційні рішення підлягають впровадженню, їх авторів потрібно винагороджувати, але не як раціоналізаторів, а на інших засадах, наприклад, преміювання із спеціальних фондів підприємства виробництва.

Дуже важливим і разом з тим складним є питання, чи належить раціоналізаторські пропозиції до службових пропозицій їх авторів. Досить просто вирішується це питання, якщо пропозиція надходить від робітника, адже робітник до трудового законодавства він повинен виконувати визначені функції, в які не входять заходи щодо вдосконалення техніки і технології. Подана пропозиція, якщо вона відповідає розглянутим ознакам, беззаперечно вважається раціоналізаторською.

Якщо ж автором є інженерно-технічний працівник, який виконує службові обов'язки якої полягають у постійній роботі щодо вдосконалення техніки виробництва певної частини підприємства, то тут вирішувати питання належить господарюючому підприємству. Якщо раціоналізаторською пропозицією вважається рішення принципово не нове, а відоме в техніці або використовуване на практиці, визнавати раціоналізаторськими пропозиції інженерно-технічних працівників, представників

адміністративного персоналу на вдосконалення, які не винаходами, можуть виникнути сумніви.

Питання, якою мірою пропозиція входить у сферу службових обов'язків автора, в кожному окремому випадку повинен вирішувати керівник підприємства.

У багатьох країнах світу авторство на раціоналізаторську пропозицію не користується законодавчим захистом, хоча, наприклад, фірми Японії, США, Франції, Італії та інших дуже широко використовують пропозиції робітників і службовців щодо раціоналізації техніки, так і організації виробництва.

Більшість японських фірм приділяє значну увагу збиранню всіх пропозицій від своїх працівників, які в день подають до декількох тисяч. По всіх пропозиціях авторам виплачується премія навіть у тих випадках, коли пропозиції не використовуються. Такий підхід є стимулом до розвитку творчості, вдосконалення виробництва, існуючої техніки і технології.

§ 2. Порядок подачі заяви на раціоналізаторську пропозицію

Заява повинна бути складена автором (співавторами) відповідної форми (див. приклад оформлення раціоналізаторської пропозиції).

В заяві треба вказати назву пропозиції, перерахувати всі без винятку співавторів, творчою працею яких створено пропозицію, і приведені відомості про прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи, посада, освіта.

Якщо заява подається автором, який не працює в даному підприємстві, вказується його домашня адреса, якою з ним буде вестись листування, чи переведення авторської винагороди.

У розділі „Опис пропозиції“ повинні бути викладені недоліки існуючої конструкції виробу, технології виробництва і техніки, що застосовується, або склад матеріалу, які ліквідовуються пропозицією; мета пропозиції, зміст запропонованого технічного рішення, включаючи дані, достатні для його практичного виконання, а також відомості про економічний або інший позитивний ефект.

Удосконалення технології виробництва можуть характеризуватись, наприклад, змінами в проведенні технологічних операцій, їх послідовності, параметрів режимів (температура, тиск і т.п.), а також змінами в використаних машинах, приладах, обладнанні.

...вони, які беруть участь у процесі. При цьому до ... виробництва можуть відноситись способи виміру, ... випробування, монтажу, добування і переробки ...

...визначення конструкції виробу може характери-
...наприклад, змінами в конструктивному виконанні
... вузлів, блоків і т.п., їх взаєморозміщенні і
...геометричних формах.

...визначення складу матеріалу може характеризу-
...змінами в інгредієнтах, які входять у його склад та
...співвідношенні.

...заяви при необхідності повинні бути додані
...матеріали (креслення, схеми, ескізи і т.п.), техніко-
...розрахунки і повідомлені додаткові відомості до
...якщо вона подавалась раніше, або подається
...на інші підприємства.

...заяві і додані до неї графічні або інші матеріали
...бути підписані всіма співавторами, вказаними в
...заяві і графічних матеріалах проставляється дата
...і виготовлення.

...прохання автора підприємство або організація
...надати допомогу в складанні заяви, креслення,
...схем, ескізу і т.п.

...заява подається тому підприємству, до діяльності
...відноситься пропозиція, незалежно від того, чи
...автор на цьому підприємстві.

...пропозиція може бути використана на різних
...автор може подати заяву міністерству, до
...підприємство. В цьому випадку новизна
...визначається в межах міністерствах, де ця
...може використовуватись.

...заяві, що поступила, проводиться перевірка
...передбачених вимог. Правильно складена заява
...розгляду і реєструється в журналі реєстрації
...реєстраторські пропозиції по затвердженій формі
...незалежно від прийнятого кінцевого
...заяві проставляється дата її подачі і номер, під
...зареєстрована в журналі.

...повинен бути прошнурований, скріплений
...підписом особи, яка приймає рішення по
...сторінки журналу повинні бути пронумеро-
...скріплений за особою, що приймає всі пропозиції і

...моменту реєстрації заява рахується документом
...міністерства і на прохання автора (спів-
...може бути видана копія зареєстрованої заяви.

Заява не приймається до розгляду і не реєструється в журналі, якщо:

- складена не у відповідності до вимог;
- пропозиція не відноситься до діяльності підприємства, організації, міністерства;
- пропозиція носить організаційний характер.

У цих випадках заява у 5-денний термін з дня її поступлення повертається автору з вказанням причин відмови в реєстрації або з поясненням, куди слід звернутися.

Якщо автор не згідний з відмовою у прийнятті до розгляду його заяви, то він може оскаржити цю відмову керівнику підприємства. Скарга повинна бути розглянута в 15-денний термін з дня одержання повідомлення. У випадку задоволення скарги автора, заява повинна бути прийнята до розгляду і зареєстрована в журналі по першому числу поступлення, про що повинен бути зроблений відповідний запис в графі журналу „Примітка“.

Після реєстрації заяви, але до винесення рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською або її відхилення, автор може доповнювати або змінювати опис пропозиції, креслення, схеми, не міняючи суті пропозиції. Зміни доповнення повинні бути оформлені окремим листом з вказанням дати і підписом автора.

Зареєстрована заява скеровується на заключення тим підрозділам і службам, до діяльності яких вона безпосередньо відноситься (цех, відділи: механіка, конструктора, технолога, якщо у навчальних закладах – кафедра, деканат і т.п.). Відповідальність за проходження заяви несуть відповідні особи, яких на підприємстві іменують „рацорги“ – або відповідний підрозділ підприємства.

В заключенні повинно бути підтверджено дійсність технічного рішення, а також дана оцінка його новизни і корисності. Відсутність новизни повинна бути обґрунтована і спиратись на відповідні джерела або приведену аргументовано недоцільність використання пропозиції. Заключення проводиться в розділі заяви „заклучення по пропозиції“ і підписується відповідальними посадовими керівниками.

По пропозиції можуть бути прийняті наступні рішення:

- признати пропозицію раціоналізаторською і прийняти до використання;
- провести дослідну перевірку пропозиції;

- пропозицію відхилити.

Рішення по пропозиції приймається із врахуванням інтересів про новизну і корисність керівників відповідних підприємств.

Рішення про відхилення пропозиції повинно мати юридичну силу.

Заява повинна бути розглянута і по ній прийняте рішення на підприємстві протягом 15 днів, міністерством - 15 днів з дня поступлення заяви. Прийняте рішення повинно бути повідомлене автору. Рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською, якщо вона подана керівником або його заступниками, приймається керівником відповідної організації. Такий порядок діє також по відношенню до пропозицій, поданих керівниками у підприємстві.

Пріоритет раціоналізаторської пропозиції визначається датою її поступлення на підприємство. Пріоритет надається за автором, який перший подав в установленому порядку пропозицію навіть у випадках, коли пропозиція була спочатку необгрунтовано відхилена і не використана не було опротестоване автором.

Після внесення рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською і прийняття її до використання відповідним підприємством кожному із співавторів повинен видаватися посвідчення певної форми.

Акт використання раціоналізаторської пропозиції оформляється актом відповідної форми, в якому підписується керівник того підрозділу, в якому використана пропозиція. Акт повинен бути складений не пізніше встановленого терміну з початку використання пропозиції.

Термін на винагороду має автор (співавтори) раціоналізаторської пропозиції протягом 2 років від дати прийняття і використання на підприємстві, організації чи підприємстві, які видали автору, посвідчення на цю раціоналізаторську пропозицію.

Винагорода винагороду визначається умовами договору між підприємством і підприємством і не може бути меншим:

- 10 відсотків доходу, одержуваного щорічно підприємством від використання раціоналізаторської пропозиції.

- 3 відсотків від частки собівартості продукції (робіт і послуг), що припадає на раціоналізаторську пропозицію, незалежно від якої не впливає на одержання доходу.

Винагорода сплачується автору відповідно до договору, але не пізніше 3-х місяців після закінчення кожного року використання раціоналізаторської пропозиції.

Крім винагороди автор раціоналізаторської пропозиції може отримати премію за впровадження пропозиції в виробництво або інші особи, які сприяли використанню пропозиції. Підприємство, організація, які використовують раціоналізаторські пропозиції, сплачують особам, у тому числі тим, які не працюють на даному підприємстві, які сприяли створенню, одержанню правової охорони використанню раціоналізаторських пропозицій, винагороду розмір якої не повинен перевищувати розміру винагороди сплаченої авторам зазначених раціоналізаторських пропозицій.

Це правило є обов'язковим згідно з Положенням про раціоналізаторські пропозиції в Україні для всіх юридичних та фізичних осіб, незалежно від форм власності господарювання.

Підприємство, яке використовує раціоналізаторську пропозицію має право підвищити розмір винагороди, якщо пропозиція не може бути широко реалізована. Автору необхідно пам'ятати, що несвоєчасна виплата винагороди за раціоналізаторську пропозицію, за кожний прострочений день оплачується пеня в розмірі 0,04 відсотка від суми належної до сплати. Всі виплати, які підприємство провело автору і пізніше було встановлено, що оплата була зайвою або на підставі, що згодом відпала, авторська винагорода автором підприємству не повертається, крім випадків, якщо зайва виплата проведена по умисній вині автора.

§ 3. Організація і фінансування раціоналізаторської роботи

Міністерства та інші органи державної виконавчої влади з урахуванням покладених на них функцій у сфері науки і техніки координують діяльність підприємств з питань організації роботи по раціоналізації і використанню раціоналізаторських пропозицій.

Підприємства, незалежно від форм власності, забезпечують необхідні умови для використання раціоналізаторських пропозицій, можуть створювати підрозділи з питань охорони промислової власності і раціоналізаторських пропозицій, сприяють діяльності первинних організацій Товариства винахідників і раціоналізаторів України та інших громадських організацій, що надають авторам об'єкта

власності і раціоналізаторських пропозицій
матеріальну, технічну та іншу допомогу.

Міністерства та інші органи державної виконавчої
підприємства, організації, а також Товариства
і раціоналізаторів України й інші громадські
можуть створювати інноваційні фонди для
діяльності щодо створення об'єктів промислової
та раціоналізаторських пропозицій.

Усі раціоналізаторська діяльність пов'язана з фінансу-
вання витрат підприємств на раціоналізацію, що ведеться
з кошторисом, в якому передбачаються витрати,
з організацією і веденням раціоналізаторської

Витрати включаються в собівартість продукції,
підприємством.

Приводиться приклад складання кошторису на
раціоналізацію підприємства чи організації.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник підприємства (організація)
 _____ (прізвище, ініціали)
 _____ (підпис)

КОШТОРИС

витрат на винахідництво і раціоналізацію підприємства
 на 1995–1997рр.

№ п/п	Стаття витрат	1997	1998	1999
		Загальна сума витрат (тис. грн.)		
1	Виплата за працю винахідників, раціоналізаторів і технологів за розроблення технічної документації для виготовлення і випробовування моделей зразків	2	2	2
2	Виплати винагороди авторам винаходів, раціоналізаторських пропозицій і промислових зразків	10	15	10
3	Виплата премії за сприяння винахідництву і раціоналізації	3	5	3
4	Виплата за роботи, які пов'язані з підготовкою до патентування за кордон	1	2	1
5	Виплата відряджень авторам, експертам на виклики Держпатентом України	2	2	2
6	Організація виставок та інших заходів пов'язаних з раціоналізацією і винахідництвом, виплата залученим до цієї роботи особам, а також премій кращим винахідникам і раціоналізаторам за підсумки року	3	5	3
ВСЬОГО:		21	31	21

СПІВПОГОДЖЕНО:

Головний бухгалтер

_____ прізвище
 _____ (підпис)

“ “ _____ 1998р.

Начальник планового відділу

_____ прізвище
 _____ (підпис)

“ “ _____ 1998р.

Головний інженер

_____ прізвище
 _____ (підпис)

“ “ _____ 1998р.

Склав кошторис

начальник відділу раціоналізації і винахідництва

_____ прізвище
 _____ (підпис)

Звертаючись до статтях кошторису на винахідництво і винахідливо плануються на основі аналізу звітних даних минулого за минулий період, а планування кошторису на наступний рік, від очікуваних результатів на плановий період.

Специфічних відмінностей у фінансуванні винахідництва і раціоналізації в різних галузях народного господарства в залежності від характеру виробничої діяльності і їх масштабів не існує, а є тільки особливості в методиці віднесення на собівартість витрат, які проводяться на витратах власних коштів підприємств і організацій.

Появлення кризових явищ в економіці України, зокрема зменшення обсягів виробництва промислової продукції і товарів народного споживання, підвищення цін, зростаюче безробіття, не могли не позначитись на економічній активності та творчому пошуку винахідників у чисельних трудових колективах.

Зростаюча зацікавленість людей у творчому економічному пошуку і раціоналізації має не локальний, а загальний характер, діючий уже тривалий час під впливом цих економічних факторів.

І цього впливає, що економічні негаразди суттєво впливають на раціоналізаторство і створили явище втрати активності винахідницької і раціоналізаторської творчості. У підприємствах відсутня ініціатива на створення умов для творчої діяльності, залучення новаторів до винахідництва.

Наголошуємо за необхідне на кожному підприємстві, незалежно від будь-якої форми власності створити відділи винахідництва. А на малочисельних підприємствах із приватною формою власності, не буде помилкою керівника цього підприємства, вводити в штат працівника з раціоналізації і винахідництва, який буде керуватись положенням, яке ми пропонуємо, як приклад функціональних обов'язків працівника раціоналізації і винахідництва.

Витрати на оплату праці тим працівникам будуть менше, ніж впровадження пропозицій і винахідництво, якщо ця діяльність буде поставлена на економічну основу.

(організації)

(прізвище)

"_____"
(підпис)

1999

ПОЛОЖЕННЯ

відповідальних за раціоналізацію і винахідництво (рацоргів)
цехів і відділів підприємства (фірми) організації, закладу

(назва)

1. Рациорг підрозділу, відділу назначається за сумісництвом в підприємстві і підпорядковується безпосередньо начальнику підрозділу, в штаті якого є. Свою діяльність по раціоналізації і винахідництву організовує відповідно до діяльності підрозділу підприємства та систематично інформує керівників про стан раціоналізаторської і винахідницької діяльності.

2. Рациорг зобов'язаний.

2.1. Активно організовувати роботу по поданні, впровадженні і визначенні економічного ефекту пропозицій.

2.2. Роз'яснювати і надавати консультації раціоналізаторам про діючі правила складання, оформлення і подання пропозицій.

2.3. Приймати заходи по додержанні термінів отримання висновків за подані пропозиції.

2.4. Проводити контроль, активно сприяти, і практично допомагати швидкому та якісному впровадженню випробуванню прийнятих пропозицій.

2.5. Сприяти своєчасному отриманню даних для підрахунку економічного ефекту.

2.6. Постійно сприяти раціоналізаторам у користуванні ступною науково-технічною інформацією, новинами техніки технології, проводити рекламу впровадження винаходів з метою використання на інших підприємствах.

2.7. Організувати в цеху, відділах куток раціоналізатора і винахідника та іншу наочність по раціоналізаторській діяльності.

2.8. Доводити до відома раціоналізаторів завдання підрозділу з вирішення виробничих проблем, а також стадії розгляду і впровадження їх пропозицій.

2.9. Щоквартально підводити підсумки роботи в цеху, відділі по раціоналізації і винахідництву.

2.10. Організувати роботу на обговорення висунутих кандидатів по підсумках року на присвоєння звання „Кращий раціоналізатор підприємства“, „Кращий винахідник“.

101. Проводити консультації із спеціалістами підприємства щодо актуальних проблем, які мають місце на підприємстві.

102. Працівник має право:

103. У робочий час проводити роботи пов'язані із винахідництвом і винахідництвом до 2 годин на день (в залежності від об'єму робіт).

104. Скорочувати премії за впровадження пропозицій, а також винагороди за в залежності від економічного ефекту і кількості впроваджених пропозицій.

105. Приймати участь у розподіленні суми винагороди за впровадження рацпропозицій.

106. Вимагати від керівництва цеху, відділу усунення причин невпровадження рацпропозицій.

107. При виникненні непорозумінь щодо суми виплати винагороди авторам вимагати пояснень від планово-економічного відділу (розрахунок річної економії).

108. Приймати участь в нарадах, обговоренні пропозицій, які подаються авторами підрозділу та іншими працівниками.

109. Ставити питання перед керівництвом підприємства про впровадження дисциплінарних заходів до посадових осіб, які систематично затримують розгляд, впровадження рацпропозицій, а також про розрахунок економічного ефекту.

110. Працівник відповідає за:

111. Виконання підрозділом плану по раціоналізації і винахідництві.

112. Організаційно-методичну роботу з раціоналізаторами.

113. Проведення розподілення премій.

114. Скорочення і якісне впровадження пропозицій.

115. Щоквартальне підведення підсумків діяльності підрозділу по винахідництву.

116. Опублікування розгляд заяв на пропозиції і винесення висновку по кожній пропозиції.

СПІВПОГОДЖЕНО:

Головний інженер

(підпис) прізвище, ініціали

Головний планово-економічного відділу
(Головний бухгалтер)

(підпис) прізвище, ініціали

Голова Товариства
раціоналізаторів

(підпис) прізвище, ініціали

Дане Положення може приймати й іншу форму залежності від специфіки діяльності підприємства, форми власності та інших факторів.

§4. Приклад оформлення раціоналізаторської пропозиції і необхідних документів

З метою засвоєння теоретичного матеріалу та вироблення навичок оформлення раціоналізаторських пропозицій і необхідних документів нами приведено умовні прізвища фізичні дані.

У приведеному прикладі оформлення пропозиції розрахунок економічного ефекту відповідає Положенню про раціоналізаторські пропозиції в Україні.

Особливо необхідно звернути увагу на те, проставлені дати на документах відповідають тим вимогам, які передбачаються Типовим положенням про раціоналізаторські пропозиції в Україні.

Посвідчення на раціоналізаторську пропозицію, його впровадження, авторська угода приведені згідно з чинним законодавством.

Розрахунок економічного ефекту від використання пропозиції і сам опис пропозиції умовні. Розрахунок проводиться по тих даних, які дає пропозиція після впровадження, а складові економічного ефекту можуть бути різними.

На сьогоднішній день у літературі неповністю описуються правила складання тих чи інших документів. Приклади розрахунку, опису пропозиції не приводяться і в Типовому положенні про пропозиції.

Більшість новаторів виробництва стримує те, що, маючи відповідного досвіду в оформленні документів свої пропозиції, не пропонують корисні ідеї виробникам. Від цього держава зазнає великих втрат в економічних матеріалах, сировини і підвищенні продуктивності праці.

Раціоналізаторство — це складова частина економіки його розвиток сприятиме розвитку виробництва, збільшенню добробуту в державі.

ПОСВІДЧЕННЯ
на раціоналізаторську пропозицію

№ _____ „ ____ “ _____ 199 р.
дата подання

Відповідно до пункту 35 Тимчасового положення про
застосування прав на об'єкти промислової власності та
раціоналізаторських пропозицій в Україні, затвердженого
Верховною Радою України від 18 вересня 1992 року
це посвідчення видане

підпис Устині Володимирівні Василиків Оксані

(прізвище, ім'я, по батькові)

яка подана Дрогобицькому механічному

(назва підприємства, установи, організації)

раціоналізаторською під назвою „Технологія
молібденових стержнів для нагрівних блоків
СВБ 255/20Е“.

Керівник підприємства,
установи, організації

199 р.

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постановою президії ради ТВР України
від 14.09.93 № П-10
за погодженням з Держпатентом України
Зареєстровано
за № _____
“___” _____ 1993р.

Керівнику Дрогобицького механічного заводу
(найменування підприємства, організації, установи)

	Прізвище, ім'я, по-батькові автора (співавтора)	Місце роботи або місце мешкання	Посада	Освіта	
1	Стасик Христина Володимирівна	м.Дрогобич, вул. Молодіжна, 8	інженер	вища	
2	Василиків Оксана Володимирівна	м.Дрогобич, вул.Тарнавського, 77	інженер	вища	

З А Я В А на раціоналізаторську пропозицію

Прошу (просимо) розглянути пропозицію під найменуванням Технологія виготовлення молібденових нагрівних стержнів для нагрівних блоків печей СЕВ 225/20Е
(коротке найменування раціоналізаторської пропозиції)
визнати її раціоналізаторською і прийняти до використання.

ОПИС ПРОПОЗИЦІЇ

Пропоную (ємо) змінити конструкцію виробу, техніку виробництва або використовуваної техніки, зміни матеріалу шляхом:

У даний час в нагрівному блоці печей СЕВ 225/20Е використовують вольфрамові нагрівні стержні, які виготовляють на заводі - виробнику печей.

Під час експлуатації нагрівні стержні окислюються і стають непридатними для їх дальнішого використання.

Виготовлення вольфрамових нагрівних стержнів для печей в умовах підприємства неможливе через відсутність спеціального обладнання і технології виготовлення. Завод-виробник

для ремонтних потреб необхідні нагрівні

технологію виготовлення нагрівних стержнів із
якими не в своїй експлуатаційними властивостями не гірша
Ці висновки автори підтверджують на основі

Використання даної пропозиції дозволить вирішити наступні

1. Використати нагрівні стержні в умовах нашого заводу і в

2. Використовувати більш дешевий матеріал молібден.

3. Підвищити надійність експлуатації печей.

Відомо повідомляємо, що авторами до подачі заявки.
виробництва в цеху протягом одного місяця на двох печях.
досліджень позитивні, підтверджуються актом

Відомі відомості про пропозиції

така пропозиція не подавалась іншим

Якщо стверджую (ємо), що дійсно є автором (співавтором)
Мені (нам) відомо, що у випадку визнання
я (ми) зобов'язуюсь (ємось) дотримувати

з) графічні матеріали (ескізи), креслення, схеми,
на аркушах;

б) техніко-економічні розрахунки, обґрунтування і т.п. на I

матеріали на I аркушах.

Всього _____ аркушів

_____ 1995р. Автор (співавтори) _____

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постановою президії
ради ТВР України
від 14.09.93 № II-10
за погодженням з Держпатентом України

Дрогобицький механічний завод
(підприємство, організація, установа)

А К Т
про використання пропозиції

Реєстраційний номер раціоналізаторської пропозиції
№1947 від 12.02.1995р.

Назва пропозиції: „Технологія виготовлення молібденових нагрівних стержнів для блоків печей СЕВ 255/20Е“, використана з 20.02.1995р. у цеху відпалювання заготовок відповідно до опису раціоналізаторської пропозиції.

Керівник підприємства, організації
установи (начальник цеху)

(підпис)

Винту ДС

Начальник відділу по
раціоналізації та винахідництву
(уповноважений)

(підпис)

З початком використання пропозиції ознайомлений
21.02.1995р.

Автор (співавтори)

(підпис)

РОЗРАХУНОК

економічного ефекту використання раціоналізаторської пропозиції №1947 від 12.02.1995р.

1. Підсумкова записка

2. Предмет пропозиції: Використання молибденових нагрівників на печей СЕВ 255/20Е.

3. Дата початку використання пропозиції: 20.02.95р.

4. Річний розрахунковий період: 20.02.95р.–20.02.96р.

5. Група технічних рішень (економія виробничих витрат):

6. Метод і форма розрахунку річного економічного ефекту: Розрахунок приведених витрат до і після використання раціоналізаторської пропозиції.

7. Складові економічного ефекту: економія вольфрамових нагрівників 06.

Позначення	Умовні позначення	До впровадження	Після впровадження
Кількість нагрівників на рік	A	60	60
Кількість нагрівників на рік	K _{1,2}	720	720
Вартість одного нагрівника зольфрамового	C ₁	56,9 тис.грн.	-
Вартість одного нагрівника молибденового	C ₂	-	43 тис.грв.
Вартість одного нагрівника зольфрамового	B ₁	315 г	-
Вартість одного нагрівника молибденового	B ₂	-	370г
Кількість печей	П	16 шт.	16 шт.

8. Розрахунок річного економічного ефекту

1. Визначаємо економію вольфраму на рік внаслідок використання раціоналізаторської пропозиції по формулі:

$$E = Z_1 - Z_2$$

$$Z_1 = (K_1 \times P \times B_1) \times C_1 + T_1 = (720 \times 16 \times 315) \times 56,9 + T_1 = 206478,7 + 6194,3 = 212673.$$

2. Транспортні витрати складають 3% від вартості вольфраму на річну потребу:

$$T_1 = 206478,7 \times 3\% / 100 = 6194,3.$$

3. Витрати на нагрівники з молибдену:

$$Z_2 = (K_2 \times P \times B_2) \times C_2 + T_2 = (720 \times 16 \times 370) \times 43 + 5498,3 = 188781,7.$$

4. Загальна економія:

$$E \text{ заг.} = Z_1 - Z_2 = 212673 - 188781,7 = 238913.$$

На основі Типового положення про раціоналізаторські пропозиції (розділ 5, п.п. 36, 37 „Про порядок винагороди“) авторська винагорода не може бути менше десяти відсотків доходу, одержаного підприємством за рік.

Авторська винагорода 238 тис.грн.

Головний інженер _____ Мацьків С.Л.
(підпис)
Начальник планового відділу _____ Мищатна Г.Л.
(підпис)
Начальник відділу раціоналізації _____ Голуненко Л.О.
(підпис)

ДОВІДКА

Дана до раціоналізаторської пропозиції №1947 від 12.02.95р. про те, що для печей СЕВ 255/20Е використовується 60 шт. вольфрамових нагрівників 6 мм.

Термін експлуатації (роботи) вольфрамових нагрівників один місяць.

У цеху використовується 16 печей СЕЗ 255/20Е.

Начальник технічної служби цеху _____ Р.Балашов
(підпис)

Головний енергетик заводу _____ Л.Григорук
(підпис)

ДОВІДКА

Дана до раціоналізаторської пропозиції №1947 від 12.02.95р. про те, що під час зважування 1 шт. вольфрамового нагрівника, його вага складає 315 г.

Вага одного молібденового нагрівника складає 370 г.

Зважування вольфрамових і молібденових нагрівників проводилось у заводській лабораторії лаборантами Приймаченко М.В., Папельовська О.Р., Харів М.І., про що підтверджуємо своїми підписами.

Ст.лаборант _____ Приймаченко М.В.
(підпис)

Ст.лаборант _____ Папельовська О.Р.
(підпис)

АВТОРСЬКА УГОДА

співавторів раціоналізаторської пропозиції №1947 від 10.02.1995р. під найменуванням: „Технологія виготовлення нагрівних стержнів для нагрівних блоків печей СЕВ 255/20Е“.

Авторі прийшли до угоди розділення авторської роботи в процентному відношенні:

1. Стасик Х.В. - 50%.
2. Василиків О.В. - 50%.

Підписи співавторів: _____ Стасик Х.В.
(підпис)

_____ Василиків О.В.
(підпис)

Начальник відділу раціоналізації _____ Голуненко Л.Ф.
(підпис)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник підприємства,
установи, організації
_____ Винту Л.Ф.

(підпис)
10.02.1995р.

АКТ ВИПРОБОВУВАННЯ

Актом комісія в складі: начальник тех. служби цеху
головний енергетик заводу Я.Кіт. начальник відділу
технічного контролю Тустанівська О.

На авторів: Стасик Х.В., Василиків О.В.

внесли цей акт до раціоналізаторської пропозиції №1947 від 10.02.1995р. про те, що запропонована технологія виготовлення нагрівних стержнів для нагрівних блоків печей СЕВ 255/20Е випробовувалася на двох печах протягом одного місяця.

Виготовлені нагрівні стержні в цеху за технологією авторів витримували температуру нагріву 1750°C відповідно до технологічного процесу відпалювання заготовок. Якість деталей контролюється.

Член комісії: (підпис)

(підпис)

(підпис)

Автор: (підпис)

(підпис)

ВИСНОВОК НА ПРОПОЗИЦІЮ

а) виробничого підрозділу (цеху, дільниці і т.п.).

Висновок цеху: Дана пропозиція дозволить вирішити проблему ремонту нагрівних блоків печей СЕВ 255/20Е в умовах цеху.

Керівник технічної служби цеху

13.02.1995р.

О.Громко

(підпис)

б) інших підрозділів (відділу головного механіка, конструкторського бюро і т.п.);

Висновок відділу головного енергетика заводу:

Впровадження пропозиції рекомендується із внесенням змін у паспорт печей.

Головний енергетик

Я.Кіт

(підпис)

Висновок підрозділу техніки безпеки: Пропозиція не порушує вимог техніки безпеки.

Старший інженер ТБ

Стасик В.П.

(підпис)

15.02.1995р.

ПРИЙНЯТЕ РІШЕННЯ ПО ПРОПОЗИЦІЇ

Висновок керівника підприємства:

Пропозиція раціоналізаторська. Прийняти до використання.

Керівник підприємства, організації, установи

Винту Л.Ф.

(підпис)

17.02.1995р.

ЗМІНИ НОРМАТИВНОЇ І ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Інструкція по експлуатації введена в паспорт печі СЕВ 255/20Е відповідно до раціоналізаторської пропозиції № 1247 від 12.02.1995р.

Головний механік (підпис)

Інструкцію внесено в тех. процес 02. 201, 0012.

Головний технолог (підпис)

Посвідчення на раціоналізаторську пропозицію одержав (ле

17.02.1995р.

Автор (співавтори)

Стасик Х.В.

(підпис)

Василиків О.В.

(підпис)

Висновки

Рационалізація є найбільш масовим видом творчості. Використовується у всіх галузях народного господарства для удосконалення існуючої техніки і технології.

Рационалізація визнається раціоналізаторською, якщо вона відповідає вимогам корисності, локальної новизни і технічному рішення.

Рационалізація автора може бути визнана раціоналізаторською, якщо вона відповідає профілю діяльності підприємства, оформлена по відповідній формі і підлягає чинному законодавству.

Автор (співатори) має право на винагороду, якщо пропозиція використовується в об'єктах техніки або технології, не менше 10 відсотків одержаної економії на підприємстві чи організації, а також премію за сприяння економічному розвитку пропозиції у виробництво.

Контрольні запитання і завдання

1. Чи має раціоналізаторська пропозиція?
2. Чи має технічне рішення раціоналізаторської пропозиції?
3. Чи мають створюватися до новизни раціоналізаторської пропозиції?
4. Чи має користь раціоналізаторської пропозиції?
5. Чи має позитивний ефект раціоналізаторської пропозиції?
6. Чи визнаються не визнаються раціоналізаторськими?
7. Чи оформляється заява на раціоналізаторську пропозицію?
8. Чи вносить подачі заяви на раціоналізаторську пропозицію?
9. Чи вносять додатково даються до заяви на раціоналізаторську пропозицію?
10. Чи визнається пріоритет раціоналізаторської пропозиції?
11. Чи вносить кваліфікації раціоналізаторських пропозицій?
12. Чи вносить випадках автор має право доповнювати опис пропозиції?
13. Чи визнається визнання пропозиції раціоналізаторською технічно-технічних працівників?
14. Чи оформляється оформляється, якщо пропозиція прийнята раціоналізаторською до використання?
15. Чи визнається має посвідчення на раціоналізаторську пропозицію?
16. Чи визнається визнання пропозиції раціоналізаторською, якщо пропозиція автор підприємства або його заступник?
17. Чи визнається випадках автор має право на винагороду за раціоналізаторську пропозицію?

18. Який розмір винагороди автор може одержати від використання його пропозиції?
19. Як фінансується раціоналізаторська діяльність?
20. В яких випадках виплачується премія за сприяння використання пропозицій?
21. На кого покладається відповідальність за раціоналізаторську діяльність на заводі, цеху, відділі?
22. Як впливає раціоналізація на розвиток економіки в Україні?
23. Чи може бути переглянуто рішення винесене раніше по пропозиції?
24. Письмово складіть опис на пропозицію, яка б відносилася до будь-яких об'єктів господарської діяльності.
25. Письмово складіть акт впровадження, акт випробування і посвідчення на раціоналізаторську пропозицію.

Розділ 4. ВІНАХІДНИЦТВО

В. Суть і ознаки винаходу (корисних моделей)

Серед результатів творчої діяльності, які вивчаються інтелектуальним і стають об'єктами авторського, патентного та інших видів правового захисту, винаходу належить особливе місце.

Винахід – продукт творчої діяльності, викликаний до життя людиною суспільними потребами, задоволення яких не має бути досягнуте вже відомими чи очевидними способами. У патентознавстві термін винахід вживають для позначення як будь-яких продуктів творчої діяльності, а тих, які мають державою, що засвідчуються охоронними документами на них. Економічна сутність винаходу показана на рис. 4.

Згідно з нормативними документами про правову охорону об'єктів промислової власності в Україні винаходу як корисної моделі, надається правова охорона, якщо вони відповідають суспільним інтересам, принципам гуманності та відповідають умовам патентоспроможності.

Об'єктом винаходу може бути:

- продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, рослина і тварини), спосіб;
- об'єктом корисної моделі може бути конструктивне пристрою.

Винаходу надається правова охорона, якщо він є новим, має винахідницький рівень та є промислово-прикладним. Винахід визнається новим, якщо він не є відомим рівня техніки.

Винахід має винахідницький рівень, якщо він для людини звичайної не випливає з рівня техніки.

Винахід є промислово-прикладним, якщо він може бути використаним у промисловості, сільському господарстві, медицині здоров'я та інших галузях народного господарства.

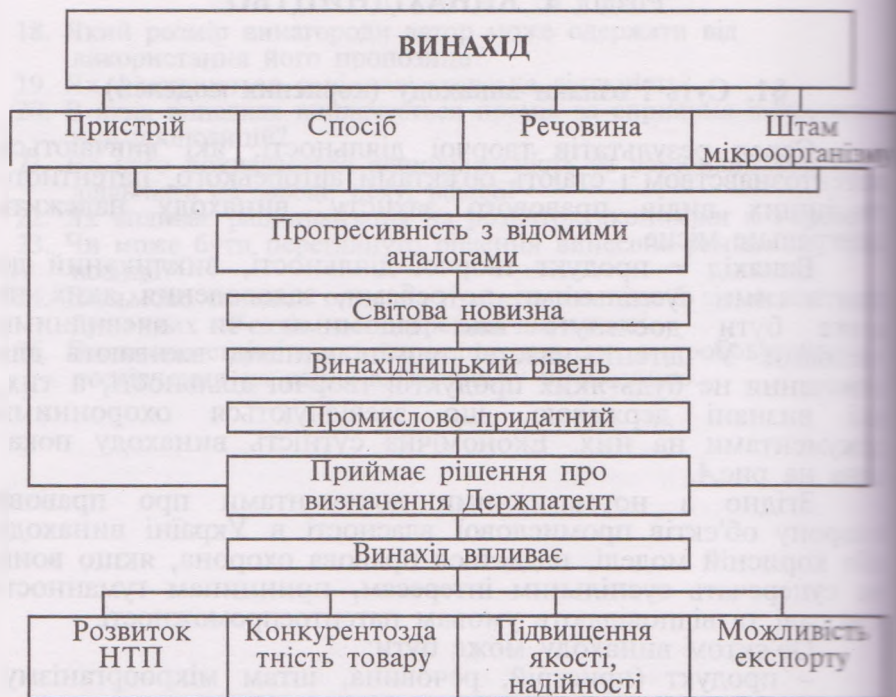

Рис. 4. Економічна сутність винаходу.

Відзначимо, що згідно з законом не можуть одержати правову охорону об'єкти, які не відповідають критеріям винаходу. До них відносяться:

- відкриття, наукові теорії та математичні методи;
- методи організації та управління господарством;
- плани, умовні позначення, розклади, правила;
- методи виконання розумових операцій;
- програми для обчислювальних машин;
- результати художнього конструювання;
- топології інтегральних мікросхем;
- сорти рослин і породи тварин тощо.

Варто знати, що винаходи, які відносяться до державної таємниці визначаються спеціальним законодавством і не підлягають опублікуванню для широкого кола спеціалістів.

Усі об'єкти винахідницької діяльності відносяться до певного рівня техніки, який визначається за всіма джерелами інформації, загальнодоступними в Україні або в іноземних державах до дати пріоритету винаходу.

Відомості є загальнодоступними, якщо вони містяться в джерелах інформації, з якими будь-яка особа має можливість ознайомитись сама, або про зміст яких її можна повідомити на законних підставах, і наведені в наступних джерелах інформації:

- опубліковані описи до охоронних документів, опубліковані з посиланням на винаходи – від дати публікації;

- всі державні видання – від дати підписання до дати виходу;

- інші видання – від дати виходу в світ, а при неможливості визначити дату – від остатнього дня місяця, в якому 31 грудня зазначеного у виданні року, якщо час виходу в світ зазначений відповідно лише місяцем або роком;

- збережені рукописи статей, оглядів, монографій та інших матеріалів – від дати депонування;

- дані про науково-дослідні роботи, пояснювальні матеріали до дослідно-конструкторських робіт та інша конструкторська, технологічна та проектна документація, яка зберігається в органах науково-технічної інформації – від дати надходження до цих органів;

- нормативно-технічна документація (ДСТ, ТУ тощо) – від дати реєстрації її в уповноважених для цього органах;

- матеріали дисертацій і автореферати дисертацій, опубліковані на правах рукопису – від дати надходження до органів інформації;

- матеріали на конкурс роботи – від дати публічного оголошення, що можна підтвердити документами, які свідчать про проведення конкурсу;

- джерела інформації, які сприймаються візуально (карти, проспекти, креслення, схеми, фотознімки, моделі, макети тощо) – від дати, коли став можливий їх огляд на вимогу підтвердження офіційним документом;

- експонати, розташовані на виставці – від дати початку її показу, що підтверджується офіційним документом;

- усі доповіді, лекції, виступи – від дати, коли була опублікована доповідь, прочитана лекція, відбувся виступ, якщо вони збережені за допомогою апаратури звукозапису або фотографії в порядку, який установлений на зазначену дату проведення відповідних заходів;

- повідомлення за допомогою радіо, телебачення, кіно – від дати такого повідомлення, якщо воно зафіксовано на

відповідному носії інформації в установленому порядку, який діє на зазначену дату;

– відомості відносно технічних засобів, які стали відомими в результаті використання їх у виробничому процесі, в продукції, яку приготують або експлуатують, в тому числі в дослідному зразку, який переданий для експлуатації або якимось іншим чином пущений у господарський обіг – від дати, яка зазначена в офіційному документі, який підтверджує загальнодоступний характер таких відомостей.

Особа, яка бажає одержати патент і має на це право, подає до Держпатенту (Відомство) належно оформлену заявку, яка повинна відноситись тільки до одного винаходу або об'єкта винаходу: пристрою, способу, речовини, штам мікроорганізму культури клітин рослин та тварин або застосування раніше відомого пристрою, способу, речовини, штам за новим призначенням.

Пріоритет винаходу встановлюють по даті надходження до Відомства заявки, до складу якої входять оформлені відповідно до визначених вимог: заява про видачу патенту, опис та формула винаходу, креслення та інші матеріали, якщо вони необхідні для розуміння суті винаходу і в описі є посилання на них.

Якщо в заявці на дату надходження її до Відомства відсутні будь-які з перелічених документів, то пріоритет винаходу встановлюють по даті надходження до відомства остатнього із відсутніх документів.

У патентній процедурі існує також конвенційний пріоритет винаходу, який встановлюється по даті подання першої правильно оформленої заявки до іноземної держави-учасниці Конвенції, якщо заявка на цей винахід надійшла до Відомства України протягом 12 місяців від зазначеної дати. Заявник, який має бажання скористатися правом конвенційного пріоритету, повідомляє про це при поданні заявки, або протягом трьох місяців від дати надходження заявки.

§2. Об'єкти винаходів та ознаки, які використовуються для їхньої характеристики

Об'єктами винаходів можуть бути пристрій, спосіб, речовина, штам мікроорганізму, культури клітин рослин та тварин, а також застосування відомого раніше пристрою, способу, речовини, штам за новим призначенням.

Кожний із тих об'єктів має відповідні ознаки і властивості, які в сукупності відповідають певній технічній рівню, технічному рішенню задачі, певній задачі. Розглянемо окремо кожен об'єкт.

Пристрій – об'єкт винаходу, до якого належать пристрої та вироби. Для характеристики пристрою визначаються такі ознаки:

- наявність зв'язків між елементами;
- способи розташування елементів;
- форма виконання елементів (елемента) або пристрою в цілому, зокрема геометрична форма;
- форма виконання зв'язків між елементами;
- параметри та інші характеристики елемента (елементів) та зв'язків між ними;
- матеріал, з якого виготовлено елемент (елементи) пристрою в цілому, середовище, які виконують функцію.

Спосіб – об'єкт винаходу, до якого належать процеси виконання дій над матеріальним об'єктом (об'єктами). Для характеристики способу використовуються такі ознаки:

- наявність дій або сукупність дій;
- порядок виконання таких дій у часі (послідовно, паралельно, в різних сполученнях тощо);
- умови виконання дій, режим, використання різних видів сировини, реагентів, каталізаторів тощо), способів (виробничих, інструментів, обладнання), штамів, культур клітин рослин та тварин.

Речовина – об'єкт винаходу, до якого належать усі речовини. До речовин як об'єктів винаходу належать:

- індивідуальні сполуки, до яких також умовно належать високомолекулярні сполуки та об'єкти генетичної інженерії (плазміди, вектори, рекомбінантні молекули нуклеїнових кислот та фрагменти нуклеїнових кислот);
- суміші (склади, суміші);
- продукти ядерного перетворення.

Для характеристики індивідуальних сполук використовуються такі ознаки:

- для низькомолекулярних сполук – якісний склад (назва певних елементів), кількісний склад (число атомів певних елементів), зв'язок між атомами і взаємне розташування їх у молекулі, виражені хімічною структурою, формулою;
- для індивідуальних сполук з невизначеною структурою, сполук, як антибіотики, нативні ферменти,

моноклональні антитіла, а для об'єктів генетичної інженерії (плазмиди, вектори, рекомбінантні молекули нуклеїнових кислот) – фізико-хімічні та інші характеристики, в тому числі ознаки способу одержання, котрі дають змогу ідентифікувати їх;

– для високомолекулярних сполук – хімічний склад, структура однієї ланки макромолекули, структура макромолекули в цілому (лінійна, розгалужена), періодичність зв'язок, молекулярна маса, молекулярно-масовий розподіл, геометрія і стереометрія макромолекули, її кінцеві та бокові групи.

Для характеристики композицій використовуються такі ознаки:

- якісний (інгредієнти) склад;
- кількісний (вміст інгредієнтів) склад;
- структура композиції;
- структура інгредієнтів.

Для характеристики речовин, одержаних шляхом ядерного перетворення, використовуються такі ознаки:

- якісний склад або ізотопний склад елементів;
- кількісний склад (число протонів та нейтронів);
- основні ядерні характеристики: період піврозпаду, тип та енергія випромінювання (для радіоактивних ізотопів).

Штам мікроорганізму – об'єкт винаходу, до якого належать культури клітин рослин та тварин.

До штамів мікроорганізму культури клітин рослин та тварин належать:

- індивідуальні штами мікроорганізму культури клітин рослин та тварин;
- консорціуми мікроорганізмів культур клітин рослин та тварин.

Для характеристики індивідуальних штамів мікроорганізмів використовуються такі ознаки:

- культурно-морфологічна характеристика із зазначенням температури вирощування і віку культури (характеристика вегетативних клітин, колоній, повітряного субстратного міцелію для мікроміцетів та актиноміцетів, телеаморфної або анаморфної стадії росту в рідкому середовищі для бактерій, дріжджів, мікроводоростей);
- фізіолого-біохімічна характеристика (характерні метаболіти, відношення до температури, кисню, використання джерел азоту та вуглецю);
- хімічна та генотаксономічна характеристика;

- цитологічна характеристика (для культивованих клітин тварин і рослин): розподіл клітин за числом хромосомів, форма клітин;

- морфологічні характеристики: генетична, імунологічна, біохімічна, фізіологічна;

- біологічна характеристика: назва корисної речовини, яку продукує штам, або інше призначення штамів з зазначенням стабільної корисної властивості при тривалому культивуванні, рівень активності (продуктивності);

- активність, антигенна структура, імуногенність, патогенні особливості, онкогенність, чутливість до антибіотиків, антагоністичні особливості (для штамів бактеріальних медичного та ветеринарного призначення);

- характеристика батьківських штамів (партнерів), способу селекції (для штамів гібридних мікроорганізмів);

Для характеристики індивідуальних штамів культур рослин та тварин використовуються такі ознаки:

- форма культур;

- час паспортизації;

- стандартні умови вирощування;

- культуральні властивості;

- динамічні (кінетичні) характеристики;

- характеристика культивування в організмі тварин (для штамів);

- цитогенетичні (каріологічні) характеристики;

- біоморфологічні характеристики;

- дані стосовно видової належності (для клітин тварин, рослин і гібридом);

- здатність до морфогенезу (для клітин рослин);

- онкогенність (для культур клітин тварин, включаючи гібридом);

- морфологічні характеристики: цитогенетичні, імунологічні, біохімічні, фізіологічні;

- характеристики контамінування (найпростіші гриби, бактерії, мікоплазми, віруси);

- біологічні характеристики: назва або характеристика корисної речовини, яку продукує культура, або інша назва культури із зазначенням стабільності корисної властивості при тривалому культивуванні, вихід продукту в організмі, рівень активності (продуктивності);

- консерваційні характеристики.

Для характеристики консорціумів мікроорганізмів, додатково до зазначених для індивідуальних штамів ознак використовуються такі ознаки:

- походження (джерело виділення) фактор і умов адаптації та селекції, таксономічний склад, подільність, число і домінуючі компоненти, культурально-морфологічні, фізіолого-біохімічні ознаки індивідуальних компонентів, та і фізіологічні особливості консорціуму в цілому;

- таксономічний склад, співвідношення і заміненість штамів, характеристики нових індивідуальних штамів.

До наступної групи винаходів відносяться відомі рішення винаходів, які використовуються в інших галузях діяльності, наприклад:

Об'єкт винаходу - застосування відомих речовин, пристрою, способу, речовини, штаму за новим призначенням, належить його використання за іншими функціональними призначеннями.

До застосування за новим призначенням прирівнюються перше застосування відомих речовин (природних і штучно одержаних) для задоволення суспільних потреб.

Найпростішим прикладом може бути ніж як пристрій, що використовується в харчовій галузі і ніж в медицині „скаляп“ - затуплене лезо і т. інше. Голка в швейній промисловості, а також голка в медицині.

§3. Подання заявки на винахід, опис винаходу

Оформлення заявки є початковим етапом патентної процедури, в процесі якої складаються відповідні патентні документи, що мають винятково важливе значення для всіх наступних стадій проходження заявки. Інформація, що міститься в заявці, надалі буде головною і єдиною підставою для вирішення ряду відповідальних юридичних, виробничо-технічних і економічних питань. Тому, необхідні документи треба готувати найретельніше.

Заявка на видачу патента на винахід подається в Держпатенту України автором винаходу, спадкоємцем автора або юридичною особою, яка одержала від автора право на подання заявки на договірній основі. Крім того, заявка може бути також подана через патентного повіреного, зареєстрованого в Держпатенті України.

Склад заявки на винахід - відповідно до пункту 20 - Положення на винахід повинна містити:

- заяву про видачу патента;

- опис винаходу, який розкриває його з повнотою, необхідною для здійснення;

- формулу винаходу, яка відображає його суть і яка повинна бути сформульована на описі;

- креслення та інші матеріали, якщо вони необхідні для розуміння суті винаходу;

- реферат (короткий опис суті винаходу, відповідно до формули).

Заявка повинна мати також документ, який підтверджує сплату мита в установленому розмірі або наявність грошей на оплату мита, або наявність підстав для звільнення його розміру.

Заявка, яка подається через патентного повіреного, повинна супроводжуватись документом, який підтверджує наявність повноваження і оформлений у відповідності з вимогами законодавства країни, де він складений.

Заяву про видачу патенту, опис винаходу, формулу винаходу, креслення та інші матеріали, необхідні для розуміння суті винаходу, а також реферат, подаються в двох примірниках, а у випадку, якщо автор передає виключне право на користування винаходом державі (Фонд винаходів України), додатково подається ще один примірник зазначених документів.

За заявки, які подаються державному Фонду винаходів України, мито не сплачується.

Всі матеріали заявки подаються українською мовою.

Заяву про видачу патента подається по формі (див. додаток до Інструкції оформлення заявки на винахід). Вона повинна містити необхідні відомості.

Заяву підписується автором, крім випадків подання заявки спадкоємцем, і заявником або уповноваженою на це особою, що підтверджується документом передачі таких повноважень.

Найважливішу частину заявки складає опис. Він є не тільки основним документом у процесі експертизи, а й основним джерелом інформації про нове технічне рішення, яке вказує на світові технічні ніші, куди раніше не було описане і яке не використовувалось. Загальні вимоги до опису можна знайти в наступній частині так:

Суть винаходу повинна бути викладена настільки чітко, щоб будь-яка досвідчена особа (спеціаліст середньої кваліфікації відповідної галузі техніки) могла практично здійснити, застосувати запропоноване технічне рішення.

В описі обов'язково повинно бути вказано, який елемент конструкції, технологічного процесу, рецептури штаму мікроорганізму відрізняє запропоноване від того, що було відомо раніше.

Неприпустимо приховувати будь-які характерні технічного рішення ознаки, як це іноді можуть уявляти собі заявники.

Структура опису починається з назви винаходу та зазначення індексу рубрики діючої редакції Міжнародної класифікації винаходів (МКВ), якої стосується винахід. Заявляють, і складається з таких розділів:

- галузь техніки, до якої належить винахід;
- рівень техніки (аналог або прототип);
- суть винаходу;
- перелік фігур креслень, якщо вони додаються;
- відомості, які підтверджують можливості здійснення

винаходу.

Не допускається заміна розділу опису в цілому його частини посиланням на джерело, в якому є необхідні відомості (літературне джерело, опис винаходу до раніше поданої заявки, опис винаходу до охоронного документа тощо).

Назва винаходу - характеризує його призначення, відповідає суті винаходу і, як правило, певній рубриці МКВ.

Правильне формулювання назви має велике технічне та інформаційне значення. Деякі патентно-інформаційні документи (офіційні періодичні публікації, картотечні фондові каталоги) подають, крім прийнятих класифікаційних індексів, тільки назву винаходу, тому важливо правильно визначити галузь використання запатентованого рішення.

Назва винаходу може бути доповнена ім'ям автора винаходу або спеціальною назвою, яка присвоюється згідно з заявою автора, що подається на будь-якій стадії розгляду заявки. Назва викладається в однині, за винятком назви винаходів, які стосуються хімічних сполук, або штаму мікроорганізму, або групи винаходів.

Галузь техніки, до якої належить винахід, зазначається галузь застосування винаходу. Якщо таких галузей декілька, то зазначають ті, які мають перевагу.

Рівень техніки - зазначаються відомості про аналог прототип. Наводиться характеристика існуючих технічних досягнень, найближчих до запропонованих.

Винахід – це відомий до дати пріоритету засіб чи спосіб, сукупність ознак якого подібна до сукупності суттєвих ознак винаходу.

Аналог – це аналог винаходу, який є найбільш близьким до нього по сукупності ознак.

До суттєвих відомостей про кожний з аналогів, чи патент, належать бібліографічні дані джерела інформації, в тому числі відкритий, ознаки аналога із зазначенням тих ознак, які відрізняються з суттєвими ознаками винаходу, який розкривається, і також зазначення причин, які перешкоджають отриманню потрібного технічного результату. Слід вказувати назву книги, рік видання, сторінку, національну належність винаходу, його номер. Відсутність такого посилання і його недостатність значно шкодить своєчасному і успішному проведенню експертизи, тому що скорочує можливості повністю висвітлити сутність і новизну запропонованого винаходу на підставі матеріалів заявки.

Якщо винахід стосується способу одержання суміші певного складу з конкретним призначенням або певними активними властивостями, як прототип вказується спосіб одержання суміші з таким же складом або такими ж біологічно активними властивостями.

Якщо винахід стосується способу одержання нової органічної сполуки, в тому числі високомолекулярної, і в області хімічної інженерії, то наводяться відомості про спосіб одержання його відомого структурного аналога.

Для характеристики прототипу винаходу, який стосується штаму мікроорганізму культури клітин рослин та тварин – продуценту речовин, наводяться також відомості про місце шльозового продукту в середовище, про рівень продуктивності (продуктивності) і спосіб її визначення.

Якщо винахід стосується застосування відомого раніше способу, речовини, штаму за новим призначенням, до його аналогів зараховують відомі способи, речовини, штами того ж призначення. Для аналізу групи винаходів відомості про аналоги та способи наводяться для кожного винаходу окремо.

Суть винаходу – детально розкривається завданням, на виконання якого спрямовано винахід. При формуванні винаходу має бути відображено:

- зазначення об'єкта, який слід розробити чи вдосконалити;
- зазначення у загальному вигляді удосконалень, які досягаються до об'єкта;

- зазначення технічного результату, який одержати при здійсненні винаходу.

Велике значення має також графічна частина опису. У цьому розділі опису, крім переліку фігур, наводяться короткі відомості про те, що зображено на кожній з них.

Пояснювальні креслення не включаються в текст, а додаються до нього. Однак, логічно вони повинні складати єдине ціле з описом. У описі обов'язково наводяться позначення до креслень, пояснюється будова вузлів конструктивних елементів, а також їх відповідність посиланням на позиції креслень.

У наступному розділі даються відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу, суть якого характеризується ознаками, вираженими загальними поняттями, поданими на рівні функціонального узагальнення або методів його одержання.

Кожному об'єкту винаходу відповідає своя специфіка опису здійснення винаходу, що розкриває такі властивості:

Відомості пристрою - включають опис пристрою в статичному стані, що розкриває його конструкцію. При описуванні конструктивних елементів пристрою даються посилання на фігури креслень. Цифрові позначення конструктивних елементів наводяться по мірі згадування в порядку збільшення, починаючи з одиниці.

Після описування пристрою в статичному стані описується дія (робота) або спосіб використання пристрою з посиланням на цифрові позначення елементів конструкції, які зображені на кресленнях і, при необхідності, на інших пояснюючі матеріали (епюри, часові діаграми і т.ін.).

Відомості способу - включають посилання на послідовність дій (заходів, операцій) над матеріалами, а також на умови проведення дій, конкретні режими (температура, тиск), і, якщо це необхідно, на пристрої, речовини і штами, які використовуються при цьому. При описуванні способу, який характеризується використанням відомих засобів (пристроїв, речовин і штавів), посилаються на ці засоби і підтверджуються їх відомість до даного пріоритету, при використанні невідомих засобів наводиться їхня характеристика, а у випадку необхідності додається графічне зображення.

Відомості речовини - наводиться структурна формула, доведена відомими методами, описується спосіб, яким уперше одержана нова сполука, наводяться також докази можливості використання цієї сполуки за певним призначенням, а для біологічно активної сполуки -

кількісних характеристик активності і

нова сполука має лікувальні властивості та клінічні випробовування, то наводяться дані про її випробовування із зазначенням дози і способу приймання лікувального засобу, способу складання результату її випробовування на гостроту

Важко кожного інгредієнта в конкретних речовинах, прикладами, зазначається в такій конкретній кількості конкретних одиниць, яка відповідає зазначеному в певному діапазоні інтервалу величин по масі або по об'єму сумарній вазі усіх інгредієнтів у прикладі дорівнює 100%.

У випадках, що стосуються штаму мікроорганізму рослин та тварин, наводяться номенклатурні дані щодо ідентифікації штаму, дані відносно кількісного і якісного складу поживних середовищ (посівного та селекційного), умов культивування (температура, вологість тощо), часу ферментації, характеристики цільових продуктів, відносно виходу продукту в середовище, рівня активності штаму і способів культивування.

Для консорціумів мікроорганізмів і культур клітин рослин та тварин наводяться такі дані: метод перевірки складу компонентів, метод виділення (селекції) і ознаки, за якими здійснюється селекція, стабільність консорціуму, як він поведеться при звичайному культивуванні, стійкість до зараження іншими мікроорганізмами.

Дані, що застосовуються за новим призначенням – повинні включати відомості, які підтверджують можливість використання цього призначення.

Дані будь-якого об'єкту винаходу повинні бути достатньо зрозумілими і зрозумілими, щоб закладений в них обсяг інформації давав змогу практично здійснити винахід. Однак що вимогу не слід розуміти як необхідність надати досвід конструкторивну або технологічну розробку чи її робочих креслень. Надмірна деталізація може завадити в процесі аналізу заявки, її новизни.

Заявник або уповноважена на це особа.

14. Формула винаходу і правила її побудови

Заявка закінчується формулою винаходу, яка чітко визначає, чим запропоноване рішення

відрізняється від усіх відомих раніше в техніці, який саме елемент конструкції, технологічного процесу або рецептури є новим порівняно із світовим рівнем техніки.

Формула винаходу може бути одноланковою багатоланковою і включати відповідно один або декілька пунктів.

Одноланкова формула винаходу застосовується для характеристики одного винаходу сукупністю суттєвих ознак, які не мають розвитку або уточнення стосовно окремих випадків виконання або використання.

Багатоланкова формула винаходу застосовується для характеристики одного винаходу з розвитком або уточненням сукупності суттєвих ознак стосовно окремих випадків виконання і використання винаходу і має одні незалежний пункт і наступний (наступні) залежний (залежні) пункт (пункти).

У незалежний пункт формули включається сукупність суттєвих ознак, достатніх для одержання того технічного результату, що проявляється в усіх випадках, на які поширюється обсяг правової охорони.

Під час складання формули винаходу слід дотримуватись таких правил:

- формула повинна починатись з назви винаходу, зазначеної в заяві та описі;

- у формулі винаходу слід зазначити всі суттєві ознаки об'єкта винаходу, які є необхідними і достатніми для одержання технічного результату.

Формула винаходу, як правило, повинна складатись з обмежувальної частини, яка включає ознаки, загальні для об'єкта винаходу, що заявляється, і прототипу (відомі ознаки), відрізняючої частини, яка включає ознаки, що відрізняють об'єкт, який заявляється, від прототипу, тобто нові ознаки.

Обмежувальна частина формули відділяється від відрізняючої частини виразом: „який (яка) відрізняється тим, що..." і далі йдуть ознаки відрізняючої частини і висловлюються однією фразою, без крапки в середині тексту, у вигляді одного речення.

Формула винаходу має особливо важливе юридичне значення, бо визначає межу прав, які впливають з патенту. Формула дає змогу судити, на що саме поширюється виняткове право, в чому полягає технічне досягнення, щодо якого винахідникові належить право авторства. Оскільки формула чітко встановлює межу патентного захисту, то виражене в ній технічне рішення часто називають предметом винаходу.

Для того щоб лаконічно і чітко позначити предмет винаходу, в патентній практиці багатьох країн вироблені певні мовні прийоми складання формул, які послідовно і систематично застосовуються в усіх описах протягом всього часу. Стандартні формули винаходу, які стали загальною допомогою вирішувати конкретні патентознавчі завдання, знайшли серед суміжних конструктивних, технічних та інших елементів ті, які підлягають або, навпаки, не підлягають, дії патента.

Особливості формули винаходу, що стосуються об'єктів винахідницької творчості.

У формулі пристрій – характеризується в статичному стані, не повинно бути дієслів у дійсному стані, що означають незакінчену дію (наприклад, катаються, спускаються тощо), а при необхідності для конструктивної дії, як ознаки пристрою використовують лише дієприкметника (виконаний, встановлений, виведений тощо). Допускається вказівка на виконання певної дії врукопашно, з можливістю реалізації ним певної функції (наприклад, з можливістю повороту, з можливістю виконання тощо).

Приклад формули пристрій

1. Диск до токарного верстата з поворотним внутрішнім кільцем і затискними елементами, що відрізняється тим, що з метою забезпечення надійності застосування його при обробці важких і довгих деталей і вступованими частинами у вигляді колін, кулачків, шпindel і т.д., внутрішнє кільце лонета виконано як...

2. Пружна муфта, яка містить ведучу і відому частини з'єднанні між собою пружною ланкою, виконаною в торцях відрізняється тим, що з метою збільшення демпфірування, кожний сектор виконаний із набору стержнів, а відповідний сектор з відрізків сталльної лінви, виконаний із стержнями.

3. Пружна муфта за п.1, що відрізняється тим, що кожен стержень може бути круглої або іншої форми.

4. Пружна муфта за п.1, 2, що відрізняється тим, що кожен лінви відповідає товщині прямолінійним секторам...

У формулі способу – при використанні дієслів для конструктивної дії (заходів, операцій), як ознаки способу їх, означають у дійсному стані, дійсному способі, третій особі (наприклад, нагрівають, зволожують, загартовують тощо).

Приклади формули способу

1. Спосіб одержання окису магнія із карбонату магнію шляхом термічного розпаду, що відрізняється тим, що з метою підвищення активності одержання продукту термічний розпад карбоната магнію проводять при температурі 400 – 500°C в наявності водяної пари.

2. Спосіб за п.1, що відрізняється тим, що з метою інтенсифікації процесу термічного розпаду карбонату магнію проводять у кип'ячому середовищі.

3. Спосіб за п.1, 2, що відрізняється тим, що вихідний матеріал використовують основний карбонат магнію.

У формули винаходу речовини – яка характеризує індивідуальну сполуку будь-якого походження, включають її призначення або вид біологічної активності, назва позначення.

Приклади формули речовини

1. Конструкційна зварна сталь, яка містить кремній, марганець, молібден і ванадій, що відрізняється тим, що з метою збільшення міцності під час підвищення температур після нормалізації, (920-950°C) і високотемпературного відпалу (640-670°C), в її склад входять, у процентів вуглець 0,13-0,18, марганець 1,2-1,7, кремній 0,5-0,8, молібден 0,4-0,55, ванадій 0,05-0,12, сірки не більше 0,05, фосфору не більше 0,03.

2. Змазка для алюмінієвих пресів на основі водянографітної суспензії, що відрізняється тим, що з метою підвищення адегазійних властивостей, зменшення електроопору і підвищення стабільності, в її склад входять декстрин до 10% і рідке скло в кількості 1,5 – 3,5% з перерахунку на SiO₂.

У формули винаходу штаму – яка характеризує штам мікроорганізму, культури клітин рослин та тварин включаються латинські назви роду і видового епітету мікроорганізму, культури рослини або тварини, до якої належить штам, призначення штаму, аббревіатура офіційної колекції-депозитарія, реєстраційний номер.

Приклади формули штаму

1. Метод одержання штаму продуцентів еротриміцину, що відрізняється тим, що з метою підвищення продуктивності вихідного мікроорганізму водяну суспензію (опір *Act erythreus* штама 8594) піддають дії етиленіміцину ультрафіолетових променів із наступним відбором колоній за ознакою антибіотикоутворення.

2. Штам дріжджів *Saccharomyces vini* (раса Паркент-№159) використовується для виготовлення вина.

У формулі винаходу, що стосується застосування за новим призначенням, коли об'єктом винаходу є застосування пристрою, способу, речовини, штаму за новим призначенням, використовується формула такої структури: "Застосування (дається назва або характеристика відомого пристрою, способу, речовини або штаму), як (зазначається нове призначення вищезгаданого пристрою, способу, речовини або штаму)".

Точка формули на використання винаходу за новим призначенням

1. Використання електролітичного розривника (типу датчика як датчика для вимірювання температури рідких електролітів, викриклад електроліту.

Формулу винаходу друкується на окремому аркуші і її повинен підписати автор або уповноважена ним на це особа.

Крім заголовку і опису, записка може мати також і інші матеріали, які повинні допомагати експертизі в процесі дослідження новизни і винахідницького рівня винаходу.

Б. Додаткові матеріали заявки та вимоги до них

До додаткових матеріалів заявки відносять креслення, таблиці, в окремих випадках довідка про проведення досліджень, у якій відображаються результати експертизи новизни, виконаної самим заявником, акта з характеристикою результатів дослідження тощо.

Креслення та інші додаткові матеріали можуть бути подані у вигляді графічних матеріалів (власне креслень, ескізів, епюр, рисунків, осцилограм тощо), таблиць, діаграм.

Зображення подаються в тому випадку, якщо неможливо описати винаходу кресленнями або схемами. Зображення подаються, як додаток до інших видів графічних матеріалів. У виняткових випадках, наприклад для зображень етапів виконання хірургічних операцій, фотографії можуть бути подані, як основний вид пояснюючих матеріалів.

На всіх графічних матеріалах ставиться підпис автора в правому нижньому кутку – прізвище (прізвища) та ініціали. У правому верхньому кутку кожного аркуша графічних матеріалів зазначається назва винаходу.

Реферат – представляє собою скорочений виклад змісту опису винаходу, який включає назву винаходу, характеристику галузі техніки, до якої належить винахід або галузь його застосування, якщо це не ясно з назви винаходу, характеристику суті винаходу із зазначенням технічного результату, якого мають досягти. Суть винаходу в рефераті характеризують шляхом такого вільного викладу формули, при якому зберігаються всі суттєві ознаки.

При необхідності в реферат включають креслення або хімічну формулу.

Реферат може складати додаткові відомості, зокрема посилання на наявність і кількість залежних пунктів формули винаходу, графічних зображень, таблиць. Реферат повинен давати чітке уявлення про винахід, не повинен бути рекламних висновків відносно до переваг винаходу. Рекомендується, що загальний об'єм реферату не повинен перевищувати 150 слів.

Термінологія – стандартизовані умовні позначення, які використовуються в описі і додаткових матеріалах. При використанні термінів і позначень, які не мають широкого вживання в літературі, їхнє значення пояснюється в тексті при першому вживанні.

Усі умовні позначення розшифровуються.

В описі винаходу і формулі винаходу зберігається єдність термінології. Така ж єдність термінології стосується розмірності фізичних величин і умовних позначень.

Фізичні величини подаються в одиницях діючої Міжнародної системи одиниць.

У тексті опису не повинно бути виразів, які суперечать громадському порядку і моралі, а також висловлювання стосовно винаходів інших осіб.

Усі документи заявки оформляють таким чином, щоб їх можна було зберігати і безпосередньо репродукувати копію в необмеженій кількості. Кожний аркуш використовують лише з одного боку і друкують на аркушах білого паперу форматом 210 x 297 мм.

Розміри полів на заяві, описі, формулі винаходу, рефераті, мм: ліве і нижнє – 20, верхнє – 20, праве – 10.

В кожному документі заявки другий і наступні аркуші нумерують арабськими цифрами. Всі документи друкують шрифтом чорного кольору через 2 інтервали з висотою великих літер не менше 2,1 мм. Графічні символи

літерами і грецькі літери, математичні і хімічні формули повинні виконуватися чорнилом, пастою або тушшю чорного кольору. Не допускається змішаного написання формул на друкарській машинці і від руки.

Структурні формули хімічних сполук, як правило, повинні подаватися на окремому аркуші (як і графічні матеріали) з нумерацією кожної як окремої фігури з відповідним посиланням на позначення.

При поданні математичного виразу не допускається, але літерні позначення, які є в математичних формулах, мають бути розшифровані. Написання до формул слід писати стовпчиком і після кожного рядка ставити крапку з комою.

Існують певні вимоги до графічних матеріалів, які повинні використовуватися на цупкому, білому, гладкому папері чорними чіткими лініями і штрихами, які не витираються.

Цифри та літери не слід поміщати в дужки, кола і інші знаки. Висота цифр і літер має бути не менше 2-3 мм.

Креслення виконуються без будь-яких надписів, за винятком необхідних слів, таких як „вода“, „пара“, „вакuum“, „закрито“, „А - А“ (позначення розрізу).

На одному аркуші креслення можна розміщувати декілька фігур, при цьому вони повинні чітко розмежуватися одна від одної.

Елементи графічних зображень позначаються арабськими цифрами відповідно до опису винаходу, а елементи, які зображені на декількох фігурах, позначаються однією і тією ж цифрою. Всі цифрові позначення повинні відповідати з описі.

Формат фотографії повинен бути таким, щоб не перевершував зазначені розміри аркушів документів. Фотографії малого формату подаються наклеєними на окремі паперу з дотриманням встановлених вимог до якості паперу.

Кожне графічне зображення нумерується арабськими цифрами наприклад, фіг. 1, фіг. 2 і т.д., незалежно від виду цього зображення (креслення, схема, графік, рисунок) на окремому аркуші відповідно до черговості наведення їх у тексті опису. Якщо опис пояснює лише одна фігура, то вона не має нумерації.

Віднографічні дані джерел інформації в документах повинні надаватися таким чином, щоб можна було знайти це джерело інформації, назву журналу чи патента, рік видання, сторінку і т.д.

Підписи на документах заявки, проставляють з відповідним розшифруванням прізвищ та ініціалів особи,

яка підписує. На документах, які підписуються посадовою особою, вказується посада того, хто підписує, повна офіційна назва підприємства, крім випадків, якщо це не дозволяється.

Отже, ми ознайомилися тільки з найзагальнішими положеннями про структуру заявки і зміст її частин. Для того щоб набути навичок у складанні патентних документів, треба не тільки добре ознайомитись з усіма вимогами патентної процедури, а й мати достатній досвід для виявлення відмінних ознак винаходів, встановлення ступення їх новизни, необхідно вміти правильно і чітко виразити словами та графічно сутність технічного рішення. Оскільки працівників з такою різносторонньою кваліфікацією зустрічається відносно мало, практичні патентну документацію складають патентознавці розробники – автори винаходу або промислового зразка. Теоретичні знання, які набуті в підручнику є базою для практичного досвіду відповідної галузі.

Наведений нами приклад оформлення заявки на винахід середньої складності, дасть змогу краще освоїти вимоги, які ставляться до заявок.

Реквізити

Гривневого платежу перерахування мита за подання заявки на винахід „Опорний пристрій для стріли самохідного крана“ в сумі 8грн. 50коп.

Транзитний рахунок Держпатенту України №26008209801136 у Печерському відділенні Укрсоцбанку в м.Київ МФО 322090.

Адреса банку: 252001, м.Київ, вул. Хрещатик, 8.

В платіжному дорученні слід зазначити:

- одержувач: Держпатент України, р/р №2600820981136;
- вид платежу: заявка на винахід: „Опорний пристрій для стріли самохідного крана“;
- назва дії: подання заявки на винахід.

Вхідний №	21. № держ. реєстрації
51 МКВ/В66С 23/62Е.В.	Дата реєстрації

ЗАЯВА До Державного патентного відомства

на видачу патенту **254119, Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15.**
Україна на винахід Науково-дослідний центр патентної експертизи (НДЦПЕ)

Називачі вказані нижче документи, прошу (просимо) видати патент **Україна на винахід на ім'я (зазначається повне ім'я або прізвище) державного власника патенту).**
Державному фонду патентів України

- Пріоритет **дшого винаходу** прошу (просимо) встановити **за патентом**
- першої (их) заявки (ок) в державі-учасниці Паризької конвенції**
- першої заявки до Держпатенту України**
- здаткових матеріалів до першої заявки**

32 Дата подання заявки (надходження дод. матеріалів)	33 Код держави подання згідно зі стандартом ВОІВ СТ 3

Назва винаходу

Україна (повне ім'я або офіційне найменування організації(й). Дані стосовно **автора** наводяться під кодом 75.
Україна - автора наводяться під кодом 75.
Україна (повне ім'я або найменування):
Україна, **Україна** патентного повіреного:
Україна **Україна** граф: **Україна**: **Україна**:
Україна для виступання (повна поштова адреса, найменування адресату)
Україна, Дрогобич, вул. Франка, 30
Україна: **Україна** граф: **Україна**: **Україна**:
Україна

Відомості про можливість відкритої публікації винаходу:

Публікація можлива, *відкрита* Просимо прискорити публікацію
 Публікація неможлива, бо може завдати шкоди державним інтересам

Я(ми) _____ (прізвище, ім'я та по батькові)

прошу (просимо) не згадувати мене (нас) як автора (співавтора) при публікації відомостей стосовно заявки

Підпис(и) автора (співавторів)

Перелік документів, що додаються:	К-сть арк.	К-сть прим.	Підстави щодо виникнення права подання заявки та подання документації:
☒ опис винаходу		3	☐ документ про передачу права автором роботи
☒ формула винаходу	1	3	
☒ креслення та інші матеріали	1	3	☐ документ про передачу права автором іншої особи
☒ реферат	1	3	
☒ документ про оплату мита	1	1	☐ документ про право спадку
☐ документ, який підтверджує звільнення від сплати мита		1	
☐ наявність підстав для зменшення розміру мита		1	
☐ документ про депонування штаму		1	
☐ копія(ї) першої(их) заявки(ок) (якщо просять встановити конвенційний пріоритет)			
☐ переклад заявки на українську мову		3	
☐ документ, який засвідчує повноваження патентного повіреного (доручення)			
☐ інший документ (вказати)			
72 Автор (співавтори)	97 Повна домашня адреса (для іноземців – код держави згідно з стандартом ВОІВ СТ. 3)		
75 Автор (співавтори) – заявник(и), (прізвище, ім'я, по батькові)	293723, Дрогобич, с.Лішня, вул.Громадська, 15.		
Вачевський Мирон Васильович	293720, Дрогобич, вул. І.Франка, 234.		
Вачевський Орест Миронович			

М.П. _____ (прізвище, ініціали) _____ (дата, підпис)
 _____ (посада, підпис заявника або уповноваженої на це особи)

ОБОРОТНИЙ ПРИСТРІЙ ДЛЯ СТІЛИ САМОХІДНОГО КРАНА

Відомий відноситься до машинобудування, а конкрет-но, до опорних пристроїв стріли самохідного крана в транспортному режимі.

Відомий оборотний пристрій для стріли крана, вибраний в якості прототипу з пат. 537935, в якому з метою сприймання ударів у транспортному режимі крана, рухомі опорні стійки виконані з пазами і мають додаткові пружини, які розміщені відносно основних пружин з метою зменшення впливанням спіралі.

Недоліком відомих пристроїв полягає в тому, що вони не компенсують гасіння низьких мікровібрацій, а використання додаткових пружин приводить до додаткових витрат і збільшення трудомісткості виготовлення пристрою.

Відомий також опорний пристрій для стріли крана за пат. 48007, що з метою зменшення в її елементах динамічних навантажень у транспортному режимі, кожна стійка крана з'єднана шарнірно з рухомими стержнями, які розміщені в напрямних закріплених під кутом до горизонтальної осі стійки, а пружини гасіння вібрацій виконані у вигляді тарілок.

Недоліком відомого аналога є те, що не виключено можливість стріли у вертикальній площині під час транспортного режиму крана.

Відомим за технічною суттю поставленого завдання є пат. 906913, яке прийняте за прототип, що це механічний замок, який складається з циліндра виконаного робочою рідиною, що має можливість протиснутись у циліндрі зі штоком, який виконаний з отворами для дроселювання рідини, і притиснутий до тарічаті пружини захватами, один з яких виконаний з циліндром, а другий зі штоком.

Недоліком прототипа полягає в складності конструкції і тому прототип може бути тільки для стріл решітчастої конструкції, а тарічати не можуть розкриватись у боки за допомогою тарічатих пружин, так як вони діють на дуже великі сили. Особливим недоліком є також громіздкість конструкції, яку монтувати в полі зору водія недоцільно, що призводить до погіршення видимості під час руху.

Мета винаходу — зменшення динамічних навантажень, які діють на стрілу крана під час транспортування, при спрощеній конструкції з відомими аналогами.

Поставлена мета досягається тим, що пристрій має стійку, на якій змонтовані опорні вузли, кожен з яких взаємодіє з гвинтовими пружинами, що вмонтовані в циліндричні стакани, які заповнені рідиною, наприклад машинним мастилом на половину їхньої висоти, причому пружини нижніми своїми кінцями опираються на металеві пластини, розміщені на демпфіруючих прокладках, виготовлених з мастиlostійкої гуми, а верхні кінці пружин взаємодіють з опорними п'ятами, які переміщуються в стаканах, а з метою запобігання витікання рідини з стаканів до їх верхньої частини прикріплені кришки з мастиlostійкої гуми. Нижні стакани і опорні п'яти виконані у вигляді циліндра і пустотілого поршня.

На рисунку показано опорний пристрій для стріли самохідного крана — загальний вигляд.

Пристрій має стійки 1, поперечину 2, на якій закріплені стакани 3 з робочою рідиною 4. У нижній частині стаканів 3 знаходяться демпфіруючі прокладки 5 і металеві пластини 6, на яких розміщені циліндричні пружини 7, верхні кінці яких взаємодіють з опорними п'ятами 8, на які опирається стріла крана 9. З метою запобігання витікання рідини з стаканів 3 до їх верхньої частини прикріплені кришки 10 із мастиlostійкої гуми з отворами під пружини 7.

Опорний пристрій працює таким чином.

Для кріплення стріли в транспортне положення стріла 9 опирається на опорні п'яти 8, стискаючи пружини 7 на певну величину. Під час руху крана виникають коливання стріли, які передаються від коліс автомобіля через амортизаційні підвіски на раму і стійку крана. В момент виникнення динамічних зусиль (переміщення малої величини у вертикальній площині), наявність вібрацій у транспортному режимі крана від тряски, ці зусилля передаються від рами на стійку 1 і поглинаються пружинами 7 і рідиною 4. Ці коливання в рідині розсіюються, а гумові прокладки 5 гасять різкі поштовхи, пом'якшуючи динамічні навантаження на стійку стріли.

Розрахунками і експериментами встановлено, що на сучасному рівні техніки найбільш легкими і компактними при однаковій потужності можуть бути тільки гідравлічні амортизатори, які мають також доступність регулювання і стабільність характеристики в широкому діапазоні частот коливань.

Зменшення переміщення стріли, а відповідно і зносу, досягається тим, що пружини 7 в робочій частині пристрою, мастилі 4 не допускають розвитку коливань (гасіння у пристрої коливань здійснюється за рахунок тертя витків пружин у корпусі). Збільшення або зменшення зусилля опору в пристрої можна регулювати підбором в'язкості рідини.

Використання даного винаходу в опорних пристроях для стріли самохідного крана, в порівнянні з відомими пристроями, дозволить підвищити надійність і довговічність стріли крана, а також надійність кріплення стріли до частини виготовлення стріловим поліспастом.

Конструкція проста у виготовленні і надійна в роботі.

Підпис авторів:

(підпис) Вачевський М.В

(підпис) Вачевський О.М.

Формула винаходу

1. Опорний пристрій для стріли самохідного крана, що має стрілу, на якій змонтовані опорні вузли, кожен із яких змонтований з гнотовими пружинами, відрізняється тим, що в пристрої зменшення динамічних навантажень, поглинання ударів у транспортному режимі крана, циліндричні пружини змазані рідиною, наприклад, машиним мастилом до певної висоти і вмонтованих в них з метою зменшення переміщення циліндричних пружин, нижні кінці пружин опираються на металеві пластини, що розміщені на демпфуючих прокладках, а верхні кінці пружин змонтовані з опорними п'ятами.

2. Пристрій за п.1, що відрізняється тим, що з метою зменшення демпфіруючих прокладок в середовищі мастила, вони виконані із мастилостійкої гуми.

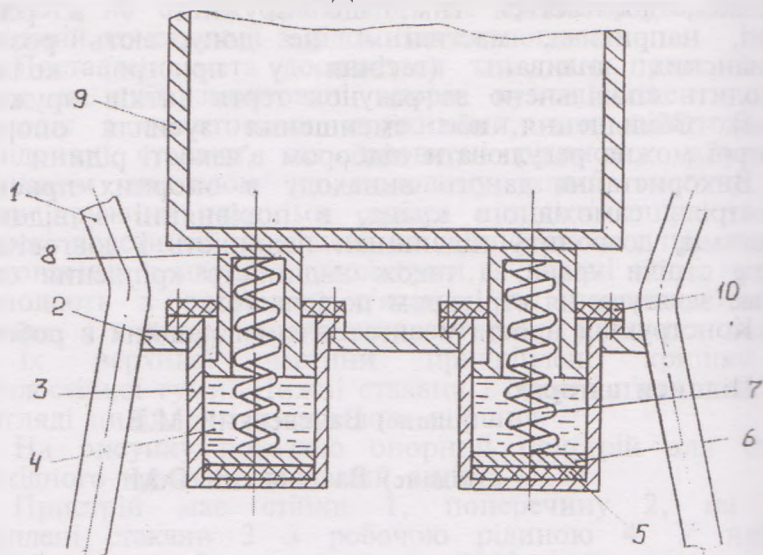
3. Пристрій за п. 1, 2, що відрізняється тим, що з метою зменшення витікання рідини з стаканів, до їх верхньої частини прикріплені кришки із мастилостійкої гуми.

Підпис авторів:

(підпис) Вачевський М.В

(підпис) Вачевський О.М.

ОПОРНИЙ ПРИСТРІЙ ДЛЯ СТІЛИ САМОХІДНОГО КРАНА

Підписи авторів:

(підпис) Вачевський М.В

(підпис) Вачевський О.М.

Реферат патенту №

Опорний пристрій для стріли самохідного крана

Винахід відноситься до машинобудування, а конкретно до опорних пристроїв стріли самохідного крана в транспортному режимі.

Мета винаходу — зменшення динамічних навантажень, які діють на стрілу крана під час транспортування, при спрощенні конструкції в порівнянні з відомими аналогами.

Це досягається тим, що пристрій має стійку, на якій змонтовані опорні вузли, кожен з яких взаємодіє з гвинтовими пружинами, що встановлені в циліндричних стаканах, які заповнені рідиною на половину їхньої висоти, при цьому пружини нижніми своїми кінцями опираються в металеві пластини розміщені на демпфіруючих прокладках, виготовлених із мастиlostійкої гуми, а верхні кінці пружин взаємодіють з опорними п'ятами, які переміщуються в стаканах.

Додадок 2.
До науково-дослідного
центру патентної експертизи
Держпатенту України

КЛОПОТАННЯ

про проведення експертизи по суті заявки
на ~~випуск~~ патенту України на винахід

Заявник Вачевський М.В., Вачевський О.М.

(повна назва фізичної або юридичної особи, яка подає клопотання)

про проведення експертизи по суті заявки

на ~~випуск~~ патенту України на винахід

Опорний пристрій для стріли самохідного
(повна назва винаходу)

З клопотання додаю(ємо):

копію свідоцтва, здійснений пошуковим органом. Пошук

копію літератури по доступних джерелах інформації.

(назва пошукового органу)

копію свідоцтва Патентного

Бюро України, на 1 аркушах.

Копію експертизи про видачу охоронного документу по

заявці № (дається копія), що подана до Патентного

Бюро України, пріоритет, на аркушах.

(назва органу)

Свідоцтво про сплату мита у розмірі 68 грн. за проведення

експертизи по суті.

Заявник, що підтверджує право від сплати мита або

експертизи втото розміру.

Заявник матеріали у складі

на

аркушах.

Заявник додає знаком X

(автори прикладають клопотання
як приклад для проведення
експертизи по суті).

Заявник від юридичної особи підписує керівник, підпис якого

ДОВІДКА

про проведення досліджень патентних матеріалів на передбачені винахід: **Опорний пристрій для стріли самохідного крана**

	Країна	Клас, підклас, група, підгрупа	Джерела інформації: патент ав.св., книги, каталоги і т.д.
1.	Росія	B66C 23/62	„Открытия и изобретения“ переглянуто з 1970 по 1993 роки включно, аналогів, протидіяли тому, що заявляється, не виявлено.
2.	Росія	B66C 23/62	Аналоги ав.св. які відносяться до об'єкту, що заявляється: №№ ав.св. 558850, 502841, 511278, 648507, 537935, 777936, 185031, 447936, 621638.
3.	Росія	B66C 23/00	ав.св. 1142424, 1983р.
4.	Росія	B66C 23/68	ав.св. 1006364, 1983р.
5.	США, Франція, Великобританія	B66C	Переглянуто: „Изобретения за рубежом“ з 1970 до 1983 рр.

Переглянуто журнал: „Строительные и дорожные машины“ з 1980 до 1989рр. Технічна література в галузі кранобудування.

Автори вважають, що запропонований винахід відповідає критерію новизни, за доступними джерелами інформації.

Пошук проводили:

(підпис) Вачевський М.В.

(підпис) Вачевський О.М.

14. Використання винаходів та авторська винагорода

Використанням винаходу вважається введення в комерційний обіг продукту, виготовленого із запатентованого винаходу, а також використання способу, що охороняється патентом.

Спосіб вважається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу, а спосіб, що охороняється патентом, застосованим, якщо в ньому використана кожна особливість винаходу, що включена в незалежний пункт формули, або ознака, еквівалентна їй.

Використання по використанню винаходу на території України належить кільком особам, визначаються цими ж особами. При відсутності угоди кожний має право використовувати винахід на свій розсуд, крім випадків ліцензії, а також уступки патента.

Українські громадянин або юридична особа, що мають використати винахід, зобов'язані укласти з патентоутримувачем ліцензійний договір.

Винагорода автору винаходу – за використання винаходу призначається на протязі строку дії і виплачується автору за участю договору між роботодавцем, що отримав патент, і Фонду винаходів України, які використані в промисловому виробництві.

Винагорода винагорода визначається договором між патентоутримувачем і власником патенту і не може бути меншим:

- 10 відсотків доходу, одержуваного щорічно патентоутримувачем від його використання;
- 20 відсотків від сум, одержаних власником патенту за ліцензій на даний винахід;
- 2 відсотки від частки собівартості продукції (робіт і послуг), що припадає на винахід, корисний ефект від якого отримано на одержання доходу.

Винагорода сплачується автору винаходу не пізніше 3 місяців після закінчення кожного року, в якому використався винахід і не пізніше 3 місяців після отримання виручки від продажу ліцензії протягом строку дії патента.

Для державних в іноземних державах винаходу чи винаходу держави, запатентованого на ім'я підприємства на Фонду винаходів України, в тому числі при продажу продукції та експорті продукції на експорт, винагорода сплачується за його бажанням в іноземній валюті.

Винагорода, оплачена автору власником патента, підлягає стягненню у разі анулювання патенту на винахід чи промисловий зразок.

За несвоєчасну виплату винагороди винний у цьому власник патенту сплачує авторові за кожний прострочений день пеню в розмірі 0,04 відсотка від суми, належної до сплати.

Авторові винаходу, патент на який виданий роботодавцю (підприємству), патентовласником у місячний термін від дати отримання ним патента виплачується заохочувальна винагорода, яка не враховується при наступних виплатах. Розмір заохочувальної винагороди за винахід, незалежно від кількості співавторів, повинен бути не меншим середнього місячного заробітку працівника даного підприємства.

Відомості про використання винаходу і винагороду, що виплачується, вносяться патентовласником до посвідчення (патент) автора винаходу.

Винагороду особам, що сприяли створенню і використанню винаходу, проводить підприємство-патентовласник і підприємство-ліцензіат. Її виплачують особам, в тому числі й тим, що не працюють на цьому підприємстві, що сприяли створенню і використанню винаходу. Величина винагороди не залежить від інших видів виплат.

Сума винагороди, що виплачується за сприяння створенню і використанню винаходу всім особам, встановлюється у розмірі не менше 30 відсотків прибутку (відповідної частини доходу), що отримує підприємство від використання винаходу, а за винахід, позитивний ефект від якого не виражається прибутком або доходом, у розмірі не менше 4 процентів від частки собівартості продукції (робіт і послуг), що приходиться на цей винахід і виплачується протягом трьох років від дати початку використання винаходу.

Крім авторської винагороди, автори винаходів мають і інші права. Право на договірних умовах приймати участь у роботах по підготовці винаходу до використання, причому автор може бути тимчасово, повністю або частково звільнений від основної роботи з оплатою праці у розмірі не менше середнього заробітку. За автором винаходу, тимчасово звільненим від основної роботи, зберігається посада, безперервний трудовий стаж і всі інші права по старому (основному) місцю роботи.

Права авторів винаходів, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій, розглянуті в окремому розділі.

Висновки

Винахідництво одна з важливих діляниць організаційно-виробничої діяльності колективів підприємств, об'єднань, інститутів, академій наук, усіх ланок науково-технічного механізму, яке покликане активно впливати на темпи науково-технічного прогресу, економічні й якісні показники виробництва.

Розвиток винахідництва означає – скеровувати творчі сили учасників, спеціалістів, робітників на пошук резервів підвищення продуктивності суспільного виробництва і можливості створення і випуску конкурентоздатної продукції.

Одним з важливих питань розвитку ефективності виробництва на промисловому підприємстві – це широке використання винаходів, які є основою прискорення науково-технічного прогресу, досягнення наукових і виробничих цілей діяльності і можливості створення і випуску конкурентоздатної продукції.

Контрольні запитання і завдання

1. Що таке винахід?
2. Як пов'язано з об'єктами винаходу?
3. Які основні критерії винаходу?
4. Як об'єкти не відповідають критеріям винаходу?
5. Як пов'язано з загальнодоступних джерел інформації?
6. Як пов'язано з пріоритет винаходу?
7. Що таке винахідний пріоритет?
8. Як пов'язано з об'єкту винаходів пристрій?
9. Як пов'язано з об'єкту винаходів способів?
10. Як пов'язано з об'єкту винаходів речовина?
11. Як пов'язано з об'єкту винаходів штам?
12. Як це пов'язано з заявкою винаходу?
13. Як контроль повинна містити заявка?
14. Як пов'язано з висоти до опису винаходу?
15. Як пов'язано з складається структура опису винаходу?
16. Як повинна бути назва винаходу?
17. Як пов'язано з аналог і прототип винаходу?
18. Як це пов'язано з суттю винаходу?
19. Як це пов'язано з відомості пристрою, способу і речовини?
20. Як пов'язано з формула винаходу?
21. Як пов'язано з опис формули винаходу?
22. Як пов'язано з креслень винаходу?
23. Як пов'язано з опис реферату?
24. Як пов'язано з висоти до опису винаходу?
25. Як пов'язано з документах проставляються підписи авторів винаходів?

26. В яких випадках подається клопотання про проведення експертизи заявки по суті?
27. В яких випадках додається довідка про проведені патентні дослідження?
28. Який порядок використання винаходів?
29. Як здійснюється винагорода автору за використання винаходу?
30. Складіть письмово опис винаходу на будь-який об'єкт техніки (опис винаходу, формулу винаходу, реферат, довідку про проведені патентні дослідження).
31. Складіть письмову відповідь: як впливає винахідництво на розвиток науково-технічного прогресу?

Розділ 5. ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ

§1. Загальні відомості про промислові зразки

На сучасному етапі виробництва з переходом до інтенсивних відносин, з втіленням у промислову діяльність комплексної системи ведення господарства, надзвичайно важливою є проблема охорони промислових зразків.

Потреба і правова охорона промислових зразків зумовлена потребою підвищення якості виробів. Відомо, що якісніше оформлені вироби володіють великою силою впливу на людину. Ця дія проявляється у різних формах. В умовах збільшення матеріального і культурного рівня збільшуються вимоги до зовнішнього вигляду виробів. Купуючи виріб, людина перш за все звертає увагу на зовнішній вигляд виробу, потім на його функціональні переваги.

Зовнішня та естетична форми машини чи прилади, використовуючи людину на роботі, мають вплив на її настрій і продуктивність, а це - на продуктивність праці.

Висновки в галузі технології праці переконливо доводять, що естетичне вирішення в оформленні виробів і обладнання, на якому виконується праця, суттєво дає приріст продуктивності праці порівняно з виробами місцями, обладнаними без врахування естетичних вимог. Тому при створенні промислового зразка необхідно так художнє вирішення його, в якому поєднуються технічні і естетичні якості.

До промислового зразка належить форма, рисунок, конструкція або їх поєднання, що визначає зовнішній вигляд промислового виробу.

Промисловий зразок - це художньо-технічне рішення конкретної форми виробу, тоді як винахід характеризує собою певну технічну ідею безвідносно до її зовнішнього вигляду реалізації.

Промисловими зразками можуть бути визнані художньо-технічні рішення виробів, випущені різними підприємствами промисловості, наприклад, машинобудування, радіобудування, швейної промисловості тощо. Сутність промислового зразка показана на рисунку 1.

Конструкторські рішення предметів галантерейної, швейної і трикотажних виробів, головних уборів, меблів, пластмасових матеріалів також реєструються та охороняються як промислові зразки за переліком цих виробів.

Патент на промисловий зразок видається, якщо зразок є новим, оригінальним і промислово придатним. Цьому визнається новим, якщо сукупність його суттєвих ознак невідома в Україні чи закордоном до дати придатності промислового зразка.

Під **суттєвими ознаками** розуміються ознаки зовнішнього вигляду промислового виробу в естетичних та ергономічних особливостях його форми, рисунку, розфарбування або їх поєднання.

Промисловий зразок визнається оригінальним, якщо заявлені форма, рисунок, розфарбування або їх поєднання для фахівця в цій галузі не є явними при їх зоровому сприйнятті та оцінці. Промислово придатним визнається, якщо він може бути відтворений промисловим способом у відповідному виробі для впровадження в оборот.

За своїми ознаками промислові зразки діляться на об'ємні (моделі), площинні (рисунок) або комбіновані.

Об'ємні промислові зразки мають композиційну основу якої знаходиться розвинута об'ємно-просторова структура, наприклад, рішення, яке визначає зовнішній вигляд меблів, сільськогосподарської машини, мотоцикла, люстри тощо.

Площинні промислові зразки мають композиційну основу якої знаходиться лінійно-графічне співвідношення елементів, які не мають вираженого об'єму, сприймається візуально, наприклад, зовнішній вигляд килиму, хустки, тканини тощо.

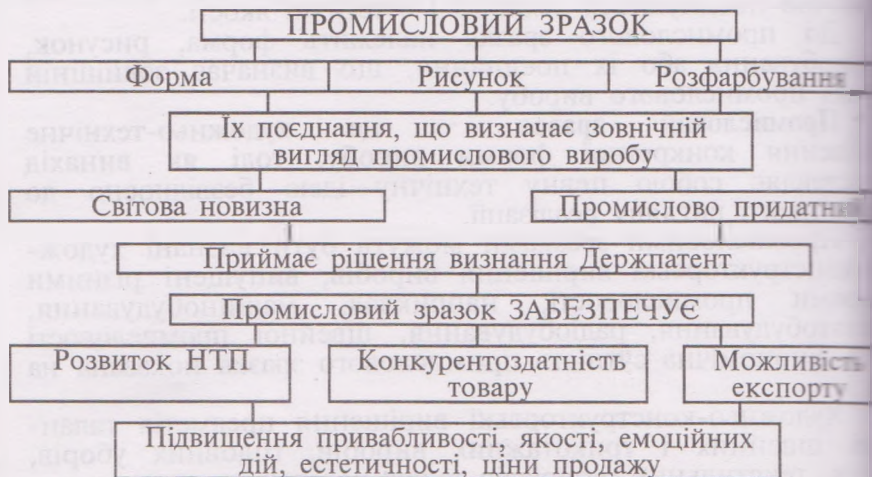

Рис.5. Економічна сутність промислового зразка.

Комбіновані промислові зразки характеризуються наявністю ознаками, властивими об'ємним і площинним зразкам, наприклад, рішення, яке визначає зовнішній вигляд інформаційного табло, виставкової конструкції (панелі), будівельної оздоблювальної плитки тощо.

Зразок на промисловий зразок повинна стосуватися лише промислового зразка і може подавати його варіанти, які відносяться до однієї функціональної групи – до одного класу МКПЗ, подібні по сукупності ознак і мають відмінності в несуттєвих ознаках, які сприймаються візуально, наприклад, декілька стільців, які відрізняються між собою від одного фактурою, кольором декоративної оббивної тканини.

Комплект (набір) може бути заявлений як промисловий зразок при умові, якщо елементи, які входять до складу комплексу (набору), виконують самі різні функції і відносяться одна від одної, і підпорядковані загальній функції, яка вирішується комплектом (набором) у цілому. З метою уникнення повторного конструювання, вирішення всіх елементів комплексу (набору) виробів повинне бути здійснено з використанням творчого, пластичного і конструктивного принципу формування, наприклад, чайний сервіс, набір інструментів, меблевий гарнітур і т.д.

Не визнаються промисловими зразками вироби, які характеризуються механічною зміною одного із несуттєвих ознак, наприклад, зміною кольору однакових виробів: сіра фарба на ручках, або зміна кольорових чи лінійних позначень на шкалі приладу і т.д., якщо це не є результатом творчого перетворення художнього вигляду виробу.

Заявка охорона не надається рішенням:

- що зумовлені виключно технічною функцією виробу;
- що суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі;
- щодо об'єктів архітектури, в тому числі промислових, сільськогосподарських та інших стаціонарних споруд, крім їхніх архітектурних форм;
- щодо друкованої продукції;
- щодо об'єктів нестійкої форми з рідких, газоподібних, силючих і подібних до них речовин.

Автором промислового зразка – визнається фізична особа, творчою працею якої він створений. Якщо

промисловий зразок створений спільною творчою кількох фізичних осіб, усі вони визнаються співавторами.

Не визнаються співавторами особи, які не зробили творчого вкладу у створення промислового зразка, а надали автору тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу або сприяли оформленню прав на промисловий зразок та його використання.

Авторові промислового зразка належить авторство, яке є невідчужуваним особистим правом охороняється безстроково.

На промисловий зразок видається патент, який засвідчує авторство, пріоритет промислового зразка та виключне право на використання зразка в Україні.

Патент на промисловий зразок діє протягом 10 років з дати надходження заявки до Державного патентного відомства України. За клопотанням власника патенту його дії може бути продовжено не більше, як на 5 років.

Фізичні або юридичні особи України мають право на правову охорону промислових зразків як в Україні, так і в державах, які підписали Тимчасову угоду про створення Міждержавної організації по охороні промислової власності.

§2. Вимоги до складання заявки на промисловий зразок

Заявка на видачу патента на промисловий зразок повинна супроводжуватись такими документами:

- комплект фотографій промислового виробу (макету, рисунка), що дають повне і детальне уявлення про зовнішній вигляд виробу;

- кількість фотографій загального вигляду (6 примір.);

- кількість інших фотографій (2 примір.);

- опис промислового зразка, до якого входить характеристика сукупності його суттєвих ознак, (2 прим.);

- креслення загального вигляду виробу або проєкційна схема компоновальна схема, ергономічна схема, якщо вони необхідні для розкриття суті промислового зразка (2 примір.).

При поданні заявки на видачу патента на промисловий зразок по номенклатурі виробів промисловості, крім відмічених документів додаються:

- на вироби легкої промисловості з площинною композицією, наприклад, килими, тканини, креслення схеми не додаються;

— на вироб, що відноситься до декоративних матеріалів, тканини і т.ін., необхідно подати зразок виробу зразком департаменту рисунка (1 прим.)

— для виробів легкої промисловості об'ємної форми необхідно подати конфекційну карту, тобто зразки матеріалів, трикотажних матеріалів, шкіри, фурнітури, аксесуарів і т.ін., рекомендовані для виготовлення виробу,

До заявки на промисловий зразок повинен додаватись документ, що підтверджує сплату заявочного мита у встановленому розмірі або звільнення від сплати, або наявність картки для зменшення його розміру. Документ має бути наданий одним примірником.

Цей документів не повинен допускати різних мов, написень, необхідно дотримуватись єдності написання, яка повинна відповідати загальноприйнятій. Також вживання умовних позначень має супроводжуватись їхнім розшифруванням.

До документів друкуються, рукописний текст до уваги не приймається, написи і скорочення необхідно розшифрувати.

Текст документів заявки необхідно друкувати з одного боку. Заявку друкувати форматом 210 x 297 мм через 2 лінії з розміром великих літер не менше 1-2 мм. Друк має бути чітким чорного кольору, придатним для копіювання, без виправлень, вставок, написів.

Встановлений розмір полів на аркушах опису має бути:

- верхнього аркуша — 60;
- верхніх наступних аркушів — 20;
- лівий бік не менше — 20;
- правий бік не менше — 10;
- низ не менше — 20.

Важливий з документів заявки повинен починатись на першому аркуші. Всі аркуші документів заявки послідовно пронумеровані арабськими цифрами наскрізної нумерації.

Заявка на видачу патента — повинна мати всі відомості, вказані у відповідному бланку (див. приклад бланку заявки на промисловий зразок).

У бланку заявки необхідно позначити документи, що мають бути складу заявки.

Для видачі заявки на видачу патента на промисловий зразок роботодавцем, при наявності

відповідного договору, заяву підписує керівник організації, підпис скріплюється печаткою.

Якщо відомості про заявників або авторів неможливо розмістити у відповідних графах, їх приводять у вільній формі на додатковому аркуші із зазначенням відповідної графі заяви: „Див. продовження на наступному аркуші“.

§3. Фотографії промислових зразків

Фотографії — це документи, що несуть основну інформацію про промисловий зразок, і дозволяють визначити обсяг прав автора.

Фотографії повинні давати повне, детальне уявлення про суттєві ознаки. Зображення на фотографіях повинні бути чіткими і ясними. Окремі деталі виробу повинні бути продивлятися не тільки на освітленому, але й на тінюваному боці.

Фотографії виробу у всіх ракурсах мають бути виконані на тонкому глянцевому папері і не мати вираженої ретуші. Виріб (макет) має бути сфотографований повністю при рівномірному освітленні на нейтральному фоні, без сторонніх предметів.

Фотографії повинні бути чорно-білі, загального вигляду виробу або макету в ракурсі 3/4 спереду; вигляду зліва, справа, ззаду, при необхідності — спереду, зверху.

Фотографії одягу, що заявляється, повинні бути сфотографовані в об'ємному зображенні, на манекені (фотографія загального вигляду, вигляду спереду, вигляду ззаду), а взуття, головних уборів, шкіргалантерейних виробів подаються у вигляді окремих фотографій натуральних зразків виробів (фотографії загального вигляду, вигляду спереду, збоку, ззаду, а для деяких видів виробів, наприклад, взуття — ще й вигляд зверху і знизу).

На додаткових фотографіях виробу одягу та взуття зображуються на демонстраторах (манекенниці), вікова група та антропометричні дані (розмір, зріст, повнота) повинні відповідати вимогам, що покладені в основу розробки виробу.

Якщо виріб одягу, взуття або шкіргалантерейних виробів виконаний з дуже темного чи строкатого набивного матеріалу, що не дає змоги виявити особливості крою, конструкції, рисунка елементів обробки, то слід подати фотографію виробу, виконаного з однотонного

зображення матеріалу, а у випадку, коли це не може бути подано, — ескіз рисунку у такому вигляді, який би дав змогу виявити особливості заявленого виробу.

Тривимірні зразки таких виробів, як спідня білизна, повинні бути сфотографовані на об'ємних каркасах.

Тривимірні зразки (рішення) рукавичних, панчішних, рукавних, рукавиць, панчохи, шкарпетки тощо) повинні бути сфотографовані в площинному зображенні. Для необхідності виявлення фактури і виду переплетіння тканини фотографії фрагменту полотна заявленого виробу.

Тривимірні зразки виробів легкої промисловості з складною композицією (обруси, серветки, рушники, шали, хустки тощо) повинні бути сфотографовані в розгорнутому виді і давати повне зображення цієї композиції заявленого рішення. Фотографії повинні виявляти фактуру, структуру тканини та розкривати суть і особливості промислового виробу.

Комплект (набір) виробів, що заявляється, повинен бути зображений на фотографії загального вигляду єдиною фотографією, яка дозволяє розгледіти форму кожного із виробів, що входять до комплекту (набору). Крім того, повинні бути подані фотографії загального вигляду кожного виробу, що входить до комплекту (набору).

Інший варіант рішення виробу, що заявляється, слід показати окремим комплектом фотографій.

Для промислових зразків, що можуть трансформуватися (складатись), наприклад, холодильників, кухонних приладів, велососів чи ігор-конструкторів, додаються їх фотографії у такому трансформованому вигляді.

У тих випадках, коли кольорові рішення виробу або макету є важливою з суттєвих ознак рішення, що заявляється, слід подати одну кольорову фотографію або слайд загального вигляду виробу.

Важливо, всі фотографії виконуються розміром 13x18 см. Для невеликих за розміром виробів або макетів, наприклад, заручних (кишенькових) годинників, мікрокалькуляторів, кишенькових запальничок тощо, можуть бути подані фотографії розміром 9x13 см.

На звороті кожного примірника фотографій загального вигляду послідовно зверху донизу зазначаються: номер рішення, назва промислового зразка, скріплений печаткою заявника або уповноваженої на це особи.

На звороті фотографій іншого вигляду послідовно зверху донизу зазначається: номер фотографії, промислового зразка, пояснення: „вигляд збоку“, „вигляд спереду“, „вигляд ззаду“, „вигляд зверху“. На звороті фотографії прототипу вказується „прототип“, назва виробничого порядкового номеру фотографії.

Фотографії нумеруються в такому порядку: загальний вигляд, інший вигляд, кольорова фотографія, фотографія прототипу; фотографії з зображенням одного вигляду нумеруються однією нумерацією. Комплект фотографій складається і повинен бути покладений в окремий конверт.

§4. Вимоги до опису промислового зразка

Опис промислового зразка повинен мати таку обов'язкову структуру:

- назву промислового зразка;
- прізвище та ініціали автора (авторів);
- клас Міжнародна класифікація промислових зразків (МКПЗ);
- призначення та галузь застосування промислового зразка;
- характеристику аналогів і прототипу;
- порівняння промислового зразка, що заявляється з прототипом;
- перелік фотографій, креслень та схем;
- суть та суттєві ознаки рішення виробу, що заявляється;
- обґрунтування естетичних і ергономічних особливостей рішення, яке заявляється;
- придатність промислового зразка для відтворення промисловим способом;

Кожен із розділів відповідає певним вимогам написання, що розкриває суть промислового зразка, що заявляється, і відповідати певним вимогам.

Назва промислового зразка – повинна характеризувати його призначення, відображати його суть і, по можливості, відповідати певній рубриці МКПЗ.

Назва вказується в однині, крім випадків, коли вживаний термін не має однини, наприклад „окуляри“, „щипці“, „ножиці“ і т.ін.

Відповідно до вимог, встановлених у розділі 1, рішення, що заявляється, повинно бути об'єктом заявки є частина виробу, назва якого співпадає тільки цієї частини виробу.

Заявляється та галузь застосування промислового рішення – означається словами „Заявляється рішення промислового вигляду виробу, призначене для...“, далі вказується, в якій галузі промисловості або сфері діяльності буде використовуватися рішення виробу, і зазначається, зазначається його функціональне призначення.

Об'єкти промисловості в цьому розділі вказуються об'єкти промисловості, в яких використовується рішення виробу, що заявляється.

Особливості аналогів і прототипу – входять до числа особливостей рішення зовнішнього вигляду виробу, який є предметом розвинутого розвитку, тієї галузі художнього дизайну, до якої вони відносяться: до аналогів, прототипу, тобто найближчого з аналогів до рішення виробу, що заявляється, яке подібне до нього за зовнішнім виглядом, кількістю суттєвих ознак, що формують зовнішній образ виробу, і зазначення його суттєвих ознак; до аналогів і прототипу дані джерел інформації стосовно аналогів і прототипу, а також посилання на фотографію прототипу, наявну в архіві.

Особливості промислового зразка, що заявляється, з прототипом – повинні бути приведені відмінності промислового зразка в порівнянні з прототипом. Окрім того, вказується переваги промислового зразка порівняно з відомими рішеннями відносно поліпшення зовнішнього вигляду виробу, якості виробів та інших переваг.

Зображення фотографій, креслень та схем – дається перелік зображень у вигляді фотографій, креслень та схем виробу з певної нумерації.

Суттєві ознаки рішення виробу, що заявляється – означає всі ознаки, які формують зоровий образ рішення виробу (ознаки).

Особливі риси рішення, що заявляється, розвинутого розвитку – означає особливості виробу, які виявляються в розвинутому розвитку. При опису варіантів промислового рішення повинні бути зазначені ті несуттєві ознаки, які відрізняють один варіант від іншого.

Особливості естетичних і ергономічних особливостей рішення, що заявляється – необхідно розкрити, якими естетичними і ергономічними характеристиками характеризується рішення, зокрема:

- художня та інформаційна виразність (оригінальність, відповідність стилю і моді тощо);
- раціональність форми (функціонально-конструктивна пристосованість, доцільність);
- цілісність композиції (оригінальність об'ємно-просторової структури, тектонічність, пластичність, графічна прорисованість форм та елементів, кольорове рішення);
- відповідність вимогам ергономіки (врахування гігієнічних, антропометричних, фізіологічних і психологічних особливостей людини);
- показники, які характеризують якість оздоблення зовнішньої поверхні виробів (відсутність на поверхні дефектів, чіткість виконання граней, ребер, яскравість виконання декоративного оздоблення тощо).

Для виробів легкої промисловості з площинною композицією, що заявляються як промислові зразки, необхідно розкрити їхні особливості (структуру, побудову фактуру, властивості тканини тощо).

Придатність промислового зразка для відтворення промисловим способом – даються відомості стосовно технології і можливості виготовлення виробів у промислових умовах.

Опис підписує заявник або уповноважена на це особа.

§5. Вимоги до креслення і довідки про патентні дослідження промислового зразка

Креслення і схеми, додані до заявки, повинні бути співузгоджені з текстом опису і давати чітке уявлення про рішення виробу, що заявляється (габарити, склад елементів і зв'язок між ними).

На кожному аркуші креслення та схем у правому верхньому кутку вказують назву промислового зразка.

Креслення або схема нумеруються як фігури, наприклад фіг.1, фіг.2 тощо, незалежно від виду зображення відповідно до тексту опису.

Формат креслення або схеми має бути розміром 210x297 мм. Креслення або схема виконуються чорною тушшю на білому гладкому папері або кальці.

Другі примірники креслення або схеми допускається подавати у вигляді світло- або фотокопій на світлому фоні того ж формату.

На кресленні або схемі мають бути зазначені габаритні розміри виробу, а також розміри його основних

функціональних елементів, вузлів

Конструкція крою виробів одягу (лекало конструкції), як правило, виконуються в масштабі 1:5, взуття - 1:2 і повинні відповідати типорозміру зображеної на фотографії конструкції.

Конструкція або схема не повинні мати сторонні риси, з **вмістом** необхідних пояснень, наприклад, "зліва", "зверху" тощо.

Конструкція або схеми повинні бути підписані **винахідником** або **уповноваженою** на це особою, підпис якого виконується в нижньому правому куті аркуша.

Додаток 1 - патентні дослідження рішення виробу, що **виконується**, дається по формі, приведеній на стор.104.

Графік 1 довідки - приводяться відомості по вивченій **винахідником** патентній документації у формі таблиці.

Графік 1 таблиці - дається перелік тих країн, патентна **винахідником** яких була вивчена.

Графік 2 аналогів проводиться по фондах патентної **винахідником** країн, які публікують зображення промислових **винахідників**.

Графік 3 - **незані** індекси класифікації: міжнародна або **винахідником** класифікація промислових зразків, якщо країна **винахідником** свою систему класифікації.

Графік 3 - **джерела**, які по кожній конкретній країні **винахідником** у процесі дослідження.

Графік 4 - **глибина** проведеного пошуку по кожній **винахідником** країні.

Графік 5 довідки даються аналоги, виявлені у процесі **винахідником**.

Графік 6 довідки - приводяться відомості по вивченій **винахідником** **винахідником**-технічній (патентній) документації у **винахідником** бібліотек. Відомості приводяться у вигляді **винахідником** даних, достатніх для виявлення аналогів:

- для **винахідником**: прізвище та ініціали автора, назва **винахідником**, місто, видавництво, рік, номер сторінки, номер **винахідником**.

- для **винахідником**: назва (журнал, газета і **винахідником**, номер видання, сторінки і фотографії;

- для **винахідником**: дається країна, де **винахідником** каталог, його номер, повний класифікаційний **винахідником** дані і місце знаходження видання.

Винахідником виробу рішення, виявлений із аналогів, **винахідником** у графі 5 розділу II, або у графі 4 розділу II **винахідником**, вноситься в окремий рядок.

ДОВІДКА

про патентно-інформаційні дослідження виробу
промислового зразка, що заявляється

(назва промислового зразка)

Організація-заявник

Автор (співавтори)

I. ПАТЕНТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

№ п/п	Країни, по яких проведений пошук	Індекси патентної класифікації	Вид використаних джерел інформації	Глибина проведеного пошуку	Висновок
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					

II. НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Пошук проводиться по фондах

(вказуються бібліотеки галузеві, обласні, центри науково-технічної інформації)

Назва книги, періодичного видання, каталога і т.д.	Місце, рік видання, номер періодичного видання, класифікаційний індекс	Номер сторінки, фотографії	Висновок

Виявлений прототип

(назва прототипу і джерело інформації)

Особа, що проводила патентні дослідження

(підпис)

4. Порядок оформлення заявки на промисловий зразок

Сучасний етап виробництва з переходом до ринкових відносин, з втіленням у промислову діяльність інноваційності і маркетингу, спонукає до виробництва товарів високої якості, дизайну, широкого використання елементів творчої естетики в народному господарстві України.

Для вирішення цієї проблеми скеровуються творчі сили підприємств у галузі художнього конструювання, що пов'язано з предметною красою. З урахуванням великого соціального значення творчої діяльності в галузі конструювання, а також ринкових відносин, промислові зразки виступають показниками художньо-конструкторського рівня розробки. В Україні промислові зразки отримали в „Нормативних актах про правову охорону об'єктів промислової власності в Україні“.

Наведений нами теоретичний матеріал щодо правової охорони промислового зразка дає уяву, а вміти правильно оформити заявку на вироби, вимагає певних знань.

Наступні приклади (умовних промислових зразків) ілюструють цей теоретичний матеріал, який був розглянутий у попередніх параграфах, дасть змогу краще засвоїти матеріал, що стосується до заявок на промислові зразки.

Важко стверджувати одне незаперечне питання, якщо промислові зразки не надасть належної уваги в цьому напрямку, то розвиток ринкової економіки в Україні відбуватиметься повільно, товари не будуть відповідати тим вимогам, які висуваються іншими країнами. Україна не зможе вийти на світовий ринок без розвитку науки про промислові зразки.

Дата надходження	Вхідний №	21. № держ. реєстрації
Пріоритет	51 МКВ МКПЗ 7-0 Е.В.	Дата реєстрації

Заява на видачу патенту України на промисловий зразок До державного патентного відомства України 254119, Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15. Науково-дослідний центр патентної експертизи (НДЦПЕ)

Подаючи вказані нижче документи, прошу (просимо) видати патент України на винахід на ім'я (зазначається повне ім'я найменування можливого власника патенту)

Державному фонду патентів України

- Пріоритет даного промислового зразка прошу (просимо) встановити по даті надходження заявки
- подання першої (их) заявки (ок) в державі-учасниці Паризької конвенції
- надходження первісної заявки до Держпатенту України
- надходження додаткових матеріалів до першої заявки.

31 Номер першої заявки.	32 Дата подання заявки (надходження дод. матеріалів)	33 Код держави подання згідно зі стандартом ВОІВ
1.		
2.		
3.		

84 Назва промислового зразка

Термос

71 Заявник(и) (повне ім'я або офіційне найменування організації(й). Дані стосовно заявника - автора наводяться під кодом 75.	Код організації українських заявників) або держави згідно зі стандартом ВОІВ СТЗ (для іноземних заявників)
Місцеперебування заявника	

74 Патентний повірений (повне ім'я або найменування):

Відмітки, вказівки патентного повіреного:

Телефон: Телеграф: Телекс: Телефакс:

38 Адреса для листування (повна поштова адреса, найменування)

293720, Дрогобич, вул. Громадська, 15.

Телефон: Телеграф: Телекс: Телефакс:
32-250-48

Заявник про можливість відкритої публікації винаходу:

Заявник **не** бажає, **відкрита** Просимо прискорити публікацію
Заявник **бажає**, **не відкрита** Просимо прискорити публікацію
Заявник **бажає**, **не відкрита** Просимо прискорити публікацію
Заявник **бажає**, **не відкрита** Просимо прискорити публікацію

(прізвище, ім'я та по батькові)

Заявник просить вважати мене (нас) як автора (співавтор) при публікації відомостей стосовно заявки

Заявник просить (співавторів)

Вид документа, що додається	К-сть арк.	К-сть прим.	Підстави щодо виникнення права на подання заявки (без подання документів)
копія фотографій		1	☐ документ про передачу права автором роботодавцю
копія промислового зразка		1	
копія креслення та інші матеріали			☐ документ про передачу права автором іншій особі
копія акту про вилучення мита		1	☐ документ про право спадкування
копія акту, який підтверджує вилучення мита		1	
копія акту митниці для зменшення розміру мита		1	
копія акту про вилучення мита		1	
копія акту (заявник(и) просить встановити пріоритет)			
копія акту на вилучення мита		3	
копія акту, який засвідчує вилучення патентного права (включення)			
копія акту (вказати)			
копія акту (вказати)			
копія акту (вказати) - заявник(и), прізвище, ім'я та по батькові			97 Повна домашня адреса (для іноземців - код держави згідно зі стандартом ВОІВ СТ 3)
копія акту (вказати) - заявник(и), прізвище, ім'я та по батькові			293723, Дрогобич, с. Лішня, вул. Громадська, 15.

(прізвище, ініціали)

(дата, підпис)

Автор: Вачевський Олег Орестович

МКПЗ: 7-0

Призначення і галузь застосування рішення

Заявляється художньо-конструкторське рішення зовнішнього виду термоса місткістю 0,75л, призначеного для зберігання температури холодної і гарячої рідини, страви, морозива, фруктів і т.ін. у різних умовах експлуатації.

Характеристика аналогів і прототипу

В даний час у практиці своєї країни і закордонних країн дизайну широко поширена тенденція узагальнення форм спрямування до цілосності і лаконічності її проробки з найменшому використанні засобів художньої відмінності.

В основу розробки термоса покладено вирішення зовнішнього вигляду термоса, опублікованого у журналі „Нові товари“, 1997, № 4 (див. фото 3 – прототип).

Критика прототипу з погляду художнього конструювання

Недоліком композиційного вирішення форми відомого термоса є те, що вона вирішена по частинах надзвичайно горизонтальним розділенням, відсутність фактурного контрасту кришки з корпусом, недостатня інформативність, незручність у експлуатації. Крім наявності стандартної жорстко закріпленої ручки також певні труднощі у експлуатації виробу, наприклад, при транспортуванні.

Мета створення рішення, що заявляється

Метою рішення, що заявляється, є створення рішення який має високоякісні технічні і естетичні ознаки. В основу розробки закладена ідея створення цілності силуету виявлення таких його якостей, як міцність, надійність, довговічність і зручність в користуванні.

Суть і відмінні ознаки рішення, що заявляється з погляду художнього конструювання

Термос складається з пробки малої 1, пробки великої 2, швидкознімального пружинного кільця зовнішньої колби 4, внутрішньої колби 5, основи 6, паса 7, ущільнення 8.

Композиційно термос складається з колби-корпусу циліндричної форми, великої пробки, і основи у вигляді невеликого за висотою циліндра, всі грані якої заокруглені, малої пробки, яка представляє собою зрізаний

... пружинного кільця і паса. ... вираженої горловини, яка співпадає з ... колби, дає великі переваги під час ... Шляхом закривання термоса створює добру ... Початкова температура продукту зберігається

... ексцентрично мала пробка дозволяє ... не знімаючи кришки. На боковій ... є повздовжні виступи, які інформують ... (загвинчування).

... від діаметру пробки, виступи виконані ... що створює відповідну гармонію. Ширина ... вимогам технічної естетики.

... і пружинним кільцем знаходиться ... харчової гуми, яке відокремлює пробку ... зосереджуючи увагу на її функціональному

... частині корпусу є кільцева лінія, яка ... конструктивне вирішення корпусу термоса.

... у нижній частині (основи) має радіусне ... площинною дна. Художньо-конструкторське ... вигляду термоса відрізняється ху- ... відмінністю, раціональною формою, ... композиції, вдалою ергономічною розробкою.

... відповідності рішення, що заявляється, ... естетики

... композиційний стрій рішення, що ... базується на розробленні загальновідомої ... форми корпусу з пробкою, створює уяву ... поєднання основних формоутворюючих ... композиції (корпусу і пробки).

... фактурному рішенні основний акцент ... на виявленні декоративних властивостей ... термоса. Циліндрична частина корпусу обклеєна ... породи деревини, медика ... пластмаси яскравого кольору. Кільце ... гофрами, виконаними алмазною проточкою. ... кольорове вирішення не тільки наочно ... основні функціональні зони об'єкту, але і ... з формою і матеріалом виробу, що

Придатність виготовлення художньо-конструкторського рішення, що заявляється, промисловим методом

Термос може бути запущений у масове виробництво використанням існуючого обладнання, без додаткових капіталовкладень і зміни технологічного циклу.

Можливий позитивний ефект від його використання

Заявлене художньо-конструкторське рішення термоса виконане на високому рівні дизайну, який передбачає використання при виготовленні даного виробу сучасних матеріалів, як пластмаси, синтетичні плівки і т.д., що значно зменшує економічні затрати при виготовленні виробу і спрощує технологічний процес його виробництва. Крім цього, художньо-конструкторське рішення виробу, заявляється, приводить до підвищення експлуатаційних показників об'єкта в порівнянні з відомими, що свідчить про високі ергономічні переваги цього термоса.

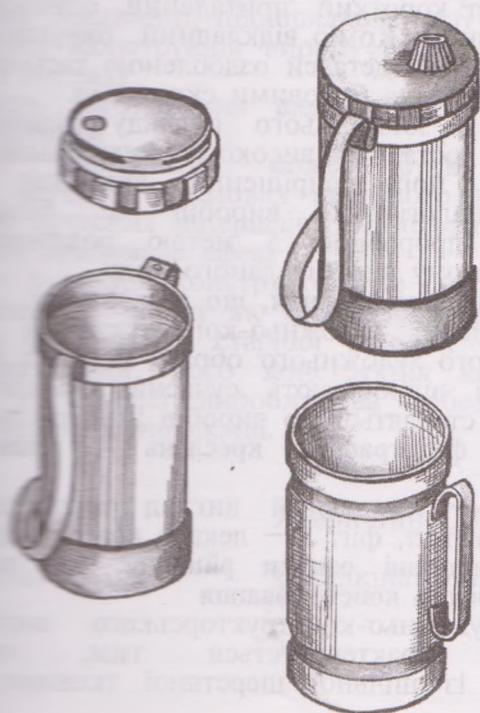
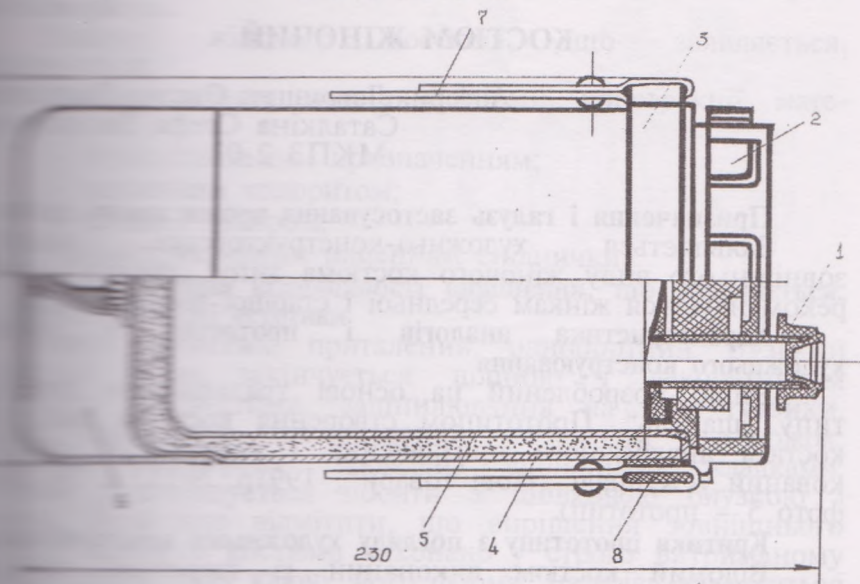
Автор:

Вачевський О.О.

(підпис)

Якщо заявка подається від підприємства (роботодавця) то підпис ставиться керівником патентного підрозділу.

ТЕРМОС

КОСТЮМ ЖІНОЧИЙ

Автори: Лавришин Оксана Василівна,
Саталкіна Стефа Василівна
МКПЗ 2-02

Призначення і галузь застосування промислового зразка

Заявляється художньо-конструкторське рішення зовнішнього виду жіночого костюма типу „шанель“, який рекомендується жінкам середньої і старшої вікових груп.

Характеристика аналогів і прототипу з точки зору художнього конструювання

Виріб розроблений на основі традиційного костюма типу „шанель“. Прототипом створення костюма виступає костюм аналогічного призначення і конструкції, опублікований у журналі „Нові товари“, 1991р. №11, с. 34 (див. фото 5 – прототип).

Критика прототипу з погляду художнього конструювання

Відомий костюм виконаний із шерстяної тканини. Жакет короткий, приталений, односторонній, вузький, вшивний. Комір відкладний, округлий. Жилет корований по краю деталей оздобленою тасьмою. Спина розширена, закладена боковими складками.

Вирішення зовнішнього вигляду відомого костюма виконано на достатньо високому художньому рівні. Стереотипність його вирішення викликає необхідність створення аналогічних виробів з більш цікавою декоративною проробкою з метою розширення діапазону виробів даного виду.

Мета створення рішення, що заявляється

Метою даної художньо-конструктивної розробки є створення нового художнього образу поряд з традиційними виробами, які відповідають сучасним вимогам техніки естетики і які ставляться до виробів даного класу.

Перелік фотографій, креслень і схем (графічних матеріалів)

Фото 1 – загальний вигляд розробленого зразка
фото 2 – прототип, фіг. 1 – лекало конструкції.

Суть і відмінні ознаки рішення, що заявляється, з погляду художнього конструювання

Суть художньо-конструкторського вирішення, що заявляється, характеризується тим, що костюм виготовлений із щільної шерстяної тканини з рисунком

Фото 1

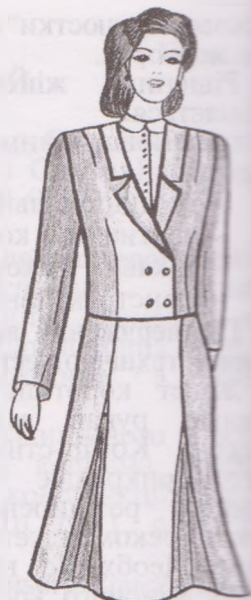
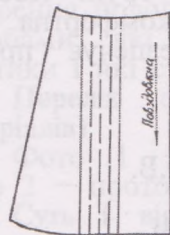
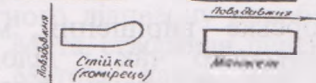
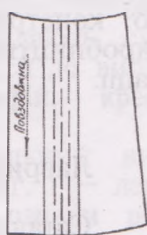

Фото 2

Спідниця
(задня половина)

Спідниця
(передня половина)

Автори: (підпис)

(підпис)

Фіг. 1

Лавришин О.В.

Саталкіна С.В.

Г. Міжнародна класифікація промислових зразків

Міжнародна класифікація промислових зразків (МКПЗ)

Згодою, заключеною між країнами-учасниками Паризької конвенції по охороні промислової власності на об'єднаній дипломатичній конференції в Женеві (Швейцарія).

Заснований експертів, заснований Локарською згодою, на якій було затверджено зміни і доповнення до МКПЗ з метою вдосконалення класифікації.

МКПЗ прийнята в нашій країні як єдина система міжнародної промислових зразків і призначена для використання при розробці і патентуванні промислових зразків. Зміни і доповнення введені в 4-ту редакцію, були затверджені на російській мові 1984р., але діюче видання містить собою повний текст п'ятої офіційної редакції МКПЗ з усіма змінами, доповненнями, які внесені в текст п'ятої редакції МКПЗ, яка вступила в силу з 1 січня 1984р., має 322 класи та 223 підкласи і складається з трьох частин.

Перша частина — покажчик — це алфавітний перелік промислових виробів, що відносяться до кожного підкласу.

Друга частина МКПЗ представляє алфавітно-цифровий покажчик (АПП) назв виробів з віднесенням їх до відповідного класу та підкласу.

В оригіналі АПП є невід'ємною частиною МКПЗ, і його зміст ідентичний до змісту покажчика.

В українській російською мовою АПП дещо видозмінений з метою підвищення його інформативності. Він несе велику функцію, не змінюючи змісту підкласів, а лише змінюючи його використання. При звертанні до АПП слід бути на увазі, що до складу ключових слів не входять такі терміни, як пристрої, апарати, машини. У випадку недостатньої інформації в тематичних гніздах необхідно звертатися до іншого класу.

Закордонний перелік класів розділу I п'ятої редакції в МКПЗ має тільки напрямки, до яких можуть відноситись зразки для захисту патентом на промисловий зразок.

Український текст МКПЗ необхідно випустити в Україні з метою надання для широкого кола спеціалістів, учених, винахідників, підприємців, які створюють матеріальні блага.

Перелік класів промислових зразків

- Клас 1. Харчові продукти.
- Клас 2. Предмети одягу, галантерея.
- Клас 3. Дорожні приналежності, футляри, парасолі та предмети особистого користування, не включені в інші класи.
- Клас 4. Щіточні вироби.
- Клас 5. Текстильні мірні вироби, штучні і натуральні листові матеріали.
- Клас 6. Предмети меблювання.
- Клас 7. Предмети домашнього вжитку, не включені в інші класи.
- Клас 8. Інструменти і скоб'яні вироби.
- Клас 9. Тара, упаковка і контейнери, які використовуються для транспортування і зберігання товарів.
- Клас 10. Годинники, інші прилади та інструменти для вимірювання, контролю та сигналізації.
- Клас 11. Предмети прикрас.
- Клас 12. Транспортні засоби і підйомні пристрої.
- Клас 13. Обладнання для отримання, розподілу та перетворення електричної енергії.
- Клас 14. Обладнання для запису, передачі та обробки інформації.
- Клас 15. Машини, не включені в інші класи.
- Клас 16. Фото- і кіноапаратура, оптичні прилади.
- Клас 17. Музичні інструменти.
- Клас 18. Друкарське і конторське обладнання.
- Клас 19. Канцелярські приналежності і конторське обладнання, матеріали художньої творчості та для навчання.
- Клас 20. Обладнання для торгівлі та реклами, вказівні знаки.
- Клас 21. Ігри, іграшки, палатки і спортивні товари.
- Клас 22. Зброя, піротехнічні вироби, спорядження для полювання та рибної ловлі, пристрої для знищення тварин-шкідників.
- Клас 23. Обладнання для розподілу рідин і газів, санітарне обладнання, обладнання для нагріву, для вентиляції та кондиціонування повітря, тверде паливо.
- Клас 24. Медичне та лабораторне обладнання.
- Клас 25. Будівельні матеріали, будівельні конструкції та їх елементи.
- Клас 26. Освітлювальні прилади та пристрої.
- Клас 27. Тютюнові вироби та курильні приналежності.
- Клас 28. Фармацевтичні та косметичні засоби, туалетні приналежності і прилади.
- Клас 29. Пристрої, обладнання, протипожежне спорядження, запобігання аварій, нещасних випадків і рятування.
- Клас 30. Предмети для утримання тварин та догляду за ними.
- Клас 31. Машини і пристосування для приготування їжі або напитків, не включені в інші класи.
-
- Клас 99. Різне.

Висновки

Промислові зразки – це сучасний етап виробництва в умовах відносин, з втіленням у промислову діяльність інновацій і маркетингу, виготовлення товарів високої якості, дизайну при використанні досягнень технічної науки в національному господарстві України.

З урахуванням великого суспільного значення творчої діяльності в галузі художнього конструювання, а також з оглядом на ринкових відносин, промислові зразки виступають показниками художньо-конструкторського рівня творчих зусиль, які є на ринку і плануються до випуску. Підприємства-виробники товарів, які планують творчу діяльність, успішно зможуть завойовувати нові ринки і приваблювати споживачів, якщо в їхній діяльності промислові зразки.

Контрольні запитання і завдання

1. Що є промислові зразки на маркетингову діяльність підприємств?
2. Як впливають промислові зразки на продуктивність праці?
3. Як впливають на промислового зразка?
4. Як зразки можуть бути визнані промисловими зразками?
5. Як захищається зразок патентом на промисловий зразок?
6. Як захищаються промислові зразки?
7. Як захищається патентом на комплект (набір) промислових зразків?
8. Як захищається права охорона промислових зразків?
9. Як захищається автором промислового зразка?
10. Як захищається промисловий зразок?
11. Як захищаються повинні входити до заявки на промисловий зразок?
12. Як захищаються матеріали додаються до виробів легкої промисловості на промисловий зразок?
13. Як захищаються до опису тексту на промисловий зразок?
14. Як захищаються до заявки на промисловий зразок, якщо заявником є роботодавець?
15. Як захищаються до фотографій промислового зразка?
16. Як захищаються у комплект фотографій промислового зразка?
17. Як захищаються опису промислового зразка?
18. Як захищаються характеризувати назва промислового зразка?
19. Як захищаються до аналогів і прототипу промислового зразка?
20. Як захищаються необхідні для естетичних і ергономічних особливостей промислового зразка?
21. Як захищаються до креслення промислового зразка?
22. Як захищаються додається до матеріалів заявки про промисловий зразок дослідження промислового зразка?

23. Які джерела інформації відносяться до промислових зразків?
24. Що собою представляє Міжнародна класифікація промислових зразків?
25. З яких розділів складається МКПЗ?
26. Скільки класів і підкласів має МКПЗ?
27. Дайте письмову відповідь. Скласти опис заявки промислового зразка на будь-який об'єкт.
28. Провести патентні дослідження на об'єкт, що заявляється, в доступних джерел інформації і скласти довідку патентних досліджень.

Розділ 6. ТОВАРНІ ЗНАКИ ТА ЗНАКИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

6. Основні поняття та положення про товарні знаки

У різних формах господарювання, ринковій діяльності, привабливості маркетингу в процес виробництва, якості та надійності виробників до результатів своєї діяльності та випуску продукції і її правового захисту, виробники повинні відділяти товари та послуги різних виробників від товарів аналогів-конкурентів.

Важко до відношення споживача до того чи іншого товару відноситься, перш за все тим, чи даний товар відповідає вимогам його потреби.

У процес купівлі виробу споживач переносить свою увагу з товару на товарний знак, який асоціюється з певними властивостями і якістю товару. Товарний знак виконує особливу роль, приваблюючи споживача, інформує його про наявність у товарі тих чи інших особливостей, задовільняючи його потреби щодо даного товаром.

Товарний знак і знак обслуговування – символізує певні властивості всіх характеристик і властивостей товару, технічних і художньо-конструкторських характеристик, кваліфікації кадрів, культурою виробництва, технологією, які визначають якість виробу. Причому, умови виробництва продукції, властиві сучасному виробництву, не тільки визначають у цей період якість виробу, але і передбачають стабільність якості всіх виробів такої або аналогічних виробів з даним товарним знаком на випускає підприємстві.

У цьому проявляється так звана функція гарантії товару пов'язаною з товарним знаком. Як тільки порушується якість товару, товарний знак і якістю товару, знак втрачає свою цінність у засіб, який відштовхує споживача від даного товару. При цьому така дія товарного знака може зникнути навіть тоді, коли якість товару буде відновлена. Тому для доброї репутації знаку набагато важче, ніж його втрачати. Збереженню товарного знака потрібно постійно звертати увагу на збереження якісних характеристик і властивостей товару, з даним товарним знаком.

Важливою з основних функцій товарного знака є інформувальна виробників і їх товарів на ринку, завдяки чому споживач має можливість вибрати серед однорідних

товарів товар певного виробництва, з наперед відомими властивостями і якістю.

Для ефективного виконання товарним знаком своїх функцій необхідно, щоб він мав високі відмінні властивості, які відповідали вимогам видимості і пізнавальності. Товарний знак повинен бути інформативним і легко розшифровуватися. Усі ці властивості повинні бути враховані при розробленні товарного знака.

Хоч товарний знак в уяві споживача нерозривно пов'язаний з виробом, він, разом з тим, не є цілим з товаром і, відповідно, є не технічним, а художнім вирішенням, яке має рекламний характер. Товарний знак став засобом реклами, він сам повинен бути її об'єктом, тобто використовуватись у всіх своїх візуальних проявах: на товарі і його упаковці, у візуально освітлювальній рекламі, сувенірах, друкованих оформленні виставок і т.ін.

Відповідно до діючого Положення про охорону об'єктів промислової власності в Україні та Постанови Верховної Ради України про введення в дію закону України „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг“ від 1 липня 1994 року № 3771-ХІІ, товарний знак дається таке визначення.

Товарний знак і знак обслуговування – це позначення для виділення відповідно товарів та послуг, які виробляють або надають одні фізичні або юридичні особи, відомі за однорідних товарів і послуг, які виробляють чи надають інші фізичні або юридичні особи. Економічна сутність товарного знака показана на рис. 6.

Товарні знаки можуть бути художні, словесні, графічні та інші позначення або їх комбінації.

Художні (зображувальні) товарні знаки представляють собою:

– конкретні зображення (тварин, птахів, рослин, неживих предметів);

– символи (коло – символ сонця, трикутник – знак та інші абстрактні зображення, наприклад, лінії, фігури тощо);

– композиції орнаментального характеру;

– шрифтові одиниці та цифри у художній оформленні та трансформації (стандартні шрифтові одиниці та цифри, які охороняються як товарні знаки);

– різні композиції перерахованих елементів.

При розробці художніх товарних знаків більшість виходять із характеристики товару, підприємства

...створюється знак, і виражають його, зображенням чого-небудь типового або

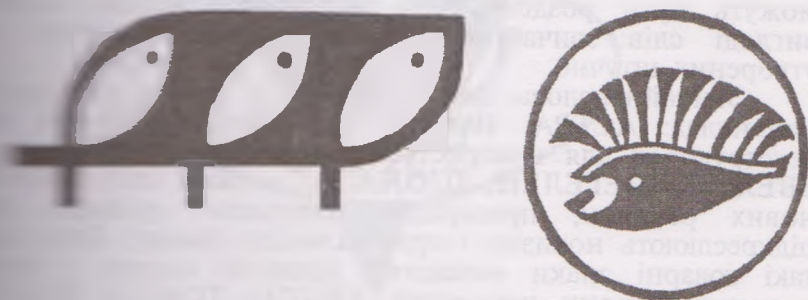

Рис. 6. Художні товарні знаки.

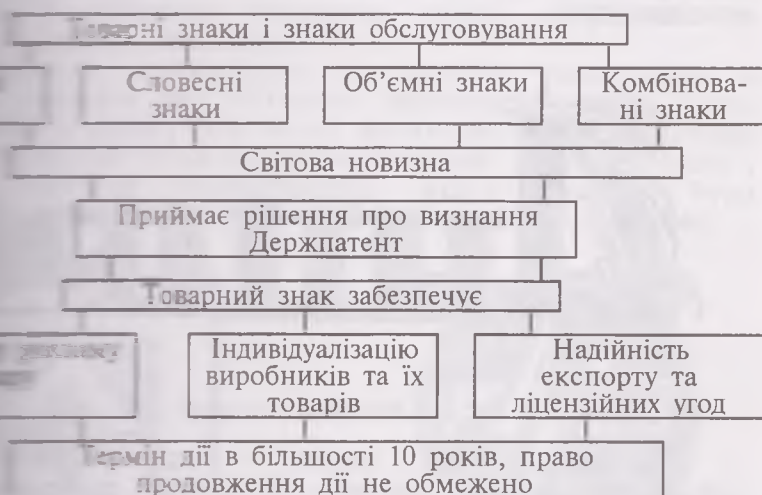

Рис. 7. Економічна сутність товарного знака.

Словесні товарні знаки – це слова або сукупність букв, які мають словесний характер.

Словесні знаки, як правило, мають велику відмінну від інших ознаку, легко запам'ятовуються і відтворюються, ніж художні. Словесні знаки краще пов'язувати із фірмовою назвою підприємства, створювати серії товарних знаків для одного підприємства.

Особливо велика перевага словесних товарних знаків погляду реклами радіо, телебаченні або відгук в особистих розмові, тобто ті, які не привабливі або в значній мірі важкі для зображувальних знаків. Словесні товарні знаки можуть бути розділені на дві основні групи: знаки у вигляді слів звичайної мови і знаки у вигляді слів створених штучно.

Звичайні слова запам'ятовуються легше, ніж штучні, наприклад: АСТРА, ПОМАРИН, ВАВЛІН. Штучні слова реєструються для використання у вигляді товарних знаків ЗВЕЛАН, ШЕГЕЛЕН, ПІОНАЛЬ, а також для позначення нових речовин, препаратів, матеріалів, приладів. Вони підкреслюють новизну і оригінальність товару. Крім того, такі товарні знаки володіють великою силою з точки зору правової охорони, наприклад, ЕВЛОН, ТОНІТА, ІГІНОЕ.

Словесні товарні знаки реєструються як у звичайному шрифтовому виконанні – ВОКСАН, АККОРД, так і у специфічному графічному виконанні, яке надає їм оригінальність.

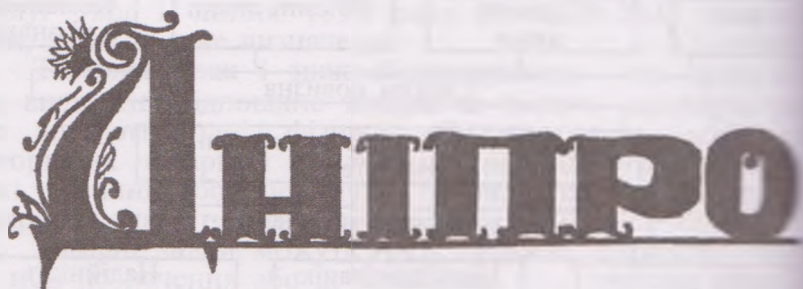

Рис.8. Словесний товарний знак.

Об'ємні товарні знаки – представляють собою зображення у трьох вимірах. Об'ємним товарним знаком визнається також форма виробу, яка не визначається певним його функціональним призначенням і дозволяє виділити вироби конкретного підприємства з похожих товарів.

Найбільше зустрічається вид об'ємних товарних знаків – упаковка, яка відповідає характеру продукту, інтересам підприємства, а також виконує рекламні функції.

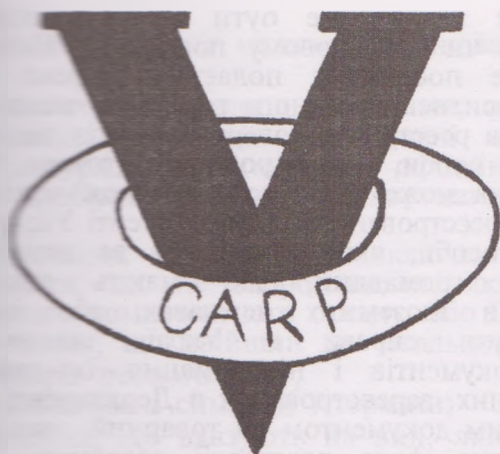

Рис. 8. Об'ємний товарний знак.

Комбіновані товарні знаки — це комбінація художніх, лінійних і об'ємних товарних знаків, переважно у композиційній формі.

Комбінований конкретний словесний позначення з образним або об'ємним позначенням добре запам'ятовується і слово, яке легко вимовляється, з виразним образним елементом комбінований товарний знак. Словесна і образна частини комбінованого знаку повинні бути композиційно, щоб утворювати єдине ціле.

Рис. 9. Комбіновані товарні знаки.

Товарний знак може бути зареєстрований у будь-якому кольорі чи кольоровому поєднанні. На кожен колір або кольорове поєднання подається окрема заявка, яка повинна відноситись до одного товарного знака.

Заявки на реєстрацію товарних знаків подають фізичні або юридичні особи, що виробляють товари або надають послуги. Заявка може бути подана також через патенто повіреного, зареєстрованого в Держпатенті України.

Фізичні особи, які проживають за межами України або іноземні громадяни, які мають постійне проживання в іноземних державах, або їхні патенто повірені ведуть справи в Україні щодо одержання охоронних документів і підтримання їх чинності патенто повірених, зареєстрованих в Держпатенті України.

Охоронним документом на товарний знак є свідоцтво, яке підтверджує факт реєстрації товарного знака, надає пріоритет, виняткове право власника свідоцтва користування товарним знаком для маркування товарів, зазначених у свідоцтві.

Видача свідоцтва на товарний знак проводиться Держпатентом України в 6-місячний термін після одержання документа про сплату встановленого мита.

Свідоцтво на товарний знак діє протягом 10 років з дати надходження заявки до Держпатенту України. Термін дії за клопотанням його власника може бути продовжено щоразу на наступні 10 років, якщо клопотання подане до Держпатенту України протягом останнього року дії (за умови сплати додаткового мита) не пізніше 6 місяців від дати закінчення попереднього строку.

Під час проведення експертизи заявник має особисто або через свого представника брати участь у розгляді питань, що виникають в ході експертизи.

Протягом 2-х місяців від дати надходження заявки на товарний знак заявник вправі з власної ініціативи уточнювати або виправляти матеріали заявки. Якщо додаткові матеріали стосуються змін щодо позначення або доповнюють перелік вказаних у заявці товарів чи послуг, ці матеріали не приймаються до розгляду і можуть бути оформлені заявником як самостійна заявка.

Питання продовження строку дії, внесення змін до передачі права і видачі дубліката свідоцтва на товарний знак вирішуються Держреєстром України.

Не допускається реєстрація товарних знаків, що мають лише позначення, вказані у наступних пунктах:

- **знаки, що не мають розрізнявальної здатності;**

- **герби, прапори і емблеми, офіційні назви державних органів, скорочені або повні найменування державних установчих організацій, офіційні контрольні, ліцензійні та прохідні клейма, печатки, нагороди та інші знаки;**

- **знаки, які можуть бути включені в товарний знак, якщо це не охороняється, якщо на це є дозволення компетентного органу, або їх власника:**

- **знаки, що ввійшли до загального вжитку як частини товарів певного виду;**

- **використані символи і терміни;**

- **знаки, що вказують на вид, якість, кількість, кількість, цінність товарів, а також на місце походження або збуту;**

- **знаки, які є неправильними, або можуть ввести в оману щодо товару або його походження;**

- **знаки, що суперечать за своїм змістом загальному інтересам, принципам гуманності і моралі.**

- **знаки, які можуть бути зареєстровані як товарні знаки, якщо вони ідентичні або подібні настільки, що їх можна**

- **і торговими знаками, раніше зареєстрованими чи не зареєстрованими в Україні на ім'я іншої особи чи фізичної особи;**

- **і торговими знаками інших осіб, що охороняються в Україні на підставі міжнародних договорів України;**

- **і фірмовими найменуваннями (або їх частиною), які належать особам, які одержали право на ці найменування скоріше від надходження заявки на товарний знак на створених товарах.**

- **знаки, які зареєструються як товарні знаки позначення, що**

- **символічні зразки, права на які належать в Україні фізичній особі;**

- **знаки відомих в Україні творів науки, літератури, мистецтва або їх частини з них, твори мистецтва або їх частини без згоди власника авторського права або компетентного органу.**

§2. Пріоритет та вимоги до заявки на видачу свідоцтва на товарний знак

Пріоритет товарного знака встановлюється за надходження до Держпатенту України заявки, супроводжують, оформлені відповідно до визначених вимог документи:

Заявка на товарний знак повинна поміщати:

– заяву на видачу свідоцтва України на товарний знак;

– документи, що додаються до заяви.

Заява на видачу свідоцтва на товарний знак подається на бланку відповідної форми (див. приклад оформлення заявки на товарний знак). До її реквізитів входять:

– найменування заявника, яке має відображати юридично правильне найменування;

– повну поштову адресу заявника;

– код організації (для українських заявників) або держави згідно зі стандартом ВОІВ (для іноземних заявників);

– повне ім'я або найменування, реєстраційний номер патентного повіреного;

– повну поштову адресу, ім'я або найменування адресата;

– перелік документів, що додаються.

Зображення позначення, що заявляється, вміщується на звороті бланка заяви.

Заявлюване позначення має бути подане у вигляді фотокопій або друкарського відбитка, що має розмір 5х5см. Для подовжених зображень допускається розмір в горизонталі 5-10см. Етикетки подаються натурального розміру. Фотокопії або друкарські відбитки повинні бути контрастними, чіткими, доброякісними. Якщо заявник просить охорони позначення в кольоровому виконанні, зображення повинне бути кольоровим. У відповідному пункті бланка заяви має бути приведено зазначення кольору або поєднання кольорів.

Опис позначення, що заявляється, повинен розкривати його зміст. Якщо позначення або його частини є словесним і подано іноземною мовою, то додається також його переклад на українську мову (для позначення, що має смислове значення) і транслітерація літерами українського алфавіту. Якщо опис позначення не вміщується в відведеному для нього місці, то його друкують на окремому аркуші-додатку, а на місці опису вказують:

Заявка має бути засвідчений підписом та печаткою.

Товари і послуги, для яких заявляється товарний знак, мають бути зазначені точними термінами, що відповідають термінам МКТП.

Товари слід згрупувати за класами МНТП. Спочатку вказується номер класу, перераховуються товари цього класу, а потім номер рубрики, відповідний до назви товару або послуги англійською мовою. Номери класів вказуються в порядку наростання. Найменування товарів вказуються в множині, за винятком слів, які в множині не змінюються.

Заявка не повинен бути занадто деталізований, наводити скорочені назви, габарити виробів, артикули, номери стандартів і т.ін.

У випадку, коли назві товару або послуги відповідає декілька номерів рубрик, у переліку товарів та послуг необхідно зазначити номери рубрик, наведені в МКТП для даного товару чи послуги, наприклад:

Клас 20 - люльки EV 0135
EC 0880
EC 0921

У випадках, коли перелік не вміщується у відведеній формі заявки, то він повністю наводиться як додаток до заявки на окремому аркуші, у відповідній графі заяви вказується „Додаток“. Додаток повинен бути засвідчений підписом та печаткою.

До заявки необхідно додати інші документи, які в певних випадках необхідні для розгляду заявки:

- документ, що підтверджує сплату заявочного мита в установленному розмірі, звільнення від сплати мита або звільнення відстави для зменшення розміру мита;

- комплект фотокопій (друкарських відбитків) позначень, що заявляється на реєстрацію, в кількості 20 друкарських розміром 5x5см, або 5-10см для кольорових зображень, а для позначень в кольоровому варіанті слід подати кольорові фотокопії або відбитки. Якщо подається етикетка як товарний знак, то подаються 20 друкарських етикетки натурального розміру;

- документ, який засвідчує повноваження патентного агента, якщо заявка подається через патентного агента.

Заявка має бути подана українською мовою. Інші документи можуть подаватись українською або іншими

мовами, але при необхідності заявник має надіслати двомісячний строк переклад цих документів.

Заява та документи, що додаються до неї, повинні бути надруковані на білому папері через 2 інтервали. Завжди всі інші документи подаються до Держпатенту України одному примірнику підписані заявником, або керівником організації, а підпис скріплений печаткою.

**Форма оформлення заявки на товарний знак,
вибраний умовно**

№ заявки	Вхідний №	11 № держ.реєстрації
№ товарного знаку	51 МКТП	15 Дата реєстрації

ЗАЯВКА
 До Державного патентного відомства України
 254139, Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15.
 Науково-дослідний центр патентної експертизи (НДЦПЕ)

Документи, прошу (просимо) видати свідоцтво на товарний знак (знак обслуговування) на ім'я заявника "Граніт"

Товарного знака просимо встановити по даті:
 в державі-учасниці Паризької конвенції
 експонату на виставці

32 Дата подання заявки	33 Код держави подання згідно зі стандартом ВОІВ СТ.3 7525666
33 Дата початку демонстрації на виставці	

адреса власника товарного знаку повинне найменування юри-дичної особи з статутом (положенням) або батькові фізичної осо-бі. Просить видати свідоцтво на поштова адреса.
 "Граніт", 293720, Дрогобич,
 вул. Самбірська, 85.
 Телекс 734740

Код організації (для українських заявників) або код держави згідно зі стандартом ВОІВ (для іноземних заявників)
 Факс

повне ім'я або найменування, реєстраційний
 Телекс Факс
 вул. Самбірська, 85, завод "Граніт"
 Телекс 734740 Факс

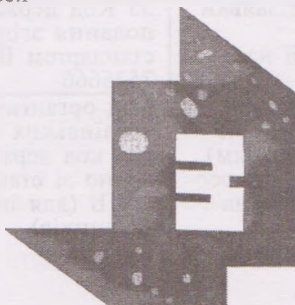
Додаткові відомості

на товарний знак, зареєстрований раніше

ЗНАК

Перелік документів, що додаються	Кількість аркушів	Класифікація
документ, який підтверджує сплату мита		1
звільнення від сплати мита		1
наявність підстав для зменшення мита		1
комплект фотографій позначення, що заявляється (друкарські відбитки)		25
статут колективного знака		1
переклад заявки на українську мову		1
документ, повноваження патентного повіреного		1
перелік товарів та послуг, для яких просять охорону знака		1
копія першої заявки (якщо просять встановити конвенсійний пріоритет)		1
документ про участь у виставці		1
інший документ (вказати)		1

54 Зображення позначення, що заявляється

Опис позначення, що заявляється
ЯВЛЯЄ собою монограму з букв „З“ і „Г“, так висічену із граніту

59 Колір або поєднання кольорів **чорно-білий**

57 Товари або послуги, для яких просять охорони знака, згруповані за МКТП та позначені точними термінами (термінами класифікації)

Клас Найменування товарів або послуг

1, 7, 9, 14, 40

*Якщо опис позначення, що заявляється, або перелік товарів та послуг не вміщується у відведеній графі, то він повністю переноситься на окремому аркуші (в 1 прим.) як додаток до заявки і підписується заявником.

**Необхідні пункти, які відмічені в заяві, помічають знаками перед пунктом.

М.П. _____ Вачевський М.В.

(посада, підпис заявника або уповноваженої на це особи)

(прізвище, ініціали)

(дата підпису)

Заявка оформлена неправильно, може бути повернена заявнику за страхування.

Оформлені заявки перевіряють і у місячний термін скерують заявнику посвідчення про прийняття заявки до розгляду з повідомленням класів охорони і встановленого мита.

До час розгляду заявки експертиза може запросити додаткові документи, необхідні для вирішення питання про наявність товарного знака, які повинні бути додані заявником у місячний термін з дня одержання запиту. У разі не надання додаткових документів у визначений термін заявка вважається відхиленою.

Заявник у місячний термін з дня одержання довідки про прийняття заявки до розгляду зобов'язаний оплатити встановлене мито і скерувати копію документа державного митного про слугу встановленого мита на адресу патентного відомства України.

До заявки, що прийняті до розгляду та відповідають вимогам, патентна експертиза проводить порівняння, аналіз зв'язку тощо, які ставляться до товарних знаків.

Протягом шестимісячного терміну з дня одержання довідки в установленому порядку, заявки Науково-дослідного центру патентної експертизи проводить державну експертизу і скерує заявникові ухвалу про реєстрацію товарного знака і видачу свідоцтва на товарний знак або про відмову у реєстрації і видачі свідоцтва на товарний знак з мотивами відмови.

Після того, коли прийнято рішення про реєстрацію товарного знака патентне відомство вносить товарний знак до державного реєстр товарних знаків, проводить публікацію в офіційному бюлетені і видає заявнику свідоцтво на товарний знак після одержання від заявника коштів про сплату мита за видання свідоцтва на товарний знак і публікаційного збору.

Свідоцтва на товарний знак може бути видано заявнику за рішенням власника товарного знака після надання патентному відомству публікації місцевого друку про втрату свідоцтва, а також за наявності втрати — документів, підтверджуючих втрату свідоцтва. Оформлення дублікатів проводиться протягом місячного терміну після одержання необхідних документів.

Заявник з ухвалою у відмові видання свідоцтва, має право протягом двомісячного терміну з дня одержання відмови подати у патентне відомство

мотивований протест з додатком документів, що підтверджують сплату встановленого мита, цей протест розглядається протягом двох місяців. Ухвала, прийнята головою комісії Держпатенту або його заступником, є кінцевою і діловодство по такій заявці призупиняється.

Товарні знаки реєструються за кордоном згідно з порядком встановленим Держпатентом України. Реєстрація товарного знака за кордоном здійснюється через Торговельно-промислову палату України (ТПП).

§ 3. Використання товарних знаків і захист прав власника

Підприємство, організація або інший виробник, зареєструвавши на своє ім'я товарний знак, має виключне право використовувати цей знак для позначення відповідних товарів на всій території України. Використання товарного знака без дозволу (ліцензії) власника, на якому зареєстрований даний знак, забороняється.

Протягом дії свідоцтва на товарний знак його власник може вимагати, на підставі чинного законодавства, заборони використовувати однакові або подібні товарні знаки на однорідних товарах і повернення завданих тією заборонами збитків.

Власник зареєстрованого товарного знака може надати ліцензію або уступити право на виняткове користування товарним знаком, або право на реєстрацію за кордоном товарного знака особам, які здійснюють виробничу або торгову діяльність.

Ліцензія може бути надана тільки при умові, вказаній в ліцензійному договорі обумовлено, що якість товарів правонаступника буде не нижчою від якості товарів власника товарного знака, і він здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови.

Договір на видачу ліцензії, договір на реєстрацію товарного знака за кордоном повинні бути зареєстровані в Держпатенті України. Без цієї реєстрації договір вважається недійсним.

Використанням товарного знака вважається фактичне застосування на товарах (упаковці), які несуть свідоцтві на товарний знак. У випадку невикористання товарного знака протягом п'яти років з дати його реєстрації Держпатент з власної ініціативи або на основі заяви зацікавлених третіх осіб може анулювати реєстрацію товарного знака.

Питання про анулювання реєстрації товарного знака Держпатент може прийняти до уваги, якщо це залежить від власника товарного знака (наприклад, відсутність необхідної сировини, зміна технології виробництва і т.ін.), що призвело до невикористання товарного знака.

Власник товарного знака суб'єкта права на товарний знак, перелік товарів, для позначення яких зареєстрований товарний знак, може вноситися окремі елементи знака, та інші елементи знака заносяться обов'язковій реєстрації в Держпатенті. Знак заносять у свідоцтво в тримісячний термін з дати переліку товарів, для позначення яких зареєстрований товарний знак, у шестимісячний.

Власник товарного знака може бути визнана винною за порушення усього строку дії, якщо буде встановлено, що свідоцтво видано з порушенням. Право на використання товарним знаком припиняється із закінчення строку дії свідоцтва на товарний знак, а також:

- за рішенням анулювання реєстрації товарного знака;
- за рішенням ліквідацією підприємства, організації, на ім'я якого зареєстрований товарний знак;
- за рішенням невикористання товарного знака протягом строку після реєстрації.

Власник товарного знака, який проводить експортні операції з експортному напрямку є реєстрація товарного знака за кордон в ті країни, де планується експорт товарів з метою:

- експорту товарів, що експортуються;
- приваблення товарів на ринках з метою приваблення

— приваблення продажу ліцензій на товари, які позначені товарними знаками;

— експорту товарів, позначених товарними знаками в виставках і ярмарках.

Власник товарного знака забезпечує його власникові виключного користування на території тієї країни, де зареєстрована і виробництво товарів, які вказані в свідоцтві. Зареєстровані товарні знаки можуть використовуватися у країні реєстрації тільки з дозволу власника знака (шляхом придбання ліцензії).

Власник товарного знака необхідно здійснювати у країні, в якій експортуються або планується проводити експорт товарів або продукцію, які мають позначення тих товарних знаків, а також у випадках продажу ліцензій на використання товарів, позначених тими товарними знаками,

чи демонстрації товарів на міжнародних виставах ярмарках.

Необхідно враховувати, що законодавством більшості країн передбачається захист товарних знаків на строк та їх наступне продовження.

Товарні знаки реєструються за кордоном через патентні відомства кожної країни оформлених у відповідності з вимогами законодавства країн, а у країнах-учасниць угоди про міжнародну реєстрацію товарних знаків поданням однієї міжнародної заявки в Міжнародну організацію інтелектуальної власності. Всі заявки для реєстрації в інших країнах подаються в патентне відомство України з повідомленням про наміри патентування і в яких країнах. Така реєстрація необхідна для відповідної реєстрації в національному патентному відомстві, а також для оплати всіх витрат, які будуть проводитись під час реєстрації товарного знаку за кордоном, тими особами, що проводять патентування. Знаки за кордоном можуть бути зареєстровані тільки ці товарні знаки, які одержали правову охорону на території України.

§ 4. Міжнародна класифікація товарів (послуг) реєстрації знаків

Міжнародна класифікація товарів послуг реєстрації знаків була розроблена Міжнародним бюро охорони промислової власності в 1935 році і представляла собою основну класифікацію для систематизації назв товарів. Пізніше, в 1963 році, класифікація була світньою організацією інтелектуальної власності була доповнена переліком класів послуг і вперше французькою мовою. Текст МКТП був визнаний офіційно внаслідок Угоди, укладеної зацікавленими країнами в використанні МКТП на дипломатичній конференції в 15 червня 1957 року і переглянутої в 1967 (Стокгольм) 1977 році (Женева).

Угодою передбачено, що країни, які підписали угоду, приймуть єдину класифікацію товарів і послуг реєстрації товарних знаків і знаків обслуговування є переліком класів товарів і послуг з примітками до змістом і має алфавітно-предметний показчик товарів і послуг з віднесенням їх до відповідного класу.

При Міжнародному бюро по охороні інтелектуальної власності створений Комітет експертів, який має

внесення будь-яких змін і доповнень до класифікації. Виконанням МКТП займаються робочі групи експертів.

Національна організація інтелектуальної власності офіційно видає чергові редакції МКТП 1971 і 1981 років. МКТП 1989 року видання опублікований англійською і іспанською мовами. МКТП видана російською мовою 1972 року, яка використовується в даний час і в Україні.

Відомості наводять МКТП українською мовою останньої редакції, виділивши тільки ті класи, з обмеженістю роботи упушено визначник АПП до класів товарів.

Всього класів товарів, послуг є класифікаційна система 42 класи (34 класи товарів і 8 класів послуг), де мають примітки по пошуку класів і по шуканню класу.

Класи об'єднані в класи по видах матеріалів, з яких виготовлені, за їх функціями або галузевим призначенням.

Класи класів відображає належність товарів чи послуг до певної галузі.

Для класифікації класифікаційного індексу при конкретному товару чи виду послуг слід звернутися до АПП, що виданий окремим виданням МКТП для реєстрації знаків. Якщо не вдається віднести товар до певного класу за допомогою переліку класів МКТП, рекомендується користуватися такими правилами:

1. Готові вироби класифікуються, в основному, за функціями або призначенням, якщо функція не передбачений у переліку класів. Готові вироби класифікуються за аналогією з іншими виробами, що наведені в АПП. Якщо такі вироби в АПП не передбачені, потрібно виходити з критеріїв, таких, як матеріал, з якого виготовлено вироби або принцип дії.

2. Оброблену, необроблену або частково оброблену, вироби класифікуються за матеріалом.

3. Виріб, призначений для того, щоб стати складовою частиною іншого виробу, класифікується в тому класі, що і сам виріб, за умови, що він не використовується в іншому класі. У всіх інших випадках при віднесенні таких виробів до відповідних класів потрібно керуватися порадами МКТП.

4. Вироби (готові вироби чи напівфабрикати) класифікуються за матеріалом, з якого вони виготовлені, і

якщо вони при цьому виготовлені з різних матеріалів, потрібно класифікувати по переважаючому в їхньому матеріалі.

5. Ємкості (контейнери, футляри, чохла і т.д.) призначені для упаковки і зберігання товарів, класифікуються у тому класі, що і ці товари.

ТОВАРИ

Клас 1

Хімічні продукти, передбачені для використання в промисловості або науці, фотографії, сільському господарстві, садівництві, лісництві:

- необроблені синтетичні смоли, необроблені пластмаси;
- добрива;
- суміші для гасіння вогню;
- хімічні речовини для консервування харчових продуктів;
- дубильні речовини;
- клеючі речовини для промислових цілей;

Клас 2

Фарби, лаки, політури:

- речовини, що запобігають метали від ржавіння, деревину від руйнування;
- фарбуючі речовини;
- протравлювачі, закріплювачі барвників;
- необроблені природні смоли;
- метали листові і порошкові, що використовуються для художньо-декоративної мети.

Клас 3

Засоби для відбілювання, прання, чистки, полірування, обезжирювання і обробки абразивними матеріалами:

- мильні вироби;
- парфумерні вироби, ефірні олії, косметичні засоби, лосьйони для волосся, зубні порошки і пасти.

Клас 4

Технічні оливи і мастила:

- мастильні матеріали;
- склади для поглинання, змочування і зв'язування

Клас 5

Фармакологічні, ветеринарні і гігієнічні препарати:

- препарати, що мають дієтичні властивості для медичних цілей, дієтичне харчування;
- матеріали, перекривальний матеріал;
- матеріали для пломбування зубів і виготовлення зубних протезів;
- засоби для дезинфікації;
- засоби для знищення шкідливих тварин;
- гербіциди.

Клас 6

Легкі метали та їх сплави:

- будівельні матеріали;
- будівельні конструкції і споруди з металу;
- матеріали для рейкових шляхів;
- неметалевий і неелектричний дріт;
- ізоляційні вироби;
- металеві;
- вироби із звичайного металу, не передбачені в інших класах.

Клас 7

Машини і верстати:

- машини (крім тих, що призначені для наземних транспортних засобів);
- господарське знаряддя;
- верстати.

Клас 8.

Різні знаряддя та інструменти:

- різні вироби, виделки, ложки;
- зброя;
- інші.

Клас 9.

Прилади та інструменти для наукових цілей, морські, електричні, фотографічні, кінематографічні, прилади для зважування, вимірювання, сигналізації, прилади (перевірки), рятування і навчання:

- прилади для записування, передавання або відтворення звуку або зображення;
- носії інформації, диски (грамплатівки);

- торговельні автомати і механізми для апаратів попередньою оплатою;
- касові апарати, лічильні машини, обладнання оброблення інформації;
- вогнегасники.

Клас 10

Прилади та інструменти хірургічні, стоматологічні і ветеринарні:

- протези кінцівок, очні і зубні;
- ортопедичні вироби;
- матеріали для накладання швів.

Клас 11

Пристрої освітлення, нагрівні, парові (парогенераторні), для теплової обробки харчових продуктів, холодильні, сушильні, вентиляційні, водорозділювачі санітарно-технічні.

Клас 12

Транспортні засоби:

- апарати, які переміщуються по землі, воді і в повітрі

Клас 13

Вогнепальна зброя:

- набой і снаряди;
- вибухові речовини;
- феєрверки.

Клас 14

Благородні (дорогоцінні) метали та їх сплави, вироби з них або плакуровані вироби, які не передбачені в класах:

- ювелірні вироби, біжутерія, дорогоцінне каміння;
- годинники та інші хронометричні прилади.

Клас 15

Музикальні інструменти.

Клас 16

Папір, картон і вироби з них, не передбачені в класах:

- поліграфічна продукція;
- матеріали для брошурування;
- фотографії;
- канцелярські товари;
- клейові речовини для канцелярських або побутових цілей;
- приладдя для художників;
- друкарські машини і конторське приладдя, крім машин;
- навчальні матеріали і наочні прилади, крім апаратів.

...матеріали для упаковки, не передбачені в
...
...
... (древ'яні);

Клас 17

... гуталерча, гума, азбест, слюда і вироби з них,
... з інших класів:

... з пластмаси для промислових цілей;
... для ущільнення та ізоляції;
... труби і шланги.

Клас 18

... та її замітники, вироби з них, які не мають
... до інших класів:

... шкряк;
... виробів скрині;
... для зонту, сонця, тростини;
... кіньської зброї і лимарні вироби.

Клас 19

... матеріали неметалічні:
... труби для будівельних потреб;
... смоли і бітум;
... будівельні конструкції і споруди;
... шпалери.

Клас 20

... і екранна, рами (для картин і т.ін.):
... вироби, не передбачені в інших класах, з дерева,
... кістки, слонової
... бивня, панциря черепах, мушлі, бурштину,
... і т.ін., із заміників цих матеріалів або
...

Клас 21

... посуд і начиння, крім виготовлених з
... металів або покритих ними:

... і губки;
... крім пензлів;
... для щіткових виробів;
... і пристосування для чистки і прибирання;
... стружка для чищення підлоги;
... або напівоброблене скло, крім будівельного
...
... вироби із скла, фарфору і фаянсу, які не
... в інших класах.

Клас 22

- Канати, мотузки, линви, сітки, намети, набивні брезент, вітрила, мішки, які не передбачені в інших класах;
- набивні матеріали, крім гумових і пластмасових;
 - текстильно-волокниста сировина.

Клас 23

Прядиво і текстильні нитки.

Клас 24

Тканини і текстильні вироби, що не передбачені в інших класах:

- ковдри, покривала і скатертини.

Клас 25

Одяг, взуття, головні убори.

Клас 26

Мережива і вишивані вироби, тасьма і стрічки:

- гудзики, кнопки, гачки, блочки, шпильки і голки;
- штучні квіти.

Клас 27

Килими, мати, ліноліум та інше покриття підлоги:

- шпалери і оббивні матеріали, крім текстильних.

Клас 28

Ігри, іграшки:

- гімнастичні і спортивні товари, що не передбачаються в інших класах;
- ялинкові прикраси.

Клас 29

М'ясо, риба, птиця і дичина:

- м'ясні екстракти;
- овочі і фрукти консервовані, сушені, варені, печені, смажені;
- желе, конфітури, варення, джеми;
- яйця, молоко і молочні продукти;
- масла і жири харчові;
- соуси для салатів;
- консерви.

Клас 30

Кава, чай, какао, цукор, рис, тапіока (маніока), замітники кави:

- борошно і зернові продукти, хлібобулочні вироби, кондиторські вироби, морозиво;
- мед, сироп із патоки;
- дріжджі, порошки для випічки;
- сіль, гірчиця;

...крім томатів для салатів;

...додаток 11

Клас 31

Сільськогосподарські, садові, лісові і зернові продукти, крім продукції в інших класах:

...додаток 12

...додаток 13 і овочі;

...додаток 14 і живі квіти;

...додаток 15 тварин, солод.

Клас 32

...додаток 16

...додаток 17 і газувана вода та інші безалкогольні напої;

...додаток 18 та соки;

...додаток 19 та інші суміші для виготовлення напоїв.

Клас 33

...додаток 20 напої, крім пива.

Клас 34

...додаток 21

...додаток 22 приладдя;

...додаток 23

ПОСЛУГИ

Клас 35

...додаток 24 і угоди.

До класу відносяться, послуги, що надаються особам з метою, основною метою яких є:

1. Допомога в експлуатації або управлінні нерухомим підприємством.

2. Допомога промисловим або торговельним підприємствам в управлінні справами або комерційній діяльності, і також послуги, які надаються рекламними підприємствами, що забезпечують зв'язок із споживачем, і підприємствами або оголошення про різні товари і види послуг з допомогою будь-яких методів поширення.

Клас 36

...додаток 25 і фінансування.

До класу відносяться послуги по грошово-фінансових операціях і послуги пов'язані з контрактами по всіх видах операцій.

Клас 37

...додаток 26 і ремонт.

До класу відносяться послуги, що надаються підрядчиками, або субпідрядчиками в будівництві та виготовленню капітальних будівель, а також послуги окремих осіб або організацій по відновленню об'єктів у початковому вигляді або зберіганню без змін фізичних та хімічних характеристик.

Клас 38

Зв'язок.

До даного класу відносяться послуги, що надаються з можливістю одній людині встановити зв'язок з іншою людиною за допомогою чутливої апаратури. Такі послуги дозволяють:

- одній людині розмовляти з іншою;
- передавати повідомлення від однієї людини до іншої;
- надавати можливість усної і візуальної комунікації (включаючи телебачення).

Клас 39

Транспортування і зберігання.

До класу відносяться послуги, що надаються з перевезення людей або товарів з одного місця в інше (автомобільним, залізничним, водяним, повітряним або трубопроводним транспортом), і послуги, пов'язані з транспортуванням, які мають товари на складах або приміщеннях для запобігання їх пошкодження та зберігання.

Клас 40

Оброблення матеріалів.

До класу відносяться послуги, які не передбачені в інших класах, що надають шляхом механічної або хімічної обробки, або перетворення предметів або органічних або неорганічних речовин.

Клас 41

Виховання і організація розваг.

До класу відносяться послуги окремих осіб або організацій по вихованню людей (розвитку їх розумових здібностей) і дресування тварин, а також послуги, які призначені для розваг людей або охоплення їх уваги.

Клас 42

Різне.

До класу відносяться всі види послуг, які не передбачені в інших класах. У даний клас входять:

- послуги по забезпеченню житлом і харчуванням в готелях, пансіонатах, туристських центрах, санаторіях, будинках відпочинку і будинках для оздоровлення;

— послуги до забезпеченню готовими стравами і напоями, надаються ресторанами, їдальнями і т.ін.;

— послуги, що надаються організаціями окремим особам на задоволення особистих запитів і потреб. До таких послуг можуть відноситися послуги салонів краси, парикмахерських, голоронних закладів або крематоріїв;

— послуги, що надаються людьми індивідуально або організаціями, як членів організації, що вимагає від них інтелектуальної розумової роботи, і відносяться до теоретичних і практичних аспектів складних сфер людської діяльності;

— послуги, що надаються тими людьми, від яких вимагається або широкого і глибокого університетського або фахового йому знання і практики. Подібні послуги, надаються представниками таких професій як інженери, лікарі, юристи і т.д., передбачені в даному класі;

— послуги інженерів, що займаються аналізами, дослідженнями, дослідженнями і складними експериментами (наприклад, звіти, висновки);

— послуги, (які не передбачені в інших класах), що надаються асоціаціями своїм членам.

До приведеному класу товарів, послуг, можна відносити товари відповідного позначення, що може використовуватися як товарний знак.

§ 5. Предметний покажчик термінів і термінології товарних знаків

Товар — продукт праці, зроблений для продажу.

Продукція — сукупність продуктів виробництва або певний продукт виробництва.

Діяльність — визначена цілеспрямована діяльність, яка призводить до певного ефекту праці.

Назва виробнича — вказівка виробника продукції, яка наноситься на самому виробі або його упаковці і вміщує повну або скорочену назву підприємства-виробника, його місця знаходження, назву органу управління, в систему якого входить підприємство, гатунок товару тощо.

Товарний знак — зареєстроване у встановленому порядку позначення, яке призначене для розпізнавання певних товарів (продукції), що продукується різними підприємствами, а також громадянами, які наймаються на спеціальну трудову діяльність, і використовується для ідентифікації і реклами товарів (продукції).

Знак обслуговування – зареєстроване у встановленому порядку позначення для розпізнавання однорідних послуг, які допомагають різним підприємствам, а також громадянам, які займаються індивідуальною підприємницькою діяльністю, і використовується для рекламних послуг.

Марочні товари – товари, які позначені товарними знаками. Правова охорона надана товарному знаку відповідності з національним законодавством або міжнародним договором.

Вияткове право – надані суб'єкту права, засвідчені охоронним документом, права використання розпорядження об'єктом цього права з одночасною заборонаю іншим неправомірним особам здійснювати вказані дії. Виключне право обмежене встановленим терміном.

Власник товарного знака – фізична або юридична особа, яка є суб'єктом права на товарний знак.

Перелік товарів і послуг – список товарів і послуг, у відношенні до яких здійснюється реєстрація товарного знака, яка визначає предметну галузь дії права на товарний знак.

Відмінна функція – функція товарного знака, яка служить для розпізнавання однорідних товарів виробників.

Гарантійна функція – функція товарного знака, яка служить в гарантуванні споживачам відомої їм якості товарів.

Рекламна функція – функція товарного знака, яка служить у приверненні уваги споживачів до відомих ними товарів і послуг.

Бюлетень товарних знаків – офіційне видання, яке вміщує дані про придбання, підтримування в силі та припинення права на товарні знаки.

Виробничий знак – товарний знак підприємства-виробника товарів.

Торговий знак – товарний знак (знак обслуговування) торгового підприємства.

Індивідуальний товарний знак – товарний знак, який належить одному з підприємств, які входять в об'єкт реєстрації.

Колективний знак – зареєстрований, у встановленому порядку, товарний знак (знак обслуговування), який служить для позначення товарів (послуг), які виробляються єдиними якісними характеристиками і випускаються різними підприємствами, об'єднаннями в господарському правому або організаційно-правовому відношенні.

Посвідчувальний товарний знак – товарний знак, зареєстрований на ім'я організації, яка здійснює контроль за

користуватися ним при умові
властивостей і якості товарів, встановлених цією
закон, і під її контролем.

Товарний знак — товарний знак, який
використовується для приватизації підприємства в цілому.

Знак виробу — товарний знак, як правило
служить для позначення одного
виду виробу.

Правовий товарний знак — товарний знак, правовий
режим якого визначається правовим режимом іншого,
товарного знака.

Незареєстрований товарний знак — товарний знак, який
використовується без відома використаного товарного знака і
власнику, і зареєстрований з метою
реєстрації третіми особами знаків, подібних до
даного.

Ідентичний товарний знак — товарний знак, який
використовується по відношенню до тотожних або
подібних товарних знаків.

Пріоритетний товарний знак — товарний знак,
який подібний з іншим товарним знаком, який
використовується по відношенню до першого пріоритетом.

Сильний товарний знак — товарний знак, який володіє
охороноздатністю, яка виникає в результаті
використання або наявності високих
властивостей.

Слабкий товарний знак — товарний знак, який не
володіє охороноздатністю через нетривале
використання або низькою розпізнавальною властивістю.

Славний товарного знака — розповсюдження на ринку
даного знака складається добра думка про якість товарів,
які позначені цим товарним знаком, що визначає цінність
даного знака.

Інтенсивний товарний знак — товарний знак, який
використовується інтенсивного використання є добре
відомим широкому колу зацікавлених споживачів і служить
для позначення високої якості продукції і товарів, які маркеровані
даним знаком.

Світовий товарний знак — товарний знак, який є
відомим на світовому ринку.

Лінійний товарний знак — товарний знак, який
використовується для позначення у вигляді композицій ліній,
кривих, будь-яких форм і кольорів на площині і в
просторі, крім стандартних шрифтових одиниць.

Зображувальний товарний знак — зображувальний товарний
знак, який є у вимірюваннях.

Рельєфний товарний знак – зображувальний товарний знак, який представляє собою композицію випуклих або ввігнутих елементів на площині.

Об'ємний товарний знак – тримірний об'єкт, форма якого безпосередньо не обумовлена функціональними позначеннями.

Словесний товарний знак – слово, словосполучення або сполучення букв, які мають словесний характер.

Натуральне слово у відношенні товарних знаків – слово натуральної мови, яке використовується як товарний знак або його елементи.

Природне слово у відношенні товарних знаків – створене спеціально для використання як товарного знака або його елемента.

Рекламний лозунг – пропозиція рекламного характеру, яка вживається як словесний товарний знак.

Особливі види товарних знаків – товарні знаки, що виражені або сприймаються іншими способами, ніж словесні, образотворчі, об'ємні і комбіновані, наприклад, звукові, світлові, рухомі і т. ін.

Звуковий товарний знак – товарний знак, призначений для сприймання органами слуху, але який не відноситься до людської мови.

Нюховий товарний знак – товарний знак, призначений для сприймання органами нюху.

Комбінований товарний знак – товарний знак, що є комбінацією елементів різного характеру: мистецьких, словесних, об'ємних.

Чорно-білий товарний знак – товарний знак, зареєстрований в чорно-білому виконанні.

Кольоровий товарний знак – товарний знак, зареєстрований в кольоровому виконанні.

Фірмове найменування – оформлення відповідно до вимог закону і призначене для індивідуального використання господарської організації словосполучення, яке вміщує в собі назву органу, в підпорядкуванні якого знаходиться дана організація, і вміщує повідомлення предмета діяльності підприємства і відомості, які необхідні для відмежування даної організації від інших, однорідних їй (спеціальна назва, номер і т.п.).

Фірмовий товарний знак – товарний знак, який вміщує у своєму складі частину фірмового найменування підприємства-власника.

Мотив товарного знака – його аспект, розрахований на визначений вид сприймання.

Власний мотив товарного знака – розрахований на сприйняття людини.

Чужий мотив товарного знака – використовується як чужий знак.

Складові елементи товарного знака – складова його частина.

Слово – буквесполучення, які регулярно використовуються у товарних знаках різних власників, але які не утворюють цілісного знаку.

Сильний елемент товарного знака – охороноздатний елемент товарного знака, в значній мірі визначає його значення.

Слабий елемент товарного знака – елемент товарного знака, який не здатний істотно вплинути на його сприйняття.

Цілий товарний знак – товарний знак, який складається з одного елемента.

Складовий товарний знак – товарний знак, який складається з кількох елементів.

Група товарних знаків – група товарних знаків, які мають спільні елементи і зареєстровані на ім'я одного власника.

Важливість у відношенні товарних знаків – важливість позначення, яке визначається необхідністю цього знаку, необхідних для його реєстрації як товарного знака.

Ідентичність товарних знаків – співпадання товарних знаків у всіх їх елементах.

Подібність товарних знаків – збіжність сприймання знаків, які утворюють товарні знаки, не незважаючи на окремі відмінності їх елементів, що викликає невпевненість їх змішання.

Висока подібність товарних знаків – подібні товарні знаки з високим мотивом.

Середня подібність товарних знаків – подібні товарні знаки з середнім мотивом.

Низька подібність товарних знаків – подібні товарні знаки з низьким мотивом.

Подібні товари і послуги – це ті, які відносяться до однієї і тієї ж галузі, що й при маркуванні їх подібними товарними знаками і знаками обслуговування, можуть викликати у споживача уяву про належність їх одному власнику.

Висновки

Товарні знаки, знаки обслуговування – це об'єкти, які несуть правовий захист товарів одних виробників від аналогів товарів інших виробників і за своїм змістом сприяють підвищенню якості товарів, приваблюють споживача до товару, даючи інформацію про властивості товару.

Товарний знак символізує підприємство, гарантом випуску якісного товару в сучасних умовах майбутньому.

Підприємство, організація або індивідуальний виробник – власник товарного знака, має виняткове право використовувати його для маркування відповідних товарів на всій території України і за її межами, якщо він зареєстрований в інших державах.

Контрольні запитання і завдання.

1. Яка основна мета товарних знаків?
2. Що символізує товарний знак?
3. У яких випадках товарний знак стає засобом реклами?
4. Відповідно до діючого закону, яке визначення має товарний знак?
5. Що відноситься до художніх товарних знаків?
6. Які зображення можуть бути зареєстровані, як словесні знаки?
7. Які зображення реєструються як об'ємні товарні знаки?
8. Що собою представляє комбінований товарний знак?
9. На який термін видається товарний знак?
10. Які позначення не реєструються як товарні знаки?
11. Як встановлюється пріоритет товарного знака?
12. Які документи прикладаються до заявки на товарний знак?
13. Які вимоги до фотографій товарного знака?
14. Який термін розгляду заявки на товарний знак?
15. Дайте письмову відповідь. Розробити будь-який вид товарного знака для товарів певного класу відповідно до класифікації.
16. Скласти опис товарного знака і заяву відповідно до розробленого позначення.

ПАТЕНТУВАННЯ ВИНАХОДІВ ЗА КОРДОНОМ

§1. Загальні положення патентування

Патентування винаходів за кордоном проводиться з метою захисту економічних інтересів держави, як правило,

— при експорті продукції на експорт (машин, обладнання);

— при видачі ліцензій іноземним фірмам, організаціям

— при наданні допомоги іншим країнам під час розробки об'єктів (розроблення технологічних процесів, і т.ін.);

— при здійсненні науково-технічної співпраці із закордонними партнерами.

В охоронний документ на винахід, промисловий образ чи корисну модель країн видається патент. Відзначимо що, в різних країнах видаються різні види промислових патентів, додаткові, свідоцтва і т.ін.

Законодавством деяких країн передбачена охорона корисних моделей (корисних зразків). Але в більшості країн промислової власності введений лише у вигляді патенту (Японія, Німеччина, Філіпіни, Бразилія, Сомалі).

Корисна модель є засобом охорони конструктивних рішень, на які через їх недостатньо високий рівень складності можуть бути не видані. Охоронний документ, виданий на корисну модель, називають деколи "патентом на корисну модель", і термін його дії складає у більшості країн від 3 до 10 років.

Важливою пропозицією для патентування винаходів, є передбачення основних положень патентних законів країн, в яких передбачається патентувати винахід. Знання патентних законів і правил їх застосування дозволяє патентуючим організаціям краще зорієнтуватись у процесі здійснення патентування конкретних винаходів, а також здійснювати патентування.

Патентування винаходів за кордоном, створених у країні патентуючої, проводиться за рішенням Держпатенту, на підставі заявок підприємств, міністерств, а в деяких країнах в урядуванням рекомендацій Управління патентування та ліцензування при Держпатенті.

Подання за кордон заявок на винаходи допускається як правило, тільки після того, як ці винаходи будуть заявлені у Держпатенті України.

Держпатент може в окремих випадках дозволити патентувати винаходи в зарубіжжі до подачі на них заявок у своїй країні.

Патентування винаходів за кордоном проводиться після визнання рішенням Держпатенту, підприємством, організацією, закладом або за згодою цього підприємства, організації, закладу, авторам винаходу в установленному порядку.

Організація, яка веде роботи по патентуванню винаходів, є патентуючою.

Патентуюча організація забезпечує підготовку заявочних матеріалів на видачу патентів та охоронних документів на винаходи і здійснює роботу по захисту прав по цих винаходах.

Питання про заміну патентуючої організації вирішує Держпатент по пропозиції підприємства або міністерства.

Підготовку матеріалів для патентування винаходів за кордоном здійснює патентуюча організація.

Надання допомоги організаціям у складанні заявок на видачу охоронних документів відповідно до законодавства країн патентування, переклад опису винаходу на іноземну мову, підготовка відповідей на запити патентних повірених і вирішення іноземних патентних відомств може бути виконано Центром патентних послуг на основі госпрозрахунку.

Роботи по патентуванню винаходів за кордоном проводяться через ТПП.

Вона виконує функції патентного повіреного громадян і підприємств, надає допомогу заявникам у оформленні документів юридичного характеру (довірені, передавальні акти і т.ін.). Такі роботи в Україні проводять також патентні повірені, які мають посвідчення Держпатенту.

ТПП направляє заявки за кордон, здійснює зв'язок з зарубіжними патентними відомствами через зарубіжних патентних повірених, виконує переклади рішень патентних відомств, запитів патентних повірених, надає допомогу підготовці відповідей на ці рішення і запити, а також при розгляді справ по винаходах у патентних, адміністративних, апеляційних та інших судах.

2. Класифікація винаходів для патентування за кордоном

Винаходи для зарубіжного патентування, організації, міністерство повинні визнавати як об'єкти, в яких використані ці винаходи, якщо вони експортуються, включаючи комплектні поставки, або якщо об'єкти передбачається продаж ліцензій, або якщо об'єкти розробляються, виготовляються шляхом співпраці з зарубіжними фірмами, організаціями. Патентування винаходів доцільно проводити, якщо винаходи їх у об'єктах техніки забезпечує більш високі результати у порівнянні з найкращими аналогами (машинами, обладнанням, методами, матеріалами, технологічними процесами). При патентуванні організацією повинні бути внесені у відомості про переваги даного об'єкту, перспективи розвитку даного галузі техніки і промисловості, до якої належить об'єкт.

Патентування винаходів вимагає питання про доцільність патентування винаходів, застосування яких обмежується потребами підприємств, будівельних об'єктів, технологічних процесів і т.ін.

Винаходи можуть бути виготовлені по опису, на основі патента, або на основі опублікованих матеріалів і для цього не потрібно спеціальних знань типу „know-how“ та участі спеціалістів для їх виготовлення. Патентування винаходів, які не можуть бути запатентовані технології, неможливо контролювати методом вони виготовлені, заявники не можуть проконтролювати використання їх за кордоном. Патентування таких винаходів за кордоном не вправдо, недоцільно, так як у тих випадках, коли відповідна інформація для іноземних фірм і це зменшує перспективу комерційної діяльності винаходів на зовнішньому ринку.

Винаходи, які не можна патентувати за кордоном, значення яких невелике, де вони використані, незначне або обмежене рішення легко можна обійти іншими методами.

Патентування винаходів за кордоном вимагає рішення про патентування винаходів за кордоном і відповідне підтвердження доцільності патентування і виконання, у яких слід патентувати винахід.

Винахід, який пропонується для патентування, повинен бути своєчасно освоєний промисловістю. З цією метою патентуюча організація, міністерство вживають

заходів для використання цих винаходів спочатку у своїй країні і включають їх у відповідні плани економічного розвитку галузі, бо без промислового освоєння винаходів не може бути ні експорту, ні вигідного продажу ліцензій.

Патентуючі організації, міністерства та інші органи направлення в Держпатент пропозицій на патентування винаходів за кордон, указують термін освоєння техніки, в якій ці винаходи з посиланням на відповідні затверджені плани, роблять про це записи у своїх паспортах.

Патентуючим організаціям на подані до патентування промислово освоєних винаходи необхідно забезпечити їх рекламу, яка б сприяла реалізації винаходів на зовнішньому ринку (експонування виробів на виставках і ярмарках у своїй країні і за кордоном, видача рекламних матеріалів, виступи з доповідями на міжнародних симпозіумах і конференціях, публікації в періодичних виданнях і т.ін.).

У деяких випадках для вирішення питання про патентування доцільно зробити рекламу ще до подання заявок у зарубіжні патентні відомства якщо виникають труднощі у визначенні країн патентування, об'єктивні відомості про існуючий рівень техніки, про запит на виріб і т.ін. Але реклама повинна проводитись при наявності у патентуючої організації зразків (виробів), перевіреної технології, в яких використано винаходи, що пропонуються для патентування.

Організації, які пропонують винаходи для патентування за кордоном, переважно при отриманні пріоритетної довідки від Держпатенту без затримки скеровують міністерству заповнений патентний паспорт, якому вказується номер заявки на видачу охороняемого документа, присвоєний Держпатентом, а також необхідні відомості, які підтверджують доцільність патентування винаходу за кордоном. До патентного паспорта обов'язково додаються копії винаходу, поданого заявкою у Держпатент, пріоритетна довідка і довідка про оплату мита в установленому порядку.

Міністерство у місячний термін повинно розглянути представлені матеріали і при позитивному висновку скерувати їх з пропозицією міністерства у Держпатент, який що повідомляє патентуючу організацію.

Якщо заявниками є декілька міністерств, то кожне одно міністерство повинно дати пропозицію щодо патентування, а інші згоду на цю пропозицію.

Якщо при поданні заявки у Держпатент організація не має достатніх даних про можливість патентування, пропозиція про патентування подається до Держпатенту. Але для цього необхідно повідомити Держпатент про заборону (рекорд) суті винаходу.

Якщо це винахід, який патентується за кордоном є об'єктом охоронного документа, копію цього документа також додати до патентного паспорта.

Після одержання всіх матеріалів, Держпатент вирішує питання про доцільність патентування винаходів за кордоном, у місячний термін з моменту отримання і приймає відповідні рішення.

Після одержання висновків про доцільність патентування винаходів від міністерства, яке відповідає за дану галузь, Держпатент направляє у міністерство, яке видає матеріали, а воно у свою чергу, в місячний термін дає свої висновки і рекомендації відносно патентування винаходів за кордоном.

Держпатент повідомляє про прийняте позитивне рішення міністерство, яке рекомендувало винахід, відповідній організації, ТПП, патентних повірених своєї області.

Держпатент дає вказівку науковій експертизі провести експертизу по суті.

Якщо Держпатент не дозволив патентування винаходів за кордоном, про це доводиться до відома патентуючої організації, міністерства і патентних повірених.

Неоформлені патентні паспорти, у яких є пропускні і непідтверджені дані про доцільність патентування, відсутність необхідних документів, не дають можливості прийняти рішення про патентування і матеріали направляються міністерству на розгляд.

Якщо винахідники самі хочуть патентувати свої винаходи за кордоном, то вони повинні у відповідні міністерства дати пропозиції про патентування, оформити патентний паспорт, копії винаходів, рішення про видачу охоронного документа.

Міністерства розглядають пропозиції і в певний термін направляють у Держпатент підтверджуючі про патентування винаходів з повідомленням про доцільно провести патентування, а якщо міністерства висновки, то всі матеріали повертаються винахідникам відмови.

Рішення про патентування винаходів за кордоном окремих авторів приймає Держпатент у місячний термін з дня одержання пропозицій від міністерства.

Держпатент інформує відповідні міністерства про окремі винаходи, патентування яких доцільно проводити на підставі висновків заявників, експертизи або спеціальних Держпатенту, по яких не одержані рекомендації щодо патентування, і висилає на адресу міністерств копії цих винаходів для розгляду питання про доцільність патентування.

Висновки по цьому питанню міністерства Держпатенту у 2 - місячний термін з дня одержання інформації.

Якщо організація рекомендує на патентування за кордоном винахід, який вдосконалює об'єкт (винахід) раніше дозволений Держпатентом на патентування за кордоном, міністерству достатньо направити в Держпатент копію опису винаходу, подати із заявкою в Держпатент експертизу пріоритетну довідку, довідку експертизи, якщо вона є, і пропозицію з підтвердженням доцільності патентування. У пропозиції міністерства слід вказати також назву і номер заявок по винаходах, які раніше дозволених Держпатентом на патентування за кордоном, пропонувані країни патентування, стан і перспективи освоєння об'єкта з використанням цього винаходу, а також відомості про те, яка була проведена робота по реалізації запатентованих винаходів і які перспективи комерційної реалізації об'єкта патентування за кордоном з точки зору відомості.

Патентуюча організація для винесення пропозиції про доцільність патентування повинна вивчити питання, чи підтверджували перспективу можливості купівлі ліцензії на широкого експорту товарів і т.ін. Патентування за кордоном вимагає значних затрат валюти.

§ 3. Підготовка матеріалів на одержання охорони документів за кордоном

Патентуюча організація, одержавши рішення Держпатенту на патентування винаходів за кордоном, у тримісячний термін, якщо для заявки не потрібно спеціального пріоритету або за інших обставин у більш короткий термін, готує опис винаходів (креслення) відповідно до вимог, які передбачені патентними законодавчими актами.

...з метою патентувати винаходи, на мові тієї країни, на підставі патентування, розмножує відповідну кількість копій і направляє ці матеріали в відповідне відомство патентування та ліцензування.

...у яких виникають труднощі з оформленням заявочних матеріалів для патентування, необхідно звернутись у Центр інтелектуальної власності, який у тримісячний термін виконає цю роботу за допомогою спеціалістів-представників патентуючих країн, центрів винаходів.

...заявок на патентування винаходів у відповідне відомство і листування по них здійснюється через ТПП, яка після одержання від відповідного відомства повідомлення про прийняття рішення на патентування винаходів за кордоном і від патентуючої країни необхідних відомостей у двотижневий термін надсилає документи у патентні відомства відповідних країн.

...заявці іноземних патентних відомств і патентних офісів для подання роз'яснень та інших відомостей на винаходи для патентування, а також експертизи винаходів, ТПП направляє патентуючій організації відповідні матеріали в установлені терміни подання відповідей.

...за допомогою зарубіжною експертизою опротестовуються винаходи, ТПП замовляє ці матеріали у патентно-технічній організації за кордоном, а у випадках відсутності цих матеріалів – за кордоном, одержавши, розмножує і направляє патентуючій організації. Переклад необхідних матеріалів проводить ТПП за рахунок патентуючої організації.

...за рішення експертизи патентних відомств і патентних офісів патентуюча організація і направляє ТПП. Якщо патентуюча організація своєчасно не дасть відповіді на рішення експертизи патентних відомств, або ці відповіді даються не по суті поставлених питань, що може призвести до витрати валюти і привести до втрати охоронного документа, Держпатент може прийняти рішення про припинення патентування.

...поступання охоронних документів на винаходи патентуючій організації. ТПП направляє охоронний документ і опис винаходу патентуючій організації.

...4-6 років з часу подання заявок у зарубіжні патентні відомства патентуюча організація зобов'язана надати Держпатент, а копію у відповідне міністерство, за наявності підтвердження про необхідність продовжити патентування або підтримки у силі одержаних охоронних документів.

документів по винаходу. Підтвердження відображувати стан процесу освоєння винаходу у країні і реалізації винаходу на зовнішньому результаті комерційної проробки і т.ін.

При відсутності таких підтверджень Держпатент приймає відповідне рішення про зупинку патентування і підтримки у силі охоронних документів.

У наступні роки патентуюча організація щорічно подає підтвердження Держпатенту про доцільність патентування в зарубіжних країнах або про його припинення.

При реалізації запатентованих винаходів на зовнішньому ринку, у необхідних випадках власники можуть передати свої права Держпатенту на здійснення зовнішньоторгових операцій.

Рішення про припинення патентування винаходів скорішому припиненні дії охоронних документів кордоном приймаються Держпатентом.

Пропозиції щодо припинення патентування винаходів і підтримки дії охоронних документів за кордоном обов'язковим повідомленням цих причин Держпатенту проводиться патентуючою організацією. Слід мати на увазі, що затримка з цим рішенням, приводить до додаткових затрат валюти.

Держпатент може сам прийняти рішення про припинення робіт по патентуванню винаходів і підтримку їх у силі, якщо не буде підтверджуючого документу патентуючої організації.

Коли організація припиняє роботи по патентуванню винаходів у зв'язку з виявленням матеріалів, включених до патентних відомств, які заперечують патентування, Держпатент терміново приймає рішення про припинення патентування без згоди на це міністерства.

Може виникнути питання про припинення патентування тільки в якійсь одній чи декількох країнах в інших патентувати доцільно. Таке рішення приймає Держпатент. Усі свої рішення про патентування винаходів повідомляє організацію, міністерство.

ВСТАНОВЛЕННЯ ОПИСУ ПАТЕНТНОГО ПАСПОРТА

Подається у Держпатент України, Управління патентування та ліцензування.
Київ-53, Львівська площа, 8.

ПАТЕНТНИЙ ПАСПОРТ

в якому використовуються рекомендовані для патентування винаходи

„___“ _____ 199 р.

класифікація винаходів)

характеристика об'єкта, в якому використані винаходи

переваг об'єкта у порівнянні з найкращими в своїй країні і за кордоном у цій

розробки або впровадження об'єкта

для промислового освоєння, майбутній об'єм

потреба в об'єкті у своїй країні і в країнах, де реалізація даного об'єкту

використати винахід

контролю за використанням винаходу за кордоном виробу

відомості конструктивного, технологічного виду ноу-хау, що стосується об'єкта, крім в описі винаходу

(опубліковані) на вітчизняні винаходи, крім патентування, які використані у даному

або замість якого запатентованого винаходу

публікацій про винахід, рекомендований повідомлень у публічних доповідях, виставках і ярмарках і т.ін.

винаходу

планується продаж ліцензій

планується експорт об'єкта і очікуваний

15. Назва країн, у яких доцільно запатентувати _____
16. Інші відомості про об'єкт _____
17. Рекомендує вказані винаходи на патентування за кордоном виступить патентуючою організацією _____

(назва організації, її підпорядкованість, адреса
з обов'язковим повідомленням області)

М.П. _____

(підпис керівника організації або його заступника -
вказується посада і прізвище) № тел. _____

18. Висновок міністерства, відомства про доцільність патентування
і перспективи впровадження _____

Підпис міністерства (міністра, заступника) _____

М.П. „_____“ _____ 199 р.

ПОЯСНЕННЯ

до заповнення патентного паспорта

Патентний паспорт подається у Держпатент з примірником з копією опису винаходу, поданого у Науково-дослідний центр патентної експертизи. Також копія пріоритетної довідки і останнє експертизи, якщо воно є.

Патентний паспорт заповнюється на об'єкт, у використанні на патентування винаходи. Патентний складається організацією, яка пропонує патентувати за кордоном. Усі пункти патентного паспорта повинні бути заповнені чітко з повною відповіддю на всі питання.

Пункт 1 - дається технічна характеристика об'єкта

До кожного конкретного виду продукції назва виробу, тип, модель, призначення і застосування. По технологічному процесу - назва призначення і галузь застосування.

На виріб, у якому використовуються або використані пропонувані на патентування вказуються найбільш характерні для порівняння економічні показники: продуктивність, витрати видів сировини, матеріалів, палива і енергії на технічної характеристики або параметри, послужили.

...коефіцієнт корисної дії, ресурси, ... і довговічності і т.ін.

...технологічному процесу: продуктивність ... обладнання (установок, агрегатів, ліній і ... сировини, матеріалів, енергії на одиницю ... та інший ефект, показники якості ... використання сировини тощо.

... – даються дані з найбільш перспективним ... призначення, економічний або інший

... „кращих досягнень“ даються ... країни, фірми або підприємства, які ... процес аналогічного ... початку виготовлення моделі або ... процесу. До зарубіжних аналогів слід ... виробі і використовувані ... процесами, які мають схожість ... призначення і однакових умов

... пропонуваного виробу, процесу ... висновок про співвідповідальність ... світовим виробам або процесам і ... у порівнянні з виготовленими виробами у

... стан об'єкта на момент ... виготовлений макет, дослідний або ... проведене випробування, їх ... (де) або впроваджені

... заходи, які плануються для ... Особливо вказати, у який план ... об'єкт (винахід, номер і дата наказу, ... підприємства, де передбачається освоєння, ... виробництва та інші дані).

... орієнтована потреба в об'єкті у ... країнах, де передбачається реалізація даного ... реалізації об'єкта мають на увазі не ... винаходу, але і країни можливої

... галузі використання винаходу ... методи використання.

... можливість контролю за ... винаходу по готовому продукту. Особливого ... питанню необхідно надавати під час ... на патентування у галузі технології

(способів) і матеріалів (речовин), внаслідок чого готовому продукту не можна визначити, яким способом цей продукт виготовлений або з яких початкових компонентів він складається, тобто неможливо переконатися в факті використання винаходу.

Пункт 8 – подаються секрети конструктивного або виробничого характеру (ноу-хау), які є в об'єкті, які розкриті у заявці або публікаціях, без яких неможливо зробити винахід або для його виготовлення потрібна витрата значного часу, або знань типу інжинірінг.

Матеріали, викладені у пп. 7-8, безпосередньо зв'язані між собою. Якщо на готовому продукті нема можливості встановити факт використання винаходу, але є секрети виробництва, без яких неможливо здійснити винахід, то винаходи можуть бути запатентовані. Якщо неможливо контролювати і немає секретів виробництва, патентувати винаходи недоцільно. У цьому випадку слід продумати питання продажу винаходу, як ноу-хау, або патентувати після узгодження з ліцензіатом.

Пункт 9 – подаються відомості (опубліковані) про винаходи впроваджені у даному об'єкті, які рекомендованих до патентування. Дається назва винаходу, номер заявок і патентів.

Пункт 10 – подаються дані, чи у своїй країні використані раніше винаходи, які патентуються і яка їх ефективність, а також чи використовуються вони в експортній продукції або проданих ліцензіях. При наявності експорту – вказується об'єм і країни поставки; при наявності – країну і фірму-ліцензіат, а також умови патентування нових створених винаходів по ліцензійній темі, які передбачені угодою.

Пункт 11 – даються відомості про відкриті публікації по винаходах, якщо вони мали місце. При наявності необхідно точно вказувати джерело публікації, місце, назву, місце доповіді, дату експонування та яким способом розкритий винахід.

Пункт 12 – вказується мета патентування винаходу (експорт або комплексні поставки об'єкта, у разі використання винаходи, очікуваний продаж ліцензії або інші мотиви).

Пункт 13 – називають країни, де передбачається продаж ліцензій і підтвердження можливості продажу в кожній країні.

Пункт 14 – крім країн поставки, дається можливість об'єм експортної продукції, внаслідок чого

у визначені країн патентування. Якщо експорт даної продукції є традиційним і даний об'єкт почався раніше, це також слід відмітити. Пункт 13 - приводяться країни, у яких доцільно винаходи. Переважно це перелік країн, у пункті 14 і країни, відзначені у пункті 13. Необхідність патентування винаходів у трьох інших пунктах причин не зазначених у пп.13-14, у пункті 15 дати переконливе підтвердження цього патентування.

Пункт 16 - даються інші відомості, які додатково характеризують об'єкт. Це відомості про технічний рівень, стан науки, якщо до дати заповнення патентного паспорта перевірка об'єкта на патентну чистоту, а також застережень за кордоном товарних знаків і інших знаків і т.ін.

Пункт 17 - даються дані про організацію, яка веде роботу по патентуванню винаходів, перерахованих у паспорті.

Пункт 18 - дається висновок міністерства, відомства. Висновок складається у місячний термін з дня одержання паспорта. У ньому приводяться додаткові дані, які не вказані у патентному паспорті, а також країни, в яких слід запатентувати винаходи, перспективи промислового освоєння.

Неформально оформлені патентні паспорти, які не відповідають на поставлені питання, не повертаються і повертаються на доопрацювання.

Висновки

Патентування винаходів за кордоном проводиться з урахуванням економічних і правових інтересів держави, зоклад час експорту, продажу ліцензій, проведення інших операцій і т.ін.

Патентування винаходів за кордоном проводиться тільки тоді, як винаходи запатентовані у своїй країні і немає підстав для рішення на проведення патентування.

Патентування винаходів за кордоном повинно здійснюватися з глибоким аналізом, яка вигода буде для держави, як кошти можна повернути державі.

Контрольні запитання і завдання

1. З якою метою проводиться патентування винаходів за кордоном?
2. Що потрібно врахувати для патентування винаходів за кордоном?
3. Хто дає рішення на патентування винаходів за кордоном?
4. Хто проводить підготовку заявочних документів на патентування винаходів за кордоном?
5. Які послуги надає Торгово-промислова палата під час патентування винаходів за кордоном?
6. Як проводиться відбір винаходів для закордонного патентування?
7. У яких випадках недоцільно проводити патентування за кордоном?
8. Чи повинні бути освоєні промисловістю у своїй країні винаходи, які пропонуються на патентування за кордоном?
9. З якою метою проводиться реклама винаходів?
10. Який документ висвітлює доцільність патентування за кордоном?
11. В яких випадках Держпатент приймає рішення про зупинення патентування винаходів за кордоном?
12. Складіть патентний паспорт на об'єкт винаходу, який пропонуєте для патентування у країні за вашим вибором.

§1. Купівля і продаж ліцензій

В умовах науково-технічної революції, розвитку економіки в Україні зростають і міцніють економічні зв'язки, відбувається інтенсивне використання науково-технічними досягненнями, торгівлі ліцензіями, причому розвиток торгівлі ліцензіями йде порівняно більш швидко, ніж торгівля звичайними товарами.

Розуміється надання за певну винагороду використання винаходів, ноу-хау та інших технічних досягнень. Продавець (ліцензіар) передає ліцензіату договору право використання винаходу, ноу-хау або іншого науково-технічного досягнення в об'ємі, визначеному цим договором (на виробництво і продаж продукції, крім особі (ліцензіату).

Ліцензіар дає покупцеві ліцензію на умовах ліцензійної угоди, що дає певні монопольні права. Ліцензіарні патенти, для іноземних фірм мають великий інтерес, оскільки придбання ліцензій, крім технічних відомостей, дає фірмі монопольне право на продаж ліцензійного договору на виробництво і продаж продукції.

В деяких випадках предметом ліцензії є право на використання винаходу, на який одержано патент або ліцензію. В яких випадках проводиться продаж ліцензій на винаходи? Одним з них є той, коли винахід не запатентовано або упушено можливість запатентування у зв'язку з розголошенням технічної суті. У такому разі інша фірма не може обійтись без виробничого ліцензіату, технічної допомоги зі сторони фірми, у якій було розкрито винахід. Деколи виробничий досвід не можна передати запатентувати, він непатентноспроможний.

Існують два види ліцензій: так звана проста (або звичайна) ліцензія і виняткова ліцензія.

За простої ліцензії ліцензіар надає ліцензіату право використання і продаж відповідної продукції, але в той же час права залишає і за собою. Це значить, що ліцензіар може мати декілька простих ліцензій, тобто декільком фірмам дає дозвіл виготовляти і продавати відповідні продукти, крім цього сам ліцензіар використовує право використання винаходу.

При винятковій ліцензії продається право монополізованого користування об'єктом ліцензії одній особі в обсязі, визначеному умовами договору. В цьому випадку тільки правом буде володіти тільки той, хто купив ліцензію, і ніхто інший і навіть сам ліцензіар не має права на це. Це буде його мати.

З двох видів ліцензій у зарубіжних фірмах переважно виняткова ліцензія. Вона дозволяє уникнути конкуренції з боку інших фірм, а також дає більше можливостей для продажу відповідних виробів на ринку.

Але права надані за винятковою ліцензією можуть обмежуватись різними умовами. По-перше, предметом ліцензії може бути тільки виробництво продукції, а може бути – і виробництво, і продаж виробів, що найчастіше зустрічається на практиці. По-друге, використання ліцензії може бути обмежено територіально. Наприклад, французька фірма одержала право виготовляти вироби і продавати їх у Франції і в деяких країнах. У ліцензійному договорі в цьому випадку вказуються країни, в яких фірма може продавати свої вироби. На інші країни це право не розповсюджується. По-третє, застосовується обмеження. Передбачається, наприклад, що фірма-ліцензіар передає ліцензіату свої права на виробництво продукції в певних трьох підприємствах певної потужності з конкретним, певним визначеним річним випуском продукції. Це обмеження встановлюється обмеження тих виробів (продукції), які випускаються.

Ліцензійна угода складається на основі того, що продавець бере на себе обов'язок передати ліцензіату документацію на винахід або ноу-хау і надати допомогу налагоджені виробництва шляхом відрядження спеціалістів „інжинірінг“. Це – основні обов'язки ліцензіара. Обов'язком ліцензіата – заплатити ліцензійну винагороду. В договорі може бути передбачено використання винаходу або ноу-хау в певному об'ємі, внаслідок чого таке використання стає основою для виплати ліцензійної винагороди у вигляді „роялті“.

Визначення винагороди під час продажу ліцензії – одне з найбільш складних питань торгівлі ліцензіями. Існують різні методи визначення розміру цієї винагороди. Винагорода може бути встановлена тільки у вигляді одноразової винагороди (паушальної). Але це рідкісний випадок. Переважно винагорода визначається у вигляді щорічних виплат протягом усього терміну дії ліцензії. Така винагорода, як правило, нараховується у вигляді роялті з кожної одиниці виготовленого або проданого виробу.

встановленні розміру винагороди
додаткові фактори: ефективність використання
технічного досягнення, прибуток
від продажу, економія при виробництві і т.ін.

Доцільно у ліцензійних угодах застосовувати
систему, при якій передбачається виплата або
сума при підписанні чи викупленні ліцензій,
виплата здійснюється ця сума щорічно по частинах.

Купівля і обмін ліцензіями здійснюється з
особі спеціально уповноважених органів.

Такого порядку держава здійснює контроль,
вжиття вітчизняних винаходів за кордоном не
державним інтересам. Ліцензійні угоди
вирішенню проблем розвитку народного

про закупівлю іноземних ліцензій особливо
Кабінет Міністрів.

розширення продажу ліцензій на вітчизняні
а також для обміну ліцензіями, велике
вибір винаходів та інших наукових
можуть бути рекомендовані як об'єкт
необхідно аналізувати гарантійні
у порівнянні з найкращими світовими
і визначити техніко-економічні переваги.

економічні дані про перевагу об'єкта ліцензії
доцільності продажу ліцензії і
і комерційної цінності. Всі ліцензії повинні
частоту.

ліцензії повинні бути освоєні
нашої країни, що дозволить гарантувати
певних техніко-економічних
і продемонструвати об'єкт покупцю.

з різних причин не освоюється
США, необхідно знайти можливість його
технологічної і виробничої доробки на
шляхом кооперації із закордонними
реалізації одержаних результатів.

продажу ліцензій необхідно мати ліцензійний
зі звіту про патентні дослідження на
техніко-економічний розрахунок
техніко-економічний розрахунок
опис винаходу і т.ін. Ці матеріали
повну картину доцільності продажу ліцензій
технічне досягнення і можливість підготувати
ліцензійний договір.

звчення має складання техніко-економічного
ефективності об'єкта ліцензії. В ньому дається

короткий аналіз кращих іноземних і вітчизняних патентів або технологій, які застосовуються на сьогоднішній день, повідомленням фірм. Техніко-економічний розгляд повинен відбивати економічну ефективність використання об'єкта техніки або технології.

Підприємства, які готують об'єкт ліцензії, повинні готувати рекламні матеріали. У рекламний проект входить короткий технічний опис об'єкта, його призначення, область застосування, основні гарантійні показники. До нього додаються фотографії або креслення найбільш характерних збірних одиниць або принципова схема.

Матеріали повинні рекламувати об'єкт ліцензії. Але в той же час вони не повинні розкривати суть винаходу, щоб не зробити заключення договору в якійсь мірі безпредметним. Мета кожного матеріалу в тому, щоб, розкриваючи суті винаходу, показати його переваги.

Певні вимоги ставляться до підготовки проспектів купівлі ліцензій. Необхідно подати певні відомості, які при розгляді яких може бути виявлено доцільність отримання ліцензії. При цьому необхідно показати, які економічні господарські завдання будуть вирішені за допомогою ліцензії. Ці матеріали повинні мати техніко-економічне підтвердження (переваги об'єкта ліцензії над аналогами, механізмами, обладнанням, приладами і технологічними процесами, вигреш у часі і т.ін.), а також очікуваний економічний ефект використання ліцензії в порівнянні з вітчизняними аналогами.

Під час купівлі ліцензії необхідно також встановити, за якого об'єму повинна бути куплена ліцензія, який має досвід фірми, наприклад, технічна і техніко-економічна документація, ноу-хау і т.ін.

При вирішенні питання про доцільність отримання ліцензії має значення й те, який її світовий технічний рівень, новизна і прогресивність об'єкта ліцензії порівняно з патентних матеріалах і даних промисловості.

Представники міністерства, відомства, а також підприємств беруть участь у попередніх переговорах з іноземними фірмами і організаціями по питаннях отримання ліцензій. Після проведення всієї попередньої роботи відповідна зовнішньоторгова організація укладає ліцензійний договір, в якому визначаються умови купівлі ліцензії.

З метою розширення ліцензійної торгівлі винаходів встановлені певні заходи матеріального заохочення організацій, авторів винаходів і працівників, які сприяти продажу ліцензій. У розпорядження міністерства організації, підприємства дається 80% іноземної виручки

продажу ліцензії. Ці валютні кошти йдуть у першу чергу для придбання іноземних валютних кордон, а також для купівлі машин, обладнання для покриття затрат, пов'язаних з ліцензіями спеціалістів за кордон. 5% коштів, одержаних від ліцензій, можуть використовуватись для придбання спеціалістів, які брали участь у патентуванні спеціалістів і спеціалістів матеріалів для ліцензій.

2. Ноу-хау та інжинірінг як продукти творчості

В умовах безперервного розширення міжнародної співпраці суверенної України, все більше питань набувають питання, пов'язані із використанням і використанням не тільки об'єктів, підлягають патенту охорону, але й незахищених прав інтелектуального права – ноу-хау.

Ноу-хау „ноу-хау“, або „знати, як це зробити“ визначаються знання і досвід. Економічна цінність ноу-хау показано на рис. 11.

Використання запатентованих рішень у виробництві в достатній мірі регламентовані патентними законами. Але щодо ноу-хау цього сказати не можна. У США, написаній юристами двадцяти двох років тому, опублікованій в США, говориться про те, що визначення ноу-хау не існує (Licensing Agreements. – New York, 1965).

Визначення ноу-хау не тільки чіткого законодавчого регулювання проблем, але навіть не вироблений єдиний визначення ноу-хау і його правового статусу в літературі, а також у судових рішеннях. У Великобританії приводилось і вважається загально-визначення з цим, викликає інтерес висловлювання спеціаліста Д.Вінтера. Розглядаючи практику використання ноу-хау, він дає визначення ноу-хау згідно з юридичним словником Струда (3-тє видання, – Лондон, 1965): „Ноу-хау є запасом знань і досвіду, набутих внаслідок виробництва. Але ці знання можуть бути використані так воно є, внесені в документи, і використані“.

Великий спеціаліст Е.Тернер, аналізуючи практику в Англії, США в справах про порушення прав інтелектуальних, дає таке визначення ноу-хау.

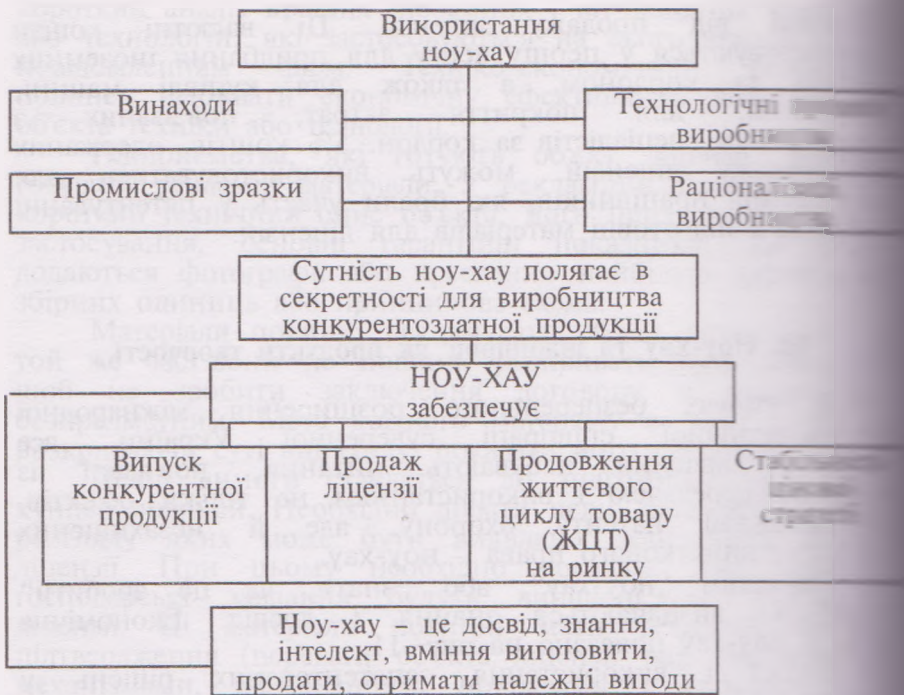

Рис. 11. Економічна сутність ноу-хау.

„Термін ноу-хау переважно вживається для визначення всіх цінних уявлень і відомостей, накопичених дослідниками, експериментаторами і розробниками, які створюють новий процес, спосіб або новий пристрій. Деколи тими словами позначається весь новий процес цілому, особливо, якщо при цьому використовується нове обладнання, машини, оснастка. Взагалі термін ноу-хау охоплює всі ті відомості і знання, якими визначається практичне втілення нового винаходу і які в цьому сенсі суттєво його доповнюють“. (Див. Amedee E. Turner. The Law of Trade Secrets // London, 1962).

Е.Тернер неодноразово підкреслює, що ноу-хау є секретом виробництва і не обов'язково повинно бути пов'язане з яким-небудь винаходом. Щодо класифікації об'єктів довірчих угод (мається на увазі ліцензійні і інші угоди щодо ноу-хау), він відзначає: „Розкритий секрет може бути патентоздатним або непатентоздатним, залежно від здійснення, або ні, таким, який дозволяє практично

... для технічне рішення. В останньому випадку його
... терміном ноу-хау“.

... 1974р. на засіданні виконкому АІППІ в
... вироблені рекомендації про включення
... об'єктів промислової власності, які
... Паризької конвенції і доповнені цією
... положенням про те, що країни-учасниці союзу
... у відповідності зі своїми національними
... ноу-хау від протиправного придбання і
... Було схвалено таке визначення ноу-хау.
... собою знання і практичний досвід
... комерційного, адміністративного, фінансового
... характеру, які практично мають пристосування
... і професійній практиці“. Недолік цього
... полягає в тому, що відсутні згадування про
... ноу-хау.

... достатньо чіткого поняття ноу-хау і в
... в Україні (праці І.Д.Іванова,
... А.М.Чекалевецького, Є.С.Філіповського,
... патентознавців). Наприклад, І.Д.Іванов
... ноу-хау як „Технічні знання і досвід, що є
...“, мається на увазі продавець ліцензії.

... перелічує основні риси і особливості ноу-
... що найбільшу цінність мають промислові
... це поняття він включає знання і досвід в галузі
... науково-дослідних робіт (НДР) і дослідно-
... робіт (ДКР), виконання розрахунків тощо.

... на його думку, повинно виходити із таких
...:

... - це сукупність інформації, необхідної для
... здійснення якогось виробничого
... для випуску досконалого на даний період часу

... має технічний характер творчості, елементи
... відносяться до режимів і параметрів
... процесів, кількісного і якісного складу
... конструктивних особливостей пристроїв та інших
... знання яких необхідні в процесі

... практиці ноу-хау не завжди представляє
... знань і досвіду технічного характеру. В
... він носить чисто комерційний характер,
... знання щодо кон'юнктури ринку тощо.

... обов'язково повинна бути на даний час
... (секретною), вона повинна бути в повному
... в руках її власника. Причому, окремі

елементи такої інформації, або навіть усі елементи, мають бути відомі, але не в сукупності, а кожний окремо причому, відомі з різних джерел.

Можливість самостійного, незалежного від її одержання і збору всієї сукупності тієї інформації, пов'язана із значною втратою часу, витратою коштів викладена таким чином, що її придбання дає суттєво економічний або інший ефект.

На основі викладених тез, М.Вачевським дається визначення ноу-хау, що відповідає тим правовим аспектам які розкривають його особливості: „Ноу-хау представляє собою секретну (в загальному або в окремих складових) даний час сукупність інформації у вигляді незапатентованих технічних знань і досвіду, необхідних для організації на найвищому технічному рівні виробництва прогресивної конкурентоздатної продукції“ (Див. Інформація і ринки, 1994. - №1).

В умовах руху економіки України до світового рівня з розвитком науково-технічного прогресу зростає значення ноу-хау в ліцензійних угодах, які здійснюються, або будуть здійснюватись, між Україною та іншими державами. Збільшується кількість угод на ноу-хау і, відповідно, продаж ліцензій порівнянно з чисто патентними ліцензіями. Тому важливо, щоб Держпатент України прийняв і вніс патентний закон положення про правову охорону ноу-хау. Тому, що нині ліцензія без включення до неї ноу-хау технічної допомоги ліцензіара, як правило, не може відноситися тільки до порівняно нескладних винаходів. Для швидкого втілення таких винаходів достатньо дати їм доступ по ліцензованих патентах, а необхідна якість процесу ліцензії може бути одержана без знання секретів виробництва і допомоги ліцензіара. Сучасний рівень техніки освоєння більшості винаходів без ноу-хау і також досвіду і допомоги ліцензіара просто неможливий, може приводити до значних витрат часу і відставання в освоєнні прогресивної техніки і технології, комерційної діяльності.

Хоча, поки що патенти складають основне джерело ліцензійних угод і надходжень від зарубіжних фірм, імовірно, що частка надходжень від ноу-хау буде становити все більш вагомою. Зараз, коли правове регулювання захисту ноу-хау в Україні є недосконалим, легше і швидше надійніше продавати ліцензію на запатентовані винаходи ноу-хау до них, ніж тільки окремо ноу-хау.

Ноу-хау також може бути пов'язане з комерційними моделями в країнах, де передбачено їх захист - в Україні

правовому захисту не підлягають, або зразків і товарних знаків.

Для промислових зразків і товарних знаків ноу-хау це стосується з технологічних секретів виконання виробу певної форми, методи нанесення етикетки з товарним знаком, способів застосування або інших використовуваних для цього способів і деяких інших особливостей, які надають промисловій новизні оригінальності і, в той же час, не можуть бути відтворені самостійно, хоча б на даний момент.

У тих випадках, коли підприємства України надають ноу-хау, що відносяться до промислових зразків і товарних знаків, які мають суттєве комерційне значення, то в час продажу ліцензії на відповідний об'єкт, вони мають можливість в угоді значно підняти ціну ліцензії.

Ліцензіат (ліцензіат) ноу-хау одержує певні переваги перед своїми конкурентами, за що і платить винагороду, зазначену в угоді. У випадках розголошення — передачі непередбаченої передачі третім особам — ліцензіат втрачає свою комерційність — вартість, оскільки втрачає її крім безперечної корисності, є також і оригінальність на даний момент часу.

В час купівлі ліцензій на винаходи, які мають високий економічний рівень і в них закладені об'єкти техніки, ліцензіат може виникнути додаткова потреба в технічній допомозі по освоєнню цих винаходів.

Потреба практичної допомоги спеціалістами однієї країни в освоєнні об'єктів техніки або інших послуг — це суть ТЕХНІЦІНГ (за визначенням М.Вачевського. *Техніцизм і ринок*. — 1994. — №1).

Техніцизм — це роботи і послуги, які включають виконання технічних завдань, проектних пропозицій і техніко-економічних обґрунтувань будівництва промислових об'єктів, проведення науково-дослідних робіт, технічних пропозицій всередині заводу, планування виробничого зв'язку, проектування і конструкторська робота, обладнання, установок, приладів, виробів, машин, агрегатів, сплавів, інших речовин і їх використання, розробка технологічних процесів, прийомів експлуатації, консультації і авторський нагляд під час виконання, пусканалагоджувальних робіт, експлуатації об'єктів і об'єктів в цілому, консультації економічного, технічного та іншого порядку.

Техніцизм в техніцингу укладається між державами на основі спеціалістів в ті країни, де необхідно надати технічну допомогу висококласними спеціалістами.

Інжинірінг віднесений до патентознавства як прояв творчості, що вимагає високорозвинутого інтелекту та спеціальних умінь. Він демонструє розвиток спеціалістів держави в цілому.

Висновки

Розвиток ринкових відносин в Україні, захист авторських прав у міжнародних економічних відносинах є можливий, якщо інтенсивне розширення обміну технічними досягненнями здійснюватиметься на основі торгівлі ліцензіями.

Винахідництво – одна з важливих ділянок діяльності колективів підприємств, об'єднань, міністерств, академій наук, усіх ланок народногосподарського комплексу. Вони повинні покликані активно впливати на темпи прогресу, підвищувати економічні показники виробництва, захищати авторські права. Складовою частиною винахідництва є продукти творчості ноу-хау та інтелектуальні власності, які сприяють науково-технічному прогресу суспільства.

У сучасних умовах ноу-хау набуватиме особливого значення як продукт творчості. Продаж ліцензій на ноу-хау буде зростати порівняно з чистими патентними ліцензіями. Держпатенту України доцільно вдосконалити нормативні правові документи, пов'язані з охороною ноу-хау та інжинірінга.

Контрольні запитання і завдання

1. Що ви розумієте під ліцензією?
2. Які права покупцеві дає ліцензійна угода?
3. На які види діляться ліцензії?
4. Які переваги виключної ліцензії?
5. Що розуміється під роялті?
6. Хто здійснює купівлю або продаж ліцензій?
7. Які заходи повинні бути прийняті до продажу ліцензій?
8. Як відбувається процес купівлі ліцензій?
9. Що ви розумієте під ноу-хау?
10. Яке із визначень ноу-хау ви вважаєте найбільш суттєвим?
11. Дайте визначення інжинірінга?

НАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ ВІНАХОДІВ (МКВ)

§1. Становлення та розвиток МКВ

Народна класифікація винаходів була розроблена за ініціативи багатьох європейських країн про впровадження системи класифікації винаходів. Ця робота була завершена в 1951 році. Цього ж року в Парижі було підписано угоду про міжнародну класифікацію патентів на винаходи. З 1955 року нова класифікація почала впроваджуватися в Бельгії, 1956р. у Франції, 1957р. в Австрії, 1958р. в СРСР, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Швеція, Італія, Японія та ін.

У 1960 році на конференції в Бухаресті країни Ради економічної взаємодопомоги також прийняли рішення про впровадження МКВ. У зв'язку з цим у червні 1962р. в СРСР МКВ, з поділом на підкласи, була введена в дію. Для колишнього Союзу, як додаткова система класифікації, вона використовувалась до цього часу. З 1 січня 1968 року після видання російською мовою тексту МКВ вона стала як основна система класифікації винаходів на території СРСР і використовується в даний час в СРСР. З цього часу на всіх описах винаходів впроваджується індекс МКВ.

Щороку вносяться п'ять років у текст МКВ вносяться нові зміни, змінюється їх підпорядкованість, редагується текст МКВ. Усі зміни в тексті нової редакції МКВ вносяться Комітетом експертів спеціального союзу

В кожній редакції МКВ приводиться на

- 1 січня 1970р. – 31 грудня 1974р.
- 1 січня 1975р. – 31 грудня 1979р.
- 1 січня 1980р. – 31 грудня 1984р.
- 1 січня 1985р. – 31 грудня 1989р.
- 1 січня 1990р. – 31 грудня 1994р.

МКВ розроблена на англійській і французькій мовах, ці дві тексти мають однакову силу.

При розробці МКВ були враховані такі вимоги:

- простота системи як для країн, які користуються народною системою експертизи заявок на новизну, так і країн з технічною системою патентування;

- максимальна логічність структури;
- охоплення сучасних галузей техніки;
- можливість дальшого розвитку і класифікації в процесі введіння нових рубрик і заміна застарілих.

Ці вимоги реалізуються в загальній системі класифікації, яка складається з 8 розділів, 118 класів і 1000 підкласів. Таке ділення достатнє під час використання МКВ у країнах з явочною системою. Поряд із цим деякі країни з дослідницькою системою деталізації мають свою систему МКВ, яка втілена в 6602 групах і 48865 підгруп.

Логічність структури забезпечується розміщенням класифікуючих галузей відповідно до розділів, позначених великими літерами латинського алфавіту:

- A - задоволення життєвих потреб людини;
- B - різні технологічні процеси;
- C - хімія, металургія;
- D - текстиль, папір;
- E - будівництво, гірська справа;
- F - механіка, освітлення, опалювання, двигуни і машини, зброя і бойові припаси, підривні роботи;
- G - фізика;
- H - електрика.

Призначення класифікації винаходів полягає в тому, щоб по можливості полегшити пошук інформації, яка міститься в описах винаходів, у першу чергу, під час експертизи заявок на новизну.

Для забезпечення широкого застосування МКВ розроблена інструкція для всіх об'єктів технічних пристроїв, нові продукти, речовини, нові способи виробництва, засоби втілення способу, штами мікроорганізмів.

МКВ у даний час використовується як об'єднана система класифікації винаходів у всіх промислово розвинутих країнах світу.

§2. Структура та індекси ділення МКВ

Структура класифікації відображає взаємодію двох основних принципів, закладених в основу МКВ: принципу відповідності функцій і предметно-тематичного.

Всередині розділів вводяться класи, які діляться на підкласи. Кожен підклас складається з окремої рубрики, яка має назву групи і підгрупи, що утворюють дрібне ділення МКВ.

Групи позначаються, як правило, непарними числами, а підгрупи – парними, що дає можливість при необхідності в обов'язкові пропуски вводити нові рубрики МКВ.

Одна підгрупа в кожній групі позначається парним номером. Вона є законною рубрикою для індексації винаходів, які не можуть бути заіндексовані за наявності наступних підгруп даної групи.

Для кожного індексу МКВ на патентному документі вказується індекс, який відноситься до першої ознаки винаходу, потім через кому даються інші ознаки, які мають відношення до другої ознаки, якщо вони відносяться від індексу першої ознаки третього і

іншого після знаку (/) розміщуються індекси додаткової інформації, які не відносяться до предмету винаходу.

Підпорядкованість між групами і підгрупами МКВ додатково відображається зміщенням знаку пункту підпорядкованої підгрупи вправо з крапкою. Показник підпорядкованості визначається кількістю знаків класифікації (символ крапок). Одна крапка означає, що підгрупа (підгрупа) підпорядкована безпосередньо групі, дві крапки – підпорядкована підгрупі з однією крапкою і

таким чином: 1/00 Попередня обробка матеріалів перед

02. гранування, таблеткування, дріблення;

03. утворення зерен;

031. таблеткування.

У МКВ застосовується розвинута система відсилок. Для збору за текстом, який іде після індекса групи, підгрупи або класу йде індекс рубрики, розміщеної в індексах, відносно до якої групи підкласу або класу можна класифікувати винахід.

Введення нових рубрик привело в багатьох випадках до необхідності використання чисел для позначення підгруп, або в окремих випадках до використання трицифрових чисел після косої риски в індексах підгруп. Цей спосіб позначення слід розуміти, як даліше ділення, наприклад, за підгрупою 3/10 може йти підгрупа 3/103 або

Крім того, що текст деяких груп і підгруп або підкласів можуть мати дві або декілька частин, відокремлених одна від одної крапкою з пропуском. Така частина повинна розглядатися як

самостійна. Такі подібні складові назви необхідні у тому випадку, якщо певні об'єкти повинні завжди розглядатися у сукупності, але не можуть бути просто об'єктами загальною назвою. Для більшого розуміння наведемо приклад:

A01G 9/08. – Пристрої для наповнення горшків;

– пристрої для посадки квітів у горшки

У деяких випадках зміст однієї частини такої назви перекривається змістом іншої частини, але доцільним виділити її, наприклад:

A01B 63/04.. – Пристрої з ручним приводом;

– пристрої з механічними силоваками, муляторами, наприклад, пружинами

B26B 1/00. – Ручні ножики з рухомим лезом; кишенькові ножики.

У багатьох випадках за текстом групи або частиною того тексту, заголовком класу або заголовком, який виділяє частину підкласу, йде посилання в дужках відсилка, яка вказує на іншу групу іншого класу або підкласу. Наприклад:

A01B 94/04.. Знаряддя для обробки комбіновані із знаряддям, призначене для іншої наприклад, із знаряддям для рослин (катки із знаряддям для обробки ґрунту A01D 43/12).

E02F 3/00.. Екскаватори та інші землерийні машини (спеціально призначені 5/00; обладнання для гірничої справи E02G, для будівництва туалетів E01G).

Такі відсилки говорять про те, що відповідні машини відносяться до вказаної в цій відсилці групи, класу або підкласу (або до одного з тих підрозділів, якщо вказано декілька груп, класів і підкласів), не дивлячись на те, що вони можуть охоплюватись і тою групою, класом або підкласом, в якому приведена сама відсилка.

Наприклад:

Ущільнення у двигунах внутрішнього згорання відносяться до групи 11/00 класу F02F, але текст цієї групи має відсилку (поршневі кільця 5/00), свідчить про те, що поршневі кільця, хоча вони і виконують функцію ущільнення, віднесені до окремої групи.

Висновок може мати одно з таких значень:

а) Висновок меж компетентності тої або іншої рубрики.
б) Висновок особливо важливий для правильного
використання тої рубрики, в якій приведена
текст перед дужками, в яких дається відсилка,
але фактично охоплює ту
яка залишається при виключенні вказаних у

Висновок:

ВІК. Електрохімічні процеси і апаратура
електрофорез С25; для розділення ізотопів
В01D 59/38; електродіаліз, електроосмос В01D
13/02; електротермічні способи одержання
металів С22В 4/00).

ВІСД. Пристрої для обробки експонірованих
фотоматеріалів; приналежності до них (хімічні
способи обробки фотоматеріалів G03C; способи
і апаратура для електрографії, електрофотографії
і магнітографії G03G).

В Дев'ять зауваження про переваги. Відсилка показує на
яка інша рубрика має перевагу перед тою, в якій
відсилка. Застосовується у таких випадках,
які можуть бути віднесені до даної
мають також ознаки, які підлягають класифікації
і стає доцільним згрупувати описи таких
з одному певному місці.

Висновок:

ВІТВ 1/16. Канати і кабелі з покриттям або вставками
з гуми і пластику (1/04; 1/10 має
перевагу).

ВІТВ 1/04... з сердечником із волокон і монониток,
розміщених паралельно до центральної
осі.

ВІТВ 1/10... з сердечником з дроту, розміщеним
паралельно до центральної осі.

Приведені приклади не можуть дати глибоке
класифікації винаходів, але дають розуміння, що
класифікації, авторам необхідно пам'ятати про її
значні переваги.

Система класифікації по своїй структурі не є
ідеальною. Може статись, що ні один із
не відповідає втіленій у винахід ідеї, внаслідок
передбачити рубрики для всіх можливих
об'єктів багатогранних способів і т.д., окремі
або стадії яких самі по собі не нові. У цьому
для класифікації винаходу необхідно використо-

вувати інші можливості, наприклад, показати яку-небудь надбудову як засіб для здійснення певного способу, а деталь загального застосування, охарактеризувати його так, ніби воно є частиною іншої, точно визначеної надбудови.

У певних випадках при виникненні нової механіки, наприклад, появи транспортних засобів, повітряній подушці, потрібно роботи на описі винаходу, які-небудь помітки, які показують, що цей винахід може бути достатньо точно віднесений до даної рубрики.

Для розуміння структури МКВ необхідно практично опрацювати кожен розділ, віднести будь-який винаходу до відповідної рубрики, класу чи підкласу, чи підгрупи.

Практично вивчити всі групи і підгрупи неможливо, для цього потрібно знати який напрям винаходу заявляється і віднести його до відповідного розділу. Кожний розділ виданий окремим виданням, частина якого дає пояснення як ним користуватись.

Існуючі видання МКВ необхідно перекласти українською мовою, достатнім тиражем, щоб довести до всіх вузів, закладів, шкіл, підприємств тощо.

Безперечним є також те, що повина бути доступна для широкого кола винахідників патентна документація і інформація.

§3. Національні системи класифікації винаходів

Приймаючи до уваги, що патентна документація багатьох країн за минулі роки оброблена в патентних фондах за індексами національних класифікацій винаходів, їх також доводиться використовувати під час проведення патентного пошуку. Тільки у дев'яти країнах, а саме Німеччині, Великобританії, Індії, Канаді, США, Мексиці, Японії, Австрії, Данії використовується національна класифікація винаходів. Мають практичну зацікавленість системи Німеччини, США, Великобританії і Японії.

Німецька класифікація винаходів (НКВ) вперше була опублікована в 1906 році. Вона довгий час була основною класифікацією, і використовувалась до 1970 року в СРСР, а також її використовували Болгарія, Румунія, Чехія, Словачина, Югославія, Австрія, Данія, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Швейцарія.

НКВ побудована у більшості за предметно-тематичним принципом. Класифікаційні рубрики характеризують

...або технологічний процес. Усього в системі 89 класів, які об'єднують біля 20 тисяч рубрик. НКВ поділяється з рубрик чотирьох категорій: клас, підклас, група, підгрупа. Деякі окремі класи (21, 46 і 65) мають ще окремі підкласи деяких підкласів.

Класи позначаються арабськими цифрами, підкласи – арабськими літерами, розділи, якщо вони є в даній групі – змішеним в верх індексом над буквою (наприклад, 21h), групи – арабськими цифрами через кому (наприклад, 21,46), підгрупи – двозначним числом, зсунутим над другою або показом через косу риску. Повний код класу має такий чиним: 21h, 30⁰² або 21h, 30/02, що означає „Лампа електричною дугою“.

Відомість патентних класів у НКВ визначається методом розподілення німецьких назв класів від А до Z.

Важко сказати, що широке використання предметно-технічного принципу в німецькій класифікації винаходів призвело до того, що деякі технологічні процеси виробів, конструктивно близькі до інших, можуть бути віднесені до зовсім різних класів. Наприклад, до підкласу 47f відносяться машини, у тому числі труби з металу, машини для бетону, відносяться до підкласу 7с, із скла до підкласу 32а, пластмас до підкласу 39а, бетону і цегли – до підкласу 80в.

Також чиним під час класифікації винаходів необхідно врахувати елемент, в який зроблений основний вклад винаходу.

Важко сказати, що з метою полегшення переходу від НКВ до МКВ патентне відомство Німеччини випустило таблицю, що відповідають показникові класу винаходів до відповідного всім рубрикам МКВ.

Система класифікації винаходів – уперше запроваджена в 1830 році і є однією з перших. В системі цієї системи закладено функціональний принцип класифікації винаходів. Але поряд з використанням цього принципу у багатьох випадках у класифікації використаний предметно-технічний принцип, або до якої галузі належить винахід.

Класифікація винаходів США нараховує понад 300 класів і 65 000 підкласів. Усі класи поділені на три основні технічні групи:

1. – Механіка і суміжні галузі техніки.
2. – Електрика зв'язку, озброєння, енергія випромінювання, електротехніка і суміжні галузі техніки.

III – Предмети для задоволення життєвих потреб людини; нагрівання і охолодження; транспортування і обробка матеріалів; інструменти і машини для виготовлення різних видів продукції; джерела механічної енергії; спеціальні конструкції і суміжні галузі техніки.

Для кожної групи складена відповідна таблиця, яка має 7 класів, об'єднаних за спорідненими ознаками. В цих таблицях показано розміщення тематики між класами і їх взаємозв'язок.

Кількість підкласів у класі різний: від одного до кількох сотень. Індекс класифікації позначається двома числами, розділеними між собою рискою. Перше число показує клас, друге підклас. Наприклад, індекс 2107 означає, що винахід відноситься до класу 2, підкласу 107.

Для того, щоб будь-який певний винахід можна було віднести до відповідної рубрики класифікації, в кожній класі передбачено підклас „Різне“ (Miscellaneous), який передбачає класифікацію винаходів, які не можуть бути віднесені до підкласів, що розміщені в даному класі.

У відповідності з правилами, розробленими патентним відомством США, опису винаходу присвоюється один або декілька класифікаційних індексів, один з яких є основним, а інші додатковими.

Варто відзначити, що класифікація винаходів постійно переглядається і в неї вносяться зміни. Ці зміни опубліковуються в періодичних виданнях, але варто пам'ятати, що на певний період часу.

Англійська система класифікації винаходів (АКВ) вперше розроблена у 1852-1855рр. Ця система використовувалась для класифікації винаходів в Англії, Пакистані, деяких країнах Південної Америки.

Показник класів винаходів (ПКВ) до англійської системи класифікації винаходів (Classification of Inventions) друкується патентним відомством Великої Британії до певних серій номерів описів винаходів. Кожний ПКВ відрізняється від попереднього і несе зміни і доповнення, викликані розвитком галузі знань і вдосконаленням самої системи класифікації винаходів.

В 1931 році АКВ зазнала значних змін. Для описів винаходів до патентів із №340001 по №600000 в 1948 рік був виданий новий ПКВ. Підкласи були розроблені на більш дрібніші рубрики різного призначення (понад 30 000 рубрик).

Відзначимо, що після підпису Великої Британією Конвенції про приєднання до МКВ АКВ була перетворена і в 1963 році була введена нова класифікація.

розміщення напрямків винаходів до 8 розділів, до 40 розділів МКВ, 40 класів, приблизно 400 рубрик.

Класи розділи (Sections) ПКВ позначені (відповідно до МКВ) всіма заголовними буквами латинського алфавіту, крім A, I, S, D, E, F, G, і H. У кожний розділ включають від двох до восьми класів (Divisions). Кожний клас позначений арабською цифрою, яка йде за буквою розділу. Класи складаються з підкласів (Headings), і є частиною ієрархії ПКВ. Підкласи позначені, як і класи, заголовними латинськими буквами, що розміщені за розділом розділу і класу.

Важко відзначити, що АКВ відрізняється великою гнучкістю і постійно вдосконалюється. Через два-три роки з'являється новий показник класів винаходів, який має свою структуру і доповнює порівняно з попереднім. Деякі класи переробляються повністю або анулюються, а в інших вводяться окремі зміни. В останніх ПКВ зазначають нові класи позначення на цифрові, які більше придатні для автоматичної обробки.

Японська система класифікації винаходів суттєво відрізняється від інших подібних класифікацій. У 1973 році Японія мала винаходів Японії нараховувала 174 класи, 1093 підкласи і 23515 рубрик. У ПКВ Японії класи позначені арабськими номерацією арабськими цифрами від 1 до 136. Ця цифра не змінюється з 1961 року, а нові введені класи позначені додатковими цифровими позначеннями, наприклад 137.1, 137.2, 137.3. Кожний клас охоплює переважно певну галузь науки або виробництва. Порядок розміщення класів визначається напрямком групування суміжних галузей науки і виробництва, які різняться подібністю способів вирішення проблеми. Згруповані таким чином споріднені класи формують сім серій.

Важко відзначити, що в 1971 році, Японія ввела відкладену систему класифікації винаходів, що значно збільшило кількість класів винаходів, внаслідок чого 1972 року патентне відомство внесло зміни у розподілення галузей науки і виробництва за тематичними серіями.

Класифікації підлягають усі суттєві ознаки винаходу. Однак того на одному японському описі винаходу може бути представлено до восьми – десяти індексів.

На той же винаході може бути проставлена й інша класифікація МКВ. Таку класифікацію проставляють також у Великобританії.

Висновки

МКВ забезпечує систематизацію патентних документів, розділяючи їх за відповідними ознаками, а структура забезпечує розміщення галузей у розділи, класи і підкласи, групи і підгрупи. Вона використовується всіма країнами світу, що сприяє проведенню пошуків аналогів патентів.

Структура МКВ побудована таким чином, що охоплює всі існуючі нині види техніки і виробництва, якщо виникають нові об'єкти техніки чи технології, є можливість вводити їх без зміни основної структури МКВ.

Національні системи класифікації охороняють національні пріоритети винаходів, а національні охоронні документи в країнах національної класифікації позбавляють винаходи патентоспроможності в інших країнах.

Контрольні запитання і завдання

1. З якою метою країни світу розробили Міжнародну класифікацію винаходів?
2. З якого часу МКВ використовується в Україні?
3. З яких розділів складається МКВ?
4. З кількох класів і підкласів, груп і підгруп складається МКВ?
5. Яким шляхом можна класифікувати об'єкти винаходів, якщо вони є новими і не відповідають ні одній рубриці МКВ?
6. Які відомі вам національні класифікації винаходів?
7. Чому деякі країни використовують на описах винаходів МКВ?
8. Як можна провести індексацію винаходу від НКВ до МКВ?
9. Письмово дайте відповідь. Транспортні засоби до якого розділу відносяться, якщо вони переміщуються по воді, землі, в повітрі?
10. Письмово дайте відповідь. До якого розділу відноситься виробництво борошна, борошняних виробів, алкогольних напоїв?

Розділ 10. ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Патентна документація та інформація

Ця категорія документацією підрозумівається сукупність первинних і вторинних документів, які подають даності про суть технічних рішень, заявлених для винаходів або визнаних патентоспроможними, а також даності, які мають юридичне значення і визначають права винахідників патентів.

До патентної документації належать описи винаходів, промислові зразки, товарних знаків, корисних моделей. Патентними документами вважаються не тільки описи винаходів, патентоспроможність яких встановлена державним органом, а й описи, що заявлені в ході виконання однієї з стадій патентної процедури, встановленої патентним законодавством. Заявки, які перебувають на стадії розгляду в патентному відомстві, не тільки є об'єктом дослідження на новизну та корисність, але можуть виступати інформативним джерелом для винаходів новизни інших, поданих пізніше заявок.

Відомості від змісту документа або від характеру винаходу про винаходи, промислові зразки та інші об'єкти промислової власності розрізняють **патентно-правову**, **патентно-технічну** і **патентно-економічну інформацію**. Таким чином, патентна інформація дає можливість ознайомитись з досягненнями науки і техніки, що зафіксовані в патентній документації.

Патентно-технічна інформація включає, переважно, даності про зміст, так як видача охоронного документа передбачає перевірку заявлених матеріалів на відповідність патентно-технічному рівню.

Патентно-економічна інформація — основний елемент патентної документації, яку призначено для використання спеціалістами патентного відомства. У склад фондів входять описи і даності про винаходи, матеріали довідково-пошукового апарату, патентні документи і методичних документів.

Патентні фонди поділяються на державні, територіальні

Основний патентний фонд знаходиться у патентному відомстві. Цей фонд є еталонним.

Територіальні патентні фонди створені у міжгалузевих патентних органах науково-технічній інформації.

Патентні фонди — це сукупність патентних документів і організацій галузі.

Розрізняють первинну і вторинну патентну інформацію.
До первинної інформації відносяться:

- описи винаходів до опублікованих патентів;

- офіційні патентні бюлетені, які видаються ними відомствами;

- довідники до патентних бюлетенів;

- реферативні журнали і збірники патентів.

До вторинної патентної інформації аотації, реферати та описи інших об'єктів власності.

Держпатент видає описи винаходів до документів, офіційний бюлетень, іншу інформацію закордонних винаходах.

Опис винаходу складається з бібліографічної частини, опису формули винаходу, графічних матеріалів, зносок на інші документи, які мають відношення до опису.

В офіційному бюлетені приводяться відомості про зареєстровані винаходи, зміни у правовому охоронних документів.

У практиці патентно-інформаційної роботи використовуються не тільки оригінальні документи, безпосередньо виходять від патентного відомства країни, а й репродукції, виконані технічним способом (фотокопії, мікрофільми і т.ін.). З погляду достовірності повноти інформації такі копії тотожні оригіналові.

Патентна документація видається багатьма країнами світу, в якій регулярно повідомляється про всі винаходи на які видано патенти. В більшості, це періодичні видання патентних відомств, інформація яких дещо поступає перед патентним описом через те, що в них, як тільки короткий виклад технічного рішення, а також назва, номер патенту і деякі інші повідомлення. Тому для повної уяви про технічне рішення потрібно звернутися до патентного опису. Публікації в періодичних виданнях дають можливість судити про рівень розвитку і напрямки науково-технічних досліджень, які ведуться в даній країні, фірмі. Це джерело також дає ціннішу інформацію, бо випереджає появу патентних описів.

Знання патентної документації ведучих країн необхідні для практичної діяльності. До її приходять під час патентування винаходів за питаннях продажу і закупки ліцензій на

зразки, а також при здійсненні зовнішньо-внутрішнього обміну.

У зв'язку з обміном патентною документацією між країнами укладений Договір про патентну кооперацію (СТРАТ) між підписаний у Вашингтоні 19 червня 1970р. Згідно з Договором, країни створили союз для сприяння по поданих заявках на охорону винаходів, проведення пошуку і експертизи, а також по наданню патентних послуг. Цей союз іменується - Міжнародний союз патентної кооперації (МСП).

Встановлення патентних фондів, формулювання методів у патентній процедурі, неможливо без використання інформації з різних країн світу. Стосовно до інформації можна відзначити, що в різних країнах вимагається неоднаковий вид інформації, у зв'язку з проведенням пошуку винаходів, патентовласника чи винахідника прототипу. Пошук може бути тематичний, спеціальний, комплексний, пошук патентів аналогів.

Спеціальний пошук найбільш розповсюджений. Його метою є виявлення винаходів, промислових зразків, винаходів, які мають відношення до досліджуваних предметів.

Спеціальний (фірмовий) пошук скерований на виявлення винаходів конкретної особи або фірми. Він є одним з напрямків спеціальних тематичного пошуку.

Комплексний пошук має за мету встановити певні зв'язки, які відносяться до конкретного охоронного предмета його тематичну приналежність, до якої рубрики він відноситься; його зв'язок з іншими документами, чи є він патент залежним, його правовий статус чи закінчений чи закінчилась його дія через несплату податків.

Пошук патентів аналогів має за мету виявити патенти, наявні в різних країнах на один і той же винахід, що дозволяє зменшити трудомісткість пошуку і полегшити процедуру.

Спеціальна документація включає також фонд довідкових матеріалів.

- офіційні матеріали, що відносяться до винаходів, до яких входять нормативні акти Держпатенту;
- інструктивні матеріали, вказівки, пояснення, положення тощо;
- матеріали по патентному законодавству інших країн (закони, постанови, коментарі до них, підзаконні акти);
- бібліографії, словники різних напрямків;

- загальнотехнічні довідники, галузеві, фірмові;
 - довідники правових відносин авторського права.
- Довідково-пошуковий апарат до патентної документації включає певні видання:
- довідники класів винаходів різних країн;
 - алфавітно-предметний довідник;
 - довідник ключових слів, термінів, таблиць частоти індексів різних класифікацій, класифікаційні тощо;
 - довідники до патентної документації різних систематичні зміни;
 - довідники патентів-аналогів за різні періоди США, Японія Німеччина, Франція);
 - бюлетень змін у правовому положенні патентів (по деяких країнах видається щорічно Англія, Німеччина, Франція);
 - бібліографічні матеріали різних країн.

Переважно під час використання документації читачі мають справу не з самими авторськими свідоцтвами, а з описами винаходів, які видаються у вигляді офіційних додатків до них.

У світовій практиці існують три принципові види описів одного і того ж винаходу, що видаються в різних етапах патентного діловодства.

Перший етап — описи винаходів, що знаходяться в заявках на винаходи. Цей вид публікацій останнім часом отримав значне поширення в країнах, де відкладена експертиза заявок на винаходи (Нідерланди, Німеччина, Швеція).

Другий вид — публікація описів попередніх патентного відомства попереднього рішення про патентів. Такий вид описів отримав назву після розгляду заявок на винаходи і прийняття рішення про патентів. Такий вид описів отримав назву заявки. Публікація має мету — ознайомити читачів з винаходами для перевірки правильного рішення патентним відомством.

Третій вид — публікація описів винаходів, офіційною складовою частиною виданих документів.

В основу класифікації покладено дві ознаки винаходів — юридичні функції і читацьке призначення. Кожний з видів опису винаходів виконує юридичні функції і має різне читацьке призначення.

Перший вид описів винаходів фіксує юридичні права винахідника і за своїм читацьким призначенням належить до пріоритету у технічній чи іншій галузі.

Другий вид описів винаходів фіксує обґрунтування виняткових прав автора заявки на винахід попередньою інстанцією – офіційним закладом, яким є патентне ведомство, і за своїм читацьким призначенням закріплює результати її ж експертизи.

У всіх видах описів можуть бути внесені зміни технічного характеру, що потрібно врахувати в своїй діяльності при здійсненні патентних досліджень.

Описи винаходів представляють собою єдине джерело технічної інформації про винаходи і є документами офіційного характеру, оскільки вони складаються і складаються тільки певними закладами, наданими їм правами за відповідно встановленою процедурою для визначення обсягу прав винахідників і їхніх наслідків.

Кожному патентові під час видачі присвоюється певний реєстраційний номер. Переважно в більшості країн встановлена продовжуюча нумерація (з першого встановленого в країні номера охоронного документа). Це дозволяє визначити хронологічний період реєстрації винаходів. Номер юридичного документа і назва країни дозволяють швидко відшукати необхідний винахід, а також є дата першої публікації, індекси системи класифікації винаходів.

Технічні відомства країн світу вимагають точного, повного і повного викладення технічної суті винаходу. В описах винаходів подаються відомості про конструкції машин, склад матеріалів, рецептуру в такому обсязі, щоб винахід можна було відтворити. Такий опис відрізняється від інших видів публікацій інформації, яка не дозволяє відтворення машин, технологічного процесу.

Описи винаходів почали публікуватися в різний час. Перші описи винаходів опубліковані 1617 року в Англії, 1791 р. – у Франції, 1877 р. – Німеччині. В Україні публікація винаходів має початок з 1993 року.

Країна, в якій була зареєстрована перша заявка на винахід – країна пріоритету.

Патенти-аналоги – це патенти, видані в різних країнах на той же винахід. Дані про першу правильно оформлену заявку (країна пріоритету, номер заявки, дата її подання) вважається конвенційним пріоритетом. Такі дані використовуються в бібліографічних даних патентних документів і використовуються для створення довідкового апарату за пріоритетною

датою з метою обліку патентів-аналогів для запобігання повторної видачі та для інших робіт бібліографічного характеру.

Фірми країн світу щораз більше використовують закордонне патентування як надійний захист своїх інтересів за кордоном.

У патентній документації зафіксований величезний масив інформації про різні об'єкти промислової власності, яка представляє міжнародні ресурси, які створюються інтелектуальною працею фахівців країн.

§2. Інформація про винаходи, акцептовані заявки, корисні моделі

Охорону винаходів проводять біля 120 країн світу та три міжнародні організації: Європейське патентне відомство (ЄПВ), Африканська організація інтелектуальної власності (ОАПІ) і Африканська регіональна організація промислової власності (АРІПО). Крім того, реєстрацію заявок на винаходи проводить Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Інформацію про винаходи публікують біля 70 країн світу.

Щорічно реєструється близько 800 тис. заявок на винаходи і видається біля 400 тис. охоронних документів.

Інформація про винаходи публікується на різних етапах патентного виробництва. Патентне виробництво – це процес документального оформлення технічного рішення з моменту його надходження у патентне відомство до винахідництва до моменту закінчення його патентної охорони.

Патентне виробництво поділяється на три етапи. На першому етапі заявка на винахід, подана у патентне відомство, реєструється, фіксується дата прийняття, перевіряється комплектність документації і правильність оформлення, а також розглядаються протести, висловлені в ході експертизи по суті.

На другому етапі проводиться науково-технічна експертиза винаходу для встановлення його патентоспроможності, перевіряються протести проти винаходу за заявкою охоронного документа.

На третьому етапі заявникові видається охоронний документ, перевіряється протест проти виданого охоронного документа, якщо такий поступив.

супроводжуються публікацією різних винаходів.

Про акцептовані заявки. У деяких країнах, зокрема, в основному, перевірна система видачі патентів не беруть на себе розв'язання питання про винахідність винаходу, а залучають для цього спеціальну комісію звану відкритою експертизою. Стадію відкритої експертизи відповідає вид патентного документа – відкритий патент.

Після відкритої експертизи патентне відомство після прийняття рішення на патентоздатність виносить у випадку позитивного результату рішення про виклад заявочних матеріалів. Таким чином акцепт заявки – це прийняте позитивне рішення про результати експертизи. Протягом певного законом терміну будь-яка особа може подати протест проти рішення відомства свої протести проти видачі на цей патентний документ на винахід.

Винаходи публікації акцептованих заявок кожної країни мають певні особливості, але здебільшого перевищують звичайні рамки. Пояснюється це довготривалістю процедури видачі патенту.

Про акцептовані заявки використовують у науковій діяльності патентних досліджень, бо вона є точним джерелом науково-технічних відомостей.

Важко сказати, що інформацію про авторські винаходи публікують Куба, Монголія, Болгарія, Чехія, Румунія. Це означає, що в тих країнах охоронним документом на винахід є авторське свідоцтво.

Відкриті і реферативну інформацію переважно публікують у бюлетенях, не розбиваючи охоронні документи на частини, але подають ідентифікуючі індекси, номери, номери патент, додатковий патент, ввізний.

Важко сказати про опису винаходів як джерела науково-технічної інформації постійно зростає і витісняє інші джерела інформації: симпозіумів, науково-технічних конференцій, публікацій у спеціальних і наукових журналах, виставках та ін.).

Важко сказати про опису винаходів до патентів, що публікують в патентному відомстві України, розповсюджуються з певною диференціацією за тематикою, які належать до різних класів і підкласів МКВ.

Важко сказати про закордонних винаходів можна знайти в бібліотеках (науково-технічній бібліотеці, бібліотеці патентної інформації), які комплектують базові і спеціальні патентні фонди.

Переклади закордонних описів винаходів проводяться Інститутом інформації, а також ТПП. Відомості про винаходи відображаються у відповідному каталозі описів винаходів і патентів, підписку на які можна здійснити через Інформації. Дані у каталозі розміщені за розділами МКС. У кожній публікації вказується: країна патентування, номер патенту, класифікаційні індекси, назва винаходу, номер перекладу.

Реферативна інформація про винаходи представляє собою короткий виклад змісту опису винаходів. При цьому обов'язково публікується бібліографічний опис патентного документа, класифікаційні індекси, назва винахідника чи винаходу, викладається суть винаходу, у необхідності додаються креслення або схеми і формули винаходу. Суть винаходу може бути викладена у вигляді реферату (анотації) одним або декількома пунктами патентної формули (формули винаходу).

Варто відзначити, що реферативна інформація призначена для оперативного повідомлення широкого кола спеціалістів про нові технічні рішення в певній галузі з ознайомлення з суттю винаходу.

Реферативна інформація необхідна для проведення різних видів патентних досліджень, що сприяє підвищенню патентоздатності винаходів.

Інформація про корисні моделі (КМ). Корисна модель або „малий патент“ набула у світовій патентній практиці широкого поширення.

Якщо узагальнити дане визначення в різних країнах, то можна сказати, що під КМ розуміють технічне рішення – завдання, яке стосується, в основному, пристроїв. Визначення може бути виражене в особливій формі об'єкта, особливими розміщенням і враховує окремі частини, використані вузли, деталі чи механізми.

До цього часу немає повної ясності між визначеннями КМ і винаходом. КМ визначається наступними ознаками: новизною, корисністю, виробничим застосуванням винахідницьким рівнем.

Сьогодні охорону КМ проводять 20 країн, у тому числі Японія, Німеччина, Італія, Іспанія, а також Україна. Загальна кількість публікацій корисних моделей становить 300 тисяч повідомлень на рік. У більшості країн інформація про КМ публікується в офіційних патентних бюлетенях і реферативних виданнях разом з інформацією про винаходи об'єкти промислової власності.

Джерела правової охорони КМ і джерела інформації про них використовуються в журналах патентного відомства „Патентна інформація“, „Патентна інформація“.

Згідно зі видання, що включають інформацію про КМ, зберігаються і зберігаються у фільмотеках, звідки можна отримати копії.

КМ як джерела патентної інформації виступає вихідного господарства нашої країни оцінено в цілому, і це, безперечно, негативно впливає на якість патентних досліджень, що проводяться. Важливо врахувати інформацію про КМ під час патентного пошуку на патентну чистоту (при подаванні заявок у країни, де проводиться охорона промислових зразків згідно з міжнародним патентуванню винаходів).

3. Інформація про промислові зразки та товарні знаки

Високий рівень дизайнерських розробок, які виконуються новизною, відповідними вимогами ергономіки, можливістю виробництва простим способом, позитивним ефектом від використання розробок у народному господарстві, зберігаються в Держпатентом України, якщо ці розробки відрізняються від прототипів непромислових зразків.

В Україні в сфері проводять охорону промислових зразків.

В Україні в сфері подається біля 210 тисяч заявок на промислові зразки (з них індивідуальними заявками – понад 110 тис.), а реєструється понад 160 тис. промислових зразків.

Зберігають інформацію про промислові зразки 38 міжнародних міжнародних організацій.

В Україні країну поступає інформація, майже про всі, що виконуються в світі промислові зразки. З інформаційного інтересу для спеціалістів представляють промислових зразків, які мають відображення, які відображають діяльність фірми чи підприємства.

Відмовних рішень у нашій країні за заявками на промислові зразки (кількість відмовних рішень доходить до 70-80% відхилених заявок за своїм конструкторським рівнем не задовільняє вимог міжнародних організацій).

Важливо цього, в основному, пов'язані з незадовільним рівнем кваліфікованими фахівцями галузей промисловості кваліфікованими

художниками-конструкторами і спеціалістами, як патентні в питаннях правової охорони промислових зразків. Недостатнє ознайомлення розробників (конструкторів) поточною інформацією стосовно промислових зразків та їх негативно відбивається на художньо-конструкторському рівні зразків, що розробляються виробниками.

Інформація про товарні знаки. Нині у світі подається біля 600 тисяч заявок на товарні знаки, реєструється біля 400 тисяч знаків. Практично всі країни, в яких охороняються винаходи, проводять і видають товарних знаків.

У бібліотеці Інституту науково-технічної інформації знаходиться документація на товарні знаки. Інформація про товарні знаки, які зареєстровані в Україні, знаходиться в офіційному бюлетені Держпатенту України „Товарні знаки“. До складу даних, що публікуються у бюлетені, входять: дата подання заявки, назва організації власника, зображення знака, номери товарів або послуг, згрупованих за класами Міжнародної класифікації товарів і послуг. У бюлетені публікуються повідомлення про продовження терміну дії свідоцтва на товарний знак, зміни, внесені у свідоцтва, про видачу дубліката свідоцтва, анулювання свідоцтва.

Всі патентні відомства, які реєструють товарні знаки, публікують їхні зображення і необхідні бібліографічні відомості, що дає експертам патентних відомств можливість для проведення різних патентних досліджень.

Деякі країни (Австрія, Алжир, Бельгія, Німеччина, Данія та ін.) публікують бібліографічні видання про товарні знаки і їх зображення, де подається реєстраційний номер, класифікаційний номер, перелік класів товарів, що підлягають захисту, пріоритет, власника, пріоритет. Угорщина, Іспанія, Італія, Польща та інші країни публікують інформацію про товарні знаки в спеціальних бюлетенях, а в загальних інформаційно-бібліографічних виданнях. За останні десять років в Україні зареєстровано понад 35 тисяч товарних знаків. Статистичні дані дозволяють зробити висновок, що кількість свідоцтв, які видаються на товарні знаки, щорічно збільшується.

Висновки

Патентна документація подає відомості про суть винаходу, які визнані патентами, а також відомості про права авторів та власників патентів.

Патентна інформація – це багатомільйонний масив інформації багатьох країн світу, що дає відомості про область промислової власності, причому щорічно кількість інформації у виді описів до винаходів, промислових зразків і товарних знаків збільшується.

Важливістю від змісту документу або від характеру інформації розрізняють патентно-правову, патентно-технічну, патентно-економічну інформацію, що дає можливість ознайомитися з новими досягненнями науки і техніки, використати в патентах на винаходи і промислові зразки.

Контрольні запитання і завдання

- 1. Що саме представляє патентна документація?
- 2. Де знаходяться патентні фонди?
- 3. Де знаходяться первинної і вторинної патентної інформації?
- 4. Що це створення патентної кооперації (РСТ)?
- 5. Що саме представляє тематичний, іменний і номерний патентний пошук?
- 6. Як патентно-пошукові матеріали включає патентна документація?
- 7. Як виглядає опису одного і того ж винаходу?
- 8. Що саме представляють описи винаходів?
- 9. Як саме здійснювала публікацію винаходів і в якому році?
- 10. Що саме представляють патенти-аналоги?
- 11. Як саме проводиться охорону винаходів?
- 12. Як визначити, що кількість патентів видається від кількості товарних знаків?
- 13. Що саме представляють акцептовані заявки?
- 14. Як можна звернути інформацію про патенти будь-якої країни?
- 15. Що саме представляє інформація про корисні моделі?
- 16. Що саме представляє інформація про промислові зразки і товарні знаки?
- 17. Як можна здійснити патентний пошук товарних знаків для патентування?
- 18. Як можна розробити ескіз (рисунок) товарного знака для одержання патенту на товарні знаки чи послуг.

Розділ 11. ОСНОВИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА З ВІНАХІДНИЦТВА

§1. Суб'єкти авторського права з винахідництва

Авторське право – це сукупність норм, які встановлюють умови і порядок визнання технічного рішення завдання в будь-якій галузі народного господарства винаходом або раціоналізаторською пропозицією, а також регулюють особисті немайнові і майнові відносини, які виникають в зв'язку з їх створенням і використанням. Таким чином, об'єктами винахідницького права є винаходи, промислові зразки, товарні знаки та раціоналізаторські пропозиції.

У зв'язку з тим, що більшість пропозицій на винаходи, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій виникає у зв'язку з роботою, яку виконують автори, в регулюванні винахідницьких правовідносин окреме місце займають норми трудового права.

Патентне мито, а також пільги авторів по податку одержаної винагороди встановлюється нормами фінансового права.

Охорона прав авторів у випадку їх порушення здійснюється нормами не тільки цивільного, а й кримінального права.

За характером винахідницькі правовідносини можна бути розділені на дві великі групи: на правовідносини, які виникають до кваліфікації передбачуваного винаходу промислового зразка чи раціоналізаторської пропозиції, та правовідносини, що виникають після того, як ці пропозиції визнано і на них видано охоронний документ.

Між автором і організацією, у зв'язку з виконанням службового завдання якої був зроблений передбачуваний винахід або куди він, як її працівник, звернувся з проханням оформлення відповідної заявки, виникають правовідносини відносного характеру. В силу цих відносин обов'язки виникають тільки у тієї організації, в якій звернувся автор.

Наступний вид правовідносин складають відносини між заявником (автором) і Держпатентом, які виникають під час перевірки, в установленому порядку, відповідності внесеної пропозиції обов'язковим ознакам винаходу промислового зразка чи товарного знака. Юридичним фактом, з яким пов'язано виникнення тих відносин,

з Науково-дослідний центр патентної справи (НДЦПС) належно оформленої заявки. На цій стадії правовідносини можуть змінюватися, наприклад, заявник, поділивши заявку на одержання патенту на своє ім'я, зобов'язаний передати її в Державний фонд інновацій.

Ці відносини можуть припинитись, якщо заявником не будуть подані матеріали, яких не вистачає, або якщо не буде виправлена, або по результатах розгляду заявка буде відмовлено у визнанні пропозиції винаходом.

Суб'єктами винахідницького права є учасники правовідносин, які мають права на винаходи та і раціоналізаторські пропозиції.

До них відносяться:

– громадян-автори вказаних пропозицій або їх правонаступники;

– юридичні особи – підприємства (організації, уста-

новлення) суб'єктом винахідницького права є дер-

жавні органи новаторських пропозицій можуть бути громадяни своєї країни і іноземні громадяни незалежно від місця народження.

Громадяни-автори винаходів і раціоналізаторських пропозицій, користуються тими ж правами, що громадяни іншої країни.

2. Державний захист авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій

Державна права авторства є основою виникнення всіх прав авторів винаходів або раціоналізаторських пропозицій.

Захистом, підтверджуючим дійсність визнання винаходу, пріоритет винаходу, авторство на винахід, винахідове право, є патент.

Патент на раціоналізаторську пропозицію, дату її подання (пріоритет) і визнання пропозиції раціоналізаторською підтверджує посвідчення на раціоналізаторську пропозицію.

Після створення патент або посвідчення видається заявнику з повідомленням в ньому інших

Автор винаходу має право, вимагати про присвоєння винаходу свого імені або спеціальної назви, про що має бути заявлено автором у патентне відомство одночасно з поданням заявки на видачу патента, або після її подання, але не пізніше, ніж через два місяці з дня винесення рішення про видачу охоронного документа.

Присвоєння винаходу імені автора або спеціальної назви вказується у патенті, в технічній документації до винаходу, виробках або на їх упаковці.

При співавторстві питання присвоєння імені або спеціальної назви винаходу може бути вирішено позитивно тільки зі згоди всіх співавторів.

Раціоналізаторським пропозиціям згідно з законодавством не дається ім'я автора або спеціальна назва.

На стадії подання і розгляду заявок на винахід і заяв на раціоналізаторську пропозицію їх автори мають право:

1. Право на подання заяви на винахід і заяв на раціоналізаторську пропозицію. Це право закладає особистій думці автора про те, що створене ним рішення достатньо обгрунтоване і відповідає вимогам законодавства до винаходів та раціоналізаторських пропозицій. Винятком є відносно винаходів, створених зв'язку з виконанням службового завдання, так як у такому випадку заявка на видання патента подається від організації (роботодавця).

2. Право на пріоритет винаходу і раціоналізаторської пропозиції. Це ґрунтується на тому, що за автором визнається першість по поданій заявці в установленому порядку заявці на винахід або по поданій заявці на раціоналізаторську пропозицію перед іншими заявками і рішеннями, які заявлені пізніше або опубліковані після дати пріоритету.

3. Право на допомогу від держави у створенні умов для творчої роботи, в тому числі в оформленні заяв на винаходи і заяв на раціоналізаторські пропозиції.

Підприємство зобов'язане надати авторові допомогу в оформленні заявки, перевірити новизну пропозиції на винаходу і в місячний термін з дня звернення автора направити в Держпатент оформлену заявку на видачу патента.

4. Право на ознайомлення з матеріалами, на яких винесено рішення по заявці на винахід. Таке право дає авторам (заявникам) можливість у 2-місячний термін з дня одержання рішення вимагати висилки автору протиставлених матеріалів (за винятком секретних).

матеріалів по заявці на видання патента, встановлену оплату Держпатенту.

Відмова про відмову у прийнятті заявки до патенту автор може подати заперечення до Апеляційної ради Держпатенту України протягом 2 місяців від дати його прийняття. Заперечення повинне бути розглянуте Апеляційною радою у двомісячний термін з дати його прийняття. Рішення Апеляційної ради є остаточним.

Важко не одержання мотивованого рішення у випадку відхилення заявки на раціоналізаторську пропозицію. Автору повинні бути повідомлені мотиви відхилення його заявки у 15-денний термін, якщо ця пропозиція відхиляється на підприємстві, в організації (закладі).

Автор винаходу і раціоналізаторської пропозиції має право брати участь у впровадженні своїх пропозицій, а також у роботі технічної документації, виготовленні і випробуванні дослідних зразків.

Автор має участь у підготовці до впровадження у виробництво свого винаходу або раціоналізаторської пропозиції, автор може за місцем постійної роботи або на іншому підприємстві. У першому випадку він може бути звільнений або частково звільнений від виконання основної роботи з метою праці у розмірі не нижче середньої зарплати на основному місці роботи. У тих випадках, якщо автор виробництва звільнення автора від основної роботи неможливе, з ним заключається угода про впровадження до впровадження винаходу або пропозиції у певний час з оплатою праці.

Важко автор звільнений від виконання основної роботи повинен брати участь у підготовці до використання свого винаходу на іншому підприємстві, то з автором заключається трудовий договір і за ним зберігається посада, місце відпустки і всі інші права, які встановлені за місцем постійної роботи, а весь період участі у підготовці до використання пропозиції зараховується у безперервний трудовий стаж.

Важко робота автора по підготовці до використання свого винаходу або раціоналізаторської пропозиції на іншому підприємстві продовжувалась не менше II місяців, йому надається відпустка і за місцем цієї роботи.

Важко автор не є робітником або службовцем, повинен для участі у підготовці до використання свого винаходу або раціоналізаторської пропозиції, з ним може бути заключений договір на весь час виконання цієї роботи на певний термін з оплатою праці в залежності від складності автора і складності роботи, а також у

відповідності до діючих тарифних ставок або посадових окладів. Термін роботи автора-пенсіонера не може перевищувати два місяці протягом календарного року.

Підприємство, яке залучає автора для участі в підготовці до виконання і використання його винаходу або раціоналізаторської пропозиції без постійного місця проживання автора, і, заключивши з ним трудовий договір, зобов'язане повернути йому витрати за проїзд в обидві сторони, а також квартирні і добові, відповідно до законодавства України про відрядження.

Підприємство, яке прийняло до використання винахід або раціоналізаторську пропозицію або винахід, може скористатися виготовленою автором технічною документацією або моделлю або доручити автору виконання такої роботи. При виконанні роботи автором, яка не пов'язана зі службовими завданнями, підприємство зобов'язане укласти з автором угоду, передбачивши оплату праці і відшкодування витрат на виготовлення документації або моделі за діючими нормами і розцінками. Визначені такою угодою суми виплачуються авторові незалежно від винагороди за використання винаходу або раціоналізаторської пропозиції.

За працівником, який вніс раціоналізаторську пропозицію або винахід, що викликали зміну технічних розцінок, зберігаються попередні розцінки протягом трьох місяців з дня початку впровадження раціоналізаторської пропозиції або винаходу. Попередні розцінки зберігаються в тих випадках, коли автор раніше не виконував роботи за нормами і розцінками на які змінені у зв'язку з впровадженням його пропозиції, і був переведений на цю роботу після використання.

За іншими працівниками, що допомагали авторові у впровадженні його пропозиції, попередні розцінки зберігаються протягом трьох місяців.

У цих випадках додаткова, з урахуванням попередніх розцінок, заробітна плата виплачується по доплатних листках за рахунок фонду заробітної плати.

Про використанні винаходи і раціоналізаторських пропозицій і виплачену у зв'язку з цим винагороду робиться запис в трудовій книжці автора.

При скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці переважаюче право на залишення на роботі надається винахідникам і раціоналізаторам при рівних умовах продуктивності праці і кваліфікації з іншими працівниками.

Відповідно до діючого законодавства винаходів, раціоналізаторських пропозицій може бути

почесне звання: „Заслужений винахідник України“, „Заслужений раціоналізатор України“, „Кращий винахідник України“, „Кращий молодий раціоналізатор України“.

Крім того, їм присвоєно почесні звання „Заслужений винахідник України“ і „Заслужений раціоналізатор України“, користуються всіма пільгами, які надаються їм за це.

Для вирішення питань про направлення спеціалістів у інші підприємства або на тематичні конференції для вивчення передового досвіду підприємства зобов'язана віддати перевагу винахідникам і раціоналізаторським пропозиціям.

4. Застав авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій

Авторам винаходів і раціоналізаторських пропозицій надаються права до яких відносяться:

- право на винагороду;
- право на безкоштовне одержання свідоцтва за раціоналізаторську пропозицію і одержання патенту, якщо автором передано право Держпатенту. У всіх інших випадках автор сплачує державне мито;
- право на повернення витрат на розробку технічної пропозиції або моделі;
- право по прибутковому податку;
- право на пільги у судових справах, витрат пов'язаних з винахідництвом.

Автор, який не згоден з рішенням про відмову в одержанні патенту на раціоналізаторську пропозицію або в прийнятті її до використання, може в місячний строк з дня одержання рішення звернутися його керівнику підприємства, яке прийняло це рішення.

Скарга повинна, бути розглянута керівником разом з представником відповідної ради Товариства винахідників і раціоналізаторів України в місячний строк.

Скарга за першість на раціоналізаторську пропозицію розглядається в місячний строк з дня одержання скарги керівником підприємства спільно з відповідним представником ради Товариства винахідників і раціоналізаторів України, причому сторони повинні бути присутніми до участі в розгляді суперечки.

Скарги авторів винаходів і раціоналізаторів пропозицій з питань достовірності підрахунку (доходу), розміру, порядку нарахування і виплати винагороди за їх пропозиції, а також встановлення факту їх використання, розглядаються підприємства в місячний строк за участю представника відповідної ради Товариства винаходів і раціоналізаторів України.

Автор, який вважає неправильним прийняте або не одержав відповіді в установлений строк, може звернутися з позовом у суд.

Відповідно до цивільного законодавства України судовому порядку розглядаються:

- суперечки про авторство (співавторство) на раціоналізаторську пропозицію;

- суперечки про розмір, порядок нарахування строки виплати винагороди за раціоналізаторські пропозиції і факти її використання, якщо вони не вирішені в порядку, який встановлений чинним законодавством;

- суперечки між співавторами про винагороду за винахід або раціоналізаторську пропозицію;

- суперечки про першість на раціоналізаторську пропозицію, якщо вони не вирішені в порядку встановленому згідно з чинним законодавством.

Суперечки про авторство (співавторство) на винахід або раціоналізаторську пропозицію можуть, бути вирішені в суді після винесення рішення про визнання винаходом або раціоналізаторською пропозицією прийняття їх до використання.

На основі вступу в законну силу рішення суду в суперечці про авторство на раціоналізаторську пропозицію керівник підприємства виправляє запис у раціоналізаторську пропозицію, скасовує колишнє і видає нове свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію.

Позови, що виникають по раціоналізаторських пропозиціях, можуть пред'являтися за бажанням автора за місцем його проживання, або за місцем знаходження органу управління юридичної особи.

Позивачі за позовами, що впливають з раціоналізаторську пропозицію, звільняються від судових витрат.

Відповідно до Цивільного кодексу України суперечках про стягнення винагороди діє трирічний строк давності. Строк давності відраховується з дня письмового

автора про початок використання його винаходу чи раціоналізаторської пропозиції.

Важливо, які виникають з питань участі автора в використанні раціоналізаторської пропозиції, зокладно з порядку, встановленому для вирішення спору.

Винагорода, яке використовує винаходи, раціоналізаторської пропозиції сплачує особам, у тому числі тим, які працюють на даному підприємстві, що сприяли здійсненню правової охорони і використанню винаходу, винагорода, розмір якої не повинен перевищувати розміру винагороди, сплаченої авторам зазначених винаходів і раціоналізаторських пропозицій.

Виконання обов'язкове для всіх юридичних та фізичних осіб незалежно від форм власності і є основою для розробки галузевих програм та раціоналізаторські пропозиції.

Важливо пам'ятати, що суд не вирішує питання про технічний зразок або раціоналізаторською пропозицією.

Важливо пам'ятати, які подаються в суд повинні бути повні, приведені реквізити автора і відповідача, а також додані докази, копії рацпропозиції, винаходів та інші матеріали.

Висновки

Винахідницьке право – це норми, що встановлюють порядок визнання рішення в будь-якій галузі промисловості раціоналізаторською пропозицією, винаходом або промисловим зразком і регулюють особисті майнові і немайнові відносини.

Винахідницького права виступають автори винаходів, раціоналізаторських пропозицій, винаходів, промислових зразків і товарних знаків, а також юридичні особи – підприємства, організації і держава.

Винахідницьке право виникає на визнанні пропозицій винаходів, промисловими зразками і раціоналізаторськими пропозиціями, що підтверджені патентом або свідоцтвом.

Винахідницький кодекс України надає широкі права авторам винаходів і раціоналізаторських пропозицій, які діляться на винаходи і раціоналізаторські пропозиції до кваліфікації пропозицій і винаходів, що виникають після одержання охоронних документів.

Контрольні запитання і завдання

1. Що собою представляє винахідницьке право?
2. Що входить в об'єкти винахідницького права?
3. На які правовідносини ділиться винахідницьке право?
4. Які правові відносини виникають між автором і Держпатентом?
5. Які суб'єкти є учасниками винахідницьких правовідносин?
6. Які права мають іноземні громадяни – автори винаходів і раціоналізаторських пропозицій?
7. Що підтверджує авторське право у винахідницькій діяльності?
8. У яких випадках автор має право присвоїти своє ім'я винаходу і раціоналізаторській пропозиції?
9. Які права має автор для ознайомлення із протиставленими матеріалами експертизи?
10. Які права має автор для підготовки своїх пропозицій до використання?
11. Як встановлюється заробітна плата авторові пропозиції, якщо він проводить підготовку пропозиції до використання на цьому підприємстві?
12. У яких випадках авторам присвоюються почесні звання „Заслужений винахідник України“ і „Заслужений раціоналізатор України“?
13. Що відноситься до майнових прав авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій?
14. Які права має автор відносно кваліфікації його пропозиції?
15. Які суперечні питання авторів винаходів і раціоналізаторських пропозицій розглядаються в судовому порядку?
16. Чи має право автор звернутися в суд для визнання його у пропозиції винаходом або раціоналізаторською пропозицією?
17. Які документи повинен подавати автор у суд до позову на раціоналізаторську пропозицію?
18. Які витрати несе автор за позов у суд по винаходах і раціоналізаторських пропозиціях?
19. Дайте письмову відповідь. Хто повинен провести виплату автору, якщо його пропозиція використовується на двох підприємствах, причому підприємство, яке почало використовувати пропозицію першим, має менші об'єми випуску продукції, а підприємство, яке почало використовувати пропозицію пізніше на 6 місяців, має більші об'єми випуску продукції?

Глава 11. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

11.1. Раціоналізація в системі організації виробництва

Важко, що найбільш масовим видом технічної діяльності є раціоналізація і винахідництво. Їх постійний розвиток створює нову конкурентоздатну техніку і технології, нові промислові зразки відповідно нові товари.

Важко багато аспектів вдосконалення процесу виробництва пов'язані з самою раціоналізацією системи організації виробництва.

Мета організації виробництва полягає у підвищенні ефективності результатів у господарській діяльності, що може здійснюватися методом безпосереднього регулювання організації або прямого регулювання організації або раціоналізації виробництва.

Важко, що управління організацією виробництва включає в себе встановлення певних форм, змісту і методів регулювання динамічного функціонування економічного механізму в галузях народного господарства, метою якого управління (регулювання) полягає в тому, щоб кожному члену господарської організації визначити, яку роботу виконати і поставлені задачі, а саме: коли і які результати виконати, яким чином і якими методами їх можна досягти. Таким чином, система створює передумови для скоординованого напрямку багатьох індивідуальних дій, на виконання мети, яка виникає в процесі діяльності організації, і її необхідно вирішити, причому, з максимальною ефективністю для тієї ж організації.

Важко, що організація виробництва представляє собою інтегровану частину комплексної системи мети підприємства, яка охоплює порівняно довгі терміни напрямки розвитку факторів, що визначають ефективність виробництва.

Важко, що організаційні зміни, скеровані на раціоналізацію виробництва, при певних трудових, технічних і економічних умовах, що заключаються в забезпеченні організації без втрат, методичному вияві та використанні в короткі терміни резервів підвищення ефективності виробництва. Але першочерговим завданням організації є забезпечення найкращого використання наявних ресурсів підприємства, організації – трудових і матеріальних.

У науці про організацію виробництва раціоналізації об'єднує сукупність тих методів якими здійснюється завдання іновачії P (пов'язаної з раціоналізацією) на основі використання сукупності ресурсів (Zz), тобто необхідного досягнення або приближення до рівності $P=Zz$. При цьому мають всі види діяльності, пов'язані з реалізацією даної включаючи виробництво, маркетинг, складське господарство, менеджмент, інформатизацію, діловодство та ін.

Основними напрямками раціоналізації є використання резервів підвищення продуктивності праці, більш ефективне використання робочого часу і основних фондів, покращення умов праці, зменшення собівартості продукції, покращення якості виробів і т. ін.

Взаємодія між різними системами по вдосконаленню організації виробництва може бути досить різноманітною, як показано на схемі.

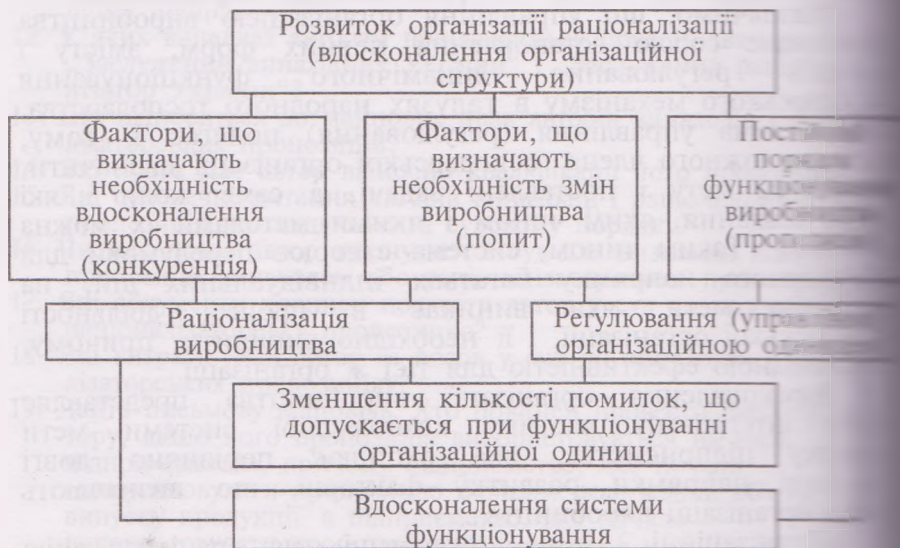

Рис. 12. Взаємодія між системами вдосконалення організації, раціоналізацією і регулюванням управління виробництва

Вдосконалення організації виробництва пов'язано з змінами його структури, технологічних процесів, методів, що може виникнути необхідність внесення змін в порядок діяльності організації.

Під час раціоналізації виробництва можливі помилки повинні бути погоджені (скоректовані) з керівництвом.

вдосконалення організації виробництва). План повинен включати такі методи і засоби, які відповідають загальній тенденції розвитку виробництва (інформаційна політика, розроблення або експортного товару, поліпшення сервісу).

Правильно складений план розвитку виробництва є прогнозом, який визначає можливі напрямки, масштаби раціоналізації і є важливою передумовою того, щоб вся активність господарських одиниць була спрямована.

Система вимагає взаємодії науки з процесом виробництва, що характеризується різними трійцями, які можна узагальнити і звести в систему вдосконалення виробництва.

Важливо відзначити, що нинішні умови ринкової конкуренції між виробниками чи сферою вимагають постійного вдосконалення виробничої діяльності. Але всяка діяльність повина зводитись до певної кількості методів, які можуть бути рекомендованими. Кожна діяльність вимагає окремого підходу раціоналізації.

Особливості методів раціоналізації виробництва

Методи організації промислового виробництва підприємств у перші два-три десятиріччя нашого часу дані традиційної системи інформаційного забезпечення (бухгалтерського обліку, статистики, калькуляції), доповнені господарською інтуїцією, були достатніми для управління витрат, що утворюються на підприємствах. Але певні фактори ринкової економіки вимагають постійного вдосконалення методів раціоналізації, резервів і джерел витрат у практичному управлінні. До таких факторів, можна віднести:

– необхідність поглиблення розподілу праці, що відбувається паралельно з науково-технічним прогресом, і збільшення масштабів підприємств господарської організації, що робить складним. У таких умовах широкомасштабні витрати і втрати, щоб задовільняли вимоги управління, стає все більш складною задачею тільки на основі традиційної системи інформації;

– безпосереднє втручання у виробничу діяльність та розроблення структури сучасного підприємства – це

означає реалізацію принципу раціоналізації і повністю вичерпує розуміння методичного і повного пізнання, також аналіз виробничого процесу. Відповідно, найбільш суттєві недоліки видно з першого погляду, але більш значні поклади резервів і джерел втрат не можуть бути виявлені без спеціального аналізу.

Методичні особливості, що характеризують сучасні різні методи виявлення господарських втрат і мобілізації або раціоналізації, можна узагальнити у наступних тезах.

Раціоналізація є інноваційною діяльністю. Інновації необхідна в здійсненні всіх тих змін, які є новими для даної господарської організації. Обов'язковою характеристикою методів (технічних прийомів) раціоналізації є властивість створювати нове як щодо окремих індивідів, так і колективів.

У процесі раціоналізації виробництва можуть виникнути дві ситуації:

- принципово нове положення, коли методи і способи вирішення проблеми невідомі;

- особлива ситуація, коли вирішення конкретної проблеми складається внаслідок поєднання нагромадженого досвіду і нових підходів.

Інноваційний підхід, переважно необхідний для вирішення важливих питань, свідчить про відсутність волюнтаристського підходу, спрощеного уявлення про організаційні форми і методи, викривлення господарської діяльності.

Мікроекономічний підхід – загальна риса всіх методів раціоналізації. Важливою вимогою мікроекономічного підходу є реалізація принципу, згідно з яким усі елементи трудового процесу (виробництва) є суттєвими, важливими. Невеликі помилки можуть викликати великі втрати. Шляхом усунення багатьох дрібних втрат можна досягти значних економічних результатів.

Мікроекономічний підхід може бути реалізований з допомогою тих методів економічного аналізу, за допомогою яких вирішується питання про те, яким чином, яким способом підійти до даної економічної проблеми. Складні виробничі процеси повинні бути деталізовані, аналізовані, щоб ізолювати окремі помилкові неефективні елементи.

Показник бажаної деталізації економічного процесу залежить від розвитку організаційної структури підприємства (господарської одиниці або виробничого процесу). На низькому організаційному рівні, яка є на поверхні настільки видима, що її причини можуть бути визначені порівняно простими методами. На підприємстві

виробництво яких знаходиться на високому рівні, не мають менший резерв підвищення ефективності, ніж підприємстві виробництва може бути складений з більш глибокого і детального економічного аналізу.

Економічна раціоналізація вимагає системного підходу. Індивідуальні методи можуть застосовуватись під час виконання завдань і втрат, але з погляду всієї системи не можуть використовуватись для складання плану оптимального шляху вирішення проблеми. Реалізація принципів системного підходу по відношенню до раціоналізації організаційної структури виробництва означає реалізацію економічної ефективності, відносно якої під час будь-якої навіть незначущої зміни функціонування організації виробництва ця економічна ефективність повинна розглядатися як вся система організації виробництва.

Економічна раціоналізація – цілеспрямоване і методичне використання інноваційної і раціоналізаторської можливості організації економіки. Раціоналізація виробництва, скерована на підвищення ефективності функціонування господарської організації, не є відокремленим завданням якої-небудь організації. Характерною особливістю методів економічних втрат і мобілізації ресурсів є економічна активність: залучення колективу підприємства в економічну раціоналізацію, сприяння творчій активності, економічному використанню творчого потенціалу.

Економічна раціоналізація – процесу економічної активності. Важливою передумовою ліквідації розходжень економічного станом справ і наміченою метою або дійсних економічних резервів є пізнання причин виникнення економічних втрат і резервів.

Економічна економічна втрата або резерв має хоча б одну економічну причину, де їх може виникати цілий ряд.

Економічна залежності між наслідками і причинами економічної активності ланцюгом задачі раціоналізації, які є економічною характерною особливістю методів (технічних економічних) раціоналізації виробництва. Система організації економічної виробництва показана на рис. 13.

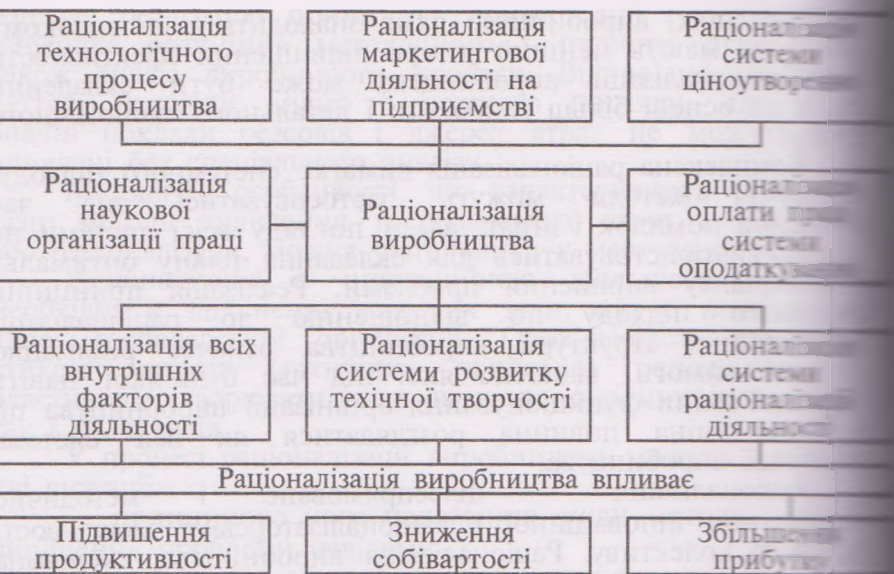

Рис.13. Система організації раціоналізації виробництва.

Раціоналізація – це безперервна задача удосконаленню організації виробництва. У формальній категорії раціоналізації виробництва в ринковій певну роль відіграють декілька паралельно діючих факторів:

- конкуренція і попит, що створюють передумови, вимагають впровадження все нових виробничих методів;
- збільшення об'ємів випуску продукту при найвищій ціні і попиті;
- прискорене відновлення асортименту виробничих товарів при найкращій якості;
- постійні зміни у виконанні виробничих, управлінських та інших традиційних видів операцій на підприємстві в результаті автоматизації виробництва, використання ЕОМ для процесу обробки даних;
- науково-технічний прогрес, що базується на впровадженні і впровадженні винаходів, промислових раціоналізаторських пропозицій, що змінюють організаційну структуру і діяльність підприємства.

Діями перерахованих факторів можна пояснити те, що в організаційній структурі підприємств виникають функції адекватні новим методам праці. Все це, відносячись до спонукає до виявлення втрат і резервів.

Вимоги повноти охоплення раціоналізації.

Закони економічних втрат поділяються в залежності від причинно-наслідкових зв'язків, впливу і форми різних факторів, які можна виділити в наступні

- **обмежені** виключно зовнішніми або внутрішніми факторами;
- **обмежені**, в першу чергу, зовнішніми, а в другу внутрішніми факторами і навпаки;
- **формальні**, тобто ті, що відносяться до бухгалтерсько-статистичного аналізу – дійсні втрати;
- **прямі (кінцеві) і побічні** втрати;
- **формально-структурні** процеси (пов'язані з економічними законами) і методологічні (оговорені методологічними законами) втрати;
- **втрати**, пов'язані з індивідуальними (трудовими ресурсами) і предметними факторами.

Вимога повноти охоплення з точки зору процесу раціоналізації означає необхідність систематичного аналізу економіки виду господарської діяльності з тим, щоб виявити, чи відповідає ця вимога ефективності

Важливий вид діяльності, кожний робочий процес економіки, під час проведення якого виявляється, в якій мірі економічний стан діяльності відповідає меті і очікуваному результату, тоді визначаються причини неефективності процесу раціоналізації і можливості усунення

Методологія раціоналізації виробництва.

Методологія раціоналізації виробництва є наукою, що обґрунтована сукупністю дій, скерованих на оцінку ефективності використання людських і виробничих ресурсів з тим, щоб виявлені втрати ліквідувати методом раціоналізації і більш ефективного співставлення робочої сили з об'єктами і предметів праці, організаційної структури.

Процес раціоналізації в сучасних умовах вимагає, щоб економічних знань предмета раціоналізації, певної спеціальної підготовки для використання різних методів управління. Необхідні знання з менеджменту, маркетингу, економіки та інформатики, фінансово-кредитної справи, економічного знання в орієнтації ринку. Технічні засоби раціоналізації вважаються загальними якраз внаслідок обґрунтування використовуваних методів: вони використовуються по якихось окремих галузях промисловості

або технологічних характеристиках і використовуються всіх галузях господарської діяльності. Ця діяльність скерована на адаптацію науково-технічних відкриттів, винаходів, раціоналізаторських пропозицій, а також на раціоналізація має перед собою загальну мету: виконати зміни, які б сприяли підвищенню ефективності виробництва.

Раціоналізація, скерована на практичне впровадження, внаслідок чого змінює традиційний порядок і методи виробничої діяльності, і переважно в цьому випадку виникає непорозуміння і навіть зумисні протистояння. Для скорочення розриву між ефектом, гарантованим раціоналізацією виробництва, і фактично досягнутим ефектом необхідно, в першу чергу, зацікавити працівників матеріально-но в залежності від досягнутого результату. Отже, нинішні умови ринкової економіки вимагають перше місце висувають матеріальну зацікавленість працівника в результатах своєї праці. Ця теза дає підставу стверджувати, що високі кінцеві результати можуть бути досягнуті, якщо широко використовуються раціоналізаторські пропозиції на належному рівні. Винахідливість діяльність, що дає можливість створювати конкурентноспроможну продукцію, і постійно проводити процес раціоналізації виробництва.

§3. Раціоналізація виробництва за допомогою особливої дидактики

У сучасних ринкових умовах підприємства не можуть задовільнитись вимогами еластичності (приспосадованості) динамічності, якщо будуть очікувати, що випадок допоможе їм одержати нові ідеї. Колектив підприємства повинен бути навчений прийомам пошуку ідей, творчості, систематичного вияву втрат і резервів кожним членом колективу. Творча власність проявлялась цілеспрямовано на досягнення корисного ефекту для виробничої діяльності.

Під особливою дидактикою необхідно розуміти метод при якій система підвищення кваліфікації в організації виробництва в цілому і система методів раціоналізації використовувала б моделі і методи навчання, які скеровані на виділення конкретних завдань по проведенню розриву між теоретичними завданнями і практичними вимогами.

Важливо, що розглянуті тези охоплюють основні напрямки раціоналізації виробництва, хоч є незаперечним, що умови виробництва вимагають певного впливу держави. Це стосується підприємств державного типу і підприємств, що є власністю держави, акціонерів.

Процес раціоналізації виробництва має певні етапи, в яких вирішуються проблеми, складовими елементами яких є:

- чітке уявлення про проблему та її визначення;
- аналіз і вибір методів вирішення проблеми;
- реалізація рішення і практичний зв'язок;
- оцінювання очікуваних результатів.

Процес реалізації може бути початий у результаті дії зовнішніх з точки зору конкретної господарської організації причин (в рамках даної організації) причин.

Внутрішні причини можуть бути виявлені нові, незвідомі засоби або методи праці впровадження нових технологій розробок, промислових зразків, винаходів, раціоналізаторських пропозицій або інших ідей. Внутрішніми причинами можуть бути неадекватні господарської діяльності: нераціональне обладнання або виробничих площ, додаткові витрати, тривалі терміни виконання робіт, наднормативний витрата матеріалів або зростання запасів сировини, велика кількість працівників, нераціональне використання робочого часу.

Важливо, раціоналізації підлягає будь-який стан виробництва або процес, які мають резерв для підвищення продуктивності виробництва на основі:

- впровадження досягнень науки і техніки або на основі досягнень між підприємствами;
- покращення організаційних, управлінських або технологічних можливостей виробництва на даному підприємстві або в господарському підрозділі.

Важливо визначені проблеми можуть бути поділені на первинні і другорядні. Складовими елементами первинних проблем (задач) є цільові характеристики і вимоги (наприклад, задача зменшення транспортних витрат з збереженням наявних транспортних засобів і швидкості перевезення певної кількості вантажів). Другорядні проблеми (задачі) повинні розглядатись як частини певної системи окремих методів вирішення первинних проблем (наприклад, збільшення об'єму перевезення шляхом раціоналізації схеми транспортування).

або зменшення транспортних витрат впровадження системи стандартних вантажів).

Питання, чи буде функціонувати вибраний раціоналізації при конкретних економічних діяльності підприємства відповідно до наміченого може бути вирішене при необхідності експериментального впровадження. Після аналізу починається практичне впровадження даного варіанту.

Дослідне впровадження нових способів виробництва дозволяє виявити вплив тих факторів, які були враховані під час планування, і зменшити мінімуму помилки на етапі впровадження.

Проведення попередніх дослідів особливо необхідне, якщо:

- ризик, пов'язаний з великими змінами, може бути скорочений за рахунок тих модифікацій, які будуть після дослідного впровадження в першочерговий раціоналізації;

- раціоналізація охоплює більш широке поле, наприклад, декілька цехів господарської організації, підрозділів, а результати раціоналізації можуть бути досліді однієї організації (підрозділу), експериментальною;

- неможливо заздалегідь і з достатньою оцінити всі очікувані зміни в організаційній структурі, порядку функціонування господарської одиниці, всі взаємозв'язки і наслідки раціоналізації.

Практика підтверджує, що реальність висновків можна зробити на основі експерименту, значною залежить від виробу об'єкта випробування.

Важливим правилом дослідного впровадження, що відповідний процес перевірявся у звичайних умовах, наприклад, прототип конструкцій машин і перевіряються в умовах звичайного навантаження.

Термін дослідного впровадження також відповідати нормальній тривалості робочого звичайному робочому часу, зайнятих на даній працівників. Необхідно, щоб у процесі виробництва, нових технічних рішень, переланових виробничих витрат, недоліки якості виробів.

Практика підтверджує, що після впровадження, майже завжди, виникає деякій модифікації плану раціоналізації.

Після вибору оптимального варіанту проведення достатньої кількості дослідів і експериментів

можливо може бути прийняте рішення загального
раціоналізації.

Впровадження не є простою інструкцією з
використанням певних методів, даних у
важлива складова частина всього процесу
Ефективність цієї діяльності залежить від
вимог.

Важливою організаційно-методичною передумовою
на етапі впровадження є:

- задоволеність колективу, що однозначно під-
впливає на успіх раціоналізації в їх досягненні;
- відмова від повсякденних, застарілих методів
виробництва, а демонстрація переваг нового у
ефективності виробництва;
- активна участь у заходах по раціоналізації
персоналу підприємства з тим, щоб його
сприяв формуванню доброго клімату для
виробництва.

Творчий керівник не повинен боятися допустити
час раціоналізації виробництва, уникати проб-
лем з вдосконаленням організаційної структу-
ри, а навпаки не повинен дотримуватися помилкової
виключно спеціаліст з організації
Права і обов'язки керівника виробництва під
раціоналізації такі ж нероздільні, як при здійсненні
управлінських функцій. З цього випливає:

- можливості і результати організації виробництва
залежать не тільки компетенцією спеціаліста, а, перш
професійної підготовки керівного персоналу і
складу даної господарської одиниці, їх
до раціоналізації виробництва;
- творче бажання спеціаліста в сучасних умовах у
технічного озброєння виробництва може
впливати тільки в творчому колективі і разом із
бажанням колективу.

Важливо, що основні напрямки механізму управлін-
творчістю, пов'язані як із структурою управ-
так і з рівнем науково-технічного прогресу на кож-
розвитку виробництва, і, зокрема, створенням
техніки і технології, на основі правильної
розвитку раціоналізаторської і винахідницької
вдосконалення на основі науки.

Для найефективнішого вирішення даної проблеми не
можливо запропонувати готові рецепти, але є вимога, якої

необхідно дотримуватись, інформувати всіх учасників процесу раціоналізації, забезпечити оцінку впровадження відповідну винагороду за раціоналізаторські пропозиції, моральне визнання і вільне виявлення тієї творчої атмосфери, яка сприяє інноваційній діяльності.

Висновки

Організацію виробництва необхідно вважати творчою внаслідок самого характеру даного виду діяльності. Організаційна діяльність не є схематичною, оскільки для складання проекту реорганізації виробництва і впровадження нової технології вимагає певної фантазії, яка є невід'ємною частиною будь-якої творчої діяльності. Для практичного впровадження раціоналізації необхідно проявити певну сміливість і впертість, без чого неможливо втілити нове, новаторське.

Талант, практика і творчість планів господарської організації представляють собою невичерпний духовний потенціал, який під час некваліфікаційного підходу може зникнути, а при правильному керівництві проявить себе у повну силу. Майбутнє підприємство визначається людиною, яка здатна зробити новаторська сила у відповідних організаційних умовах. Рівень господарського управління і порядок функціонування підприємства в багатьох випадках залежить від нових ідей, зароджених до практичного втілення в процес виробництва.

Контрольні запитання і завдання

1. Що собою представляє раціоналізація виробництва?
2. Яка відмінність рацпропозиції від раціоналізації виробництва?
3. Чи є використання рацпропозицій раціоналізацією виробництва?
4. Які основні фактори впливають на процес виробництва?
5. Які процеси виробництва вимагають постійного вдосконалення?
6. Яка різниця між раціоналізацією командно-адміністративної ринкової економіки?
7. Яка суть інноваційної діяльності?
8. Що собою представляє комплексна раціоналізація виробництва?
9. Як впливають естетичні властивості на процес раціоналізації?
10. Як впливає маркетинг на раціоналізацію виробництва?
11. Що таке методологія раціоналізації виробництва?
12. Письмово складіть план раціоналізації умовного виробництва, рішення проблеми здійснити традиційним методом і методом системного аналізу.
13. Письмово дайте відповідь: які методи найбільш ефективні на час раціоналізації виробництва.

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДОХОДУ ВІД ВИКОРИСТАННЯ ВИНАХОДІВ І РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКИХ ПРОПОЗИЦІЙ

1. Загальні положення визначення доходу

Методика визначення доходу від використання винаходів і раціоналізаторських пропозицій (надалі – **методика**) розроблена відповідно до:

- закону України від 21 лютого 1992 року „Про оподаткування доходів підприємств і організацій“ (Див. **Збірник**, 1992), - №11-13;

- „Догодження про правову охорону об’єктів інтелектуальної власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні“, №479/92.

Методика встановлює єдині методичні причини визначення доходу від використання винаходів та раціоналізаторських пропозицій. Вона призначена:

- визначати дохід від використання винаходів з метою зняття його від оподаткування;

- визначати дохід з метою встановлення розмірів винагороди авторам винаходів і раціоналізаторських пропозицій та особам, які сприяли створенню, одержанню патентної охорони і використанню винаходів та раціоналізаторських пропозицій;

- визначати дохід для відображення в державній фінансовій звітності;

- встановити факт використання винаходу та раціоналізаторської пропозиції.

Застосовувати, що методика є обов’язковою для всіх суб’єктів господарської діяльності незалежно від форми власності і є основою для розробки і затвердження за погодженням з Державним патентним відомством України, інших відомствами і відомствами нормативних документів з метою, що враховують конкретні особливості галузей.

Дохід від використання винаходів і раціоналізаторських пропозицій визначається за розрахунковий період. Початок розрахункового періоду встановлюється згідно з фінансовою звітністю, умовами договору між автором і патентодержателем.

Розрахунок доходу від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції виконується економічною

службою підприємства, організації чи установи підписується керівником економічної служби і зберігається керівником підприємства.

Варто дати визначення доходу, продажу чи використання раціоналізаторської пропозиції в діяльності.

Доход від використання винаходу у власному виробництві – це причинно-наслідково пов'язана з відмінними ознаками формули винаходу частина або весь дохід від реалізації продукції, виготовленої з застосуванням винаходу.

Доход від продажу ліцензії на використання раціоналізаторської пропозиції – це причинно-наслідково пов'язана з відмінними ознаками формули винаходу, частина або вся сума, що надійшла від продажу ліцензії.

Доход від використання раціоналізаторської пропозиції – це причинно-наслідково пов'язана з відмінними ознаками пропозиції, наведеними в її описі, частина або весь дохід від реалізації продукції, виготовленої із застосуванням раціоналізаторської пропозиції.

Всі створені винаходи і раціоналізаторські пропозиції можуть використовуватися:

- в господарському обігу на території України;
- при виконанні ліцензійних договорів, укладених національними та іноземними фізичними і юридичними особами;
- на об'єктах, які споруджуються підприємствами України в іноземних державах;
- в технічній документації, що передається в іноземні держави відповідно до чинного законодавства.

Винаходи і раціоналізаторські пропозиції можуть застосовуватися при:

- вдосконаленні продукції, технологічних процесів, устаткування, культури виробництва, техніки безпеки тощо;
- створенні і освоєнні нової продукції.

Відзначимо, що в залежності від способу застосування вдосконалення чи створення застосовуються такі підходи до визначення доходу.

При вдосконаленні продукції, технологічних процесів, приладів, оснастки дохід від використання винаходів і раціоналізаторських пропозицій виражається в збільшенні прибутку і визначається за формулою:

$$D = \text{Пр} - \text{Пп}, \text{ де (1)}$$

— витрати на використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;

— витрати на реалізацію продукції у розрахунковому періоді за застосуванням винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;

— витрати на реалізацію продукції у початковому періоді (до використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції);

Початковий період – це останній період виготовлення продукції без застосування винаходу чи раціоналізаторської пропозиції. В існуючих раніше методиках, цей період визначається з дати використання винаходу або раціоналізаторської пропозиції, яка фіксувалась в акті використання. Нами такі приклади наведені у попередніх розділах на раціоналізація і винахідництво.

Протяжність початкового періоду дорівнює протяжності розрахункового періоду при визначенні доходу від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції.

Для визначенні доходу необхідно забезпечити порівняння (приведення) кількісних і вартісних показників продукції, виготовленої у початковому періоді з відповідними показниками розрахункового періоду. Це здійснюється приведенням показників початкового періоду до розрахункового.

За вартісні показники продукції приймаються середні показники відповідно до початкового і розрахункового періодів.

Якщо продукція без застосування винаходу чи раціоналізаторської пропозиції виготовлялася менше розрахункового періоду, то приймаються середні показники початкового періоду виготовлення.

У випадках, коли вдосконалення не приводить до збільшення обсягу виробництва і ціни продукції, що виготовляється, то дохід від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції виражається в прирості доходу через зниження собівартості продукції і виражається за формулою:

$$D = C_p - C_r, \text{ де (2)}$$

— дохід від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;

— собівартість продукції у початковому періоді;

— собівартість продукції у розрахунковому періоді.

При умові, коли вдосконалення не приводить до збільшення обсягу продукції, але при цьому змінюється обсяг

виробництва та собівартість, то доход від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції виражається в прирості прибутку і визначається за формулою:

$$Д = \text{Пр} \times \text{Ор} - \text{Пп} \times \text{Оп}, \text{ де (3)}$$

Д - доход від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;

Пп, Пр - прибуток від реалізації продукції, виготовленої відповідно у початковому і розрахунковому періодах;

Оп, Ор - обсяги реалізації продукції, виготовленої відповідно в початковому і розрахунковому періодах.

Під час освоєння нової продукції, а також в інших випадках, коли на підприємстві відсутні показники для співставлення (облікові документи за нормативним чином знищені чи т. подібне), доход від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції визначається як дохід від реалізації відповідної продукції за формулою:

$$Д = (\text{Дп} - \text{См}) \times (\text{Кн} - \text{КнКя} + \text{Кя}), \text{ де (4)}$$

Д - доход від використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;

Дп - доход від реалізації продукції;

См - матеріальні і прирівнені до них затрати, віднесені до собівартості продукції;

Кн - коефіцієнт новизни винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;

Кя - коефіцієнт впливу винаходу чи раціоналізаторської пропозиції на якість продукції.

Коефіцієнт новизни винаходу чи раціоналізаторської пропозиції дорівнює відношенню частини собівартості продукції, що припадає на відмінні ознаки винаходу чи відмінні ознаки раціоналізаторської пропозиції до повної собівартості продукції.

Коефіцієнт впливу винаходу чи раціоналізаторської пропозиції на якість продукції вибирається в такій таблиці:

Досягнутий результат	Значення Кя
Визначено другорядні техніко-економічні характеристики продукції, що не фіксуються офіційними документами (технічні умови, паспортні листи і т. ін.)	0
Визначено техніко-економічні характеристики, що зафіксовано офіційним документом	0,05
Визначено основні визначальні техніко-економічні характеристики продукції, що зафіксовано офіційним документом	0,1
Визначено якісно нових основних техніко-економічних характеристик продукції, що зафіксовано офіційним документом	0,25
Визначено нову продукцію, що має більш високі техніко-економічні характеристики серед відомих видів	0,5
Визначено нову продукцію, що вперше освоєна в Україні і має якісно нові техніко-економічні характеристики	1.0

У процесі виробничої діяльності може бути, що в процесі виготовлення використано декілька винаходів і раціоналізаторських пропозицій і при цьому їх відмінні ознаки частково або повністю співпадають, то частина собівартості продукції, що припадає на відмінні ознаки винаходу чи раціоналізаторської пропозиції, визначається за формулою:

$$C_{в} = C_{вн} + C_{вс} / Ч_{в}, \text{ де (5)}$$

- частини собівартості продукції, що припадає на відмінні ознаки винаходу чи раціоналізаторської пропозиції;
- частини собівартості продукції, що припадає на відмінні ознаки винаходу чи раціоналізаторської пропозиції, які не співпадають з відмінними ознаками інших винаходів чи раціоналізаторських пропозицій;
- частини собівартості продукції, що припадає на відмінні ознаки винаходу чи раціоналізаторської пропозиції, які співпадають з відмінними ознаками інших винаходів чи раціоналізаторських пропозицій;
- кількість винаходів чи раціоналізаторських пропозицій, на які припадає частково або повністю співпадають.

Важливо, що частина собівартості продукції, що припадає на ознаку винаходу чи раціоналізаторської пропозиції — це собівартість об'єкта (деталі, вузли, операції)

технологічного процесу і т. ін.), виготовленого застосованого за цією ознакою.

Якщо конкретна техніко-економічна характеристика продукції покращилася завдяки сумісному використанню винаходів або раціоналізаторських пропозицій, то при розрахунку доходу від використання кожного винаходу раціоналізаторської пропозиції, вибраній у таблиці коефіцієнт впливу на якість продукції зменшується пропорційно до кількості вказаних винаходів раціоналізаторських пропозицій.

Необхідно пам'ятати, що під час розрахунку розміру авторської винагороди встановленої у відповідності наведеними формулами, дохід зменшується на суму належних до сплати у бюджет податку на доходи, платити на добавлену вартість, збору, інших обов'язкових платежів, що вносяться у встановленому порядку з доходу.

§2. Визначення витрат, які віднесені до собівартості продукції

Собівартість продукції – це всі витрати, які пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. Собівартість – основний показник діяльності підприємства.

Під час визначення собівартості продукції використовують дані звітних калькуляцій і зведеного обліку витрат, які відображають затрати і обсяги виробництва, що реально склалися.

У випадках, коли конкретні поточні затрати в обліку не визначалися, їх величина знаходиться розрахунковим шляхом, виходячи із встановлених чи реально існуючих норм, цін, тарифів і т. ін.

Відзначимо, що розрахунок зниження собівартості продукції повинен врахувати тільки ті затрати, які змінюються у зв'язку з використанням винаходу або раціоналізаторської продукції. При цьому накладні витрати (цехові, загальнозаводські та ін.) мають бути скоректовані прямим рахунком за статтями затрат, що змінюються.

Затрати на сировину і матеріали визначаються формулою прямим рахунком, виходячи з норм витрат матеріалів на одиницю продукції та цін, що склалися, з урахуванням транспортно-заготівельних затрат:

$$C_m = N_m \times C_m \times K_{tr} - V_m \times C_{vm}, \text{ де (6)}$$

C_m – затрати на сировину і матеріали;

- 10— норма витрат матеріалу на одиницю продукції;
- 11— норма праці на одиницю матеріалу;
- 12— коефіцієнт, який враховує транспортно-заготівельні витрати;
- 13— кількість реалізованого відходу матеріалу при виготовленні однієї одиниці виробу;
- 14— на одну одиницю відходу матеріалу.

Затрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, напівфабрикати, що виготовляються самим підприємством, визначаються шляхом калькулювання собівартості цих виробів.

Визначають також, що затрати на закупні вироби і напівфабрикати визначаються прямим розрахунком і залежать від кількості придбаних виробів і напівфабрикатів, з урахуванням транспортно-заготівельних витрат.

Сума коштів, які включаються у собівартість виробів з витратами передбачено інструкціями та постановами. Про зміни у складі затрат, що включаються у собівартість продукції (робіт, послуг) на підприємствах Міністерство економіки, Міністерство праці, Міністерство фінансів, Міністерство статистики України від 11 лютого 1991 року №№57-64/132, 18-03, 02/02-5/80, постанови Міністерства економіки, Міністерства праці, Міністерства фінансів, Міністерства статистики України від 11 лютого 1992 року №№27-50/77, 04-2161, 07-302, 04-2-87. Для механізму регулювання витрат на оплату праці, згідно постанови і доповненнями, внесеними економічними органами України.

Сума витрат на оплату праці у складі собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) визначається відповідно, як собівартість реалізованої продукції помножена на долю витрат на оплату праці у затратах на виробництво (собівартості) товарної продукції (робіт, послуг) відповідного періоду.

Затрати на основну і додаткову заробітну плату при оплаті праці визначаються за формулою:

$$Сзп = Т_0 \times Зг \times Кдод \times Кзп \times Ксс, \text{ де } (7)$$

- 15— зарплата заробітної плати відрядною оплатою праці;
- 16— ефективність виконання операції;
- 17— тарифна ставка робітника, який виконує операцію;
- 18— коефіцієнт, який враховує додаткову заробітну плату;
- 19— коефіцієнт, який враховує доплати до заробітної плати;

Ксс – коефіцієнт, який враховує відрахування на страхування.

Затрати на основну і додаткову заробітну виробничих робітників за погодинною оплатою визначаються за формулою:

$$Сзп = Чр \times Зп \times \Phiр \times Кдод \times Кдзп \times Ксс, \text{ де (8)}$$

Сзп – затрати на заробітну плату за погодинною оплатою праці;

Чр – чисельність робітників;

Зп – погодинна тарифна ставка робітника;

Φр – фонд робочого часу в розрахунковому періоді.

Затрати на електроенергію для приведення і верстатів, пресів та інших механізмів визначаються за формулою:

$$Се = Пм \times \Phiр \times Це \times Кц \times Кп/Ккд, \text{ де (9)}$$

Се – затрати на електроенергію;

Пм – встановлена потужність механізму;

Φр – фонд часу роботи механізму в розрахунковому періоді.

Це – ціна 1квт/год електроенергії;

Кц – коефіцієнт використання механізму за часом;

Кп – коефіцієнт корисної дії механізму за паспортом.

Затрати на стиснуте повітря визначаються за формулою:

$$Ссп = Чпр \times Рп \times \Phiо \times Цп \times Ко, \text{ де (10)}$$

Ссп – затрати на стиснуте повітря;

Чпр – кількість приймачів стиснутого повітря при безперервній витіканні через один приймач;

Φо – фонд часу роботи обладнання в розрахунковому періоді.

Цп – ціна 1000м³ повітря;

Ко – коефіцієнт використання обладнання;

Затрати на газ, що використовується технологічних цілей (підтримання необхідної температури печей), визначаються за формулою:

$$Сг = Рг \times \Phiр \times Цг \times Кч \times Кп, \text{ де (11)}$$

- В_г – витрати на газ;
- В_г – витрати погодинна витрата газу устаткуванням при експлуатаційній роботі;
- В_г – фонд часу роботи устаткування в розрахунковому періоді;
- Ц_г – ціна 1 м³ газу;
- К_п – коефіцієнт використання устаткування за часом;
- К_п – коефіцієнт використання устаткування за потужністю.

Затрати на пару визначаються за формулою:

$$Сп = Вп \times \Phi_p \times Цп \times Кп, \text{ де (12)}$$

- В_п – витрати на пару;
- В_п – витрати витрата пари устаткуванням;
- В_п – фонд часу роботи устаткування в розрахунковому періоді;
- Ц_п – ціна 1 тонни пари;
- К_п – коефіцієнт, який враховує втрати пари в мережі.

Відрахунок затрат на знос малоцінного та швидкозношуваного інструменту в розрахунку на одиницю продукції по окремій операції визначається за формулою:

$$Сі = Ві \times Ці, \text{ де (13)}$$

- В_і – витрати на знос інструменту;
- В_і – витрати інструменту на виконання операції;
- Ц_і – витрати ціна чи затрати на виготовлення інструменту.

Витрати інструменту на виготовлення операції складає:

$$Ві = Чм / Іс \times (І + Чп), \text{ де (14)}$$

- Ч_м – витрачений час на виконання операції;
- І – цілісність інструменту;
- Ч_п – цілісність правок інструменту.

Витрати на пристосування малоцінних та швидкозношуваних пристосувань, що використовуються при виконанні даної операції на одиницю продукції, визначається за формулою:

$$Спр = Цпр \times Чо / Чс, \text{ де (15)}$$

- С_{пр} – ціна пристосування;
- Ц_{пр} – витрати ціна чи затрати на виготовлення пристосування;
- Ч_о – час виконання операції з використанням пристосування.
- Ч_с – строк служби пристосування;

До затрат по статті „Втрати від браку“ відносяться витрати від остаточно забракованої продукції та втрати від зниженої якості продукції.

Втрати від остаточно забракованої продукції розрахунку на одиницю виготовленої продукції визначаються за формулою:

$$\text{Соб} = \text{Доб} \times (\text{Сп} - \text{Цб}), \text{ де (16)}$$

- Соб - втрати від остаточно забракованої продукції;
Доб - частка забракованої продукції в загальному обсязі виготовленої продукції;
Сп - собівартість одиниці продукції;
Цб - вартість одиниці продукції за ціною її можливого використання.

Затрати на виправлення забракованої продукції припадають на одиницю виготовленої продукції визначаються за формулою:

$$\text{Свб} = \text{Двб} \times \text{Звб}, \text{ де (17)}$$

- Свб - затрати на виправлення забракованої продукції;
Двб - частка виправленої із забракованої продукції в загальному обсязі виготовленої продукції;
Звб - затрати на виправлення одиниці забракованої продукції.

Втрати від зниження якості продукції, що припадають на одиницю виготовленої продукції, визначаються за формулою:

$$\text{Сзя} = \text{Дзя} \times (\text{Цп} - \text{Цзя}), \text{ де (18)}$$

- Сзя - втрати від зниження якості продукції;
Дзя - частка продукції зниженої якості в загальному обсязі виготовленої продукції;
Цп - ціна одиниці продукції;
Цзя - ціна одиниці продукції зниженої якості.

Розглянуті затрати собівартості продукції, охоплюють майже всі випадки, які можуть бути пов'язані з винаходами і раціоналізаторськими пропозиціями.

Приведена методика може використовуватись більшості галузей народного господарства, але можуть виникати випадки, які нами не описані. Відповідальність за правильність розрахунку покладається на планову службу (підрозділ) підприємства.

Б. Встановлення факту використання винаходу та раціоналізаторської пропозиції

У практиці переважно виникають питання, якими чином точно встановити фонд використання винаходу, винахідливого зразка чи раціоналізаторської пропозиції. Відомо, що засоби авторська винагорода, проведення розрахунку економічної ефективності.

Визначимо, що використанням винаходу чи раціоналізаторської пропозиції визначається реалізація продукції, виготовленої з їх застосуванням (пристрою, речовини чи способу виготовлення).

Для продукцією необхідно розуміти продукцію промислово-технічну, яка може бути в технологіях, кресленнях, схемах, нормалях і т. ін., а також промислову, яка виготовлена і пропонується на ринку для обліку і в ній можуть використовуватися винаходи, промислові зразки чи раціоналізаторські пропозиції.

Залежно також наголосити, що під способом розуміється технологія або процес виконання взаємопов'язаних дій (операцій), які відзначені у винаході.

Продукція представляє себе виготовленою із застосуванням винаходу, а спосіб застосованим, якщо в них використана хоча б одна ознака, включена до незалежного пункту винаходу, або її еквівалента.

Продукція є виготовленою із застосуванням раціоналізаторської пропозиції, а спосіб застосованим, якщо в них використана хоча б одна ознака, включена до опису раціоналізаторської пропозиції, або її еквівалента.

Креслення (схеми, ескізи і т. ін.), що додаються до винаходу чи раціоналізаторської пропозиції, вважаються складовою частиною опису пропозиції.

Еквівалентною вважається ознака, що вказана у винаході чи описі раціоналізаторської пропозиції, чи інший винаходу чи раціоналізаторської пропозиції не досягається такий же результат, і засоби виготовлення зміщені рівноцінними.

Датою початку використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції є дата реалізації продукції, виготовленої із застосуванням винаходу чи раціоналізаторської пропозиції.

Дата початку використання підтверджується актом про використання винаходу чи раціоналізаторської пропозиції, складеним зазначеним документом.

Не вважається використанням винаходу та раціоналізаторської пропозиції виготовлення, випробування вірка предмета винаходу чи раціоналізаторської пропозиції винятково в експериментальних цілях.

Тільки факт включення винаходу чи раціоналізаторської пропозиції в технічну документацію, якщо ця документація не реалізується як продукція, не вважається використанням винаходу чи раціоналізаторської пропозиції.

Якщо предмет винаходу чи раціоналізаторської пропозиції застосовано в експериментальному зразку винахід чи раціоналізаторська пропозиція не були використані як такі, що використовувалися, а потім вказаний зразок був використаний для створення або випробування дослідного зразка, то винахід чи раціоналізаторська пропозиція вважаються використаними від дати початку застосування для створення або випробування дослідного зразка.

У межах п'ятирічного строку дії патента, якого доходи і валютна виручка, одержані від винаходу в оборот, звільняються від оподаткування, наючи:

- для підприємства-власника патента від використання винаходу у власному виробництві, а також від продажу на нього ліцензії, з дати початку використання винаходу або продажу ліцензії;

- для підприємства від використання винаходу в результаті придбання ліцензії, з дати початку використання винаходу;

- для підприємства або нового виробництва, створеного спеціально для виготовлення нової техніки використанням винаходу, з дати введення підприємства або нового виробництва в експлуатацію.

Після одержання підприємством патента на винахід чи раціоналізаторську пропозицію, винагорода авторам винаходу чи раціоналізаторської пропозиції, сплачується протягом строку дії патента або протягом двох років від дати початку використання раціоналізаторської пропозиції.

При обчисленні дворічного строку від дати початку використання раціоналізаторської пропозиції можливі перерви в її фактичному використанні до уваги не беруться і дворічний строк не продовжується в разі перерви (перерв), що трапилися.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамцев Л.С., Лагутин А.Ф. Защита прав изобретателей и рационализаторов. - М.: Юридическая литература, 1987. - 95с.
2. Андрощук Г.О., Криворученко В.О. Технічна творчість винахідників. - К.: Т-во „Знання“. - №14. - 1992. - 10с.
3. Арсеньев Е.А., Асламова В.Ф., Григорьев А.Н. Методические рекомендации для разработчиков товарных знаков. - М.: ВНИИПИ, 1983. - 60с.
4. Арсеньев Е.А., Грешнева Н.П. Терминология в области товарных знаков. - М.: ВНИИПИ, 1986. - 39с.
5. Артошев Е.И., Богуславский М.М., Вчерашин В.Д. Патентоведение: Учебник для вузов. - М.: Юридическое, 1984. - 35с.
6. Артошев Е.И., Кравец Л.Г. Изобретения. Уровень новизны. Уражение. - М.: Экономика, 1977. - 237с.
7. Бору М.І. Охорона прав авторів, винахідників, рационализаторов. - К.: Вища школа, 1984. - 64с.
8. Беклузов В.И. Изобретательство и рационализация производства. - М.: Экономика, 1981. - 175с.
9. Веческий М.В., Долішній М.І., Скотний В.Г. Методичні рекомендації для студентів факультетів загальнотехнічних дисциплін педагогічних інститутів. - Львів, 1991. - 71с.
10. Веческий М.В., Долішній М.І., Скотний В.Г. Методичні рекомендації для студентів факультетів загальнотехнічних виробництва. - К.: Інститут педагогіки АПН, 1991. - 42с.
11. Веческий М.В., Скотний В.Г., Долішній М.І. Методичні рекомендації: Посібник для студентів та учнівської молоді. - Львів, 1992. - 67с.
12. Веческий М.В., Левченко Г.Є. Промислові знаки. Методичні рекомендації для студентів загальнотехнічних факультетів педагогічних інститутів. - Львів, 1991. - 38с.
13. Веческий М.В., Сысин Р.И., Коваленко В.И. Методическая работа на промышленном предприятии. - Мн.: Полымя, 1981. - 176с.
14. Дорченко А. И. В помощь активу ВОИР. - М.: Экономика, 1987. - 350с.

15. Инструкция о выплате вознаграждения за открытие, изобретения и рационализаторские предложения. – М.: ВНИИПИ, 1986. – 15с.
16. Кириенко Є.Г., Козенко О.В., Поклонський Є.П. Патентознавство і науково-технічна інформація. – К.: Вища школа, 1972. – 204 с.
17. Кикин И.И. Оформление и экспертиза международной заявки. – М.: ЦНИИПИ, 1990. – 123с.
18. Мамиофа И.Э. Охрана прав изобретателей и рационализаторов. – Л.: Лениздат, 1982. – 125 с.
19. Мельник Є.Ф. Правові питання технічної творчості. – К.: Вища школа, 1978. – 52с.
20. Миронов И.В., Мамиофа И.Э., Ловягин В.А. Изобретательское право. – М.: Юридическая литература, 1966. – 224с.
21. Нормативні документи про правову охорону об'єктів промислової власності в Україні. – К.: Держпатентне відомство України, 1992. – 288с.
22. Прахов Б.Г., Зенкин Н.М. Справочное пособие по изобретательству, рационализации патентного дела. – К.: Вища школа, 1980. – 208с.
23. Прахов Б.Г. Изобретательство и патентное дело. Словарь справочник. – К.: Вища школа, 1987. – 181с.
24. Теплицкий А.Х. Молодим новаторам винаходи і рацпропозиції. – К.: Техніка, 1980. – 112с.
25. Указания по составлению и подаче заявки на промышленный образец. – М.: ВНИИПИ, 1991. – 67с.
26. Указания о порядке патентования изобретений в области техники. – М.: ВНИИПИ, 1986. – 48с.

ПРЕДМЕТНО – АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Закон 31, 38, 40, 52, 121
- Закон про право 240
- Закон Наук України 22
- Закон 67, 72
- Заявкована заявка 234
- Заявка 88
- Законна рада 38, 39
- Законенкова формула 92
- Закордонні винаходи 54, 167
- Закордонна 54, 55, 113
- Закон 17, 76, 77, 78, 88
- Законність 8, 23, 76
- Законницьке право 241
- Закон 89, 90, 91
- Закон 31, 35, 45, 167
- Закон техніки 87
- Закон 11, 22
- Закон 70, 110, 131
- Закон винаходів 231
- Закон 167
- Закон 35
- Закон України про власність 20
- Закон 50, 51, 52, 66, 101, 134, 163
- Закон 36, 37, 38, 85, 86
- Закон прав авторів 247
- Закон 40, 42, 43, 44, 45
- Законна класифікація винаходів 222
- Законна класифікація товарів 170
- Закон 209, 211, 213, 220
- Закон 217
- Закон 109
- Законне планування і фінансування 20
- Закон 17
- Законна модель 76, 190, 235
- Законність пропозиції 48
- Закон 57
- Закон 97, 99, 130
- Закон 111
- Закон 209, 219
- Законна угода 211
- Закон 111, 209
- Закон винаходу 87 127
- Закон 47, 48
- Закон 17

Ноу-хау 209, 215
Об'єкт винахідництва 76, 80, 84, 85
Одноланкова формула 92
Опис винаходів 233, 234
Організаційна структура 21
Охоронні документи 32
Патент 33, 34, 36, 39
Патентна документація 227
Патентний паспорт 201, 203
Патентні повірені 24
Патентування 190, 192
Підрозділи 25, 27, 29
Положення 61
Посвідчення 65
Право 30, 32, 240, 247
Пристрій 80, 89, 160
Пріоритет 79, 37
Продукція 17, 50, 53
Промислова власність 31
Промисловий зразок 39, 118
Прототип 88
Процес виробництва 19
Раціоналізаторство 13 23, 47, 56
Раціоналізаторська пропозиція 29, 47, 242
Реферат 97, 98
Речовина 81, 90
Рівень техніки 88
Роботодавець 31
Розділи МКВ 223
Рояльті 211
Склад заявки 85
Спадкоємець 31
Спосіб 80
Стимул 17
Структура 87
Суть винаходу 79, 86, 89
Термінологія 98
Технічна творчість 8
Товар 172
Товарний знак 35, 152
Торгово-промислова палата 199, 192
Управління патентування 199
Управління раціоналізаторством і винахідництвом 112
Факт використання 54
Фінансування винахідництва 20, 56
Формула 79, 92, 93, 95

Словник 99, 124

Словник планування 13, 18, 19

Словник правової охорони 18

Словник мікроорганізму 82, 83, 84, 96

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ПАТЕНТОЗНАВСТВА

Абсолютна патентна чистота об'єкта – властивість об'єкту, при якому ні один із його елементів, ні будь-який їх поєднання, ні весь об'єкт у загальному не підпадає під діючі в будь-якій країні світу патенти.

Абсолютна (світова) новизна технічного рішення – умовою патентоздатності рішення полягає в тому, що для визнання тих рішень винаходом, промисловим зразком до подання заявки на винахід, промисловий зразок, їх сутність повинна бути опублікована і реалізована ні в одній країні світу.

Автор відкриття, винаходу, промислового зразка, раціоналізаторської пропозиції – особа, творчою працею зроблено (відкриття), винахід, промисловий зразок або раціоналізаторську пропозицію, що визначаються в порядку встановленому законом України про винаходи, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції від 21 липня 1992 року, №411.

Авторське право – частина громадянського права, що визначає права і обов'язки, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням (виданням, виконанням, показом і т. ін.) творів літератури, науки і мистецтва.

Авторство – право особи, що визнане компетентними органами, яке охороняється законом рахуватися з твором запропонованого ним винаходу, промислового зразка, товарного знака, раціоналізаторської пропозиції.

Авторський пріоритет на винахід, промисловий зразок, раціоналізаторську пропозицію – першість даного автора в створенні винаходу, промислового зразка або раціоналізаторської пропозиції, зафіксована в установленому законом порядку, наприклад, за датою поступлення заявки на винахід в Патентне відомство України.

Авторське свідоцтво на винахід – документ, що видається Державним комітетом у справах винаходів ім'я автора або кожного з співавторів винаходу і який засвідчує визнання пропозиції винаходом, пріоритет винаходу, авторство на винахід, виняткове право автора на винахід.

Адміністративно-судовий порядок захисту винахідників і раціоналізаторів – в адміністративно-судовому порядку розглядаються спори щодо факту впровадження винаходів або раціоналізаторських пропозицій, першість на винахід, промисловий зразок, раціоналізаторську пропозицію.

процедури розгляду питань охорони прав і раціоналізаторів полягає в тому, що на розгляд здійснюється в адміністративному порядку тільки в тому випадку, коли прийняте в адміністративному порядку рішення в якійсь мірі заперечує інший або його предствником, може бути другим етапом розгляду цього питання.

AIRPI (AIRPI) – Міжнародна асоціація по охороні промислової власності, заснована в Брюсселі 1897р. Статут прийнятий 10 грудня 1927р. Вона є міжнародною неурядовою організацією, що займається питаннями правової охорони винаходів, промислових зразків і товарних знаків. AIRPI – це допоміжний науково-консультативний орган Міжнародного союзу по охороні промислової власності.

Актом використання винаходу, промислового зразка або патентної пропозиції – документ, який встановлює умови використання винаходу, промислового зразка, патентної пропозиції і породжує правові наслідки, зокладання дає право на винагороду.

Заявка на винахід – заявка, подана в патентне відомство на винахід, що пропонується і в якій вміщено науково-технічна експертиза (після попередньої публікації заявки), що відповідає клопотанню про видачу патента для ознайомлення з метою одержання патенту осіб відмови від видачі патента.

Патенти (патенти-аналоги) – патенти видані на один і той же винахід або в одній країні, близький по суті технічного рішення.

Мальгаська угода – договір укладений 13 вересня 1962р. між африканськими державами Камерун, Габон, Івуар, Бенін, Габон, Буркіна Фасо, Мавританія, Нігер, Сенегал, Африканська Республіка, відповідно з якою для цих країн патентне відомство в справах промислової власності, яке виконує функції національного патентного відомства для кожної з вказаних держав. Патент виданий відомством патент автоматично діє в кожній з країн-учасниць угоди.

Біллем – проект закону в США, Великобританії та інших країнах, який виноситься на обговорення патентного органу. Біллем називають також деякі інші документи.

BIRPI (BIRPI) – Міжнародне об'єднане бюро по охороні інтелектуальної власності, в яке входить постійний патентний орган Міжнародного союзу по охороні промислової

власності. БРПІ виконує одночасно функції постійного органу і для інших міжнародних союзів.

Блок патентів – декілька патентів, які захищають один об'єкт по частинах, тобто окремі вузли і деталі, окремі операції, декілька способів, які входять у технологічний процес і т. ін., що забезпечують подвійну охорону об'єкта (конкурентоспроможність).

Блокуючий патент – патент на винахід, використання якого не може розвиватися певний технічний напрям і який, в силу монопольного права, що випливає із патенту, може гальмувати розвиток вказаного напрямку.

Взаємність – надання іноземцям у галузі винахідливої промислової власності таких же прав, як і самим громадянам, при умові, що і громадяни даної країни користуються аналогічними правами.

Видання опису винаходу – офіційна публікація опису винаходу до патента або авторського свідоцтва, з дня якої в деяких країнах починається дія патенту.

Види ліцензійної винагороди: а) одноразові (паушальні) платежі вносяться під час підписання угоди при передачі технічної документації, закінченні будівництва і введенні в експлуатацію першої установки, по досягненні певної потужності або продуктивності;

б) платежі з одиниці випущеної або реалізованої продукції (роялті), наприклад, з гекалітрів випущеного спирту.

Види патентного пошуку – до основних видів патентного пошуку відносять: тематичний (предметний), іменний, за номером документа, в тому числі по дати пріоритету публікації і пошук по виду документа (авторське свідоцтво, патент, заявка, свідоцтво про позитивне рішення і т. ін.). Існують три види пошуку: на новизну, на патентну чистоту, на визначення рівня техніки.

Кожен з патентних пошуків дає відомості про новизну, патентоспроможність і розвиток рівня техніки відповідно до винаходів.

Викладка заявки – виставлення заявки в патентному відомстві на визначений строк в деяких країнах, протягом якого можуть подаватися заперечення проти одержання патента. При відсутності заперечень протягом встановленого строку по заявці видається патент.

Виклад – процес послідовної передачі усно або письмово думки, роздумів, результату і т. ін. Викладом у більшості називають також і сам результат його викладу, тобто усне або письмове повідомлення.

Втрачений патент – поновлення дії патента, який втратив силу внаслідок несвоєчасної сплати щорічного мита, після внесення мита за черговий строк і погашення заборгованості.

Винагорода – оплата творчої праці авторів винаходів, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій. Винагорода виплачується автору (співавторам), якщо:

– їх розробки використовуються в народному господарстві України, в тому числі продукції, яка ввезена за кордон;

– використовується на декількох підприємствах, в одному з яких одного і того ж міністерства або відомства, а в іншому – іншого міністерства, відомства;

– використано підприємствами, організаціями, установами декількох міністерств – міністерство, відомство в одному з яких є підприємства, які вперше використовують винахід, з відшкодуванням відповідних сум іншим міністерствам, відомствам;

– використано в документації, яка передана в інші країни в порядку економічного і наукового співробітництва і використовується на об'єктах за кордоном.

Винахідник – автор винаходу, промислового зразка: винахідник, який постійно або періодично займається винахідництвом.

Винахідницька система видачі патентів – система, при якій патент видається першому і дійсному винахідникові. В країнах, де діє така система (напр., в США) в тому, що він є першим і дійсним винахідником, способу, машин, виробу і т. ін., на який він просить патент.

Виправлення і доповнення заявних матеріалів – при розгляді заявки на видачу патента державна науково-технічна експертиза винаходів може вимагати у заявника виправлення матеріалів, які уточнюють винахід, якщо без таких виправлень подальший розгляд заявки неможливий, заявник повинен поправити матеріали в установленний строк з моменту одержання запиту. У випадку ненадання заявником додаткових матеріалів в установленний строк, заявка з розгляду знімається.

Варшавська угода про міжнародну реєстрацію (депонування) промислових зразків і корисних моделей – прийнята 6 листопада 1959р. Відповідно до цієї угоди громадяни країн-учасниць можуть забезпечити охорону своїх промислових зразків або корисних моделей одночасно у всіх цих країнах

реєстрацією їх в БІРПІ, яке здійснює публікацію відомостей про реєстрацію.

Глибина патентного фонду – характеристика лектуючої частини патентного фонду, яка виражається кількістю років (місяців) і визначається різницею між утворення найбільш раннього і найбільш пізнього патентів, які зберігаються у фонді.

Глибина пошуку перевірки на патентну чистоту – визначається стосовно кожної сторони перевірки, виходячи з патентних міркувань: глибина (як давно) розвиток техніки, до якої відноситься об'єкт, наявність даної техніки в країні перевірки, загальний розвиток країни в технічній сфері, відношенні, патентний вплив інших, більш розвинутих країн та ін.

Давність – встановлений законом термін, закінчення якого визначається юридичними наслідками, наприклад, втрата прав на клопотання, виконання рішення.

Давність інформації – у більшості країн при встановленні рівня техніки враховується вся інформація, яка з'явилась до дати пріоритету, незалежно від часу її з'явлення.

Дата початку дії патента – дата, починаючи з якої патент володіє юридичною силою, тобто власника патента на використання. У деяких країнах ці дати різні: в одних вони визначаються днем подачі заявки в патентне відомство країни (Бельгія, Німеччина, Італія, Франція), в інших днем видачі патента (Канада, Нідерланди, США, Уругвай), в деяких – днем реєстрації заявки в патентне відомстві (Ірак), а також днем подачі в патентне відомство повного опису (Англія), днем прийняття заявки до розгляду (Японія).

Державна науково-технічна експертиза (ДНТЕ) винаходів – регламентований встановленими Комітетом винаходів правилами процес дослідження експертами технічного рішення завдання, представленого в заяві на винахід, промисловий зразок, товарний знак, у співставленні з іншими рішеннями того ж завдання, що знаходиться в попередній інформації, яка закінчується заключенням про можливість або неможливість визнання заявленого технічного рішення винаходом, промисловим зразком, товарним знаком відповідно до критеріїв встановлених Положенням про винаходи, промислові зразки, товарні знаки ДНТЕ проводиться в строк, що не перевищує 6 місяців від дня поступлення заявки. Протягом цього часу заявнику висилаються

про визнання і видачу патента або висилку патентних матеріалів.

Державний патентний фонд – сукупність усіх патентних документів, що знаходяться в містах країни, за винятком тих, які належать іноземним закладам.

Державна реєстрація – запис у державних реєстрах державності про важливі документи, які мають юридичне значення. Реєстрації підлягають винаходи, промислові моделі (красні моделі), товарні знаки. При реєстрації державності присвоюються порядкові номери реєстрового документа і видається патент, свідоцтво.

Джойнт маркетинг – спільні підприємства по реалізації державності двох партнерів або сумісно утвореної технології. Державності для утворення підприємств подібного чину в державності є укладені раніше між партнерами ліцензійні договори. Крім ліцензійних угод, ці підприємства займаються виробництвом продукції, яка випускається на основі технологій державності країн.

Джойнт венчурз – (англ. об'єднані ризики) угода державності виробництва або підприємства на базі промислових використання досягнень науки і техніки.

Дискриптор – інформаційна одиниця інформаційно-бібліотечної мови координатного типу, означає клас умовно визначених ключових слів.

Диплом на відкриття – документ, який видається на державності відкриття і засвідчує визнання виявлених новизни, властивостей і явищ матеріального звіту державності, пріоритет і авторство на відкриття, з чим державності призначення автором відповідних прав і пільг, які державності законодавством більшості країн. В Україні державності відкриття не реєструються і диплом не видається.

Додатковий патент – охоронний документ (свідоцтво державності), який видається на додатковий винахід, що державності собою вдосконалення або модифікацію іншого державності, який захищений основним патентом і знаходиться в технічній залежності від нього.

Доказ бідності – проводиться патентовласником доказ державності достатнього матеріального становища, визначення якого державності служити підставою для звільнення патеновласника від державності патентного мита.

Достовірно відомі документи – в патентному законодавстві достовірно відомими рахуються документи, які державності в офіційних джерелах інформації в установленому порядку.

Європейська конвенція про міжнародну патентну класифікацію (1954р.) – міжнародна угода, на основі якої була розроблена єдина система класифікації патентів винаходи – Міжнародна патентна класифікація (МПК).

Єдність аналога винаходу – якщо в формулі винаходу (пристрій, спосіб, речовина) цей об'єкт охарактеризовано взаємопов'язаними ознаками, то з відібраних при пошуку аналогів як прототип повинен бути прийнятий тільки один аналог.

Єдність винаходу – вимога подання заявки на винахід, тобто заявка повинна мати опис одного об'єкта (пристрою, способу, речовини). Якщо в заявці описано два або більше винаходів, то заявникові, який подав заявку на видачу патенту, повинно бути запропоновано поділити заявку в двомісячний термін з дня одержання повідомлення. Допускається об'єднання двох винаходів, якщо вони служать єдиній меті і можуть бути використані разом.

Закон – акт, виданий вищим органом державної влади, який встановлює найбільш важливі, принципи та норми права.

Закон достатньої підстави – цей закон встановлює, що всяка правдива думка повинна мати достатню підставу, якщо судження, яке не вимагає доведення (аксіома, думка, вираження закону природи і т. ін.). Але в процесі експертизи більшість висловлених положень потребує доведення. Основна істина, що встановлюється експертизою є або може бути винаходом. Будь-який висновок, зроблений заявником, повинен мати достатню підставу. Як завжди розглядається практика експерименту.

Запатентований винахід – винахід, який викладений в патентній формулі і зареєстрований в держреєстрі країни; винахід, на який в даній країні виданий патент на відміну від винаходів незапатентованих з певних причин або винаходів, на які видані авторські свідоцтва.

Зустрічне задоволення – в деяких країнах виплачується підприємцем найманому працівникові винагорода за договором під час передачі підприємцю права на винаходи, які можуть бути зроблені найманим працівником у період його роботи на даному підприємстві.

Інженерно-технічні працівники (ІТП) – категорія працівників, які здійснюють організацію і керівництво (управління) виробничим процесом на підприємствах та організаціях виробничих галузей народного господарства.

промисловості, будівництві, транспорту, сільському господарству та ін.). Підставою для зарахування працівників до інженерів є не освіта, а посада по якій для виконання необхідна кваліфікація інженера.

Інтелектуальна власність – включає права, які належать до літературних, художніх і наукових творів; діяльності артистів, звукозапису, радіо і винаходів у всіх галузях людської діяльності – відкриттів, винаходів, промислових зразків.

Інформатор – спеціаліст в певній галузі знань або виробництва, що здійснює інформаційну діяльність у певній галузі.

Інформація – зміст якого-небудь повідомлення, який стосується про що-небудь, які розглядаються в аспекті їх змісту в просторі і часі. В більш загальному розумінні інформація – це зміст між матеріальними об'єктами, що змінюється в зміні стану цих об'єктів.

Інформаційна служба – організація (підрозділ, заклад) чи їх сукупність, які постійно здійснюють практичну діяльність з інформаційного забезпечення. Інформаційні служби можуть мати різний характер у залежності від виду роботи, від інформаційних служб закладів (установ) до загальнодержавних і міжнародних інформаційних служб.

ІСІРЕПАТ – комітет з міжнародного співробітництва в галузі обміну патентної інформації. Для ідентифікації бібліографічних даних у деяких країнах застосовується спеціальний код ІСІРЕПАТ, який представляє собою певні числа, які проставляються в круглих дужках відповідними елементами бібліографічного опису.

Картельна угода про патенти – патентні угоди великих компаній, які утворюють монополію у формі міжнародного картелю. Учасники патентних угод ставлять перед собою певні задачі: поділ світових ринків, встановлення над цілими галузями виробництва, введення певних цін на запатентовану продукцію, визначення товарів, які встановлені на основі патентів, або недопущення вивозу або продажу запатентованого продукту в певні країни з політичних або економічних міркувань.

Категорія – гранично широке поняття, яке відображає певні загальні і суттєві властивості, ознаки, зв'язки і відношення предметів, явищ і процесів об'єктивного світу.

Кваліфікаційні вимоги до патентознавця – патентознавець повинен ґрунтовно знати проблеми, які

стосуються питань науково-технічного процесу, винахідницької та інформаційної діяльності, знати економіки і права, виробництва — маркетингу, управління патентно-ліцензійної, винахідницької, раціоналізаторської роботи з урахуванням функцій і тематичної організації; проводити патентні дослідження на всіх стадіях життєвого циклу об'єктів техніки і оформляти відповідну документацію; проводити спільно з конструкторами та технологами виявлення винаходів і оформлення заявок на винаходи, промислові зразки і товарні знаки; вести переписку з НДІПЕ; організовувати і проводити діяльність з відбору і оформлення винаходів для патентування за кордоном, визначення країн патентування і ведення листування з патентними відомствами, визначення доцільності підтримки патентів у силі, виявляти науково-технічні досягнення і оформляти документацію на патентування ліцензій, ноу-хау і послуг виду інжиніринг; проводити роботи по комплектуванню довідково-інформаційного фонду; раціонально використовувати всі види патентного і непатентного довідково-пошукового фонду, наявного в організації, територіальних закладах ЦНТІ, бібліотек; вміти використовувати всі види інформації патентної і непатентної; оформляти документи державної і галузевих звітності, яка відноситься до винахідницької діяльності; вміти визначити економічний ефект, який отримують від використання винаходів, промислових зразків і раціоналізаторської пропозиції і вміти оформити документи для одержання винагороди; проводити роботи по впровадженню винаходів у виробництво; проводити консультації авторам винаходів, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій по основних питаннях винахідництва, готувати матеріалами з обліку передового досвіду в галузі винахідництва, патентно-ліцензійної і патентно-інформаційної діяльності.

Комбінаційний винахід — поєднання (комбінація) двох або більше відомих винаходів, в яких кожний з них в якому спільно використовуються відомі технічні рішення, які взаємодіють між собою і дають новий ефект, який відрізняється від результатів, одержаних під час їх окремого використання (простим прикладом таких винаходів є підзорна труба, порох у гільзі).

Комбінація-агрегація — з'єднання відомих елементів (технічних прийомів, способів, речовин, деталей, вузлів, пристроїв) в єдине ціле для досягнення певної мети з одержання якого-небудь результату.

Компенсаційні ліцензійні угоди — форма міжнародних економічних угод, предметом якої є обмін науково-техніч-

результатами, передача один одному технічної інформації, досвіду і знання, здійснення взаємного співробітництва спеціалістів. Практично такі угоди відбуваються тоді, коли наукова розробка, що передається одній із сторін угоди, частково або повністю компенсує витрати на виконання відповідної розробки з іншого боку.

Комплексні патентні дослідження – процедура в процесі планування і постійного управління науково-дослідницьких, конструкторських і проектних робіт, які базуються на безперервному, систематичному вивченні і використанні технічної, головним чином, патентної, кон'юнктури економічної, науково-технічної документації та інформації для підвищення технічного рівня створюваних інноваційних і конкурентоспроможних технічних рішень.

Конвенційна заявка на винахід – заявка на винахід, яка подається для закордонного патентування в одну з країн-учасниць Паризької конвенції (після країн, в якій винахід було створено), на яку одержаний і діє річний пріоритет за такою ж заявкою в першій країні, передбаченій положеннями конвенції; така заявка має перевагу пріоритету при подальшому патентуванні в цій країні порівняно з усіма іншими заявками, поданими до неї (але не раніше дати подачі такої ж заявкою в першій країні).

Конкурентоспроможність – характеристика товару, яка виражає його відмінність від товарів конкурентів за відповідності конкретної загальної потреби і за відсутністю на її задоволення; це місце об'єкта на ринку; можливість старіння товару на ринку його життєвого циклу; характеристика ринку – потреба споживачів у товарі; розміщення мережі продажу; постійна ціна продажу на певних ринках; показник патентного захисту – винахідник, промисловим зразком, товарним знаком, ноу-хау або буклет захисту; гострота конкуренції та наявність інших форм продажу; стійкість до коливань продажу та наявність сировини і матеріалів.

Копія – документ, виконаний певним способом, який відтворює його ідентичність з оригіналом (світокопія, фотокопія, фотокопія та ін.) і призначений для безпосереднього використання під час виробництва, експлуатації, розповсюдження тощо.

Критерії доцільності патентування за кордоном – характеристики об'єкта техніки і комерційної ситуації, на основі яких приймаються рішення про патентування винаходу (промислового зразка) за кордоном. До таких характеристик можна віднести: конкурентоспроможність

об'єкта патентування; ємкість ринку для продажу товарів тій чи іншій країні.

Критерії доцільності придбання ліцензії – економічні та технічні характеристики об'єкта ліцензії, які є основою для визначення доцільності придбання ліцензії і можливість розширення виробництва на основі придбаної ліцензії.

Лаконічність формули винаходу – вимагається вказівка предмета винаходу без лишніх слів. Для досягнення лаконічності у викладі формули практикою більшості країн вироблений певний порядок (правил) викладу.

Легалізація патентації документації – реєстрація та засвідчення документа в офіційній організації (нотаріатській організації, посольстві, консульстві або подібних організаціях тих країн), куди подається патентна документація.

Ліцензіар – країна або підприємство (фірма), яке продає ліцензію, тобто юридична особа, яка дає дозвіл на використання винаходу, промислового зразка або науково-технічного досвіду – ноу-хау.

Ліцензіат – країна або підприємство, які отримують ліцензію, тобто юридична особа, якій надано дозвіл на використання певного винаходу або науково-технічного досвіду – ноу-хау.

Ліцензійна система – організація імпорту й експорту товарів (в т. ч. і документації), включаючи винаходи, тоді час якої імпортер або експортер придбав право на ввіз або ліцензію, оплативши за це ліцензійний збір.

Ліцензійний збір – плата, яка береться з імпортера або експортера під час видачі ліцензії. Оплата ліцензійного збору не звільняє власника ліцензії від оплати митних стягнень і ліцензійних розрахунків.

Локальна новизна – новизна тільки в межах однієї держави, підприємства, відомства (фірми) на винах, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції або технічні рішення.

Макет – виріб, який є об'ємним, спрощеним зразком промислового виробу відповідного масштабу.

Маркування виробів – у деяких країнах на патентовласника покладається обов'язок проставляти на всіх запатентованих виробах позначку, яка засвідчує про те, що ці вироби охороняються патентом. Звільняються від маркування тільки ті товари, які призначені для особистого користування.

Міжнародний патентний інститут (МПІ) – інститут, утворений 1947р. в Гаазі угодою між Бельгією, Голландією, Люксембургом, Францією, Швейцарією, Монако

Основною. Основна мета – проведення патентної експертизи по запитах зацікавлених осіб на винаходи, винахідливі зразки та інші технічні рішення.

Міжнародний центр патентної документації (ІНПАДОК) – відповідно до угоди між урядом Австрії та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) 1973 року у Відні створено Міжнародний центр патентної документації, який підготує і розповсюджує патентні покажчики патентів-аналогів різного виду. ІНПАДОК сприяє розвитку інтелектуальної та патентних відомств різних країн у галузі патентної документації.

Національна класифікація винаходів – система класифікації винаходів, яка прийнята в окремій країні і відрізняється від МКВ.

Національний патент – патент, виданий патентним відомством тої країни, в якій даний винахід був створений і заявлений.

Незалежний винахідник – винахідник, який при створенні винаходу не пов'язаний у своїй діяльності з підприємством чи фірмою і подає заявку на винахід від свого імені.

Незалежність патентів – закріплене Паризькою конвенцією положення, відповідно з яким патент, виданий на території однієї країни, не впливає на патент, виданий на території іншої країни, не залежить один від одного; під час анулювання патента або закінчення його дії в одній країні, він продовжує діяти в іншій країні.

Єдиний договір міжнародної класифікації товарів і послуг – укладений 15 червня 1957р. (має силу з 1961р.) у межах Паризької конвенції по охороні промислової власності. Відповідно до даної угоди країни – члени Ніццького союзу повинні при реєстрації товарних знаків повинні використовувати єдину або допоміжну систему Єдиної класифікації товарів і послуг. Цю класифікацію використовує Україна з 1992 року.

Новизна винаходу – одна з ознак винаходу полягає в тому, що технічне вирішення задачі визначається новим, який до дати пріоритету заявки суть того або подібного винаходу не була розкрита в країні або за її межами для загального кола осіб настільки, що стало можливим це вирішення.

Новизна промислового зразка – одна з ознак промислового зразка, який можна розглядати у двох аспектах. Першим полягає в тому, що на дату пріоритету дане конструкторське рішення не було розкрито в

Україні. Другий аспект полягає у встановленні відмінних особливостей форми зразка, які дозволяють візуально виділити даний виріб від аналогів і прототипу.

Новизна раціоналізаторської пропозиції – новизна має відносний характер. Вона переважно оцінюється рівнем техніки на даному підприємстві.

Новизна товарного знака (ТЗ) – одна з необхідних ознак ТЗ умова охоронноздатна, яка оцінюється врахуванні тільки раніше заявлених і зареєстрованих товарних знаків в Україні.

Об'єкт техніки – машини, прилади, обладнання, методи, технологічні процеси, пристрої, способи, речовинні штами культури мікроорганізмів, інші види промислової продукції, що використовуються у виробництві, а також об'єкти капітального будівництва. Перед міністерствами підприємствами завжди стоїть задача створення об'єктів техніки, яка володіє високими технічними, естетичними та іншими властивостями, а також патентоспроможністю патенточистотою.

Об'єм винаходу – всі без винятку ознаки, перераховані в обох частинах формули: обмежуючої і відмінної. Формула винаходу повинна представляти собою не опис винаходу, його характеристики, перерахування тільки основних ознак необхідних і достатніх для досягнення мети винаходом.

Обхід патента – пошук таких технічних рішень, здійснення яких робить об'єкт, підпадаючий під дію патенту патенточистим. Для обходу патента заміняються вузли, елементи і т. ін., що обумовлено в патентній формулі.

Огляд – другорядне джерело інформації, документ, якому дається характеристика будь-якого питання, або декількох питань на основі інформації за певний період часу. Є три основні види оглядів: бібліографічний, ретроспективний і аналітичний.

Огляд стану техніки – частина опису винаходу, якому розглядається та галузь техніки, яка підлягає зміні або покращенню шляхом використання всього винаходу. В цій частині може описуватися прототип або аналог.

Оплата патентного мита – проводиться протягом усього терміну дії охоронного документа. В різних країнах встановлені різні терміни, розміри і порядок оплати мита. Патентне мито стягується щорічно і розмір оплати кожен раз збільшується.

Основні причини зняття винаходу з патентування:

1. Попереднє розголошення суті винаходу. 2. Недостатня кількість викладу суті винаходу. 3. Відсутність єдності винаходу. 4. Недостатньо висока якість заявочних матеріалів. 5. Недостатнє знання патентних законів. 6. Значні недоліки винаходу. 7. Несвоєчасне промислове освоєння винаходу. 8. Протиставлення іноземною експертизою патентів на винаходи розробки або публікації. 9. Несвоєчасні або невдовільні відповіді на рішення експертизи іноземних патентних відомств. 10. Відсутність зацікавленості з боку іноземних фірм у покупці ліцензії і придбання самих патентів. 11. Несплата річного мита. 12. Закінчення терміну дії патентної угоди або відсутність експорту. 13. Втрата конкурентного пріоритету.

Основні розділи типової ліцензійної угоди:

1. Заголовок. 2. Вступна частина (преамбула). 3. Вступна частина. 4. Предмет угоди. 5. Технічна документація. 6. Зобов'язання і відповідальність. 7. Технічне сприяння. 8. Зобов'язання. 9. Збори і податки. 10. Вдосконалення і зміни. 11. Зобов'язання секретності. 12. Захист патентних прав. 13. Термін дії угоди й умови її розторгнення. 14. Умови закінчення терміну дії угоди або її розторгнення. 15. Арбітраж. 16. Інші умови. 17. Додатки. В угодах може бути різна кількість пунктів і різна їх послідовність.

Патенти на винаходи – патенти на винаходи, які з різних причин не використані в промисловості. Одержання або використання таких патентів проводиться з метою застереження використання цього винаходу конкуруючими фірмами.

Парижська конвенція по охороні промислової власності – міжнародна угода створена 29 березня 1883р. у Парижі і вступила у дію 7 липня 1884 року; розглядалася пізніше в Лондоні (1900р.), Вашингтоні (1911р.), Гаазі (1925р.), Брюсселі (1934р.), Ліссабоні (1958р.), Стокгольмі (1967р.). На початку 1984р. її учасниками були понад 90 держав. Конвенцією утворений Міжнародний союз по охороні промислової власності, в який входять усі держави-учасниці конвенції. Постійним виконавчим органом Міжнародного союзу є Міжнародне бюро по охороні промислової власності. Країни, які підписали конвенцію, зобов'язані, наскільки це можливо, ефективно і однозначно захищати права промислової власності і, зокрема, надавати охорону винаходів в інших країнах завдяки міжнародному пріоритету. Парижська конвенція охоплює всі види промислової власності: винаходи, промислові моделі, авторські моделі, товарні знаки, фірмові назви, назви підприємств, виготовлення і попередження недоброчесної конкуренції. В конвенції також відбиті закони, які

відносяться до правової охорони винаходів: єдність винаходу, незалежність патента, тимчасова охорона винаходів на міжнародних виставках, обмеження прав патентовласника тощо.

Патент – видане компетентним державним органом свідоцтво (охоронна грамота), підтверджуюче визнання технічного рішення або селекційного досягнення винаходу пріоритет (першість) винаходу, авторство (не у всіх країнах) і виняткове (монопольне) право патентовласника на винахід у межах держави, яка видала патент, на термін, установленний законом даної країни.

Патент замаскований – „тактичний“ патент, в якому дана завідомо неправильна класифікація винаходу, що ускладнює місце перебування конкурента, наприклад, внаслідок того, що заявник свідомо відніс свій винахід до іншої галузі техніки.

Патент на вдосконалення – патент, виданий особою, яка створила додатковий винахід, який покращує раніше створений і раніше захищений патентом.

Патентна ліцензія – часткова або повна уступка патентника патента покупцю прав на використання запатентованого винаходу, промислового зразка, корисної моделі.

Патентне право – галузь винахідницького права, яка представляє відповідні правові норми, які регулюють відносини, пов'язані зі створенням і використанням винаходів. У даний час у більшості країн використовуються закони, прийняті або переглянуті за останні роки. В США діє закон 1952р. (ред. 1981р.), Канаді – 1935р., Великобританії – 1977р., Німеччині – 1981р., Франції – 1960р. (ред. 1978р.), Італії – 1939р. (ред. – 1979р.), Австрії – 1950р. (ред. 1981р.), Швейцарії – 1954р. (ред. 1975р.), Японії – 1959р. (ред. – 1975р.), Бразилії – 1971р., Мексиці – 1975р., Перу – 1971р., Колумбії – 1971р. У більшості країн зміни проводяться відповідно до суспільних потреб економічної політики.

Патентний бюлетень – видрукований патентним відомством офіційний збірник, в якому подаються повідомлення про видачу, анулювання або відновлення дії патенту та інша інформація про патенти і заявки.

Патентний експерт – особа, що проводить експертну заявку на винаходи або перевіряє об'єкт на патентну чистоту.

Патентний захист об'єкта – об'єкт, технічне рішення якого захищено одним або декількома патентами.

Патентний пошук – процедура пошуку у фонді патентної документації охоронних документів (заявок, патентів, свідоцтв, патентів) з метою встановлення рівня новаторства технічних рішень, відповідних меж прав інтелектуального права. Патентний пошук дає можливість установити патентоспроможність технічних рішень і патентної захищеності винаходів технологій.

Патентно-ліцензійна кон'юнктура – сукупність технічних, економічних і політичних умов, які визначають комерційну цінність винаходу, промислового зразка, товарного знака, можливість продажу (пошуку) ліцензій на вигідних умовах, а також можливість патентування винаходу, промислового зразка, товарного знака.

Патентно-правові документи – патентна грамота, патент, свідоцтво, ліцензійна угода, а також патентні заявки, промислових зразків і товарних знаків.

Патентознавець – спеціаліст, який працює в галузі патентознавства і винахідництва.

Патентознавство – наукова дисципліна, яка знаходиться на стику декількох самостійних дисциплін. Складається з декількох розділів: раціоналізаторства, винахідництва, промислових зразків, товарних знаків, винахідницького права, класифікації, патентної інформації, ліцензійної діяльності. Це галузі знань і практичної діяльності в процесі оформлення заявочних документів на охорону прав промислової власності, створення нових об'єктів, які конкурують на ринку. Патентознавство як наука необхідна кожному маркетологу, підприємцю.

Патентування винаходів – дії, пов'язані з подачею заявочних матеріалів на одержання патентів на винаходи і промислових зразків.

Патентна плата – форма виплати ліцензійної винагороди, при якій ціна ліцензії визначається в ліцензійній угоді як фіксована сума, що виплачується одночасно або в певні терміни.

Правило розкриття винаходу – умова дійсності винаходу, згідно з якою думка винахідника повинна бути розкритою в описі настільки ясно, повно і точно, щоб будь-яка людина в цій галузі, до якої відноситься винахід, могла його повторити (зробити) і використати.

Право на ім'я, спеціальну назву – автор винаходу, промислового зразка (відкриття в інших країнах) має право на присвоєння винаходу, промислового зразка свого імені або спеціальної назви. Вимога про присвоєння імені автора або спеціальної назви може бути заявлена патентному

відомству одночасно з поданням заявки або після її подання, але не пізніше ніж через 2 місяці з дня винесення рішення про видачу охоронного документа.

Право патентовласника – монопольне право патентованого об'єкта. Це означає, що патентовласник може виготовити, продавати, рекламувати, ввозити з-за кордону і проводити будь-які інші дії пов'язані з використанням винаходу.

Протипоставлений матеріал – інформація, яка представляється патентним експертом як обставина, що робить новизну або корисність технічного рішення відомою, заявляється як винахід.

Прототип винаходу – це найбільш близький до винаходу аналог за технічною суттю і досягнутим результатом під час його використання. Для визначення прототипу заявленого винаходу проводиться аналіз захищених при пошуку аналогів і виявляються ознаки з них, що подібні з ознаками заявленого винаходу. Визначення прототипу з аналогів проводиться по найбільшій кількості подібних суттєвих ознак заявленого винаходу і ознак аналога.

Розова (паушальна) винагорода – одночасна винагорода, яка виплачується ліцензіару ліцензітом на відповідного значення винаходу, що зафіксовано в ліцензійній угоді.

Раціоналізатор – автор раціоналізаторської пропозиції, особа, яка постійно або періодично займається раціоналізацією.

Раціоналізація – вдосконалення методів будь-якої діяльності під час виробництва, що забезпечує покращення якості продукції, виявлення резервів виробництва, підвищення продуктивності праці, економії сировини і матеріалів, впровадження нової інформації в практику.

Революційний винахід – винахід, використання якого дозволяє зробити зовсім новий стрибок у певній галузі техніки або створення нової галузі, або напряму в техніці. Такими винаходами, для прикладу, можуть бути створення радіо, телефон, телебачення.

Реторсія – відповідні заходи по відношенню до громадян тих держав, які не використовують принцип взаємності у питаннях патентної охорони промислової власності.

Ретроспективний патентний фонд – фонд, що складається з відповідних патентних матеріалів, які відносяться до минулого періоду.

Неефективні пропозиції – пропозиції, які вирішують завдання одним і тим же способом, ефективність яких невелика.

Державні заявки – заявки на патентування винаходів, які подаються в іншу країну для виявлення рівня цієї країни або подібних технічних рішень такої статусу техніки.

Висхідні – чергові виплати за куплений по ліцензії винахід або ноу-хау, виплачується ліцензіатом ліцензіару протягом відповідного періоду, що обумовлено у ліцензійній угоді.

Секретний винахід, промисловий зразок, раціоналізаторські пропозиція – особливо важливі винаходи, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, які представляють собою інтерес для оборони країни, збереження в інтересах суцільності яких необхідні в інтересах держави. Секретні винаходи не патентуються за кордоном, описи їх не публікуються, але через певний проміжок часу вони можуть бути розкриті.

Секрет фірми – технічне рішення, яке фірма вважає цінним і не патентує, а контролює при використанні винаходу і зберігає винахід у секреті від конкурентів.

Сертифікація – акт підтвердження методом сертифікації відповідності того, що виробляє, вимогам стандарту або технічним умовам. Основні положення по сертифікації визначені Міжнародною організацією по стандартизації (ІСО) в постанові „Управління системою знаків відповідності стандарту і їх значення для споживачів“ (13-1977).

Декрет принципів по системах сертифікації третьої сторони і відповідних стандартів“ (16-1978), а також у рекомендаціях по сертифікації, підготовлених ІСО разом з іншими міжнародними торговими організаціями і опублікованих в 1980 році.

Стандарт – нормативно-технічний документ, що регламентує певні вимоги і правила до виробів, технологічних процесів і т.ін., і прийнятий (затверджений) відповідною національною організацією держави, як офіційний документ.

Страсбурзька угода – угода про Міжнародну патентну організацію (МКВ), підписана 24 березня 1971 року. Відповідно з МКВ усі винаходи поділяються на 8 основних класів, а кількість дрібних рубрик нараховує понад 50 тисяч. Систему МКВ використовують не тільки країни,

офіційно заявлені про приєднання до Страсбурзької угоди, але й багато інших.

Суть винаходу — мінімально необхідний обсяг відомостей про технології, апаратуру (прилади), біохімічні процеси достатній для передачі основної сутності винаходу і його виготовлення (втілення), викладу його відмінних особливостей. Переважно відмінні особливості викладаються в порівнянні з прототипом. Відмінності визначають не за ефектом, а — ознаками. У цьому розділі розкривають зв'язок між новою сукупністю ознак і тим позитивним ефектом, який може бути досягнутий при використанні винаходу.

Творчість — це розумова діяльність (праця), в процесі якої створюються мисленням (думкою) нові цінності, відкриття, винаходи, встановлення невідомих наук, фактів, створення нової техніки, інформації цінної для людини — творів науки, літератури, мистецтва, технічних рішень. Використання в практичній діяльності наукових і технічних рішень дозволяє отримати важливі матеріальні результати: підвищити продуктивність праці, створити і ввести в дію виробничу техніку, нові матеріали, харчові, лікувальні речовини і т.ін.

Тезаурус — у загальному розумінні це сукупність відповідних знань, накопичених людиною або відповідним колективом. Тезаурус — це словник, який використовують для знаходження слів будь-якої мови за їх змістом.

Тезис — положення, переконання і достовірність яких необхідно довести.

Тенденція — визначена якісна характеристика напрямку розвитку об'єкта дослідження.

Теоретичний малюнок (креслення) — документ, який визначає геометричну форму (абриси) виробу і координати розташування його складових частин.

Термінологія — галузь знання загальних закономірностей утворення понять, визначень і термінів, принципів вияву систем понять, правил їх фіксування в класифікації і визначеннях, а також методах позначених понять різними структурами термінів та індексів. Під термінологією розуміють також сукупність термінів, які використовуються в певній галузі, наприклад, приведена коротка термінологія патентознавства.

Техніко-економічний показник — величина, з допомогою якої характеризується матеріально-виробнича база підприємства, використання засобів і предметів праці, організація виробництва, витрати на виробництво продукції.

Технічна документація — сукупність документів, які несуть інформацію про механічні засоби, пристрої та технологічні процеси.

Технічна ефективність винаходу і раціоналізаторської винаходи визначаються збільшенням продуктивності праці, підвищенням рівня механізації і автоматизації роботи того чи іншого об'єкта, підвищенням коефіцієнта корисної дії двигуна або агрегата, збільшенням виходу (виробництва) продукції і покращенням її якості, прискоренням процесу виробництва, покращенням умов праці і техніки безпеки.

Технічна революція — якісний стрибок у розвитку окремої галузі виробництва або декількох галузей, досягнутий використанням крупних винаходів, промислових патентів.

Технічний рівень розробки — сукупність її технічних, технологічних і експлуатаційних показників, які вимірюють ступінь досягнення поставленої мети порівняно з іншими аналогічними об'єктами того ж класу (виду, типу, т.ін.). У зв'язку з цим визначається можливість виготовлення і використання об'єктів у певній країні, які впливають на конкурентоспроможність на певному ринку.

Технічна вигода — неотримання патентовласником винаходи ліцензії прибутку, що дозволяється патентом. Утримання упущеної вигоди проводиться шляхом визначення різниці між станом майна позивача на момент виникнення патента і станом, який він може мати, якщо його права не були б порушені.

Фірмова назва — стійке позначення (назва) підприємства (фірми, компанії, концерну) або окремої особи, під яким здійснюється його виробнича, торгова або інша діяльність. Фірмова назва, будучи зареєстрованою, охороняється патентним законодавством.

Фірми-збирачі винаходів — посередницькі брокерські фірми, діючі переважно в межах окремих країн або регіонів. Основною їх діяльністю є збір творчих ідей за певну плату в галузі техніки, як правило, на початковій стадії, до патентування винаходу.

Фірми реклами винаходів (розповсюдження рекламних описів винаходів) — скерування (розсилання) іноземним фірмам; публікація статей про винаходи у вітчизняних наукових і технічних виданнях, які мають іноземних читачів; демонстрація винаходів на міжнародних виставках і ярмарках, що проводяться в країні та за її межами; створення наукових фільмів про винаходи та їх демонстрування через телебачення тощо.

Форс-мажорні обставини — незалежні від власника надзвичайні події (війни, стихійні лиха та перешкодили використання винаходу.

Франшиз — право на продажу чужої продукції. Франшиз у деяких країнах — основний системи „Ділершизв“ або мережа офіційних агентів збуту продукції великих корпорацій (паливо, обладнання, споживчі товари). Франшиз — є обмеження сфери використання винаходу; ліцензіат може отримати доступ одночасно до всіх чинників (виробництво, обслуговування) або деяких форм комерційної експлуатації патента або може бути обмеженим у використанні даної технології, видів продукції.

Цінність інформації — властивість інформації вимірюється її придатністю до практичного використання в різних галузях людської діяльності для досягнення певних мети.

Цесія — передача права вимоги. Цесією здійснюється зміна особи, яка має право вимоги, тобто це право перекладається з однієї особи на іншу. Цесія може бути безкоштовною.

З М І С Т

ВСТУП	3
Глава 1. ПАТЕНТОЗНАВСТВО ТА ЙОГО РОЛЬ	
У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	7
1.1. Генезис винахідництва і раціоналізації	7
1.2. Управління раціоналізаторством і винахідництвом	10
1.3. Організаційна структура управління технічною	
інформацією в ринковій системі господарювання	17
Глава 2. ФОРМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ	
ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ	24
2.1. Походження про правову охорону винаходів,	
промислових зразків та товарних знаків	24
2.2. Порядок одержання патенту	28
2.3. Патентні мита пов'язані з отриманням	
необхідних документів на об'єкти промислової власності	32
Глава 3. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ	37
3.1. Раціоналізаторська пропозиція та її ознаки	37
3.2. Порядок подачі заявки на раціоналізаторську	
пропозицію	40
3.3. Організація і фінансування раціоналізаторської	
пропозиції	44
3.4. Приклад оформлення раціоналізаторської	
пропозиції з необхідних документів	50
Глава 4. ВІНАХІДНИЦТВО	61
4.1. Суть і ознаки винаходу (корисних моделей)	61
4.2. Об'єкти винаходів та ознаки, які	
використовуються для їхньої характеристики	64
4.3. Подання заявки на винахід, опис винаходу	68
4.4. Формула винаходу та правила її побудови	73
4.5. Додаткові матеріали заявки та вимоги до них	77
4.6. Використання винаходів та авторська винагорода	89
Глава 5. ПРОМИСЛОВІ ЗРАЗКИ	93
5.1. Загальні відомості про промислові зразки	93
5.2. Вимоги до складання заявки промислового зразка	96
5.3. Фотографії промислових зразків	98
5.4. Вимоги до опису промислового зразка	100
5.5. Вимоги до креслення і довідки про патентні	
зразки промислового зразка	102
5.6. Приклади оформлення заявки на промисловий	
зразок	105
5.7. Міжнародна класифікація промислових зразків	115
Глава 6. ТОВАРНІ ЗНАКИ ТА ЗНАКИ	
ОБСЛУГОВУВАННЯ	119
6.1. Основні поняття та положення про	
товарні знаки	119
6.2. Пріоритет та вимоги до заявки на видачу	
товарного знака	128

§3. Використання товарних знаків і захист	
прав власників	
§4. Міжнародна класифікація товарів (послуг)	
для реєстрації знаків	
§5. Предметний показчик термінів	
і термінології товарних знаків	
Розділ 7. ПАТЕНТУВАННЯ ВІНАХОДІВ	
ЗА КОРДОНОМ	
§1. Загальні положення патентування	
§2. Відбір винаходів для патентування	
за кордоном	
§3. Підготовка матеріалів на одержання	
охоронних документів за кордоном	
§4. Складання опису патентного паспорта	
Розділ 8. ЛІЦЕНЗІЇ, НОУ-ХАУ, ІНЖИНІРІНГ	
§1. Купівля і продаж ліцензій	
§2. Ноу-хау та інжиніринг як продукт творчості	
Розділ 9. МІЖНАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ	
ВІНАХОДІВ	
§1. Становлення та розвиток МКВ	
§2. Структура та індекси ділення МКВ	
§3. Національні системи класифікації винаходів	
Розділ 10. ДЖЕРЕЛА ПАТЕНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	
§1. Патентна документація та інформація	
§2. Інформація про винаходи, акцептовані	
заявки, корисні моделі	
§3. Інформація про промислові зразки та	
товарні знаки	
Розділ 11. ОСНОВИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	
З ВІНАХІДНИЦТВА	
§1. Суб'єкти авторського права з винахідництва	
§2. Правовий захист авторів винаходів	
і раціоналізаторських пропозицій	
§3. Захист прав авторів винаходів	
і раціоналізаторських пропозицій	
Розділ 12. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА	
§1. Раціоналізація в системі організації	
виробництва	
§2. Характерні особливості методів	
раціоналізації виробництва	
§3. Раціоналізація виробництва за допомогою	
особливої дидактики	
Розділ 13. МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДОХОДУ	
ВІД ВИКОРИСТАННЯ ВІНАХОДІВ	
І РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКИХ ПРОПОЗИЦІЙ	
§1. Загальні положення визначення доходу	
§2. Визначення витрат, які віднесені до	
собівартості продукції	

Встановлення факту використання винаходу	
Інтерпретаційної пропозиції	225
ІНДЕКС ЛІТЕРАТУРИ	228
АЛФАВІТНО-АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК	230
ІНДЕКС ТЕРМІНІВ ПАТЕНТОЗНАВСТВА	233

Шановні панове добродії студенти, винахідники,
раціоналізатори, новатори!

Вашій увазі пропонується незначна кількість термінів
визначень патентознавства, які не дають вичерпної відповіді
на всі проблеми, що можуть виникнути в процесі
вивчення даної дисципліни і практичної творчої діяльності.

Відзначимо, що видання Державного комітету України
з питань науки і технологій та Державного споживчого
відомства України ІНОВАЦІЯ постійно публікує актуальні
запитання і відповіді відомих спеціалістів, які мають
вичерпні знання у творчій діяльності.

Вачевський М.В., Вачевський О.М., Стасишин Б.О.
Патентознавство (теорія і практика інноваційної діяльності)

Коректор Степан Вінковський.

Здано на набору 12.11.98р. Підписано до друку 10.05.99р.

Формат 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Ukr Times.
Офсетний друк. Умов. друк. арк. 10. Наклад 1000 пр.

Видавництво "Вимір" м.Дрогобич, вул.Стрийська, 26.
тел. (03244) 3-90-57